ILLVSTRIVM POETARVM FLORES:

Per Octauianum Mirandulam collecti, & in locos communes digesti.

LONDINI.
Ex Typographia
Thomæ Creed.
1598.

PHILIPPI BEROALDI
de hiſce floribus iudicium.

Sunt hæc ex ſylua Poëtarum ſcitiſſimè decerpta, quibus aut ſententia moralis naturaliſue, aut laus virtutis, aut cenſoria morum caſtigatio, aut præcepta ſaluberrima continentur. Opus prorſus non minus conducibile, quàm laborioſum. Lector perlege, & lætaberis.

D. IACOBI ANTONII BALDI PLACENTINI EPIGRAMMA.

CVLTOR *Heliconij Mirãdula collis alumnus*
Lustraret nitidi cùm tuus arua soli,
Sicut apis legit varios ibi sedula flores,
Ad nos & pleno detulit vsque sinu.
Filia quod Cereris Sicula non vidit in Enna,
Queis odor eximius, perpetuusq́ decor.
Sed confusa vagas traheret ne copia mentes,
Obrueretq́ magis se male turba sequens,
Ordine consuluit pulchro, longumq́ laborans
Quosq́ suis fixit, disposuitq́ locis.
Pectoraq́ edocuit titulis studiosa paratis
Pulchra quibus faciant serta, quibúsue fauos.
Quid moror? vnus opes tantas concluſit in horto
Aonij nemoris, deliciasq́ breui.
Quare Pieridum iam non grauis obstet amicis,
Et labor, & longæ tædia multa viæ,
Huc alacres veniãt, qd erat p cul esse propinquũ,
Horrebat saxis, quæ modò plana via est.
Reddita confusis facies sua gratia virtus.
Parnasum inueniet iam lare quisque suo.

PHILIPPVS BEROALDVS LECTORI SALVTEM.

MOS est studiosorum, & is planè laudabilis, vt celeberrimorũ scriptorũ volumina perlegentes, annotent seligãtque non parùm multa, quæ memoratu digna esse videantur. Hoc Plinĩ illũ multiscĩ factitasse tradunt, qui nihil vnquam legit, quod non excerperet: qui dicere solebat, nullũ librum esse tam malum, vt non aliqua ex parte prodesset. Hoc studiorum genere Cæsar dictator est delectatus à quo adolescentulo feruntur condita, ob id dicta collectanea. Nuperrimè quoque Octauianus Mirandula diui Augustini canonicus regularis sacerdotali dignitate præditus, nec minùs doctrina quàm religione clarus, exemplo maiorum ex multijuga lectione collegit excerpsitque, veluti ex pulcherrimo prato, flosculos hosce odoratissimos, qui spirant suaueolentiam iucundissimam, qui tãquam amaranthi minimè marcescunt. Sunt hæc ex sylua Poëtarum scitissimè decerpta, quibus aut sententia naturalis moralisue, aut laus virtutis, aut censoria morum

rum caſtigatió, aut præcepta ſaluberrima cõtinentur. Opus prorſus non minùs conducibile, quàm laborioſum. Lector perlege, lætaberis, dicéſque te non parùm debere celeberrimo præconi Octauiano, qui, quæ ſparſim interciſimqúe apud compluſculos ſcriptores interuallata cum labore reperiebantur, ea in vnum quaſi corpus redacta collegit, tradiditqúe ſtudioſis, vt obuia ſint, offerantqúe ſeſe citra moroſam veſtigationem, citráq; fatigationem.

Vale.

REVERENDO IN CHRISTO PATRI ET D. COLENDISSIMO

D. Octauiano Arcimboldo protonot. Apostolico, Octauianus Mirandula canonicus Regularis Lateranensis, felicitatem optat.

DIV, pater amplissime, à pluribus rogatus, vt illustrium Poëtarum sententias clariores hinc inde dispersas, in certum ordinem collectas redigerem, opus consultò distuli: Vtpote quod cum magno labore non parum discriminis habeat: & multò plus temporis & studij exigat, quàm impositæ prædicandi sarcinæ mancipato, & sacris literis vocanti religioso cõcedi soleat: Præter id, quòd tam varia, tã multiplex est almæ poësis supellex, & tam obscura vatum in hoc opere perficiundo sunt pertractanda volumina, vt cuique etiam audentissimo terrorem incutiant. Horum enim quædam veluti in vastissimam camporum planitiem, omnimoda rerũ specie refertam se tam latè aperiunt, vt nedum legendo peragrari facile, sed vix ingenij acumine complecti possint. Alia verò in tam densam verborum syluam sensus occludunt, vt nisi studio & labore vim inferam, se mihi minimè aperiri videntur. Veruntamen priuatam

natam hanc rationem vicit charitatis vigor, quæ nunquam quærit quæ sua sunt. Vicit diui Platonis sententia, per quam docemur hominem non tantummodo sibi nasci. Vicit & studentium religiosorum frequens & iusta postulatio, quibus non absque iniuria, quod fieri liceat negari non potuit. Quapropter rem pro virili parte mea aggressus, qua vtilius, & ad humanæ vitæ institutionem melius prolata esse mihi visa sunt, tanquam de Hesperidum hortis redolentiores fructus in vnũ colligens, opusculum hoc confeci, & integerrimæ D. V. ideo obtuli dedicauiq3, vt qui omni fulges doctrina, & nobilissimis moribus institutus progenitorum vestigijs inhærens sacrum virtutibus domicilium præstas, censor optimus hoc legitimè corrigas, approbes, cæterisq3 legendum tua autoritate præbeas. Simul vt à tua Lateranensi congregatione manus habeas, quod licet collatis per te erga eam beneficijs longè sit impar, tale tamen est, vt in ipso, & summam animi gratitudinem, & tui memoriam cognoscere possis. Vale.

ELENCHVS POETARVM,

ex quorum operibus Flores collecti sunt.

Virgilius.
Ouidius.
Horatius.
Iuuenalis.
Persius.
Lucanus.
Seneca.
Boëtius.
Plautus.
Terentius.
Lucretius.
Martialis.
Silius Italicus.
Statius.
C. Valerius Flaccus.
Manilius.
Catullus.
Propertius.
Tibullus.
Claudianus.
Ausonius.

Quibus iam dudum accesserunt.

Tit. Calphurnius.
Petronius Arbiter.
Olympius Nemesianus.
Cornelius Gallus.
Paulinus.

BRITISH
12 JY 36
MUSEUM

DE

DE LAVDE CARMINVM, & quod fama Poëtarum sit perennis: ex Ouidij Eleg. lib. 1.

Quid mihi liuor edax ignauos obijcis annos?
Ingenijq; vocas carmen inertis opus?
Non me more patrum, dum strenua sustinet ætas,
Præmia militiæ pulueruleuta sequi.
Nec me verbosas leges edisscere, nec me
Ingrato voces prostituisse foro.
Mortale est, quod quæris opus, mihi fama perẽnis
Quæritur, vt toto semper in orbe canar.
Viuet Mæonides, Tenedos dum stabit, & Ide,
Dum rapidas Simois in mare voluet aquas.
Viuet & Ascræus, dum mustis vua tumebit,
Dum cadet incurua falce resecta Ceres.
Battiades toto semper cantabitur orbe:
Quamuis ingenio non valet, arte valet.
Nulla Sophocleo veniet iactura cothurno.
Cum Sole & Luna semper Aratus erit.
Ennius arte carens, animosiq; Accius oris,
Casurum nullo tempore nomen habent.
Varronem, primamq; ratem quæ nesciat ætas?
Aureaq; Æsonio terga petita duci?
Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras cùm dabit vna dies.

Tityrus,

Tityrus, & ſegetes, Æneiaq́ arma legentur,
Roma triumphati dum caput orbis erit.
Donec erunt ignes, arcusq́ Cupidinis arma,
Diſcentur numeri culte Tibulle tui.
Gallus & Heſperijs & Gallus notus Eois,
Et ſua cum Gallo nota Lycoris erit.
Ergo cùm ſilices, cùm dens patientis aratri
Depereant æuo, carmina morte carent.
Cedant carminibus reges, regumq́ triumphi,
Cedat & auriferi ripa beata Tagi.
Vilia miretur populus, mihi flauus Apollo
Pocula Caſtalia plena miniſtret aqua.

ILLV-

ILLVSTRIVM POETARVM FLORES,

per Octauianum Mirandulam collecti, & in locos communes digesti.

A

DE ABSTINENTIA.

Abstinentiæ commendatio.

Horatius Satyra 2. lib. 2.

ACcipe nũc victus tenuis quæ quantaq́ secum
Adferat, in primis valeas bene. Nam variæ res
Vt noceant homini credas, memor illius escæ
Quæ simplex olim fuerit, si tu sale pasta
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,

Dulcia

Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoq; tumultum
Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs animum quoq; prægranat vnà,
Atq; adfigit humo diuinæ particulam auræ.
Alter, vbi dicto citiùs curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta adtmunia ſurgit

Abſtinentiæ præceptum, ſeu Pythagoræ dehortatio, præſertim ab eſu carnium.

Ouid. 15. Metamorph.

Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi,
Congeſtoq; auidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriusq; animantem animantis viuere letho.

Et infrà.

Ergo ne pietas ſit victa cupidine ventris.
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, nec ſanguine ſanguis alatur.

Iuuenal. ſaty. 15.

Aſpicimus populos quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras? Cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine: & ventri indulſit non omne legumen!

Abſtinere

Abſtinere à vini potatione ſuperflua & Venere omnes debent.

Vergil. de Venere & Vino.

Nec Veneris, nec tu Vini capiaris amore:
Vno nanque modo Vina Venusq; nocent.
Vt Venus eneruat vires, ſic copia Bacchi
Et tentat greſſus, debilitatq; pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri.
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido.
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello.
Et Capithas bello perdis Iacche graui.
Denicq; cùm mentes hominum furiarit vterq;:
Et pudor & probitas, & metus omnis abeſt.
Compedibus Venerem, vinclis cõſtringe Lyæum,
Ne te muneribus lædat vterq; ſuis.
Vina ſitim ſedent, natis Venus alma creandis
Seruiat, hos fines tranſiliſſe nocet.

Abſtinere à placitis, non minima virtus.

Ouid. 16. Epiſt. Heroid.

Diſce meo exemplo formoſis poſſe carere:
Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.

Abſti-entia

Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoq; tumultum
Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs animum quoq; prægranat vnà,
Atq; adfigit humo diuinæ particulam auræ.
Alter, vbi dicto citiùs curata ſopori
Membra dedit, vegetus præſcripta admunia ſurgit

Abſtinentiæ præceptum, ſeu Pythagoræ dehortatio, præſertim ab eſu carnium.

Ouid. 15. Metamorph.

Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſceræ condi,
Congeſtoq; auidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriusq; animantem animantis viuere letho.

Et infrà.

Ergo ne pietas ſit victa cupidine ventris.
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefandâ
Exturbare animas, nec ſanguine ſanguis alatur.

Iuuenal. ſaty. 15.

Aſpicimus populos quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras? Cunctis animalibus abſtinuit qui
Tanquam homine: & ventri indulſit non omne legumen!

Abſtinere

Abſtinere à vini potatione ſuperflua & Venere omnes debent.

Vergil. de Venere & Vino.

Nec Veneris, nec tu Vini capiaris amore:
Vno nanque modo Vina Venusq; nocent.
Vt Venus eneruat vires, ſic copia Bacchi
Et tentat greſſus, debilitatq; pedes.
Multos cæcus amor cogit ſecreta fateri.
Arcanum demens detegit ebrietas.
Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido.
Sæpe manus itidem Bacchus ad arma vocat.
Perdidit horrendo Troiam Venus improba bello.
Et Capithas bello perdis Iacche graui.
Denigꝫ cùm mentes hominum furiarit vterq;:
Et pudor & probitas, & metus omnis abeſt.
Compedibus Venerem, vinclis cõſtringe Lyæum,
Ne te muneribus lædat vterq; ſuis.
Vina ſitim ſedent, natis Venus alma creandis
Seruiat, hos fines tranſiliſſe nocet.

Abſtinere à placitis, non minima virtus.

Ouid. 16. Epiſt. Heroid.

Diſce meo exemplo formoſis poſſe carere:
Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bonis.

Abſtinentia

Abſtinentia carnales refrænat motus.

Terent. in Eunucho.

Verbum hercle hoc verum eſt: ſine Cerere & Libero friget Venus.

DE ADOLESCENTIA.

Adoleſcentem verecundum eſſe dicet.

Plautus in Aſinaria.

Adoleſcentem verecundum eſſe decet.

Adoleſcentes in bonum aſſuefaciendi ſunt.

Virg. 3. Georg.

Tu quos ad ſtudiũ, atq; vſum formabis agreſtem
Iam vitulos hortare, viamq; inſiſte domandi
Dum faciles animi iuuenum, dum mobilis ætas.

Idem ad Meſſalam.

Sed quoniã ad tantas nõ primùm naſcimur artes,
Nunc primùm teneros firmamus robore neruos.

Horat. lib. 3. Oda 24.

-Et teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Formandæ ſtudijs.

Idem lib. 1. Epiſt.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos
Qua ratione queas traducere leniter æuum.

Idem

Idem lib. 1. Epiſt.

Fingit equum tenera docilem ceruice magiſter
Ire viam, qua monſtrat eques. Venaticus ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in aula
Militat in ſyluis catulus. Nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu.

Iuuenal Saty. 14.

Gratum eſt quod patriæ ciuem, populoq́ dediſti,
Si facis vt patriæ ſit idoneus, vtilis agris,
Vtilis & bellorum, & pacis rebus agendis. (tum
Plurimũ enim intererit quib⁹ artib⁹, et quib⁹ hũc
Moribus inſtituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis.
Vultur iumento, & canibus, cruribusq́ relictis
Ad fœtus properat, partem cadaueris adfert.
Hic eſt ergo cibus magni quoq́ vulturis, & ſe
Paſcentis, propria cùm iam facit arbore nidos.
Sed leporẽ, aut capream famulæ Iouis, et generoſæ
In ſaltu venantur aues: nunc præda cubili
Ponitur, inde autem cùm ſe matura leuabit
Progenies ſtimulante fame, feſtinat ad illam
Quàm primum prædam rupto guſtauerit ouo.

Seneca

Seneca in Octauia.

Regenda magis est feruida adolescentia.

Adolescentium facta parentibus celata haud esse debent.

Terent. in Adelphis.

- Quæ fert adolescentia
Ea ne me celet consuefeci filium.
Nam qui mentiri aut fallere insueuerit patrẽ, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.

DE ADVERSITATE.

Aduersa amorem virtutis haud eximere valent.

Silius Italic. lib. 10. bel. Pun.

- Neque enim virtutis amorem
Aduersa exemisse valent.

Aduersa æquo animo tolerare virtus est maxima.

Plautus in Asinaria.

Hem ista est virtus, quando vsus est, qui malum
fert fortiter.

Terentius in Phor.

- Vnum hoc scio
Quod fors feret, feremus æquo animo. D. Placet:
Heus, istuc viri est officium.

Fabii Maximi constantia, qui nec morte, nec aduersis frangebatur.

Silius Italicus lib. 10. bel. Pun.

Hos mulcens questus Fabius, deforme docebat
Cladibus irascei, vulgumq; arcebat ab ira.
Aduersis etenim frangi non esse virorum
Qui Martem inscribant genti, non posse dolores
Condere, & ex pœna solatia poscere luctus.

Aduersa æquanimiter toleranda sunt.

Horat. ode 7. lib. 1.

Albus vt obscuro deterget nubila cœlo
Sæpe Notus, nec parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitaq; labores

Idem ode 3. lib. 2.

Aequam memento rebus in arduis
Seruare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitiam, moriture Deli.

Idem lib. 2. Satyr.

Quocirca viuite fortes,
Fortiaq; aduersis opponite pectora rebus.

Aduersis in rebus amicos paucos proba.

Auſonius in Pittaci ſenten.

Plures amicos re ſecunda compares.
Paucos amicos rebus aduerſis proba.

Aduerſa ferre leue eſt, at perferre graue.

Seneca in Thyeſte.

Leue eſt miſerias ferre, perferre eſt graue.

Aduerſa patienter toleranti, nil nocere valet.

Boëtius Metro 4. lib. I.

Quiſquis compoſito ſerenus æuo,
Fatum ſub pedibus egit ſuperbum,
Fortunamq; tuens vtranq; rectus,
Inuictum potuit tenere vultum:
Non illum rabies, minæq; Ponti
Verſum funditus excitantis æſtum,
Nec ruptis quoties vagus caminis
Torpet fumificos Veſcuus ignes
Haud celſas ſoluti ferire turres
Ardentis vi fulminis mouebit.

Aduerſa pios religioſoſve homines reddunt.

Ouid. 11. Metamorph.

Aſpera creſcit hyems, omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretaq; indignantia miſcent.

Et infrà.

Hic votis numen adorat.

Idem lib. 3. Faſto.

Vincitur ars vento, nec iam moderator habenis
Vtitur, at votis is quoq; poscit opem.

Idem. 1. Trist.

Dij maris et cœli (quid enim nisi vota supersunt?)
Parcite quassatæ soluere membra ratis.

Idem eodem.

Ipse gubernator tollens ad sydera palmas
Exposcit votis, immemor artis, opem.
Quocunq; aspexi, nihil est nisi mortis imago,
Quam dubia timeo mente, timensq; precor.

Horat. Oda. 16. lib. 2.

Otium diuos rogat in patenti
Prensus Aegeo, simul atra nubes
Condidit lunam, neq; certa fulgent
Sydera nautis.

Aduersa virtute insignito dulcia atque leuia sunt.

Lucan. lib. 9. bel. ciuil.

-Serpens, sitis, ardor arenæ
Dulcia virtuti, gaudet patientia duris,
Lætius est quoties magno sibi constat honestum.

Aduersitas amicos probat, ostendit atque disperdit.

Ouid. 4. de Ponto.

Dum mea puppis erat valida fundata carina
Qui mecum velles currere primus eras.

Nunc quia contraxit vultum Fortuna, recedis
Auxilio postquàm scis opus esse tuo.

Idem 1. Trist.

Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum iuuat & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibat: cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugunt, nec noscitur vlli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.

Idem 2 de Trist.

O mihi chare quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquàm procubuêre meæ.

Idem eodem.

Vt cecidi, cunctiq; metu fugêre ruinam,
Versaq; amicitiæ terga dedêre meæ.

Seneca in Agamemnone.

Fidem secunda poscunt, aduersa exigunt.

Aduersitas grauior est, quanto magis
improuisa euenit.

Terent. in Phorm.

Incertum est quid agam, quia præter spem, atque incredibile hoc mihi obtigit.
Ita sum irritatus, animum vt nequeam ad cogitandum instituere.
Quamobrem omnes cùm secundæ res sunt maximè,

me, tum maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam a-
rumnam ferant:
Pericla, damna, exilia, &c.

Aduerſitas ingenioſum hominem reddit quandoque, & è contra.

Ouid. 6. Metamorph.

Os mutum facti caret indice, grande doloris
Ingenium eſt, miſeriſq; venit ſolertia rebus.

Idem 2. de Arte amandi.

Ingenium mala ſæpe mouẽt: quis crederet vnquã
Aereas homines carpere poſſe vias?

Idem de Sappho.

Nunc vellem facũda forem, dolor artibus obſtat,
Ingeniumq; meis ſuſtitit omne malis.

Idem lib. 4. de Ponto.

Nec tamen ingenium nobis reſpondet vt ante,
Sed ſiccum ſterili vomere littus aro.
Scilicet vt limus venas excæcat in vndis,
Læſaq; ſuppreſſo fonte reſiſtit aqua,
Pectora ſic mea ſunt limo vitiata malorum:
Et carmen vena pauperiore fluit.

Idem 4. de Triſt.

Vtq; ſoporiferæ biberem ſi pocula lethes,
Temporis aduerſi ſic mihi ſenſus abeſt.

Aduerſitas laudabilem hominem facit, qui eam æquanimiter tolerat.

Ouid. lib. 5. de Triſt.

Scilicet aduerſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet.
Si nihil infeſti durus vidiſſet Vliſſes,
Penelope felix, ſed ſine laude foret.

Aduerſitas prodeſt homini magis, quàm proſperitas: eò quòd in ſui ipſius cognitionem, nec non in Dei reuerentiam ſæpiſſimè inducit.

Ouid. lib. 2. Metam. de Midæ voto ſtulto.

Ad cœlumq́ manus, & ſplendida brachia tollẽs:
Da veniam Lenæe pater, peccauimus, inquit.
Sed miſerêre precor, ſpecioſoq́ eripe damno.

Lucret. lib. 3. de rerum natu.

-Multoq́ in rebus acerbis
Acrius aduertunt animos ad religionem.
Quo magis in dubijs homines ſpectare periclis
Conuenit, aduerſisq́ in rebus noſcere qui ſint.
Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur perſona, manet res.

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.

Tanta adeò, cùm res trepidæ, reuerentia diuûm
Naſcitur.

Aduer-

Aduersitatum expressio horribilis.

Ouid. de Tristib.

Scire meos casus si quis desiderat omnes,
Plus quàm quod fieri res sinit, ipse petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sydera lucẽt,
Paruaq; quot siccus corpora puluis habet.
Multaq; credibili tulimus maiora, ratamque
Quamuis acciderint non habitura fidem.
Pars etiam quædam mecum moratur oportet:
Meq; velim possint dissimulante tegi.
Si vox infragilis: pectus mihi firmius esset,
Pluraq; cum linguis pluribus ora forent,
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis
Materia vires exuperante meas.

Idem lib. 4. de Trist.

Meq; tot aduersis cumulat, quot littus arenas
Quotque fretum pisces, ouaq; piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas.
Poma per autumnum, frigoribusque niues,
Quàm mala, quæ patior, toto iactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora sæua peto.

Idem. libro 5. de Tristib.

Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quót ve sopcriferum grana papauer habet.
Sylua feras quot alit, quot piscib⁹ vnda natatur,

Et tenerum pennis aëra pulsat auis:
Tot premor aduersis, quæ si comprendere conor,
Icariæ numerum dicere conor aquæ.

Valer. Flaccus lib. 3. Argonaut.

Ris Zephyri iam vela vocant, fiducia mœstis
Nulla viris, ægro assiduè mens carpitur æstu.

Aduersis in rebus vitam paruifacere facile est:
At contrà, fortissimi pectoris est.

Martialis lib. 11. Epig.

Rebus in angustis facile est contemnere vitam.
Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

DE ADVLATIONE.

Adulatorum effectus, seu proprium.

Terent. Eunucho.

Omnia habeo, nec quicquam habeo, nihil cùm est,
nihil desit tamen.
Est genus hominum qui esse prios se omnium re-
rum volunt,
Nec sunt: hos consector: hisce ego non paro me ut
irrideant,
Sed his vltro arrideo & eorum ingenia admiror
simul.
Quicquid dicunt laudo: id rursum si negant, lau-
do id quoque.

Negat

Negat quis, nego: ait, aio.
Postremò imperauí egomet mihi
Oĩa assentarí: ís quæstus nũc est multò vberrimus.

Iuuenalis Saty. 3. de Græcis.

Quid quod adulandi gens prudentissima, laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum imaliði collum cerucibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Natio comœda est, rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas aspexit amici:
Nec dolet, igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit Endromydem: si dixeris æstuo, sudat.

Adulatores fugiendi paruifaciendíve sunt, quia sub adulatione haud exigua latitant mala moraliter.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Impia sub dulci melle venena latent.

DE ADVLTERIO.

Adulterium non esse committendum.

Ouid. Epist. 9. Heroid.

Elige de vacuis quam non sibi vendicet alter:
Si nescis, dominum res habet ista suum.

Idem lib.3.de Arte aman.

Nupta virum timeat, rata ſit cuſtodia nuptæ,
Hoc decet, hoc leges, iuſqúe, pudorqúe iubent.

Idem.lib. 1.de re.am.

Nil mihi cum nupta, Thais in arte mea eſt.

Horatius lib. 1.Satyra 2.

Deſine matronas ſectarier, vnde laboris
Plus haurire mali eſt, quã ex re decerpere fructi

Adulteri malum exitum ſortiuntur.

Horatius lib. 1.Satyra 2.

Hic ſe præcipitem tecto dedit, ille flagellis
Ad mortem cæſus, fugiens hic decidit acrem
Prædonũ in turbã, dedit hic pro corpore nummos,
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, vt quidam teſteis caudamqúe ſolacem
Demeteret ferro.

DE ÆTATIBVS.

Aetas antiqua, quæ aurea dicebatur à cupiditate ſemota fuit, ſed pace, necnon iuſtitia plena extitit, in qua etiam communia erant omnia.

Vergil.lib. 1.Georg.

Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni,
Nec ſignare quidem, aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant: ipſaqúe tellus
Omnia liberius nullo poſcente ferebat.

Ouid

Ouid. 1. Metamor.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumqúe colebat.

Et infrà.

Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ.
Non tuba directi, non æris cornua flexi.
Non galeæ, non enſis erat, ſine militis vſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoque immunis, raſtróqúe intacta, nec vllis
Saucia vomeribus per ſe dabat omnia tellus.

Idem lib. 1. Faſto.

Nondum iuſtitiam facinus mortale fugarat:
Vltima de ſuperis illa reliquit humum.
Proq́ metu populum ſine vi, pudor ipſe regebat.
Nullus erat iuſtis reddere iura labor.

Petronius Arbiter in Satyr.

Indum non fulgebat ebur quod inhæſerat auro,
Nec iam calcato radiabat marmore terra
Muneribus deluſa ſuis, ſed crate ſaligna
Impoſitum Cereris vacuæ nemus, & noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat actu.
Hinc molli ſcillæ latus & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataq́ teſta Lyæo,
Et paries circa palea ſatiatus inani,
Fortuitoq́ luto clauus numerabat agreſtes,

Et

Et viridi iunco gracilis pendebat arundo.
Præterea quæ fumoso ſuſpenſa tigillo,
Conſeruabat opes humilis caſa, mitia ſeruo
Inter odoratas peneebat texta coronas,
Et thymbra veteres, & paſſis ima racemis.

Boëtius Metro. 5. lib. 2.

Felix nimium prior ætas.
Contenta fidelibus aruis,
Nec inerti perdita luxu,
Facili quæ ſera ſolebat
Ieiunia ſoluere glande.
Somnos dabat herba ſalubres,
Potum quoq; lubricus amnis,
Vmbras altiſſima pinus.
Nondum maris alta ſecabat,
Nec mercibus vndiq; lectis
Noua littora viderat hoſpes.
Odijs neq; fuſis acerbis,
Cruor horrida tinxerat arma.
Quid enim furor hoſticus vlla
Vellet prior arma mouere?
Cùm vulnera ſæua viderent,
Nec præmia ſanguinis vllæ

Auream illam ætatem Saturni tempore fuiſſe, poëtæ paſſim aſſerunt.

Vergilius lib. 8. Æneid.

Primus ab æthereo venit Saturnus olympo
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis.
Is genus indocile, ac diſperſum montibus altis
Compoſuit, legeſq́ dedit, Latiumq́ vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.
Aureaq́, vt perhibent illo ſub rege fuêre
Secula, ſic placida populos in pace regebat:
Deterior donec paulatim ac decolor ætas,
Et belli rabies, & amor ſucceſſit habendi.

Iuuenal. Saty. 6.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, viſamq́ diu, cùm frigida paruas
Præberet ſpelunca domos, ignemq́, laremq́,
Et pecus, & dominos communi clauderet vmbra.

Ouid. lib. 3. Eleg. ſiue amo.

At cùm regna ſenex cœli Saturnus haberet,
Omne lucrum tenebris alta premebat humus.
Æraq́ & argentum, cumq́ auro pondera ferri
Mœnibus admorat, nullaq́ maſſa fuit.
Ad meliora dabat curuo ſine vomere fruges,
Pomaq́, & in Quercu mella reperta caua.
Nec valido quiſquam terram ſcindebat aratro,

Signabat

Signabat nullo limite fossor humum.
Non freta demissi verrebant eruta remi,
Vltima mortalium via littus erat.
Contra te solers hominum natura fuisti,
Et nimium dominis ingeniosa tuis.

Seneca in Octauia.

-Rursus vt stirpem nouam
Generet renascens melior, vt quondam tulit
Iuuenis, tenente regna Saturno poli.
Tunc illa virgo numinis magni dea
Iustitia cœlo missa, cum sancta Fide
Terras regebat mitis, humanum genus
Non bella norant, non tubæ fremitus truces,
Non arma gentes, cingere assueuerant suas
Muris nec vrbes: peruium cunctis iter:
Communis vsus omnium rerum fuit:
Et ipsa tellus læta fœcundos sinus
Pandebat vltrò, tam pijs fœlix parens,
Et tuta alumnis.

Tibullus Eleg. 3. lib. 1.

Quàm bene Saturno viuebant rege, prius quàm
Tellus in longas est patefacta vias.
Nondum cæruleas pinus contempserat vndas,
Effusum ventis, præbuerat q; sinum.
Nec vagus ignotis repetens compendia terris

Presser

Presserat externa nauita merce ratem.
Illo non validus subijt iuga tempore taurus,
Non domito frænos ore momordit equus
Non domus vlla fores habuit, non fixus in agris
Qui regeret certis finibus arua lapis.
Ipsæ mella dabant quercus, vltroq; ferebant
Obuia securis vbera lactis opes.
Non acies, non ira fuit, non bella: nec enses
Immiti sæuus euxerat arte faber.

Aetas argentea post Saturni mortem successit aurea ætate minus bona, æteata men melior.

Ouid. 1. Metamorph.

Postquam Saturna tenebrosa in tartara misso
Sub Ioue mundus erat, subijtque argentea proles,
Auro deterior fuluo, precioſior ære.

Tibullus Eleg. 3. lib. 1.

Nūc Ioue sub domino cædes, & vulnera semper,
Nunc mare, nunc lethi mille repentè viæ.

Aetas ærea creuit, quæ duabus supradictis peior est non tamen in tamen in totum scelerata.

Ouid. 1. Metamorph.

Tertia post illam successit ahenea proles,
Sæuior ingenijs, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen.

Aetas

Ætas ferrea postremùm aduenit, in qua omnia creuêre facinora.

Ouid. 1. Metamorph.

De dura eſt vltima ferro.
Protinus irrupit vena peioris in æuum
Omne nefas: fugêre pudor, verumq́, fideſq́,
In quorum ſubiêre locum fraudeſq́, doliq́,
Inſidiæq́, & vis, et amor ſceleratus habendi.
Nec tamen ſegetes, alimentaq́, debita diues
Poſcebatur humus, ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſq́, recõdiderat, ſtygiiſq́, admouerat vmbris
Effodiuntur opes irritamenta malorum.
Iamq́, nocens ferrum, ferroq́, nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum quod pugnat vtroq́,
Sanguineaq́, manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero: fratrũ quoq́, gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas, & virgo cæde madentes
Vltima cœleſtũm terras Aſtræa reliquit.

Iuuenal. Saty. 6.

Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.

Tibullus

Tibullus Eleg.3.lib.2.

Ferrea non Venerem, ſed prædam ſecula laudant.
Præda tamen multis eſt operata malis.
Præda feras acies cinxit diſcordibus armis:
Hinc cruor, hinc cædes, mors propior q3 venit.
Præda vago inſſit geminare pericula ponto,
Bellica cum dubijs roſtra dedit ratibus.

Ætas peior ferrea nunc agitur.

Iuuenal Satyra 13.

Nona ætas agitur, peioraq3 ſecula ferri
Temporibus, quorum ſceleri non inuenit ipſa
Nomen, & à nullo poſuit natura metallo.

Et ſic in dies malum augebitur

Horat. Oda 6. lib. 3.

Ætas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Iuuenal, Satyra 2.

Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro
Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci.

Ætas vltima in nos venit

Seneca in Thyeſte.

In nos ætas vltima venit.
O nos dura ſorte creatos.

Aetas omnis à Deo proprium officium habet.

Seneca in Thebaide.

-Propria deſcribit Deus
Officia, & æuum per ſuos ducit gradus,
Lætitia iuuenem, frons decet triſtis ſenem.

Ætas noui aliquid aſſiduè adportat, atque ad ſcientiam maximè confert

Ouid. 6. Metamorph.

-Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet: ſeris venit vſus ab annis.

Idem 15. Metamorph.

-Etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit.

Plautus in Trinummo.

Sapiẽtiæ ætas cõdimentum'ſt, ſapiens ætati cibus,

Terentius in Adelphis.

Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione
ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vſus ſemper aliquid ad portet noui
Aliquid moneat, vtilia, quæ te ſcire credas, neſcias:
Et quæ tibi putaris prima, in experiũdo rẽpudies,

Ætas vt roſa perit.

Auſonius in Roſa.

Collige virgo roſas dũ flos nouus, & noua pubes,
Et memor eſto æuum ſic properare tuum.

DE

DE AFFECTIBVS.

Affectiones animi ſunt quatuor, quæ veri cognitionem impediunt. Igitur reſecandæ ſunt, & ad hoc exhortatio pulchra.

Boëtius Metro. 7. lib. 1.

Nubibus atris
Condita, nullum
Fundere poſſunt
Sydera lumen.
Si mare voluens
Turbidus auſter
Miſceat æſtum,
Vitrea dudum
Parq; ſerenis
Vnda diebus,
Mox reſoluto
Sordida cœno
Viſibus obſtat.
Quiq; vagatur
Montibus altis
Deſluus amnis,
Sæpe reſiſtit
Rupe ſoluta
Obice ſaxi.
Tu etnoq; ſi vis
Lumine claro
Cernere verum,
Tramite recto
Carpere callem:
Gaudia pelle,
Pelle timorem,
Spemq; fugato,
Nec dolor adſit.
Nubila mens eſt,
Vinctaq; frenis,
Hæc vbi regnant.

DE AFFLICTIONE.

Afflicto compatiendum eſt, & ſi non de ipſius pœna, ſaltem de pœnæ merito.

Ouid. 2. de Ponto.

Et mala Naſonem, quoniam meruiſſe videtur,
Si non ferre doles, at meruiſſe dole.

Afflictorum conſolatio illuſtris.

Virgil. lib. 1. Æneid.

O ſocij (neque enim ignari ſumus ante malorum)
O paſſi grauiora: dabit Deus his quoque finem.
Vos & Scylleam rabiem, penitus q3 ſonantes
Accestis ſcopulos. Vos & Cyclopea ſaxa
Experti, reuocate animos, mœstum q3 timorem
Mittite, forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.
Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum
Tendimus in Latium, ſedes vbi fata quietas
Oſtendunt: illic fas regna reſurgere Troiæ.
Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis.

Idem lib. 5. Æneid.

Isq3 his Æneam ſolatus vocibus infit:
Nate dea, quò fata trahũt, retrahunt q3 ſequamur.
Quicquid erit, ſuperãda omnis fortuna ferẽdo eſt.

Idem lib. 6.

Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito,
Quàm tua te fortuna ſinet.

Ouid lib. 15. Metamorph.

-Quotiens flenti Theſeius heros
Siſte modum dixit: nec enim fortuna querenda

Sola

Sola tua est, similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres. vtinamq; exempla dolentem
Non mea te possent releuare: sed & mea possunt.

Idem 1. Fasto.

Cui genitrix flenti, Fortuna viriliter, inquit,
(Siste puer lacrymas) ista ferenda tibi est.
Sic erat in fatis.

Et infrà.

Nec fera tempestas toto tamen errat in anno:
Et tibi, crede mihi, tempora veris erunt.

Idem 4. de Ponto.

Nulla dies adeò est australibus humida nimbis,
Non intermissis vt fluat imber aquis.
Nec sterilis locus vllus ita est, vt non sit in illo
Mista ferè duris vtilis herba rubis.

Idem lib. 3. Eleg.

Perfer & obdura, dolor hic tibi proderit olim,
Sæpe tulit fessis succus amarus opem.

Idem ad Liuiam de morte filiæ consolatoria.

Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
Fortior vt possis cladibus esse tuis.

Idem eadem epistola.

Imposuit te alto fortuna, locumq; tenere
Ixsit honoratum, Liuia prefer onus.

Alta mane, ſupraq; tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum, quò potes vſque tene.

Horat. Ode 10. lib. 2.

Rebus angustis animoſus, atque
Fortis appare, ſapienter idem
Contrahes vento nimium ſecundo
Turgida vela.

Iuuenalis Satyra 13.

Pónamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere maior.

Idem eadem Satyta.

Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendã,
Si flectas oculos maiora ad crimina.

Seneca in Thyeſte.

Pectora longis hebetata malis
Iam ſollicitas ponite curas.
Fugiat mœror, fugiatq; pauor,
Fugiat trepidi comes exiti
Triſtis egeſtas, rebusq; grauis
Pudor afflictis, magis vnde cadas
Quàm quò refert: magnum ex alto
Culmine lapſum, ſtabilem in plano
Figere greſſum: magnum ingenti
Strage malorum preſſum, fracti
Pondera regni non inflexa

Cervice

Ceruice pati, neque degenerem,
Victumq́ malis rectum imposita
Ferre ruinas. Sed iam saui
Nubila fati pelle, ac miseri
Temporis omnes dimitte moras
Redeant vultus ad læta boni.

Lucretius lib. 3. de nat. Rerum.

Quid tibi tantopere est, mortalis, quod nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortẽ congemis, & fles?
Cur non vt plenus vitæ conuiua recedis,
Æquo animoq́ capis securam stulte quietem?

Statius 2. Syluarum.

Hic finis rapto, quin tu iam vulnera sedas,
Et tollis mersum luctu caput? Omnia functa
Aut moritura vides, obeũt noctesq́, diesq́,
Astráque nec solidis prodest sua machina terris,
Nam populus mortale genus, plebisq́ caduca.
Quis fleat interitus? hos bella, hos æquora poscunt,
His amor exitio, furor his, & sæua Cupido
Vt sileam morbos, hos ora rigentia brumæ,
Illos implacido lethalis Syrius igni,
Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu:
Quicquid habet ortus, finẽ timet. Ibimus omnes.
Ibimus: immensis vrnam quatit Æacus vmbris.

Idem 5. Syluarum.

Parce precor lacrymis, ſæuo ne concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem coniugis vmbram.

Manilius lib. 2. Aſtronomicôn.

Quòd ſi ſolerti circumſpicis omnia cura,
Fraudata inuenies amiſſa ſydera membris.
Scorpius in Libra conſumit brachia, Taurus
Succidit in curuo claudus pede, lumina Cancro
Deſunt, Centauro ſupereſt & quæritur vnum:
Sic noſtros caſus ſolatur mundus in aſtris,
Exemploq́ docet patienter damna ſubire,

Afflictorum vita mortis vices tenet

Seneca in Hercule Oeteo.

-Mortis habet vices,
Lentè cùm trahitur vita gementibus.

Afflictis dubiam reſponſionem adferens, ipſorum ſalutem negat.

Hercules in Oedipo.

Dubiam ſalutem qui dat afflictis, negat.

Afflictis tempus immobile videtur.

Ouid. 5. de Triſtibus.

Vt ſumus in Ponto, ter frigore conſtitit Iſter:
Fracta eſt Euxini dura ter vnda maris.
At mihi iam videor patriâ procul eſſe tot annis,
Dardana quot Graio Troia ſub hoſte fuit.

Stare

Stare putes, adeo procedunt tempora tarde,
Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert,
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura nouata est,
Cumq; meis curis omnia longa facit.
An peragunt solitos communia tempora motus?
Suntq; magis vitæ tempora longa meæ?

DE ALIENIS.

Aliena nobiliora melioráue propriis iudicantur, etiamsi non sint

Ouid. I. de Arte amandi.

Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumq; pecus grandius vber habet.

Horatius lib. I. Satyr. I.

Quî fit Mæcenas, vt nemo, quam sibi sortem,
Seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudet diuersa sequentes?
O fortunati mercatores, grauis annis
Miles ait, multo iam fractus membra labore.
Contrà mercator, nauem iactantibus austris,
Militia potior: quid enim? concurritur: horæ
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat iuris legumq; peritus,
Sub galli cantu consultor vbi ostia pulsat.

Ille datis vadibus, qui rure extractus in vrbẽ eſt,
Solos felices viuentes clamat in vrbe.

Idem lib. 1. Epiſt. 14. ad Villicum.

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.
Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors:
Stultus vterque locũ immeritum cauſatur iniquè
In culpa eſt animus, qui ſe non effugit vnquam.

Aliena potius quàm propria homines inſpiciunt, qui haud parua caſtigatione digniſunt.

Horat. lib. 1. Satyr. 3.

-Egomet mi ignoſco, Mæuius inquit,
Stultus & improbus hic amor eſt, dignusq; notari.
Cùm tua peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Perſius Satyr. 4.

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo,
Sed pracedenti ſpectatur mantica tergo.

Plautus in Sticho.

Sed curioſi ſunt hîc quàm plures mali,
Alienas res qui curant ſtudio maximo.
Quibus ipſis nulla eſt res, quam procurent, ſua.

Terentius in Heauton.

Tantum'ne ab re tua eſt otij tibi Chreme,
Aliena vt cures, eaquè nihil quæ ad te attinent?

Ibidem.

Ibidem.

Dij veſtram fidem, itan' comparatam eſſe hominum naturam omnium,
Aliena melius vt videãt, & iudicent, quàm ſua?

Idem in Hecyra.

Tua quod nihil refert, percunctari deſinas.

Catullus ad Varum.

Nimirum idẽ omnes fallimur, neque eſt quiſquam
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Poſſis, ſuus cuique attributus eſt error,
Sed non videmus manticæ quod in tergo eſt.

DE AMBITIONE.

Ambitio auaritiæ nutrix eſt, quæ potentum veſtibulis excubat.

Claudianus lib. 2. in Stiliconis laud.

Trudis auaritiam, cuius fœdiſſima nutrix
Ambitio, quæ veſtibulis, foribuſque potentum
Excubat, & pretijs commercia poſcit honorum
Pulſa ſimul.

Virtute ambire hominis eſt, non autem fautoribus, nam ſat fautorum habet, qui bene operatur.

Plaut. in Amphit.

Virtute ambire oportet, non fautoribus.
Sat habet fautorum ſemper, qui rectè facit:

Claudianus de III. conſ. Honorij.

Emitus

Emitur ſola virtute poteſtas.

Ambitio ad aulam, non regis amor multos conuocat.

Seneca in Hercule Oeteo.

Pauci reges, non regna colunt.
Plures fulgor conuocat aulæ.
Cupit hic Regi proximus ipſi,
Clariuſq; latas ire per vrbes.
Vrit miſerum gloria pectus.

Ambitioſorum admonitio lepidiſſima, vt à regnandi cupiditate abſtineant.

Virgil. 1. Georg.

Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.

DE AMBIGVITATE.

Ambiguitatis imitatio.

Virgil. 4. Aeneid.

Heu quid agat? quo nunc reginã ambire furẽtem
Audeat affatu? & quæ prima exordia ſumat?

Idem 8. Æneid.

Atq; animũ nunc hûc celerem, nunc diuidit illuc,
In parteſq; rapit varias, perq; omnia verſat.

Idem Æneid. 9.

Aut pugnã, aut aliquid iãdudũ inuadere magnum
Mens agitat mihi, nec placida contenta quiete eſt.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

Et libet & timeo, nec adhuc exacta voluntas

Eſt

Est satis: in dubio pectora nostra labant.

Idem 3. de Ponto.

Quo pede nunc vtar? dubia est sententia nobis.

Idem 4. de Ponto.

Nec quid agã inuenio, nec quid nolimué velimué:
Nec satis vtilitas est mea nota mihi.
Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re, consiliumq; fugit.

Terentius in Phormione.

Incertum est quid agam, quia praeter spem, atque incredibile hoc mihi obtigit.
Ita sum irritatus, animum vt nequeam ad cogitãdum instituere.

DE AMICITIA.

Amicitia maius nil dedit natura, nec rarius.

Manilius lib. 2. Astronomicôn.

Idcirco nihil ex semet natura creauit
Pectore amicitia mauis, nec rarius vnquam.
Vnus erat Pylades, vnus qui mallet Orestes
Ipse mori. his vna fuit, pericula mortis,
Alter quòd raperet, fatum non cederet alter.
Et duo qui potuêre sequi vix noxia pœnis,
Optauitq; rerum sponsor non posse reuerti:
Sponsoremq; reus timuit, ne solueret ipsum.

Amicitia inter pares contrahenda est.

Ouid

Ouid.lib.3.de Triſtib.

Viue ſine inuidia, molleſqué inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.

Amicitiæ veræ ambiendæ exemplum.

Ouidius ad Piſonem.

Dignare tuos aperire penates,
Hoc ſolum petimus, nec enim me diuitis auri
Imperioſa fames & habendi ſæua libido
Impulerant, ſed laudis amor, iuuat optime tecum
Degere.

Amicitiæ commendatio.

Ouid.lib.3. de Ponto.

Fabula narrata eſt poſtquam vulgaris ab illo,
Laudarunt omnes facta, piamque fidem.
Scilicet hîc etiam, qua nulla ferocior ora eſt,
Nomen amicitiæ barbara corda mouet.

Amicitiæ maximæ exemplum.

Ouid.lib.3.de Ponto.

Ire iubet Pylades charum periturus Oreſtem:
Hic negat, inqué vicem pugnat vterq; mori.
Extitit hoc vnum quod non conuenerit illis:
Cætera pars concors, & ſine lite fuit.

Idem 5.de Triſtibus.

Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deſeruit lenitas Antemedontis eques?

Amicitia

Amicitia potentum inexperto dulcis apparet, quæ tamen mœrotis plena est, Ideo vitanda.

Ouid.lib.3.de Tristib.

Vsibus edocto si quicquam credis amico,
Viue tibi: & longe nomina magna fuge.

Et infra.

Non foret Eumenides orbus, si filius eius
Stultus Achilleos non adamasset equos.
Nec natum in flammas vidisset, in arbore natas,
Cepisset genitor si Phaëthonta Merops.

Horat.lib.1.Epist.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuet, tu dum tua nauis in alto est.
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.

Amicitia in sensu sita est.

Ouidius ad Pisonem.

Sed lateri nullus comitem circundare quærit,
Quẽ dat purus amor, sed quẽ tulit impia merces,
Nec quisquam vero pretium largitur amico,
Quem regat ex æquo, vicibusq; regatur ab illo.

Amicitiæ fictæ intimatio, seu reprehensio acerrima.

Ouid.lib.1.de Tristib.

Illud amicitiæ sanctum & venerabile nomen
Nunc tibi pro vili, sub pedibusque iacet.

Catullus

Catullus ad Alphenum.

Alphene immemor, atq; vnanimis falsè sodalibus,
Iam nil te miseret dure tui dulcis amiculi:
Iam me prodere, iam non dubitas fallere perfide:
Nec facta impia fallaciũ hominũ cœlicolis placẽt:
Quæ tu negligis, ac me miserum deseris in malis.
Eheu quid faciãt dico homines, cuíve habeãt fidẽ?
Certè tute iubebas animam tradere, iniquè me
Inducens in amorem, quasi tuta omnia mî forent.
Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia, factaq́
Ventos irrita ferre, & nebulas aëreas sinis.
Si tu oblitus es, at dij meminerunt, meminit fides,
Quæ te vt pœniteat postmodo facti faciet tui.

Amicitiæ nunquam moriturę exemplum.

Paulinus ad Auſo.

Hoc nostra è ceruice iugum non sæua resoluit
Fabula, non terris absentia longè diremit,
Nec perimet, toto licet abstrahar orbe vel æuo.
Non animo diuisus agam, prius ipsa recedet
Corpore vita meo, quàm vester pectore vultus.
Ego te per omne quod datum mortalibus
Et destinatum seculum est,
Claudente donec continebor corpore,
Discernar orbe quolibet,
Nec corde longum, nec remotum lumine

Tenebo

Tenebo fibris insitum,
Videbo corde, mente complectar pia.
Vbique præsentem mihi.
Et tùm solutus corporali carcere,
Terraq; pronolauero,
Quo me locarit axe communis pater,
Illic quoque te animo geram.

Ad perseuerantiam in amicitia exhortatio dignissima

Ouid. 2. de Ponto.

Fac modò permaneas lapso Gracine fidelis,
Duret & in longas impetus iste moras.

Idem 1. de Tristib.

Qua potes excusa, nec amici desere causam:
Quo pede cœpisti, sic bene semper eas.

Valerius Flaccus lib. 4. Argonaut.

Tu semper amoris
Sis memor, & chari comitis ne abscedat imago.

Idem. lib. 7.

Sis memor oro mei, contrà memor ipsa manebo,
Credo, tui.

Amicitiæ veræ bono qui gaudet vt in eo assiduè gaudeat exhortatio perpulchra.

Plautus in Mostellaria. (*conuenit.*

Bene igitur ratio accepti atque expensi inter nos
Tu me amas, ego te amo, merito id fieri vterque

existimat.

Hæc qui gaudẽt, gaudeãt perpetuo ſuo sẽper bono.

Amicus fidelis amico operam dare nunquam occupatus eſt.

Plautus in Mercatore.

Quanquam negotium eſt, ſi quid vis, Demipho,
Non ſum occupatus vnquam amico operam dare.

Amicus fidelis eſt qui anci piti in re, & vbi opus eſt, auxiliatur.

Plautus in Fpidico.

Is amicus eſt, qui in re dubia te iuuat
Vbi re eſt opus.
Nihil homini amico'ſt opportuno amicius.

Amici cum fortuna mutantur.

Petronius Arbiter in fragmen.

Cum fortuna manet, vultum ſeruatis amici,
Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga.

Amico bene ſi quis fecerit, ne pigeat, ſed ſi è contra,

Plautus in trinummo.

Bene ſi amico feceris, ne pigeat feciſſe,
vt potius pudeat, ſi non feceris.

Graphica deſcriptio ingenii, comitatiſque hominis inferioris erga amicum genere & fortuna ſuperiorem.

Ex Q. Ennij Annalium lib. 7. ſub Hyſtoria Gemini Seruilij.

Hocce locutus vocat, quicum bene ſæpe libenter
Menſam,

Mensam, sermones q3 suos, rerum q3 suarum
Comiter impertit, magna cùm lapsa diei
Parte fuisset: de paruis, summis q3 gerendis
Consilio in foro, lato, sancto q3 senatu,
Cui res audacter magnas, paruas q3, iocum q3
Eloqueret, quæ tincta malis, & quæ bona dicta
Euomeret, si quid vellet, tuto q3 locaret,
Quocũ multa volupe, ac gaudia clam q3 palam q
Ingenium cui nulla malum sententia suadet
Vt facinus faceret: leuis, haud malus, idem
Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suo q3
Contentus, scitus, atq; beatus, secunda loquens i.
Tempore, commodus, & verborum vir paucorũ
Multa tenens antiqua, sepulta, & sæpe vetustas
Quæ facit; & mores veteres q3 nouos q3 tenenter
Multorum veterum leges, diuum q3, hominum q3
Prudentem, qui multa loqui ve, tacereve posset,
Hunc inter pugnas compellat Seruilius sic.

Amicum in necessitate positum deserere turpe est.

Ouid. lib. 2. de ponto.

Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci:
Turpe laborantem deseruisse ratem:

Turpe ſequi caſum, & fortunæ accedere amicum,
Et niſi ſit fœlix, eſſe negare ſuum.
Non ita vixerunt Strophio atq; Agamẽnone nati:
Non hæc Aegidæ, Pirithoiq; fides:
Quos prior eſt miratus, ſequens mirabitur ætas:
In quorum plauſus tota theatra ſonant.

Amicum deſerere probũ virum pudet, nec decet.

Plautus in Trinummo.

Deſerere illũ, et deiunare in rebus aduerſis pudet.

Lucanus lib. 8. bel ciuil.

Aduerſis non deeſſe decet, ſed læta ſecutos,
Nulla fides vnquam miſeros elegit amicos.

Amici peccantes reprehendendi ſunt.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Corripis, vt debes, ſtulti peccata ſodalis:
Et mala me meritis ferre minora doles:
Vera facis, ſed ſera, meæ conuicia culpæ,
Aſpera confeſſo verba remitte reo.

Amicum & propinquum peccantem non reprehendere, facinus eſt immane.

Plautus in Trinummo.

Nã amicum caſtigare ob meritam malã noxiam,
Immane eſt facinus, verùm in ætate vtile, & conducibile.
Nam ego amicum hodie meum concaſtigabo pro

com-

commerita noxia

Inuitus, ni me id inuit et vt faciam fides.

Ausonius in Solonis senten.

Clam coarguas propinquum, palàm laudaueris.

Amicum qui non defendit alio culpante, ille fugiendus est.

Horat. Saty. 4. lib. 1.

-Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, &c.
-Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Amici bona quæque largiuntur, at ingenio cedere qui velint, rari sunt.

Martial. 8. Epigram.

Aurum, & opes, & rura frequẽs donabit amicus:
Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Amici fideles, certi, atque stabiles rari sunt.

Plautus in Bacchid.

Multi more isto, atq; exẽplo viuũt, quos cũ cẽseas
Tibi amicos, reperiuntur falsi falsimonijs,
Lingua factiosi, inertes opera, subdola fide.

Idem in Pseudulo.

Pauci ex multis sunt amici homini, qui certi sient.

Amicorum absentia amanti dura.

Terentius in Heauton.

Nam dũ abs te absum, omnes mihi labores fuêre,

quos cœpi, leues,
Præterquam tui carendum quòd erat.

Amicorum beneficia in eorum aduersitate maximè rememoranda atque reddenda sunt.

Plantus in Capt.

P. H. Vt adhuc locorum feci, faciam sedulo,
Vt potissimum in rem quod rectè conducat tuam,
Id petã, id persequarq; corde, et animo, atq; viribus

Et infrà.

Si ego itẽ memorẽ, quæ me erga multa feciſti bene,
Nox diem adimat.

AEG. *Nunc adest occasio.*
Benefacta cumulare, vt erga hunc rem geras fideliter.

Silius Italicus lib. 11. belli Punic.

-Quæ tanta obliuio recti,
Magnam, atq; in magnis rebus populisq; virisque
Aduersam ostentare fidem: Nunc tempus inire
Prælia pro Rutulis, nunc signa aciemque mouere,
Dum trepidæ res, & medicinã vulnera poscunt.
Is locus officio, cùm cessant prospera, cumque
Dura ad opem fortuna vocat: Nam læta fouere
Haudquaquam magni est animi decus.

verba sunt Decij Capuani de fidelitate Romanis post Cannensem cladem seruanda.

Amicorum

Amicorum communia sunt omnia.

Terent. in Adelph.

-Nam vetus verbum hoc quidem est:
Communia esse amicorum inter se omnia.

Amicorum confortatio, est dolorum alleuiatio atque diminutio.

Ouid. 1. de Ponto.

Reddita confusæ nuper solatia menti
Auxilium nostris spemq; tulere malis:
Vtque Machaonijs Paeantius artibus heros,
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente iacens, & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et iam deficiens sic ad tua verba reuixi,
Vt solet infuso vena redire mero.

Amicorum incõmoda æquo animo toleranda sunt: hoc enim est amicitiæ insolubile vinculum.

Horat. Satyr. 3. lib. 1.

At pater vt gnati, sic nos debemus amici
Si quod sit vitium, non fastidere, &c.
Hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos.

Amicorum visio, amanti non paruum gaudium adfert.

Terentius in Eunucho.

-O festus dies hominis, amice:

Salue, nemo est, quem ego magis nunc cuperem videre, quam te.

Amicos consulere debemus in re ambigua.

Plautus in Menæchmis.

Ibo & consulam hanc rem amicos, quid faciendum censeant.

DE AMORE.

Amor Deus est seu puer alatus, vt à multis fingitur.

Seneca in Hippolyto.

Deum esse amorem, turpiter vitio fauens
Finxit libido: quoq; liberior foret,
Titulum furori numinis falsi addidit:
Natum per omnes, scilicet, terras vagum
Erycina mittit. Ille per cœlum volans
Proterua tenera tela molitur manu,
Regnumq; tantum minimus in superos habet.
Vana ista demens animus asciuit sibi,
Venerisq; numen finxit, atq; arcus Dei.

Idem in Octauia.

Volucrem esse amorem fingit immitem Deum
Mortalis error, arma telis manus,
Arcusq; sacros instruit saua face:
Genitumq; credit Venere, Vulcano satum.

Amor

Amor mentis vis est maxima, atque
blandus animi calor.

Seneca in Octauia.

Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor est iuuenta gignitur luxu, otio
Nutritur inter lata fortunæ bona.

Propertius lib. 2. Eleg.

Quicunque ille fuit puerum qui finxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuisse manus?
Hic primum vidit sine sensu viuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum:
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostraq; non vllis permanet aura locis.
Et merito hamatis manus est armata sagittis,
Et pharetra ex humero gnosia vtroque iacet.
Ante ferit quoniam tuti quam cernimus hostem,
Nec quisquam ex illo vulnere sanus abit.

Amor cæcus dicitur, eò quòd cæcos
amantes reddit.

Ouid. Epist. 1. Heroid.

-Quid deceat non videt vllus amans.-

Seneca in Hippolyto

-Qua memoras scio
Vera esse nutrix, sed furor cogit sequi

Peiora, vadit animus in præceps sciens,
Remeatqué frustra sana consilia appetens.
Sic cùm grauatam nauita aduersa ratem
Propellit vnda, cedit in vanum labor,
Et victa prono puppis aufertur vado,
Quod ratio poscit, vincit, ac regnat furor,
Potensque tota mente dominatur Deus.

Idem in Medea.

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat patitúr ve frænos.
Haud timet mortem, cupit ire in ipsos
Obuius enses.

Plautus in Trinummo.

Scio te sponte non tuapte errasse, sed amorẽ tibi
Pectus obscurasse.

Propert. lib. 2. Eleg.

Ante pedes cæcis lucebat semita nobis.
Scilicet insano nemo in amore videt.

Idem eodem ad Demophoontem.

Quæris Demophoon, cur sim tã mollis in omnes?
Quod quæris quare non habet vllus amor.

Amor stabilis sede in aliqua non est,
sed vbique errat.

Ouid. 3. de Arte Amandi.

Errat, & in multa sede moratur amor.

Aman

Amans immoderatè famam propriam paruifacit, ideo talis amor surdus dicitur.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Ah pudeat, certè pudeat, nisi fortè quod aiunt.
Turpis amor surdis auribus esse solet.

Amor carnalis diuitiis alitur.

Ouid. 2. de Remedio amoris.

Cur nemo est hecaten, nulla est, quæ ceperit Iri-
Nempe, quòd alter egens, altera pauper erat.

Amor carnalis otio nutritur, ac luxu iuuentæ gignitur.

Ouid. de Remed. amor. lib. 1.

Ergo vbi visus eris nostra medicabilis arte,
Fac monitis fugias otia prima meis.
Hæc vt ames faciunt: hæc vt fecere, tuentur:
Hæc sunt iocundi causſa, cibusqué mali.
Otia si tollas, periere cupidinis arcus:
Contemptæqué iacent & sine luce faces.

Ouid. lib. 1. Eleg.

Et in vacuo pectore regnat amor.

Seneca in Octauia.

Amor est. Iuuentæ gignitur luxu, otio
Nutritur inter læta fortunæ bona.
Quem si fouere, aut alere desistas, cadit,
Breuiqué vires perdit extinctus suas.

Amoris

Amoris artes quæ sint, & qualem hominem potissimum postulet

Plautus in Trinummo.

Amoris artes eloquar, quemadmodum expediat: nunquam

Amor quenquam nisi cupidum hominem postulat, sed in plagas

Conjicere eos cupit, eos consectatur, subdole blanditur, abre

Consulit, blandiloquentulus, Harpago, mendax, cupes, auarus,

Elegans, dispoliator, latebricolarum hominum corruptor,

Blandus, inops, celati indagator, nam quàm ad quod clamat,

Quàm extemplo saeuis sagittis percussus est, illic res foras

Labitur, loquitur, da mihi hoc vel meum, si me amas, si audis.

Ibi ille cucullus: ocelle mi, fiat & istuc, & si amplius vis dari,

Dabitur, ibi illa pĕdĕtē ferit, ĭā amplius orat, nō sat

Id est mali, ni amplius etiam, quod bibit, quod come st, (ta,

Quod facit sumpti, nox datur, ducitur familia to-

Vestispici-

ſtiſpicij, unctor, auricuſtos, flabelliferæ, ſanda-
ligerulæ,
antrices, ciſtellatrices, nuntij, renuntij, raptores
panis & peni.
it ipſe, dum illis comis eſt, inops amator.

Amator credulus ſiue ſuſpicioſus eſt.

Ouid. Epiſt. 6. Hypſiphile Iaſo.

redula res amor eſt; vtinam temeraria dicar,
Criminibus falſis inſimulaſſe virum.

Amatoris manum celerem eſſe oportet.

Plautus in Bacchid.

elerem oportet eſſe amatoris manum.

Amaſiæ viſio amanti ebibit ſanguinem.

Plautus in Gurgulione.

uſſilite obſecro, & mittite iſtanc foras,
Quæ mihi miſero amanti ebibit ſanguinem.

Amans carnaliter Amaſiam fugiat.

Ouid. 1. de Remedio amoris.

u tantum, quamuis firmis retinebere vinclis,
I pocul, & longas carpere perge vias.
ec quot trãſieris, ſed quot tibi, quære, ſuperſunt
Millia: nec, maneas vt prope, finge moras,
empora nec numera, nec crebro reſpice Romam:
Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoſte fuga eſt.

Idem lib. 2. de Remed. amoris.

Manat

Manat amor tectus, si non ab amante recedas,
Turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.
Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile finitimis abstinuisse locis.
Non facilè esuriens posita retinebere mensa:
Et multam saliens incitat vnda sitim.

Amor carnalis fugiendo vincitur, contrà verò augetur.

Ouid. 10. Metamorph.

Ire libet procul hinc, patriæque relinquere fines,
Dum scelus effugiam, retinet malus ardor amantem.

Idem lib. de Remed. amoris.

Vt penè extinctum cinerem, si sulphure tangas
Viuet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic, nisi vitaris quicquid reuocabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.

Amor carnalis visione causatur.

Virgil. Eclog. 8.

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Ouid. Epistola. 12. Heroid.

Tunc ego vidi, tunc cœpi scire quis esses:
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et vidi & perij, nec notis ignibus arsi,
Ardet vt ad magnos pinea teda deos.

Plaut

Plautus in Mercatore.

Ego illic aſpicio forma eximia mulierem,
Quam ego poſtquàm aſpexi, non ita amo, vt ſani ſolent.
Homines, ſed eodem pacto, vt inſani ſolent.

Amor carnalis euaneſcit citiſſimè rempore abſentiâque.

Ouid. 2. de Arte amandi.

-Leniſcunt tempore curæ,
Vaneſcitqué abſens, & nouus intrat amor.

Claudianus in Epiſt. ad Olibrium.

-Spatio debilitatur amor.

Amor carnalis labore ſedatur.

Ouid. lib. 1. de Remedio amoris.

-Finem qui quæris amoris,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.
Quæritur, Ægiſthus quare ſit factus adulter,
In promptu cauſa eſt, deſidioſus erat.

Amor carnalis timoris res eſt plena.

Ouid. Epiſt. 1. Heroid.

Quando ego non timui graniora pericula veris?
Res eſt ſolliciti plena timoris amor

Amor carnalis mala innumera ſecum adfert, necnon miſerum amantem reddit.

Plautus in Mercatore.

Nam

Nam amorem hæc cuncta vitia ſectari ſolent:
Cura, ægritudo, nimiaq́ elegantia.
Hoc nõ illum modò, qui amat ſed quemq; attigit,
Magno atque ſolido mulctat infortunio.
Nec pol profectò quiſquam ſine grandi malo,
Præterquam res patitur ſtudet eligantiæ.
Sed amori accedũt etiã vltra hæc, quæ diximus,
Inſomnia, ærumnæ, error, & terror, & fuga.
Ineptia, ſtultitiaq́ adeò & temeritas,
Incogitantia, excors immodeſtia,
Petulantia, cupiditas, & malevolentia,
Inhæret etiam auiditas, deſidia, iniuria,
Inopia, contumelia, & diſpendium.

Idem in Trinummo.

Nam qui in amore præcipitauit, peius perit, quam ſi ſaxo ſaliat.

Terentius in Eunucho.

Here, quæ res in ſe neque conſilium, neq; modum
Habet vllum, eam conſilio regere non potes.
In amore hæc omnia inſunt vitia: Iniuria,
Suſpiciones, inimicitiæ, inducia,
Bellum, pax rurſum: incerta hæc ſi tu poſtules
Ratione certa facere: nihilo plus agas,
Quàm ſi des operam, vt cum ratione inſanias.

Tibullus Eleg. vlt. lib. 2.

Acer

Acer amor fractas vtinam tua tela ſagittas,
Scilicet extinctas aſpiciamq; faces.
Tu miſerum torques, tu me mihi dira precari
Cogis, & inſana mente nefanda loqui.

Virgil. Eclog. 8.

Sæuus amor docuit natorum ſanguine, matrem
Commaculare manus. Vt de Medea legitur. Sic & Scylla Niſi regis filia amoris impatiens, patrem interemit. de quo Ouid. lib. 7. Metamorph. ad longum.

Amor carnalis ab animo illico reſecandus eſt, & ad hoc exhortatio vtilis

Ouid. 1. de Remedio amoris.

Vtile propoſitum eſt ſæuas extinguere flammas,
Nec ſeruum vitijs pectus habere ſuum.
Me duce damnoſas, homines, compeſcite curas:
Rectaque cum ſocijs me duce nauis eat.

Ibidem.

Dum licet, & modici tangunt præcordia motus,
Si piget, in primo limine ſiſte pedem.
Opprime, dū noua ſunt, ſubiti mala ſemina morbi:
Et tuus incipiens ire reſiſtat equus.
Nam mora dat vires, &c.

Ibidem.

Quale ſit id, quod amas celeri circumſpice mente,

Et tua læſuro ſubtrahe colla iugo.

Ibidem.

Verba dat omnis amãs, reperit q̃ alimẽta morãdo:
Optima vindictæ proxima quæque die.

Ibidem.

Sed quia delectat Veneris decerpere florem
Dicimus aſſiduè, cras quoque fiet idem.
Interea tacitè ſerpunt in viſcera flammæ:
Et mala radices altius arbor agit.

Idem Epiſtola 16. Heroid.

Dum nouus eſt, cœpto potius pugnemus amori:
Flamma recens parua ſparſa reſedit aqua.

Seneca in Hippolyto.

Compeſce amoris impij flammas precor.

Plautus in Trinumm.

-Mille modis amor (nendum.
Ignorandũ ſt: procul adhibendus eſt, atque abſti-
Nam qui in amore præcipitauit, peius perit, quàm
ſi ſaxo ſaliat.

Terentius in Andria.

Ah quanto ſatius eſt, te id dare operam, quî iſtum
amorem ex animo dimoueas tuo, (tua?
Quàm id loqui, quò magis libido fruſtra incẽdatur

Propertius lib. 2. Eleg.

Dum licet, iniuncto ſubtrahe colla iugo.

Amor

Amor amantem maximè cruciat.

Virgil. Ecloga 2.

Me tamen vrit amor. Quis enim modus adsit a-

Idem 4. Æneid. *(mori?*

At regina graui iamdudum saucia cura,
Vulnus alit venis,& cæco carpitur igni.

Ibidem.

-Est mollis flamma medullas
Interea,& tacitum viuit sub pectore vulnus.
Vritur infœlix Dido,totaq; vagatur
Vrbe furens,qualis coniecta cerua sagitta,
Quam procul incautã nemora inter Cressia fixit
Pastor agens telis,liquitq; volatile ferrum
Nescius,illa fuga syluas saltusq; peragrat
Dictæos,hæret lateri lethalis arundo.

Ouid 1. Metamorph.

Vtq; leues stipulæ demptis adolentur aristis,
Vt facibus sepes ardent,quas fortè viator
Vel nimis admouit,vel iam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abijt: sic pectore toto
Vritur,& sterilem sperando nutrit amorem.

Idem 3. lib. Metamorph.

Sed tamen hæret amor,crescitq; dolore repulsæ.
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ,
Adducitq; cutem macies.

Idem lib. 10. Metamorph.

Noctis erat medium, curasq; & corpora somnus
Soluerat, at virgo Cinyreia peruigil igne
Carpitur indomito, furiosaq; vota retractat:
Et modò desperat, modò vult tentare, pudetq;,
Et cupit; & quid agat non inuenit, vtq; securi
Saucia trabs ingens, vbi plaga nouissima restat,
Quò cadat in dubio est, omniq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc leuis, at q; illuc, momentaq; sumit vtroque.

Idem 2. de Remedio amoris.

Artibus innumeris mens oppugnatur amantum,
Vt lapis æquoreis vndique pulsus aquis.

Idem Epistola 11. Heroid.

Fugerat ore color, maciesq; adduxerat artus,
Sumebant minimos ora coacta cibos.
Nec somni faciles, & nox erat annua nobis,
Et gemitum nullo læsa dolore dabam.

Idem Epistola 13. Heroid.

Siue latet Phœbus, seu terris altius extat,
Tu mihi luce dolor, tu mihi nocte venis.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Quod iuuat exiguũ est, plus est quod ledit amãtes
Proponant animo multa ferenda suo.
Quot lepores in Atho, quot apes pascũtur ĩ Hibla,

Cærula

Cærula quot baccas Palladis arbor habet,
Littore quot conchæ, tot ſunt in amore dolores:
Quæ patimur, multo ſpicula felle madent.

Seneca in Hippolyto.

Torretur æſtu tacito, & incluſus quoque,
Quamuis tegatur, proditur vultu furor:
Erumpit oculis ignis, & laſſæ genæ
Lucem recuſant, nil idem dubiæ placet,
Artusq; variè iactat incertus dolor.
Nunc vt ſoluto labitur moriens gradu,
Et vix labente ſuſtinet collo caput:
Nunc ſe quieti reddit, & ſomni immemor
Noctem querelis ducit: attolli iubet,
Iterumq; poni corpus & ſolui comas,
Rurſusq; fingi, ſemper impatiens ſui.
Mutatur habitus, nulla iam Cereris ſubit
Cura, aut ſalutis: vadit incerto pede,
Iam viribus defœta, non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor.
Populatur artus cura, iam greſſus tremant,
Tenerq; nitidi corporis cecidit decor.
Et, qui tenebant ſigna Phœbea facis
Oculi, nil gentile, nec patrium micant.
Lacrymæ cadunt per ora, & aſſiduo genæ
Rore rigantur, qualiter tauri iugis

Tepido madeſcunt imbre profuſæ niues.

Idem in eadem tragœdia.

-Pectus inſanum vapor
Amorq; terret, intima ſæuus vorat
Penitus medullas, atque per venas meat
Viſceribus ignis merſus & venis latens.
Vt agilis altas flamma percurrit trabes.

Plautus in Milite.

Sum ne ego miſer, qui nuſquàm bene queo quieſcere?
Si domi ſum, foris eſt animus: ſin foris ſum, animus domi eſt.
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium.

Propert. lib. 3. Eleg. ad Cynthiam.

Non tot Achæmenijs armantur fuſa ſagittis
Spicula, quot noctro pectore fixit amor.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Concipit interea validos Aetias ignes,
Et luctata diu, poſtquàm ratione furorem
Vincere non poterat, fruſtra Medea repugnans:
Neſcio quis Deus obſtat, ait, mirumq; quid hoc eſt
Aut aliquid certè ſimile huic, quod amare vocant.

Amanti ob amati abſentiam candida nigra, dulcia amara &c. videntur.

Titus

Titus Calphurnius Eclog. 3.

Te ſine vel miſero mihi lilia nigra videntur,
Nec ſapiunt fontes, & aceſcunt vina bibenti.
At ſi tu venias, & candida lilia fient,
Et ſapient fontes, & dulcia vina bibentur.

Olympius Nemeſianus. Eclog. 2.

Heu heu nulla meæ tangit te cura ſalutis,
Pallidior buxo, violæq; ſimillimus atræ.
Omneis ecce cibos, & noſtri pocula Bacchi
Horreo, nec placido memini concedere ſomno.
Te ſine, væ miſero, mihi lilia nigra videntur,
Pallenteſq; roſæ, nec dulce rubens hiacynthus,
Nullos nec myrtus, nec laurus ſpirat odores.
At ſi tu venias, & candida lilia fient,
Purpureæq; roſæ: tum dulce rubens hiacynthus,
Tunc mihi cum myrto laurus ſpirabit odores.

Amans ſcilicet terrena miſer eſt, atque inſtabilis.

Plautus in Perſa.

Miſer eſt qui amat.

Propert. ad Cynthiam lib. 2. Eleg.

Non ita Carpathiæ variant aquilonibus undæ,
Nec dubio nubes vertitur atra Noto,
Quàm facile irati verbo mutantur amantes.

Ibidem Eleg. 18.

Durius in terris nihil eſt quod viuat amante:

Nec, modò si sapias, quod minus esse velis.

Amator & re & animo perit.

Plautus in Truculento.

Bis perit amator, ab re, atque animo simul.

Amor & melle, & felle fœcundissimus est.

Plautus in Cistellaria.

Amor & melle & felle est fœcundissimus: gustu dat dulce,
Amarum ad satietatem vsque aggerit.

Amor vulnus immedicabile,

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Certa quidem nostra est, nostra tamẽ vna sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inuentum medicina meum est, opiferq́; per orbem
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.
Hei mihi quod nullis amor est sanabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes.

Idem Epistola 5.

Me miserã, quòd amor non est medicabilis herbis,
Destituor prudens artis ab arte mea.

Ptopert. lib. 2. Eleg. ad Mæcenatem.

Omnes humanos sanat medicina dolores:
Solus amor morbi non amat artificem.
Tarda Philoctetæ sanauit crura Machaon,
Phœnicis Chiron lumina Phillyrides:

Et

Et Deus extinctum Creſis Epidaurius herbis
Reſtituit patrijs Androgeona focis.
Myſus & Hæmonia iuuenis, qua cuſpide vulnus
Senſerat, hac ipſa cuſpide ſenſit opem.
Hoc ſi quis vitium potuit mihi demere, ſolus
Tantalea poterit tradere poma manu.
Dolia virgineis idem ille repleuerit vrnis,
Nec tenera aſſidua colla grauentur aqua.
Idem Caucaſea ſoluet de rupe Prometheï
Brachia, & à medio pectore pellet auem.

Amor immoderata res eſt.

Virgil Eclog. 2.

Me tamen vrit amor. Quis enim modus adſit amoris?

Ouid. 4. de Ponto.

Verum quid faciam? res immoderata cupido eſt:
Da veniam vitio mitis amice meo.

Propert lib. 2. Eleg.

Errat qui finem veſani quærit amoris.
Verus amor nullum nouit habere modum.

Amor laborem non ſentit.

Seneca in Hippolyto.

Non me per altas ire ſi iubeas niues,
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis.
Non ſi per ignes ire, & infeſta agmina,
Cunctèr paratis enſibus pectus dare.

Plautus

Plautus in Mercatore.

Neque vlla mihi obstabit amnis, neq; mons, neq; adeo mare.
Nec calorem, nec frigus metuo: neque ventum, neque grandinem.
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, sitim.
Non concedam, neque conquiescam vsquã noctu, neque diu,
Prius profecto, quàm aut amicam, aut mortem inuestigauero.

Amor militiæ species est.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Militiæ species amor est, discedite segnes:
Nec sunt hæc timidis signa tuenda viris.
Nox & hyems, longæq; viæ, sæuiq; labores
Mollibus his castris, & dolor omnis inest.
Sæpe fores imbrem cœlecti nube solutum,
Frigidus in vda sæpe iacebis humo.

Idem lib. 1. Eleg.

Militat omnis amãs, & habet sua castra Cupido
Attice, crede mihi, militat omnis amans.
Quis nisi vel miles, vel amans & frigora noctis,
Et denso mistas perferet imbre niues?

Amor audacem fortémque amantem reddit.

Ouid. lib. 4. Metamorph.

Callido

Callida per tenebras versato cardine Thysbe
Egreditur, fallitq; suos, adopertaq; vultum
Peruenit ad tumulum, dictaq; sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor.

Idem lib. 6. Metamorph.

Et nihil est quod non effreno captus amore
Ausit.

Idem 13. Epistola Heroid.

Fortius ille potest multo qui pugnat amore.

Amor inertes odit.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Amor odit inertes.

Amor metu caret.

Seneca in Medea.

Amor timere neminem verus potest.

Statius ad Claudiam vxorem.

Isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gauisa domos, si passus Vlysses.

Amor adeò mutat amantes vt vix cognoscantur.

Terentius in Eunucho. (*mutari*

O ij boni quid hoc morbi est? Adeon' homines im-
Ex amore, vt non cognoscas eundem esse?

Amor celari non potest.

Ouid 4. Metamorph.

Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.

Conscius

Conſcius omnis abeſt, nutu, ſigniſq; loquuntur:
Quoq; magis tegitur, tectus magis æſtuat ignis.

Idem Epiſtola 12. Heroid.

Perfide ſenſiſti. Quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma ſuo.

Idem 15. Epiſt. Heroid.

Sed male diſſimulo. Quis enim celauerit ignem:
Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo.

Idem eadem Epiſtola.

Qua licet & poſſum, luctor celare furorem,
Sed tamen apparet diſſimulatus amor.

Statius lib. 1. Achilleid.

Nec latet hauſtus amor, ſed fax vibrata medullis
In vultus atque ora redit, lucemq; genarum
Tingit & impulſam tenui ſudore pererrat.

Amor mulierum immoderatus bellorum ſæpe cauſa extitit.

Virgil. de Venere. & Vino.

Bellum ſæpe petit ferus exitiale Cupido.

Ouid. 2. lib. Eleg.

-Niſi rapta fuiſſet
Tyndaris, Europæ pax, Aſiæq; foret.
Fœmina ſilueſtres Lapithas, populumq; biformem
Turpiter appoſito vertit in arma mero.
Fœmina Troianos iterum noua bella mouere

Impulit,

Impulit, in regno iuste Latine tuo.
Fœmina Romanis iterum nunc vrbe recenti
Immisit soceros, armaq́; sæua dedit.

Amor obstinatis fræna imposuit sæpe, atque odium in intimum amorem vertit.

Seneca in Hippolyto.

Nihil immune est, odiumq́; perit
Cùm iussit amor, veteres cedunt,
Ignibus iræ.

Idem eadem Tragœd.

Sæpe obstinatis induit frænos amor,
Et odia mutat.

Amor nouercas etiam vincit.

Idem eadem Tragœd.

-Quid plura canam?
Vincit sæuas cura nouercas.

Amor vincit omnia, nulliqúe parcit.

Virgil. Ecloga 10.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori

Idem ad Messallum.

Omnia vincit amor. Quid enim non vinceret ille?

Ouid. 1. Metamorph.

Filius huic Veneris, figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantoq́; animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor est tua gloria nostra.

Ouid

Ouid. Epiſt. 3. Heroid.

Quicquid amor iuſſit, non eſt contemnere tutum:
Regnat, & in ſuperos ius habet ille Deos.

Idem Epiſt. 9. Heroid.

Quem non mille feræ, quẽ non Steneleïus hoſtis,
Non potuit Iuno vincere, vincit amor.

Seneca in Hippolyto.

Iſte laſciuus puer aëre nitens,
Telo quàm certo iaculatur arcu:
Labitur totas furor in medullas,
Igne furtiuo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax iſti puero, per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas.

Propert. lib. 1. Eleg. ad æmulum ſuum Gallum.

Nec tibi nobilitas poterit ſuccurrere amanti,
Neſcit amor priſcis cedere imaginibus.

Idem lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Quò fugis? ah demens, nulla eſt fuga, tu licet vſq;
Ad Tanaim fugias, vſque ſequetur amor.
Non ſi Pegaſeo verteris in aere dorſo,
Nec tibi ſi Perſeî mouerit ala pedes,
Vel ſi te ſectæ rapiant talaribus auræ,

Nil

Nil tibi Mercuri proderit alta via.
Inſtat ſemper amor ſuper caput, inſtat amanti,
Et grauis ipſe ſuper libera colla ſedet.
Excubat ille acer cuſtos, & tollere nunquam
Te patietur humo lumina capta ſemel.

Amoris finis, mors tantùm.

Nec modus & requies, niſi mors, reperitur amoris

Amorem inueteratum deponere facile non eſt.

Seneca in Hyppolito.

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Sero recuſat ferre quod ſubijt iugum.

Amans vitioſè, ſi ab illo liberari cupit, ſæpe propria recogitet mala, mulierumque ſcelera.

Ouid. lib. 1. de Remed. amoris.

Tu modò, qui quod amas ægrè dediſcis amare,
Nec potes, & velles poſſe, docendus eris.
Sæpe refer tecum ſceleratæ facta puellæ:
Et pone ante oculos omnia damna tuos.

Terentius in Eunucho.

Id verò eſt, quod mihi puto palmarium.
Me repperiſſe, quo modo adoleſcentulus
Meretricum ingenia, & mores poſſet noſcere
Maturè, vt cum cognorit, perpetuò oderit.
Quæ dum foris ſunt, nihil videtur mundius,
Nec magis cõpoſitum quicquã, nec magis elegans:

Quæ

Quæ cum amatore ſuo cùm cœnant, liguriunt.
Harum videre ingluuiem, ſordes, inopiam,
Quàm inhoneſtæ ſolæ ſint domi, atque auidæ cibi,
Quo pacto ex iure heſterno panem atrum vorunt
Noſſe omnia hæc ſalus eſt adoleſcentulis.

Amantium imagines proiiciendæ ſunt.

Ouid. lib. 2, de Remedio amoris.

Si potes, & ceras remoue, quid imagine muta
Carperis? hoc periit Laodameîa modo.

Amantium ſcripta igni tradenda ſunt.

Ibidem.

Scripta caue relegas, blandæ ſeruata puellæ:
conſtantes animos ſcripta relecta mouent.
Omnia pone feros, quamuis inuitus, in ignes:
Et dic, ardoris ſit rogus iſte mei,

Amor grauitaſque morum haud bene conueniunt.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas & amor.

Amantibus lex dari non poteſt.

Boëtius metro. 12. lib. 3.

Quis legem dat amantibus?
Maior lex amor eſt ſibi.

Amoris immenſi expreſſio lepidiſſima.

Virgil. Ecloga. 1.

Ante

Ante leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces,
Ante pererratis amborum finibus exul
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.
Quàm nostro illius labatur pectore vultus.

Idem in Mæcenatis obitum.

Et decet, & certè viuam tibi semper amicus,
Nec tibi, qui moritur desinet esse tuus.
Ipse ego quicquid ero, cineres interq; fauillas,
Tunc quoque non potero non memor esse tui.

Idem ad Battarum.

Dulcia amara prius fient, & mollia dura:
Candida nigra oculi cernent, & dextera læua
Migrabunt casus aliena in corpora rerum:
Quam tua de nostris emigret cura medullis.

Olympius Nemesianus Ecloga 2.

Nam dũ Pallas amat turgenteis sanguine baccas,
Dũ Bacchus vites Deus, & sata prima Priapus,
Pascua læta Pales: Idas te diliget vnam.

Ouid. Epistola 17. Heroid.

Rupe sedens aliqua specto tua littora tristis:
Et quò non possum corpore, mente feror.

Idem lib 2. de Ponto.

Ante meos oculos præstò est tua semper imago.

Et videor vultus mente videre tuos.
Denique tantus amor nobis chariſſime ſemper,
Quantus in Æacidem, Actoridemq; fuit.
Non ego, ſi biberes ſecuræ pocula lethes
Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.
Longa dies citior brumali tempore, noxq;
Tardior hyberna ſolſtitialis erit.
Nec Babylon æſtus, neq; frigora Pontus habebit,
Calthaq; Peſtanas vincet odore roſas,
Quàm tibi noſtrarum veniant obliuia rerum.

Idem eodem lib. ad Rufum.

Vt quanquam longè toto ſimus orbe remoti,
Scire tamen poſſis nos meminiſſe tui.
Nominis ante mei venient obliuia nobis,
Pectore quàm pietas ſit tua pulſa meo.
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras
Quàm fiat meriti gratia vana tui.

Idem lib. 4. de Ponto.

Da mihi (ſi quid ea eſt) hebetãtem pectora lethen
Oblitus potero non tamen eſſe tui.

Claud. in Epiſt. ad Olibrium.

Excidimúſne tibi? lucem iam condet Hydaſpes,
Et Tarteſiaco ſol oriâre vado.
Candeſcat Gethicis Meroë conuerſa pruinis,
Claraq; ſe vetito proluat vrſa mari.

Plau-

Plautus in Trinummo.

Omnibus amicis, quod mihi eſt, cupio eſſe idem.

Terentius in Hecyra.

Verùm te hoc moneo vnum: qualis ſim amicus,
Aut quid poſſim, potius quàm inimicus, periculum (facias.

Lucretius 1. de nat. rerum.

Sed tua me virtus tamen, & ſpectata voluntas
Suauis amicitiæ, quemuis perferre laborem
Suadet, & inducit noctes vigilare ſerenas.

Amor verus aduerſis rebus creſcit.

Ouid. de Ponto.

Nam tum præſtiteris verũ mihi ſemper amorem,
Hic tamen aduerſo tempore creuit amor.

Amor ſuauia, iucundáve omnia reddit:
vbi verò abeſt, è contrà.

Plautus in Caſſina.

Nam vbi amor condimentum inerit, cuiuis placiturum credo.
Neque falſum prorſus, neq; ſuaue eſſe poteſt quicquam, vbi amor
Non adnaſcetur, fel, quod eſt amarũ id mel faciet,
Hominem ex triſti lepidum, & lenem.

Amor coniugij ſacramentum caſtè nectit.

Boëtius Metro. 8. lib. 2.

Hic & coniugij ſacrum

Caſtis nectit amoribus.

Verus coniugalis amor in quo conſiſtat.

Ouid lib. 5. Triſt.

Eſſe bonã facile eſt, vbi qd vetat eſſe, remotũ eſt,
Et nihil officij nupta quod obſtet habet.
Cùm Deus intonuit non ſe ſubducere nimbo,
Id demum eſt pietas, id ſocialis amor.

Amoris coniugalis vis

Martialis lib. 1. Epig. de Portia.

Coniugis audiſſet fatum cùm Portia Bruti,
Et ſubtracta ſibi quæreret arma dolor:
Nondum ſcitis, ait, mortem non poſſe negari,
Credideram ſatis hoc vos docuiſſe patrem,
Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas.
I nunc, & ferrum turba moleſta nega.

Statius lib. 3. Syluarum.

Iſſet ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
Penelope gauiſa domos, ſi paſſus Vlyſſes.

Idem initio 5. libri.

Laudentur proauis, ſeu pulchro munere formæ,
Quæ morum caruere bonis, falſoq; potentes
Laudis egẽt veræ, tibi quanquã & origo niteret,
Et felix ſpecies, multumq; optanda maritis:
Ex te maior honos, vnum nouiſſe cubile.
Vnum ſecretis agitare ſub oſſibus ignem.

Illum

Illum nec Phrygius vitiasset raptor amorem,
Dulichij ve proci, nec qui fraternus adulter
Casta Myceneo connubia polluit auro.
Si Babylonis opes, Lydæ si pondera gazæ,
Indorumq́ dares, Serumq́, Arabumq́ potentes
Diuitias: mallet cum paupertate pudica
Intemerata mori, vitamq́ impendere famæ.
Nec frõs triste rigens, nimiusq́ in moribus horror,
Sed simplex, hilarisq́ fides, & mixta pudori
Gratia: Quod si anceps metus ad maiora vocasset,
Illa vel armiferas pro coniuge læta cateruas,
Fulmineosq́ ignes mediq́ pericula ponti
Exciperet, melius quod non aduersa probarunt.

Amans licita. ſ. perſeuerare debet, moraliter.

Ouid. 1. de Remed. Amoris.

Si quis amat quod amare iuuat; feliciter ardet:
Gaudeat, & vento nauiget ille ſuo.

Amantes carnaliter aduertunt ea quæ non creduntur.

Terentius in Heauton.

Noui ego amantium animum, aduertunt grauiter quæ non cenſeas.

Amantes carnaliter ætate, ſatietatéve ſuas deſerunt amaſias.

Plautus in Muſtel.

Stulta es tu planè,

Quæ illum tibi æternum putas fore amicum, & beneuolentem.

Moneo ego, te deseret ille ætate, & satietate.

Paulo pòst.

–Si dictis nequis perduci, vt vera hæc credas
Mea dicta, ex factis nosce rem. vides quæ sim, & quæ fui ante?
Nihilò ego minus, quàm nunc tu amata sum, atq;
vni modò gessi morem,
Qui pol me, vbi ætate hoc caput colorem commutauit,
Reliquit, deseruit q; me: tibi idem futurum credo.

Idem in Epidico.

Illam amabam olim, nunc iam alia cura impendet pectori.

Amantium iræ amoris redintegratio est.

Plautus in Amphitryone.

Nam in hominũ ætate multa eueniũt huiusmodi.
Capiunt voluptates, mox rursum miserias.
Iræ interueniunt, redeunt rursum in gratiam.
Verum iræ, si quæ fortè eueniunt huiusmodi
Inter eos, rursum si reuentum in gratiam est,
Bis tanto amici sunt inter se quàm prius.

Terentius in Andria.

Amantium iræ amoris redintegratio est.

Ouid.

Ouid.lib.2.de Arte aman.

Quæ modo pugnarũt iungunt ſua roſtra columbæ,
Quarum blanditias verbaq; murmur habet.

Horat. Satyr. 3. lib. 2.

-In amore hæc ſunt mala: bellum,
Pax rurſum.

Amor creaturis naturaliter omnibus ineſt ad finem boni, nec aliter durare poſſunt.

Boëtius Metro. 6. lib. 4.

Hic eſt cunctis communis amor,
Repetuntq; boni fine teneri.
Qui non aliter durare queant,
Niſi conuerſo rurſus amore
Reſtituant cauſſæ, quæ dedit eſſe.

Amor cœlicolarum, id eſt, ſanctorum immenſus eſt.

Plautus in Perſa.

SAGRIST. *Es ne tu huic amicus?* DORD
Tanquam dij omnes, qui cœlum colunt.

Amor auro non virtute conciliatur. ſ. ſæpiſſim. è.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Aurea nunc verè ſunt ſecula, plurimus auro
Venit honos, auro conciliatur amor.
Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Amor in hoſpitibus certus, ſtabiliſqué non eſt.

Ouid. epiſt. 16. Heroid.

Certus in hoſpitibus non eſt amor, errat vt ipſe:
Cumq; nihil ſperes firmius eſſe, fugit.
Hypſipyle teſtis, teſtis Minoia virgo,
In non exhibitis vtraq; iuncta toris.
Omnia Medeæ fallax promiſit Iaſon.
Pulſa eſt Aeſonia non minus illa domo.

Amans properat quæque agit, & male.

Plautus in Pœnulo.

Ita me dij ament, tardo amico nihil eſt quicquam iniquius,
Præſertim homini amanti, qui quicquid agit, properat omnia.

Olympius Nemeſianus Ecloga 4.

Quiſquis amat pueros ferro præcordia duret,
Nil properet, diſcatq; diu patienter amare,
Prudenteſq; animos teneris non ſpernat in annis,
Perferat & faſtus, ſic olim gaudia ſumet,
Si modò ſollicitos aliquis Deus audit amantes.

Amanti longa videntur omnia.

Ouid. Epiſt. 18. Heroid.

Longa mora eſt nobis omnis, quæ gaudia differt.
Da veniam faſſæ, non patienter amo.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mæce.

Vt nox longa quibus mentitur amica, dieſq;

Longa

Longa videtur opus debentibus, vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Amare oportet omnes, qui quod dent habent, vulgare dictum.

Plautus in Truculento.

-Amare oportet (retrix
Omnes, qui quod dent habent. Nam mihi hæc me-
Quæ hic habet Phroneſium ſuum nomen, omnem
Ex pectore mouit meo Phroneſim. Nã Phroneſis,
Eſt ſapientia.

Amare recuſat vnuſquiſque, quæ habere minime ſperat.

Ouid. Epiſt. 16. Heroid.

Ferrea, crede mihi, non ſum, ſed amare recuſo
Illum, quem fieri vix puto poſſe meum.

Amari cupidus alios amet.

Ouid. 2. de Arte amandi.

Sit procul omne nefas: vt ameris, amabilis eſto.

Martial. 6. Epigram.

Vt præſtem Pyladẽ, aliquis mihi præſtet Oreſtem,
Hoc non fit verbis, Marce: vt ameris ama,

Amari potiùs quàm timeri eligere debet quilibet.

Plautus in Aſinaria.

Nolo ego metui, amari mauolo.

Amat ſeipſum vnuſquiſque ſuper omnia.

Terentius in Andria.

Verum illud verbum eſt, vulgo quod dici ſolet
Omnes ſibi melius eſſe malle, quàm alteri.

Idem in Adelphis.

Quenquam ne hominem in animo inſtituere, aut
Parare quod ſit charius, quàm ipſe eſt ſibi?

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

Non auis aucupibus monſtrat qua parte petatur,
Non docet infeſtos currere cerua canes.

Amor bonus leges ſeruat.

Statius 1. Syluarum.

Diſcite ſecuri, quorum de pectore mixtæ
In longum coiere faces, ſanctuſq; pudicæ
Seruat amicitiæ leges amor.

Amor patriæ dulcis, immenſuſque eſt.

Ouid. 1. de Ponto.

Rurſus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt ſcripta, retexit opus.

Ibidem.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius
Huc tamen ex illa barbarus vrbe fugit.
Cum bene ſint clauſæ cauea Pandione natæ,
Nititur in ſyluas quæque redire ſuas.

DE ANIMA.

Anima desuper datur. s. à Deo.

Iuuenal. Saty. 15.

Sensum à cœlesti demissum traximus arce,
Cuius egent prona, & terram spectantia mundi.
Principio indulsit communis conditor illis
Tãtũ Animas, nobis Animũ quoq; mutuus vt nos
Affectus petere auxilium, & præstare iuberet:
Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
De nemore, & proauis habitatas linquere syluas:
Aedificare domos, laribus coniungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
Vt collata daret fiducia protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere ciuem:
Communi dare signa tuba, defendier isdem
Turribus, atque vna portarum claue teneri.

Boëtius Metro. 6. lib. 3.

Hic clausit membris animos
Celsa sede petitos.
Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen.

Idem Metro. 9. lib. 3.

Tu causſis animas paribus, vitasq; minores
Prouehis, & leuibus sublimes curribus aptas
In cœlum, terramq; seris, quas lege benigna

Ad

Ad te conuerſas reduci facis igne reuerti.

Silius Italicus lib. 15. bel. Punici.

Poſtquam conticuit, finiſq́ eſt addita dictis,
Tunc Virtus, Quáſnã iuuenem florẽtibus, inquit,
Pellicis in fraudes annis, vitæq́ tenebras?
Cui ratio & magnæ cœleſtia ſemina mentes
Munere ſunt conceſſa Deûm, mortalibus alti
Quantum cœlicolæ, tantundem animalibus iſti
Præcellunt cunctis, tribuit namque ipſa minores
Hos terris natura deos.

Valerius Flaccus lib. 3. Argonaut.

Dicam, ait, ac penitus cauſſas labemq́ docebo
Mopſus, ad aſtra tuẽs. Nam ſi mortalia membra
Sortituſq́ breues, & parti tempora fati,
Perpetimur, ſocius ſuperi quondam ignis Olympi.
Fas ideo miſcere neces, ferroq́ morantes
Exigere hinc animas, redituraq; ſemina cœlo.

Manilius lib. 4. Aſtronomic.

Iam nuſquam natura latet, peruidimus omnem,
Et capto potimur mundo, noſtrumq́ parentem
Pars ſua conſpicuus, genitiq́ accedimus aſtris.
An dubium eſt habitare Deũ ſub pectore noſtro?
In cœlumq́ redire animas, cœloq́ venire?
Vtq́ ſit ex omni conſtructus corpore mundus
Aetheris atque ignis ſummi, terræq́ mariſq́

Spiritum

Spiritum, & in toto rapidum qui iussa gubernat,
Sic esse in nobis terrenæ corpora sortis,
Sanguineasq; animas animi, qui cũcta gubernat,
Dispensatq; hominẽ, quid mirũ noscere mundum
Si possunt, homines, quibus est & mundus in ipsis,
Exẽplumq; Dei quisq; est, & in imagine parua?
An quoquam genitos, nisi cœlo credere fas est
Esse homines?

Virgil. 6. Aeneid.

Igneus est ollis vigor & cœlestis origo.

Paulinus ad Auso.

Mens quippe lapsis quæ superstes artibus
De stirpe durat cœliti,
Sensus necesse simul, & affectus suos
Teneat æqua & vitam suam.

Anima creatur denuò iuxta corporis exigentiam, & ambo simul crescunt, atque deficiunt, vt Epicurei tenent.

Lucret. 3. de rerum natura.

Præterea gigni pariter cum corpore, & vnà
Crescere sentimus, pariterq; senescere mentem.
Nam velut infirmo pueri, teneroq; vagantur
Corpore: sic animi sequitur sententia tempus.
Inde vbi robustis adoleuit viribus ætas,
Consilium quoq; maius, & auctior est animi vis.

Post

Poſt vbi iam validis, quaſſatum'ſt viribus æui
Corpus, & obtuſis ceciderunt viribus artus,
Claudicat ingenium, delirat linguaq́, menſq́,
Omnia deficiunt, atque vno tempore deſunt.
Quapropter fateare neceſſe eſt, quæ fuit ante
Interiſſe, & quæ nunc eſt nunc eſſe creatam.

Horum opinio in hoc vera eſt cum dicunt, quòd rationalis anima creatur. Supra: Anima deſuper datur. Sed quod cum tempore creſcat, deficiatque, hoc falſum eſt, vt infra liquet.

Anima immortalis eſt, non autem brutorum, vt quidam ponunt, ſed rationalis tantùm.

Propert. lib. 4. Eleg.

Sunt aliquid manes, lethum non omnia finit:
Luridaq́, euictos effugit vmbra rogos.

Claud. de 4. Honorij conſulatu.

Diſce orbis, quod quiſq; ſibi quum conderet artus
Noſtros æthereis miſcens terrena Prometheus
Synceram patri mentem furatus Olympo
Continuit clauſtris, indignantemq́, reuinxit,
Et cùm non aliter poſſent mortalia fingi,
Adiunxit geminas: illæ cum corpore lapſæ
Intereunt, hæc ſola manet, buſtoq́, ſuperſtes
Euolat: hanc alta capitis fundauit in arce

Mandatricem operum, prospecturamq́ laborī.
Illas inferius collo præceptaq́ summæ
Passuras dominæ, digna statione locauit.

Anima mortalis est, secundum Epicureorum insulsam opinionem.

Seneca in Troad.

Hæc omnes petimus fata, nec amplius
Iuratos superis qui tetigit lacus,
Vsquam est. Vt calidis furnus ab ignibus
Vanescit per spatium breue sordidus:
Vt nubes grauidas quas modò vidimus,
Arctoi boreæ dissipat impetus:
Sic hic, quo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est, ipsaq́ mors nihil,
Velocis spatij meta nouissima.
Spem ponant auidi, solliciti metum.
Quæris quo iaceas post obitum loco?
Quo non nata iacent:
Tempus nos auidum deuorat, & chaos:
Mox indiuidua est noxia corpori
Nec parcens animæ.

Lucret. lib. 1 de natura rerum.

Ennius æternis exponit versibus, edens,
Quod neque permaneant animæ, neque corpora nostra.

Anima

Anima agilis est & inuisibilis.

Virgil. Ecloga 1.

O Meliboee Deus nobis hæc otia fecit.

Idem 6. Aen. Aeneæ verba ad patrem.

-Da iungere dextras,
Da genitor, teq; amplexu ne subtrahe nostro.
Sic memorans largo fletu simul ora rigabat,
Ter conatus ibi collo dare brachia circum,
Ter frustra comprensa manus effugit imago,
Par leuibus ventis, volucriq; simillima somno.

Ouid. lib. 8. Metamorph.

Inq; leues abijt paulatim spiritus auras.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

His alacer colla amplexu materna petebat,
Vmbraq; ter frustra per inane petita fefellit.

Anima Dei in contemplatione fita toruos intuetur tyrannos à vera patria exules.

Boëtius Metro 1. lib. 4.

Quòd si terrarum placeat tibi
Noctem relictam visere,
Quos misere toruos populi timens
Cernet tyrannos exules.

Anima à terrenis subleuata obscuras ruinas vitat, deúmque ẽntem, ac principium suum esse cognoscit.

Boëtius Metro. 10. lib. 3.

Hoc

Hoc quicquid placet excitatq; mentes
Infimis tellus aluit cauernis.
Splendor, quo regitur, viget q; cœlum
Vitat obscuras animæ ruinas.

Idem. Metro. 1. lib. 4.

Huc si te reducem referat via,
Quam nunc requiris immemor,
Hîc: dices, memini, patria est mihi,
Hinc ortus, hîc sistam gradum.

Animæ corporibus vnitæ in obscuro carcere, nec non multis passionibus deditæ dicuntur esse.

Virgil. 6. Æneid.

Seminibus quantum non noxia corpora tardant,
Terrenisq; hebetant artus, moribũdáq; membra.
Hinc metuũt, cupiuntq;, dolẽt, gaudẽtq;, nec auras
Respiciunt clausæ tenebris, & carcere cæco.

Animæ bonæ, seu purgatæ ad loca ducuntur amœnissima, id est, ad cælum, moraliter.

Virgil. 6. Æneid.

Hic locus est, partes vbi se via findit in ambas.
Dextera, quæ Ditis magni sub mœnia tendit:
Hac iter Elysium nobis: At læua malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Ibidem.

Exinde per amplum

Mittimur Elysium, & pauci læta arua tenemus.

Lucanus lib. 13. bel. Ciuil.

Sedibus Elysijs, campoq; expulsa piorum.
Ad stygias, inquit, tenebras: manesq; nocentes
Post bellum ciuile trahor.

Lucretius 2. de natura rerum.

Et quod missum'st ex ætheris oris,
Id rursum cœli stellantia templa receptant.

Martialis 12. Epigram.

Accipient olim cùm te loca læta piorum,
Non erit in stigya notior vmbra domo.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

At vos siderea, quas nulla æquauerit ætas,
Ite decus terrarum anima, venerabile vulgus
Elysium & castas sedes decorate piorum.

Idem lib. 10. bel. Pun.

Hæc Libys atq; repens crepitãtibus vndiq; flãmis
Aethereas anima exultans euasit in auras.

Idem 13. bel. Pun.

Tum seducta loco, & laxata lucida nocte
Claustra nitent, quæ secreti per limitis vmbram
Elysios ducunt campos, hîc turba piorum
Nec stygio in regno, cœli nec posita sub axe,
Verùm vltra oceanum. Idem 15. lib.
At queis seruatus seminis ortus

Cæli porta patet.

Statius lib. 10. Thebai.

-Dant clara meanti
Astra locum.

Idem libro 5. Sylúarum.

Parce precor lacrymis, sæuo nec concute planctu
Pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram:
Sic ego nec furias, nec deteriora videbo
Tartara, & Elysiæ fœlix admittar ad oras.

Manilius lib. 2. Astro.

Nostra loquar, nulli vatum debebimus orsa,
Nec furtum, sed opus veniet, soloq́ volamus
In cælum curru, propria rate pellimus undas.

Animæ hominum post mortem in brutorum corpora ingrediuntur, secundum Pythagoricorum opinionem, quæ falsa est.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Morte carent animæ, semperq́ priore relicta
Sede, nouis domibus viuunt habitantq́ receptæ.
Ipse ego (nam memini) Troiani tempore belli
Panthoisdes Euphorbus eram. Ibidem.
-Inq́ ferinas
Possumus ire domos, pecudumq́ in corpora condi.
Corpora quæ possunt animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum fœdere nobis

Aut hominum certè.

Tibullus. 4. Eleg. lib.

Quinetiam mea tunc tumulus cùm texerit ossa,
Seu matura dies fato properat mihi mortem,
Longa manet seu vita, tamen mutata figura
Seu me finget equum rigidos percurrere campos
Doctum, seu tardi pecoris sim gloria taurus:
Siue ego per liquidum volucris vehar aëra pẽnis:
In quencunque hominem me longa receperit ætas,
Incœptis de te subtexam carmina chartis

Claudianus 1. de raptu Proserpinæ.

Quos vbi per varios annos, per mille figuras,
Egit lethæo purgatos flumine tandem
Rursus ad humanæ reuocat primordia vitæ.

DE ANIMO.

Animi cupiditates qui subegit rationi, is latiùs regnat quàm si totum mundum sub iiceret imperio.

Horat. Od. 2. lib. 2.

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterque Pœnus
Seruiat vni.

Animum vincens in iuuentute, innumera reportabit bona: si verò superatus fuerit, tunc è contra erit.

Plautus in Trinummo.

Qui

Qui homo cum animo inde ab ineunte ætate depugnat suo.

Vtrum id itané esse mauelit, vt eum animus æquum censeat.

An ita potius, vt parentes eum esse, & cognati velint.

Si animus hominem perpulit, actum est: si animo seruiuit non sibi:

Si ipse animum perpulit, dum diuit, victor victorum cluet.

Tu si animum vicisti potius, quàm animus te, est quod gaudeas.

Animus æger, seu malo deprauatus appetitu, falsa pro veris videt.

Seneca in Oedipo.

An æger animus falsa pro veris videt?

Horatius Satyra. 2. lib. 2.

Rusticus, enormis, sapiens, crassaq; Minerua
Discite non inter lances, mensasq; nitentes,
Cùm stupet insanis acies fulgoribus, & quum
Acclinis falsis animus meliora recusat:
Verùm hic impransi mecum disquirite.

Animi corporisque ægritudinis intimatio perpulchra.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Viuimus, vt nunquam sensu careamus amaro,

Et grauior longa ſit mea pœna mora.
Sic inconſumptum Tityi, ſemperq́ renaſcens
Non perit, vt poſſit ſæpe perire, iecur.
Siue dies igitur caput hoc miſerabile cernit,
Siue pruinoſæ noctis aguntur equi:
Sic mea perpetuis liqueſcunt pectora curis,
Ignibus admotis vt noua cera ſolet.

Ibidem ad Rufinum.

Nec tamen exhibuit tanta facundia vires,
Vt mea ſint dictis pectora ſana tuis.
Vt multum demas noſtro de pectore curæ,
Non minus exhauſto, quod ſuperabit, erit.

Idem lib. 3. de. Triſt.

Nec cœlum nec aquæ faciunt, nec terra, nec aura:
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis.
Siue mei cauſſa eſt in regione mali.
Vt tetigi Pontum, vexant inſomnia, vixq́
Oſſa tegit macies, nec iuuat ora cibus.
Quiq́ per autumnum pertuſis frigore primo
Eſt color in foliis, quæ noua læſit hyems:
Is mea membra tenet, nec viribus alleuor vllis:
Et nunquam querulæ cauſſa doloris abeſt.
Nec melius valeo, quã corpore, mente, ſed ægra eſt
Vtraque pars æque, binaq́ damna fero.

Idem

Idem 4. Triſtium.

Nam neque ſunt vires, nec qui color eſſe ſolebat:
Vix habeo tenuem, quæ tegat oſſa, cutem.
Corpore ſed mens eſt ægro magis ægra, maliq́
In circunſpectu ſtat ſine fine ſui.

Animus corpúſve cœli temperie iuuatur.

Ouid. 2. de Ponto.

Temperie cœli corpuſq́ animuſq́ iuuatur.

Animus corporales roborat vires, & omnia vincit.

Idem ibidem.

Omnia deficiunt, animus tamen omnia vincit:
Ille etiam vires corpus habere facit.

Animus æquus ærumnæ condimentum eſt.

Plautus in Rudente.

Animus æquus optimũ eſt ærumnæ cõdimentum.

Idem in Captiuis.

In re mala animo ſi bono vtare, adiuuat.

Idem in Pſeudulo.

Bonus animus in re mala, dimidium eſt mali.

Animus impatiens verba monentis reſpuit, necnon odio habet.

Ouid. lib. 1. de Remed. amor.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Reſpuit, atq́ odio verba monentis habet.

Animus ambiguus ad vtranque partem facillimè vertitur.

Terentius in Andria.

Dum in dubio eſt animus, paulo momento huc illuc impellitur.

Animus metu, cupiditatéue preſſus bonum ſibi oblatum corrumpit, ſuiſqúe haud frui valet bonis.

Horat. 2. Epiſt. lib. 1.

Qui cupit, aut metuit, iuuat illũ ſic domus & res,
Vt lippum pictæ tabulæ, fomenta prodagram,
Auriculas citharæ collecta ſorde dolentes.

Animi anxietas homini haud parum nocet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Iam mihi deterior canis aſpergitur ætas,
Iamq; meos vultus ruga ſenilis arat.
Iam vigor & quaſſo languent in corpore vires:
Nec iuueni luſus qui placuere iuuant.
Nec me, ſi ſubitò videas, agnoſcere poſſis:
Ætatis facta eſt tanta ruina meæ
Confiteor facere hoc annos, ſed et altera cauſa eſt:
Anxietas animi, continuuſq; labor.

Idem. 2. de Ponto.

Vnda locuſq; nocent, & cauſa valentior iſtis
Anxietas animi, quæ mihi ſemper adeſt.

Animi cruciatus vulnus inſanabile eſſe dicitur, quia difficillimè ſanatur.

Ouid. 1. de Ponto.

Cura

Cura quoq; interdum nulla est medicabilis arte:
Aut si sit, longa est attenuanda mora.

Animi anxietas mora, necnon labore quandoque sanatur, vt iam ex Ouid. ostendimus, & Seneca in Agamemnone docet his verbis.

Proinde quicquid est, da spatium & tempus tibi:
Quod ratio nequit, sæpe sanauit mora.

Animo imperare qui non potest, in seruitute esse debet.

Martialis. 2. Epigram.

Reges & dominos habere debet,
Qui se non habet, atque concupiscit
Quod reges dominiq; concupiscunt.

Animo obtemperasse exilis est voluptas, necnon pigebit quandoque.

Plautus in Bacchid.

Paulisper Lyde est libido
Homini suo animo obsequi. Iam aderit tempus cùm se etiam
Ipse oderit.

Animo homines obsequi decet, dummodo sit in bonum.

Plaut. in Amphyt.

Amat, sapit, rectè facit, animo quando obsequitur suo,
Quod omnes homines facere oportet, dum id modò fiat

fiat bono.

Animo culpa detento nil miſerius.

Plautus in Muſtell.

Nil eſt miſerius, quam animus hominis conſcius.

DE ANIMALIBVS.

Animalia naturæ inſtinctu quoquo modo ſutura prænoſcunt.

Iuuenalis Satyra 2.

Loripedem rectus derideat Æthiopem albus.

Auſonius in Pittaci ſent.

Ignoſcas alijs multum, nil tibi.

Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit.

Plautus.

Feliciter ſapit is, qui alieno periculo ſapit.

Terentius in Heaut.

Ex alijs periculum facito, tibi quod ex vſu ſiet.

Tibullus lib. 3 Eleg. 7.

Vos ego nunc moneo, felix quicunque dolore:
Alterius diſces poſſe carere tuo.

Manilius lib. 2. Aſtronomicon.

Denique ſic pecudes, & muta animalia, terris
Cùm maneant ignara ſui, legiſq; per æuum:
Natura tamen ad mundum reuocante parentem,
Attollunt animos, cœlumq; ad ſydera ſeruant.
Corporaq; ad lunæ naſcentis cornua luſtrant,

Ven-

Venturaſq́ vident hyemes, reditura ſerena,

Horat. lib. 1. Satyra. 1.

Paruula (nam exẽplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcũq́ poteſt, atque addit aceruo,
Quem ſtruit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum
Non vſquam prorepit, & illis vtitur ante
Quæ ſitis patiens.

Virgil. 4. Georg. de Apibus ſic loquens, ait.

Præterea regem non ſic Ægyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorũ, aut Medus Hydaſpes
Obſeruant: rege incolumi, mens omnibus vna eſt:
Amiſſo, rupêre fidem, conſtructaq́ mella
Diripuêre ipſæ, & crates ſoluêre fauorum.
Ille operum cuſtos, illum admirantur, & omnes
Circumſtant fremitu denſo, ſtipantq́ frequentes:
Et ſæpe attollunt humeris, & corpora bello
Obiectant, pulchramq́ petunt per vulnera mortẽ:
His quidam ſignis, atque hæc exempla ſecuti,
Eſſe apibus partem diuinæ mentis, & hauſtus
Æthereos dixêre.

Ouid. lib. 14. Metam. de Cygni natura.

Carmina iam moriens canit exequialia Cygnus.

Idem 7. Epiſt. Heroid.

Sic

fiat bono.

Animo culpa detento nil miſerius.

Plautus in Muſtell.

Nil eſt miſerius, quam animus hominis conſcius.

DE ANIMALIBVS.

Animalia naturæ inſtinctu quoquo modo futura præcognoſcunt.

Iuuenalis Satyra 2.

Loripedem rectus derideat Æthiopem albus.

Auſonius in Pittaci ſent.

Ignoſcas alijs multum, nil tibi.

Feliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit.

Plautus.

Feliciter ſapit is, qui alieno periculo ſapit.

Terentius in Heaut.

Ex alijs periculum facito, tibi quod ex uſu ſiet.

Tibullus lib. 3. Eleg. 7.

Vos ego nunc moneo, felix quicunque dolore:
Alterius diſces poſſe carere tuo.

Manilius lib. 2. Aſtronomicon.

Denique ſic pecudes, & muta animalia, terris
Cùm maneant ignara ſui, legiſq; per auum:
Natura tamen ad mundum reuocante parentem,
Attollunt animos, cœlumq; ad ſydera ſeruant.
Corporaq; ad lunæ naſcentis cornua luſtrant,

Ven-

Venturaſq́ vident hyemes, reditura ſerena,

Horat. lib. 1. Satyra. 1.

Paruula (nam exẽplo eſt) magni formica laboris
Ore trahit quodcũq́ poteſt, atque addit aceruo,
Quem ſtruit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ ſimul inuerſum contriſtat Aquarius annum
Non vſquam prorepit, & illis vtitur ante
Quæ ſitis patiens.

Virgil. 4. Georg. de Apibus ſic loquens, ait.

Præterea regem non ſic Ægyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorũ, aut Medus Hydaſpes
Obſeruant: rege incolumi, mens omnibus vna eſt:
Amiſſo, rupêre fidem, conſtructaq́ mella
Diripuêre ipſæ, & crates ſoluêre fauorum.
Ille operum cuſtos, illum admirantur, & omnes
Circumſtant fremitu denſo, ſtipantq́ frequentes:
Et ſæpe attollunt humeris, & corpora bello
Obiectant, pulchramq́ petunt per vulnera mortẽ:
His quidam ſignis, atque hæc exempla ſecuti,
Eſſe apibus partem diuinæ mentis, & hauſtus
Æthereos dixêre.

Ouid. lib. 14. Metam. de Cygni natura.

Carmina iam moriens canit exequialia Cygnus.

Idem 7. Epiſt. Heroid.

Sic

Sic vbi fata vocant, vdis abiectus in herbis,
Ad vada Mæandri concinit albus olor.

Martialis in Xenijs.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator, cygnus funeris ipse sui.

Iuuenal. Satyra 12.

Imitatus castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Claudian. in præfat. 3. Honorij. Aug. consulat.

Partus non aquilis fas est educere fœtus,
Ante fidem Solis, iudiciumq; poli:
Nam pater excusso salit cum germine proles,
Ouaq; maternus rupit hiulca tepor:
Protinus implumes conuertit ad æthera nidos,
Et recto flammis imperat ore pati.
Consulit ardentes radios, & luce magistra
Naturam, vires, ingeniumq; probat.
Degener & refugo torsit qui lumina visus,
Vnguibus hunc sæuis ira paterna ferit.
Exploratores oculis qui pertulit ignes,
Sustinuitq; acie nobiliore diem,
Nutritur volucrumq; potens, & fulminis hæres
Gesturus summo tela trisulca Ioui.

Animalia

Animalia paucioribus indigent quàm homines.

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

At varie creſcunt pecudes, armenta feraq́,
Nec crepitacula eis opus eſt, nec cuiq́ adhibẽda'ſt
Almæ nutricis blanda, & infracta loquela:
Nec varias quærunt veſtes pro tempore cœli.
Denique non armis opus eſt, non mœnibus altis
Queis ſua tutentur, quando omnibus omnia largè
Tellus ipſa parit, naturaq́ dædala rerum.

Animalia quæque in hoſtes ſuos inſurgunt.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Non ſolùm taurus ferit vncis cornibus hoſtem,
Verùm etiam inſtanti læſa repugnat ouis.

Horatius Epod. libro.

Neque hic lupis mos, neque fuit leonibus
Vnquam, niſi in diſpar, feris.

Iuuenalis Satyra. 15.

Sed iam ſerpentum maior concordia parcit
Cognatis maculis, ſimilis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore vnquam
Expirauit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rapida cum tigride pacem
Perpetuam, ſæuis inter ſe conuenit vrſis.

Animalia laudum munera cuncta ſuo deprimunt domino.

Ouidius

Ouidius in Philomela.

Cuncta suo domino depromunt munera laudum,
Seu semper sileant, siue sonare queant.

Animalia lunæ ad motum alterantur.

Manilius lib. 2. Astron.

Ad Lunæ motum variant animalia corpus.

Animalia naturaliter deuitant ea, quæ semel læserunt.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus vncta cibis æra subesse putat.
Sæpe canem visum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.

Idem lib. 1. de Trist. lib.

Terretur minimo penne stridore columba,
Vnguibus accipiter saucia facta tuis.
Non procul à stabulis audet discedere, si qua
Excussa est auidi dentibus agna lupi.

Horat. lib. 1. Epist ad Quintium.

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterq;
Suspectos laqueos, & opertum miluius hamum.

DE ARTE.

Artium ingenuarum vis.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

-Non illa loco, neque origine gentis

Clara,

Clara, sed arte fuit.

Ibidem.

-Lydias tamen illa per vrbes
Quæsierat studio nomen memorabile, quamuis
Orta domo parua, paruis habitabat hypepis.

Idem lib. 1. de Ponto.

Artibus ingenuis, quarum tibi maxima cura est,
Pectora mollescunt, asperitasq; fugit.

Idem. 2. de Ponto.

Artibus ingenuis quæsita est gloria multis.

Non solùm iuris, sed bonarum etiam artium studijs vacandum est.

Ouid. 1. de Arte amandi.

Discę bonas artes, moneo, Romana iuuentus
Non tantum trepidos, vt tueâre reos.

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Nec leuis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit, & linguas edidicisse duas.

Ars naturæ defectum in multis supplet.

Ouid. 1. de Arte amandi.

Arte citæ, veloque rates, remoq; reguntur.
Arte leuis currus, arte regendus amor.
Sed tamen & tauri ceruix oneratur aratro,
Frænaq; magnanimi dente teruntur equi.

Quidius de Philomela.

Psittacus.

Psittacus humanas depromit voce querelas,
Atque suo domino Kaire sonatq; vale,
Pica loquax varias modulatur gutture voces,
Scurriletur strepitu quicquid & audit, ait.

Persius in Proœmio.

Quis expediuit psittaco suum Kaire
Picasq; docuit nostra verba conari?
Magister artis, ingenq; largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.

Statius lib. 1. Syluarum.

Psittace dux volucrum, domini facũda voluptas,
Humanæ soler's imitator Psittace linguæ.

Artes vbique locorum homines comitantur.

Ouid. lib. 4. Trist.

Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec insidias inter, nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos, barbariemq; timet.

DE ASPERITATE.

Asperitas odium, bella quæ causat, atque in omni re noctua est.

Ouid. 2 de Arte amandi.

Dextera præcipuè capit indulgentia mentes:
Asperitas odium sæuaq; bella mouet.
Odimus accipitrem, quia viuit semper in armis,
Et pauidum solitos in pecus ire lupos.

DE

DE ASTVTIA.

Astuti qui maximè videntur, quandoque decipiuntur.

Plautus in Captiuis.

Qui cauet ne decipiant, vix cauet cùm etiã cauet.
Etiã cùm cauisse ratus est, sæpe is cautor captus est.

Terentius in Andria.

Fallacia alia aliam trudit.
Astutum fallere difficile est.

Seneca in Troade.

Simulata remoue, non facile est tibi
Decipere Vlyssem: id est, vafrum, astutum, versipellem.

DE ASSVETVDINE.

Ab assuetis non fit passio.

Ouid. 3. de Ponto.

Hoc quoque Naso feres: etenim maiora tulisti:
Iam tibi sentiri sarcina nulla potest.
Ductus ab armento taurus detrectat aratra,
Subtrahit & duro colla nouella iugo.
Nos quibus assueuit fatum crudeliter vti,
Ad mala iam pridem non sumus vlla rudes.

Idem 3. de Tristibus.

Quiq; fugax rerum, securaq; in otia natus,
Mollis, & impatiens ante laboris eram.

Vltima nunc patior, nec me mare portubus orbum
Perdere, diuersæ nec potuêre viæ.
Suffecitq; malis animus. Nam corpus ab illo
Accepit vires, vixq; ferenda tulit.

Idem lib. 5. de Trist. lib.

Fone metum, valeo, corpusq; quod ante laborum
Impatiens nobis, inualidumq; fuit,
Sufficit, atque ipso vexatum induruit vsu.
An magis infirmo non vacat esse mihi?

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Nil assuetudine maius.

Idem eodem libro.

Quod male fers, assuesce, bene multa vetustas
Lenit.

Seneca in Thyeste.

Iam tempus illi fecit erumnas leues.

Idem in Octauia.

Parcite lacrymis, vrbis festo
Lætoq; die.
Non hoc primum
Pectora vulnus mea senserunt:
Grauiora tuli.

Valerius Flac. lib. 5. Argonaut.

Tamen aspera regum
Perpetimur iuga, nec melior parere recuso.

Propert. lib. 2. Eleg. Ac

Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Post venit assueto mollis ad arua iugo.

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

-Iam nulli flebile damnum,
Sed cursus solennis erat, campusq; furori
Expositus, sensumq; mali detraxerat vsus.

Assueta difficultet relinquuntur.

Horat. Satyr. 5. lib. 2.

Sic tibi Penelope frugi est, quæ si semel vno
De sene gustarit, tecum partita lucellum:
Vt canis à corio nunquam absterrebitur vdo.

DE ATTENTIONE.

Attenti auditores vt sint, exhortatio accommodata.

Vergil. lib. 5. Aeneid.

Accipite hæc animis, lætasq; aduertite mentes:
Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit.

Idem 10. Aeneid.

Accipite ergo animis, atque hæc mea figite dicta.

Idem. 11. Aeneid.

Nunc adeò quæ sit dubiæ sententia menti,
Expediam, & paucis (animos adhibete) docebo.

Idem in Aetna.

Tu modò subtiles animo duce percipe curas,
Occultamq; fidem manifestis astrue rebus.
Mille sub exiguo ponam tibi tempore veras

Res, oculiq; docent, certas res credere cogunt.

Ouid. lib. 1. Faſtorum.

Diſce metu poſito vates operoſe dierum,
Quod petis, & voces percipe mente meas.

Plautus in captiuis.

Nunc hoc animaduertite, vt ea quæ ſentio pariter ſciatis.

Terentius in Eunucho.

Date operam, & cum ſilentio animaduertite.

Silius Italicus lib. 16.

Mente fauete pari, atque aures aduertite veſtras.

Manilius lib. 3. Aſtronomicon.

Hûc ades ô quicunque meis aduertere cœptis
Aurem oculosq; potes, veras & percipe voces.
Non ad iuratos reges, Troiamq; cadentem
Impendas animum, nec dulcia carmina quæras?
Ornari res ipſa negat, contenta doceri.

Plautus in Menæchmis.

Salutem primum iam à principio propitiam
Mihi atq; vobis ſpectatores nuntio.
Adporto vobis Plautum lingua, non manu:
Quæſo vt benignis accipiatis auribus.
Nunc argumentũ accipite, atq; animũ aduortite,
Quàm potero in verba conferam pauciſſima.

Attentionis maximæ intimatio perpulchra.

Pro-

Propertius lib.2. Eleg.

Nunc mihi, si qua tenes, ab origine dicere prima
Incipe, suspensis auribus ista bibam.

DE AVARITIA.

Auaritia scelerum omnium mater est.

Clavd.2.lib.in Stiliconis laudes.

At primum scelerũ matrem, quæ semper habendo
Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,
Trudis auaritiam.

Petronius Arbiter in Satyris.

Orbem iam totum victor Romanus habebat,
Qua mare, qua terræ, qua sydus currit vtrunq;
Nec satiatus erat: grauidis freta pulsa carinis
Iam peragrabantur, si quis sinus abditus vltra,
Si qua foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum:
Hostis erat: fatisq; in tristia bella paratis
Quærebantur opes: non vulgo nota placebant
Gaudia, non vsu plebeia trita voluptas.

Ibidem.

Nec minor in campo furor est, emptiq; Quirites
Ad prædam strepitumq; lucri suffragia vertunt.
Vænalis populus, vænalis curia patrum.
Est fauor in pretio senibus quoq;, libera virtus
Exciderat, sparsiq; opibus conuersa potestas,
Ipsaq; maiestas auro corrupta iacebat.

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

Vsque adeo ſolus ferrum, mortemq́ timere
Auri neſcit amor. Pereunt diſcrimine nullo
Amiſſæ leges: ſed pars viliſſima rerum
Certamen mouiſtis opes.

Idem lib. 7. bel. ciuil.

Impulit amantes, auriq́ cupidine cæcos
Ire ſuper gladios, ſuperq́ cadauera patrum,
Et cæcos calcare duces.

Propertius Eleg. 7. lib. 3.

Ergo ſollicitæ tu cauſſa pecunia vitæ es,
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitijs hominum crudelia pabula præbes,
Semina curarum de capite orta tuo.

Idem lib. 3. Elegia 13.

At nunc deſertis ceſſant ſacraria lucis,
Aurum omnes victa iam pietate colunt.
Auro pulſa fides, auro vænalia iura,
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.

Tibullus 10. Eleg. lib. 1.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enſes?
Quàm ferus, ac verè ferreus ille fuit.
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior diræ mortis aperta viâ eſt.
At nihil ille miſer meruit, nos ad mala noſtra

Vertimus

Vertimus in ſæuas, quod dedit ille, feras.
Diuitis hoc vitium eſt auri: nec bella fuerunt,
Faginus adſtabat cùm cyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat, ſommumq; petebat
Securus varias dux gregis inter oues.

Auaritia homines ad omnia ferè pericula atque incommoda impellit.

Horat. lib. 1. Saty. 1.

-Cùm te neque feruidus æſtus
Dimoueat lucro, neq; hyems, ignis, mare, ferrum
Nil obſtet tibi, dum ne ſit te ditior alter.

Idem 1. lib. Epiſt. 1.

Impiger extremos currit mercator ad Indos
Per mare, pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Manilius lib. 4. Aſtrono.

Vt veniant gemmæ, totus tranſibitur orbis:
Nec lapidum pretio pelagus cœpiſſe pigebit.
Annua ſolliciti conſumunt vota coloni,
Et quantæ mercedis erunt faltacia rura,
Quæremus lucrum nauis, mortemqué ſequemur
In prædas, pudeat tanto bona velle caduca.

Idem lib. 5. Aſtrono.

-Nil eſt audere relictum.
Quæſtus naufragio petitur, corpúſque profundo
Immiſſum pariter, quàm præda exquiritur ipſa:

Nam ſemper tanti merces eſt parua laboris.
Cenſibus æquantur conchæ, rapidumq; notari
Vix quiſquã eſt locuples, oneratur terra profũdo,
Tali ſorte ſuas arteis per littora tractat,
Aut emit externos pretio, mutatq; labores
Inſtitor æquoreæ varia ſub imagine mercis.

Propertius lib. 3. Eleg.

Ergo ſollicitæ tu cenſa pecunia vitæ es,
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitijs hominum crudelia pabula præbes,
Semina curarum de capite orta tuo.

Auarus aſsiduè eget.

Horat. lib. 1. Epiſt. 1. ad Lollium.

Semper auarus eget, certum voto pete finem.

Idem Oda. 16. lib. 3.

--Multa petentibus
Deſunt multa.

Auſonius in Biæ ſententijs.

Quis diues? qui nil cupit. Quis pauper? auarus.

Claudia. in Ruff. 1. lib.

Semper inops quicunque cupit.

Auarus hydropico aſsimilatur.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops,
Nec ſitim pellit, niſi cauſa morbi

Fugerit

Fugerit venis, & aquoſus albo
Corpore languor.

Auarus inſaniſsimus eſt, ſed non cognoſcitur, quia maior hominum pars eodem vitio iactatur.

Horat. Satyra. 3. lib. 2.

Si quis emat citharas, emptas cõportat in vnum,
Nec citharæ ſtudio, nec muſæ deditus vlli:
Si ſcalpra, & formas non ſutor: nautica vela
Aduerſus mercaturis: delirus, & amens
Vndique dicatur meritò. Quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos, aurumq́ recondit, neſcius vti
Compoſitis, metuensq́ velut contingere ſacrum?
Nimirum inſanus paucis videatur, eò quòd
Maxima pars hominum morbo iactatur eodem.

Auarus periurus exigua fiet fe.

Iuuenalis Satyra 14.

Falſus erit teſtis, vendet periuria ſumma
Exigua, Cereris tangens aramq́ pedemq́.

Auarus ſeruus eſt.

Horat. lib. 1. Epiſt. 17. ad Quintium.

Quo melior ſeruo, qua liberior ſit auarus,
In triuijs fixum cùm ſe demittit ob aſſem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque porrò.
Qui metuens viuet, liber mihi non erit vnquam,
Perdidit arma, locum virtutis deſeruit, qui

Semper in augenda festinat, & obruitur re.

Auari diuitias dummodo possideant, Deum, pœnámve omnem parui faciunt.

Iuuenalis 13. Satyra.

Est alius metuens ne crimen pœna sequatur,
Hic putat esse deos, & peierat, atque ita secum
Decernat, quodcunque volet de corpore nostro
Isis, & irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel cæcus teneã, quos abnego, nummos.

Auari insanabiles sunt.

Horatius Oda 24. lib. 3.

-Scilicet improbæ
Crescunt diuitiæ, tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

Idem Satyra 1. lib. 1.

At bona pars hominum decepta cupidine falsi
Nil satis est, inquit.

Hos & Tantalo comparat ibidem.

Tantalus à labris, sitiens fugientia captat
Flumina, quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis vndique saccis
Indormis inhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.
Nescis quid valeat nummus, quem præbeat vsum?
Panis ematur, olus, vini sextarius, adde

Queis

Queis humana sibi doleat natura negatis.

Lucanus lib. 7. bel. ciuil.

Inuenêre quidem spoliato plurima mundo,
Bellorum in sumptus congesta pondera massæ,
Sed non impleuit, cupientes omnia, mentes. (auri,
Quicquid fodit Hiber, quicquid Tagus extulit
Quodq; legit dives summis Arimaspus arenis
Vt rapiant.

Seneca in Hercule Oeteo.

Cupit hic gazis implere famem:
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Istri, nec tota sitim
Lydia vincit, nec quæ Zephyro
Subdita tellus stupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum:
Nec si totus seruiat Hebrus,
Ruraq; dives cingat Hydaspes,
Intraq; suos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Auidis, auidis natura parum est.

Boëtius Metro 2. lib. 2.

Si quantas rapidis flatibus incitus
Pontus versat arenas,
Aut quot stelliferis edita noctibus
Cœlo sydera fulgent,

Tantas

Tantas fundat opes, nec retrahat manum
Pleno copia cornu,
Humanum miseras haud ideo genus
Cessat flere querelas.
Quamuis vota libens excipiat Deus
Multi prodigus auri,
Et claris auidos ornet honoribus,
Nil iam parta videntur:
Sed quæsita vorans sæua rapacitas
Alios pandit hiatus,
Quæ iam præcipitem fræna cupidinem
Certo fine retentem?
Largis cum potius muneribus fluens
Sitis ardescit habendi.
Nunquam dives agit, qui trepidus gemens
Sese credit egentem.

Idem Metro 3. lib. 3.

Quamuis fluente dives auri gurgite
Non expleturas cogat auarus opes,
Oneretq; baccis colla rubri littoris,
Ruraq; centeno scindat opima boue.
Nec cura mordax deserit superstitem:
Defunctumq; leues non comitantur opes.

Claudianus de inexplebili auaritia Ruffini, lib. 1. in Ruffinum sic ait.

Plenus

Plenus ſæuitiæ, lucriq; cupidine feruens,
Non tarteſiacis illum ſatiaret arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non ſtagna rubentis
Aurea Pactoli: totumq; exhauſerit Hermum,
Ardebit maiore ſiti.

Ibidem de eodem.

Illecebris capitur, nimiumq; elatus auaro
Paſcitur intuitu.

Et iterum.

Creſcebat ſcelerata ſitis prædæq; recentis
Inceſtus flagrabat amor, nulluſq; petendi
Cogendi ve pudor: crebris periuria nectit
Blanditijs, ſociat perituro fœdere dextras.
Si ſemel è tantis poſcenti quiſq; negaſſet,
Effera prætumido quatiebat corda furore,

Auari odioſi ſunt omnibus, etiam propinquis.

Horat. Satyra I. lib. I.

Non vxor ſaluum te vult, non filius, omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atq; puellæ.
Miraris, cùm tu argento poſt omnia ponas,
Si nemo præſtet, quem non merearis, amorem?

Plautus in Trinummo.

PHILTO. De magnis diuitijs ſi quid (tiui
Demas, plus ſit, an minus? LY. Minus pater, ſed
Immunifico ſcis quid cantari ſolet: quod habes, ne

habea

habeas: thou

Et illud, quod nunc non habes, habeas malum, quando quidem

Nec tibi bene esse potes pati, nec alteri.

Imprecatio Iuuenalis Saty. 12. vt à nullo auarus ametur.

Viuat Pacuuius quæso, vel Nestora totum:
Possideat quantum rapuit Nero: mõtibus aurum
Exequet, nec amet quẽquam, nec ametur ab vllo.

Auari timent assiduè.

Horat. Satyra. 1. lib. 1.

An vigilare metu exanimem, noctesq; dieq;
Formidare malos fures, incendia, seruos,
Ne te compilent fugientes, hoc iuuat? Horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.

Auaro diuitiæ nihil prosunt, cum eis vti nesciat.

Ouid. lib. 3. de fine titulo.

Quid mihi fortunæ tantum? quid regna sine vsu,
Quid nisi possedi diues auarus opes?
Sic aret medijs taciti vulgator in vndis,
Pomaq; quæ nullo tempore tangat, habet.

Auarorum excusatio, seu subl pecie boni deceptio, formicæ exemplo.

Horat. Satyra. 1. lib. 1.

Ille grauem duro terram qui vertit aratro,

Perfidus

Perfidus hic campo, miles, nauteq́; per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes vt in otia tuta recedant
Aiunt: cùm sibi sint congesta cibaria. Sicut
Paruula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit quodcunque potest, atque addit aceruo,
Quem struit, haud ignara, ac non incauta futuri.
Quæ simul inuersum contristat Aquarius annum,
Non vsquam prorepit, & illis vtitur antè
Quæsitis patiens.

Auarorum opes luxu hæredes profundunt.

Claud. de bello Gild.

-Quodcunq́; profunda
Traxit auaritia, luxu peiore refundit.

Auarorum intimatio reprehensioque acerrima.

Horat. lib. 3. Oda 24.

Intactis opulentior
Thesauris Arabum, & diuitis Indiæ:
Cæmentis licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, & mare Ponticum:
Si figit adamantinos
Summis verticibus dira necessitas
Clauos: non animum metu,
Non mortis laqueis expedies caput.

Idem lib. 1. Sat. 1.

Quid

Quid iuuat immensum te argenti pondus, & auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quòd si comminuas, vilem redigatur ad assem,
Atqui id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triuerit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus, quam meus.

Iuuenal. Satyra. 12.

Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebusq; salutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed cæci vitio propter patrimonia viuunt.

Idem Satyra 14.

Sed quò diuitias hæc per tormenta coactas?
Cũ furor haud dubius, cũ sit manifesta phrenesis,
Vt locuples moriaris, egenti viuere fato?

Persius Satyra 6.

Vende animam lucro, mercare, atq; excute solers
Omne latus mundi ne sit præstantior alter
Cappadocas rigida pingues pauisse catasta,
Rem duplica, feci iam triplex, iam mihi quarto,
Iam decies redit in rugam, depinge vbi sistam.
Inuentus Chrysippe tui finitor acerui.

Martialis 8. lib. Epig.

Rape, congere, aufer, posside, relinquendum est.
Auaris diuitiæ nihil sunt, nisi temperato splendeãt vsu.

Horat.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Nullus argento color eſt auaris
Abdito terris inimice lamnæ
Criſpe Saluſti, niſi temperato
Splendeat vſu.

DE AVDACIA.

Audaciam reprimendam eſſe exhortatio digniſſima.

Statius lib. 10. Theba.

Ille monet, ne frena animo permitte calenti:
Da ſpatiis tenuemq; morã: mala cũcta miniſtrat
Impetus, hoc oro munus concede parenti.

Idem lib. 11. Theb.

Adde moram ſceleri, & metire quod audes.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Inquit: In audaces non eſt audacia tuta.

Audentes Deus iuuat, ſeu fortuna, vt vulgò aiunt.

Vergil. 6. Æneid.

Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito.

Tibullus.

Audendum eſt, fortes adiuuat ipſe deus.

Vergil. lib. 10. Aeneid.

Audentes fortuna iuuat.

Claudianus in Probinum.

Fors iuuat audentes, priſci ſententia vatis.

Ouid.lib.11.Metamor.

Audentes Deus ipse iuuat.

Idem 2.lib.Fastorum.

Audebimus vltima, dixit.
Viderit: audentes sorsq́, Venusq́ iuuat.

Terentius in Phormione.

Fortes fortuna adiuuat.

Valerius Flac.lib.4.Argonaut.

Stetimus tamen, & Deus adfuit ausis,
Quin iterum idem aderit credo Deus.

DE AVDITV.

Auditui visus semper est præferendus.

Horat.in arte Poët.

Segnius irritant animos demissa per aurem
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator.

Idem.

Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Auditum visui præferens laudandus non est.

Plautus in Truculento.

Non laudādus est, qui plus credit quæ audit quàm
Quæ videt, non placet eum nimis plus laudant quæ
audiunt,
Quàm quæ vident. Pluris est oculatus testis vnus,
quam auriti

Decem

Decem, qui audiunt, audita dicunt: qui videt planè sciunt.

DE AVLA.

Aula in sublimi fraudes, & scelera maximè regnant.

Seneca in Hyppolito.

Fraus sublimi regnat in aula.

Idem in Thyeste.

Vt nemo doceat fraudis, & sceleris viam
Regnum docebit.

Aula exeat pius esse volens.

Lucan. lib. 8. bel. ciuil.

Exeat aula
Qui volet esse pius. Virtus & summa potestas
Non coëunt.

DE AVTVMNO.

Autumnus est morbosus.

Ouid. lib. 2. de Arte. aman.

Sæpe sub autumno, cùm formosissimus annus,
Plenaq; purpureo subrubet uua mero.
Cũ modo frigoribus premimur, modò soluimur aſtu,
Aere non certo corpora languor habet

DE AVXILIO.

Auxilium inferendum est mora secluſa.

Ouid. lib. 4. Metamorph.

Ad opem breuis hora ferenda eſt.

Idem lib. 2. de Ponto.

Brachia da laſſæ potius prendenda natanti,
Nec pigeat menti ſuppoſuiſſe manum.

Auxilii diuini implotatio diſertiſſima.

Vergilius 2. Aeneid.

Iupiter omnipotens, precibus ſi flecteris vllis,
Aſpice nos, hoc tantum: & ſi pietate meremur,
Da deinde auxilium pater, atq; hæc omnia firma.

Auxilii imploratio lepidiſſima.

Vergil. 1. Aeneid.

Ad te confugio, & ſupplex tua numina poſco.

Idem 2. Aeneid.

Quod te per ſuperos, & conſcia numina veri,
Per ſi qua eſt quæ reſtat adhuc mortalibus vſquã,
Intemerata fides, oro miſerere laborum
Tantorum, miſerere animi non digna ferentis.

Ouid. 1. Epiſt. 1. Heroid.

Victa precor, genibuſq; tuis regalia tendo
Brachia.

Idem 1. de Triſtib.

Quo magis, ô pauci, rebus ſuccurrite laſis,
Et date naufragio littora tuta meo.

DE

B.

DE BEATITVDINE.

Beatitudo hac in vita non eſt, nec eſſe poteſt ante obitum.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

-Scilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini eſt, dicíq; beatus
Ante obitum nemo, ſupremaq; funera debet.

Auſonius in Solonis ſententijs.

Dico tunc vitam beatam, cùm peracta fata ſunt.

Ad veram beatitudinem omnes vocantur, vbi conſummata requies eſt.

Boëtius Metro 10. lib. 3.

Huc omnes pariter venite capti
Quos fallax ligat improbis catenis
Terreas habitans libido mentes:
Hic vobis requies erit laborum:
Hic portus placida manens quiete:
Hoc vnum miſeris patens aſylum.

Beatus bonus, ſapiènſve tantum eſſe poteſt.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

Tu rectè viuis, ſi curas eſſe quod audis.
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor ne cui de te plus, quam tibi credas,
Néve putes alium ſapiente bonoq; beatum.

Beatus dicitur qui aduersa æquanimiter suffert.

Terentius in Phormione.

Beatus es, nî vnum desit, animus, qui modestè istæc ferat.

Beatus possidens multa, non est, nec rectè dicitur, sed potius virtute præditus.

Horat. Oda. 9. lib. 4.

Non possidentem multa, vocaueris
Rectè beatum: rectiùs occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter vti,
Duramq; callet pauperiem pati,
Peiusq; letho flagitium timet:
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

Beati diuina visione illustrati, cœlestia, necnon terrena cernunt, vt de Pompeio Magno dicitur.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Non illùc auro positi, nec thure sepulti
Perueniunt. Illic postquam se lumine vero
Impleuit, stellasq; vagas miratur & astra
Fixa polis: vidit quanta sub nocte iaceret
Nostra dies, risitq; sui ludibria trunci.

Supra de eodem titulo: Anima Dei in contemplatione sita, &c.

Beatorum

Beatorum gaudia immensa atque syncera sunt, necnon eorum loca amœnissima esse dicuntur, moraliter.

Valerius Flaccus lib. 1. Argonaut. vbi de duabus gemmeis portis loquitur.

Ast aliã (.s. portã) tentare nefas, & tẽdere contra.
Rara, & sponte patet, si quando pectore ductor
Vulnera nota gerens, galeis præfixa rotisq;
Cui domus, aut studium mortales pellere curas,
Culta fides, longeq; metus, atque ignota cupido.
Seu venit in vittis, castaq; in veste sacerdos.
Quos omnes lenis plantis, & lampada quassans
Progenies Atlantis agit, lucet via latè
Igne Dei, donec syluas, & amœna piorum
Deueniant, camposq;, vbi sol totúmq; per annum
Durat aprica dies, thiasiq; choriq; virorum,
Carminaq;: & quorum populis iam nulla cupido.

Tibullus Elegia 3. lib. 1. de camporum Elysiorum amœnitate in hunc modum loquitur.

Hîc choreæ, cantusq; vigent, passimq; vagantes
Dulce sonant tenui gutture carmen aues.
Fert casiam non culta seges, totosq; per agros
Floret odoratis terra benigna rosis.

Claud. item lib. 2. de raptu Proserp.

Amissum ne crede diem sunt altera nobis
Sydera, sunt orbes alij, lumenq; videbis
Purius: Elysioſq; magis mirabere campos,
Cultoresq; pios. Illic pretioſior ætas,
Aurea progenies habitat, semperq; tenemus
Quod ſuperi meruere ſemel: nec mollia deſunt
Prata tibi. Zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nec tua protulit Aetna.
Eſt etiam lucis arbor prædines opacis,
Fulgentes viridi ramos curuata metallo.
Hæc tibi ſacra datur, fortunatumq; tenebis
Autumnum, & fuluis ſemper ditabere pennis.

DE BELLO.

Bellum ex cupiditate ortum habet.

Lucan. lib. 1. bel. ciuil.

Hinc vſura vorax, auidumq; in fœnore tempus:
Et concuſſa fides, & multis vtile bellum.

Tibullus Eleg. 10. lib. 1.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enſes?
Quàm ferus, & verè ferreus ille fuit:
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata,
Tunc breuior diræ mortis aperta via eſt.
At nihil ille miſer meruit, ad nos mala noſtra,
Vertimus in ſeuas quod dedit ille feras.

Diuitis

Diuitis hoc vitium eſt auri: nec bella fuerunt
Faginus aſtabat cum cyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat, ſomnumq́ petebat
Securus varias dux gregis inter oues.

Belli amor creuit màximè.

Vergil. lib. I. Georg.

Quippe vbi fas verſũ, atque nefas: tot bella p orbẽ
Tam multæ ſcelerum facies: non vllus aratro
Dignus honos: ſqualent abductis arua colonis:
Et curuæ rigidum falces conflantur in enſem.
Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum:
Vicinæ ruptis inter ſe legibus vrbes
Arma ferunt, ſæuit toto Mars impius orbe.
Vt cùm carceribus ſeſe effudere quadrigæ,
Addunt ſe in ſpatia, & fruſtra retinacula tendens
Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

Belli ciuilis cauſſæ quæ ſint.

Lucanus lib. I. bel. ciuil.

Fert animus cauſſas tantarum expromere rerum
Immenſumq́ aperitur opus, quid in arma furentẽ
Impulerit populum, quid pacem excuſſerit orbi.
Iuuida fatorum ſeries ſummisq́ negatum
Stare diu, nimioq́ graues ſub pondere lapſus.

Ibidem.

-Tu cauſſa malorum

Facta tribus dominis cõmunis Roma, nec vnquam
In turbam missi feralia fœdera regni.

Belli ciuilis, nec non generalis reprehensio asperrima.

Horatius lib. Epodon.

Quo quo scelesti ruitis? aut cur dextris
Aptantur enses conditi?
Parúmne campis, atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Vnquam, nisi in dispar feris.
Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Mentes q; perculsæ stupent.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

Quis furor ô cives? quæ tanta licentia ferri,
Gentibus inuisis Latium præbere cruorem?
Cum q; superba foret Babylon spolianda trophæis
Ausonijs, vmbra q; erraret Crassus inulta,
Bella geri placuit nullos habitura triumphos.
Heu quantum terræ potuit pelagi q; parari
Hoc, quem ciuiles hauserunt sanguine dextræ.

Idem lib. 2. bel. ciuil.

Nobilitas cum plebe perit, late q; vagatur

Ensis,

Enſis, & à nullo reuocatum eſt pectore ferrum,
Stat cruor in templis, multaq; rubentia cæde
Lubrica ſaxa madent, nulli ſua profuit ætas,
Non ſenis extremum piguit feruentibus annis
Præcipitaſſe diem, nec primo in limite vitæ
Infantis miſeri naſcentia rumpere fata.
Crimine quo parui cædem potuêre mereri?
Sed ſatis eſt iam poſſe mori.

Tibullus elegia 10. lib. 1.

Quis furor eſt atram bellis accerſere mortem?
Imminet, & tacito clàm venit illa pede.
Quàm potius laudandus hic eſt, quẽ prole parata
Occupat in parua pigra ſenecta caſa.
Ipſe ſuas ſectatur oues, at filius agnos,
Et calidam feſſo comparat vxor aquam.

Belli euentus varius.

Vergil. lib. 10. Æneid.

Hîc magnus ſedet Æneas, ſecumq; volutat
Euentus belli varios.

Ouid. lib. 7. Metamor.

Sexta reſurgebant orientis cornua lunæ:
Et pendebat adhuc belli fortuna, diuq;
Inter vtrunque volat dubijs Victoria pennis.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Mars dubius, nec certa Venus, victiq; reſurgunt,

Quoſq;

Quosq; neges vnquam posse iacere, cadunt.

Seneca in Thebaide.

-Nunc belli mala
Propone, dubias Martis incerti vices.
Licet omne tecum regis robur trahas,
Licet arma longe miles, ac latè explicet,
Fortuna belli semper ancipiti in loco est.

Silius Italicus lib. 6. bel. Pun.

-Et incerti fallax fiducia Martis.

Bello salus nulla est, igitur pax ab omnibus poscenda est.

Vergil. II. lib. Aeneid.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Belli tempore portas claudere prodest.

Ouid. Eleg. 6. lib. 1.

Vrbibus obsessis clausa munimina portæ
Prosunt, in media pace quid arma times?

Ouid. 4. de Ponto.

-Hîc, vbi barbarus hostis
Vt fera plus valeant legibus arma facit.

DE BENEFICENTIA.

Beneficium in bonos collatum haud parum prodest.

Plautus in Captiuis.

Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea grauida est

eſt bonis.

Idem in Perſa.

Si quid bonis boni fit, eſſe idem & graue, & gratum ſolet.

Idem in Rudente.

Bonis quod bene fit, haud perit.

Beneficium accipere qui ſcit, ſed reddere neſcit, improbus eſt.

Plautus in Perſa.

Improbus eſt homo
Qui beneficium ſcit ſumere, & reddere neſcit.

Beneficii accepti recordatio perpetua eſse debet, & ad hoc exhortatio digniſſima.

Plautus in Captiuis.

At ſcire tu memẽto, quãdo hîc q̃ voles habebis.
Nam ferè maxima pars morem hunc homines habent, quod ſibi volunt
Dum id impetrãt boni ſunt, ſed id vbi iam penes ſeſe habent,
Ex bonis peſſimi, & fraudulentiſſimi ſunt.

Beneficia alteri impenſa rememoranda non ſunt.

Terentius in Andria.

Si tibi quid feci, aut faciò, quod placet, Simo,
Et id gratum fuiſſe aduerſum te, habeo gratiam.
Sed hoc mihi moleſtum. Nam iſtac cõmemoratio,

Quaſi

Quasi exprobratio est immemoris beneficij.

Mart. lib. 5. Epigr.

Quæ mihi prestiteris, memini, semperq; tenebo.
Cur igitur taceo, posthume, tu loqueris?
Incipio quoties alicui tua dona referre,
Protinus exclamat, dixerat ipse mihi.
Non belle quædam faciunt duo, sufficit vnus
Huic operi, si vis vt loquar, ipse tace.
Crede mihi quamuis ingentia Posthume dones,
Autoris pereunt garrulitate sui.

Ausonius in sent. Chilonis.

Tu bene si facias non meminisse fas est.

Beneficium, cùm opus est, à quouis etiam homine accipiendum est.

Terentius in Adelph.

Abs quiuis homine, cùm opus est, beneficium accipere gaudeas.
Verùm enimuerò id demum iuuat, si quem æquum est benefacere, is facit.

DE BLANDITIIS.

Blanditiæ vt deponantur admotitio notabilis.

Ouid. lib. 3. Eleg.

Desine blanditias, & verba potentia quondam
Perdere: non egò sum stultus, vt antè fui.

DE BONITATE.

Bonus

Bonus eſt qui leges & patrum ſtatuta ad vnguem ſeruat, quique ab inimicis etiam extollitur.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

Vir bonus eſt quis?
Qui conſulta patrum, qui leges, iuraq́ ſeruat.

Terentius in Hecyra.

Nanque eo pacto maxime apud te meo erit ingenio fides,
Cum illa, quæ nunc in me iniqua eſt, æqua de me dixerit.

Bonus ætatis ſuæ ſpatium ampliat.

Mart. lib. 10. Epigr.

Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus hoc eſt
Viuere bis, vita poſſe priore frui.

Bonus eſt, qui ſtudit eſſe quod ab aliis audit.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

Tu rectè viuis ſi curas eſſe quod audis.
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum.

Bonus eſt, qui in Deo tantùm ſpem collocat, nec pro ipſo tormenta mortémue horret.

Horatius ibidem.

Vir bonus & ſapiens audebit dicere, Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patiq́,
Indignum coges? Adimam bona, nẽpe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet: in manicis, &
Compedibus ſæuo te ſub cuſtode tenebo.

Ipſe

Ipſe Deus, ſimulatq; volam, me ſoluet, opinor.
Hoc ſentit, moriar. Mors vltima linea rerum eſt.

Bonus eſt, maximis in diuitiis poſitus qui non peccat: quia hoc facile non eſt.

Martial. I I. Epig. in laudem Neruæ Traiani.

Tanta tibi eſt recti reuerentia, Cæſar, & æqui
Quanta Numæ fuerat: ſed Numa pauper erat.
Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores,
Et cùm tot Crœſos viceris, eſſe Numam.

Bonus eſt, qui virtutis amore non peccat.

Horat. lib. I. Epiſt. ad Quintium.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Bonus vt malos non timeat admonitio illuſtris.

Horat. lib. I. Satyra 4.

-Sulcius acer
Ambulat, & Caprius, rauci male, cumq; libellis.
Magnus vterque timor latronibus, at bene ſi quis,
Et viuat puris manibus, contemnat vtrunque.

Bonis bene erit, malis verò è contrà.

Plautus in Captiuis.

Bene merẽti, bene profuerit: male merẽti, par erit.

A bonis quæ expectantur potiſsimum.

Plautus in Trinummo.

Boni ſibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,

Gloriam

Gloriam, & gratiam, hoc probis pretium'ſt.

Boni rari ſunt.

Vergil. de Viro bono.

Vir bonus & ſapiens, qualem vix repperit vllum
Milibus è cunctis hominum, conſultus Apollo.

Iuuenalis 13. Satyra.

Rari quippe boni, numero vix ſunt totidem, quot
Thebarum portæ, vel diuitis hoſtia Nili.

Boni malis parent, idque ſæpiſsimè.

Seneca in Hercule furente.

-Sontibus parent boni.
Ius eſt in armis, opprimit leges timor.

Veteres boni laudantur, ſed eorum mores & ritus non obſeruantur.

Ouid. lib. 1. Faſtor.

Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis.

Bono conſummatóue viro quæ conueniant.

Vergil. in Viro bono.

Iudex ipſe ſui, totum ſe explorat ad vnguem.
Quid proceres, vaniq; ferat quid opinio vulgi,
Securus: mundi inſtar habens, teres atq; rotũdus,
Externæ ne quid labis per leuia ſudat.
Ille dies quàm longus erit ſub ſidere cancri,
Quantaq; nox tropico ſe porrigit in Capricorno
Cogitat, & iuſto trutinæ ſe examine penſat:

Ne quid hiet, ne quid protuberet, angulus æquis
Partibus vt coëat, nil vt deliret amussis,
Sit solidum quodcunque subest, nec inania subtus
Iudicet admotus digitis pellentibus ictus.

Ibidem.

Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei.
Quò præter gressus, quid gestũ in tẽpore, quid non?
Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit,
Quam melius mutare fuit? miseratus egentem,
Cur aliquem fracta persensi mente dolorem?
Quid volui quod nolle bonum foret? Vtile honesto
Cur malus antetuli? Num dicto, aut deniq; vultu
Perstrictus quisquã? Cur me natura magis, quàm
Disciplina trahit? Sic dicta & facta per omnia
Ingrediens, ortoq; à vespere cuncta reuoluens,
Offensus prauis, cat palmam & præmia rectis.

DE BONO.

Veri bonique fons est Deus.

Paulinus in Epist. ad Ausonium.

Quid enim tenere vel bonum aut verum queant,
Qui non tenent summæ caput,
Veri bonique fomitem & fontem Deum?

Summa boni quæ sit.

Auſon. de 7. Sapientum ſententiis.

Quenã ſumma boni? Mens, quæ ſibi conſcia recti.

Bona noſtra tum cognoſcimus, cùm à nobis ſublata ſunt.

Plautus in Captiuis.

Tum denique homines noſtra intelligimus bona,
Quum, quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.

Bona citiùs, ac priùs quàm mala è medio tolluntur.

Ouid. Eleg. 6. lib. 2.

Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora ſuis.

Meliora potiùs facienda, quàm precanda ſunt.

Ouid. lib. 7. Metamorph.

Dij meliora velint: quãquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi.

Bona procraſtinanda non ſunt. Nam ea differre ſapientis non eſt.

Tibullus lib. 1. Eleg. 4.

At ſi tardus eris, errabis, tranſiet ætas
Quàm citò, nam ſegnis ſtat, remeat q; dies.
Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formoſas populus alba comas.
Vidi iam iuuenem premeret cùm ſerior ætas
Mœrentem ſtultos prateriſſe dies.

Mart.lib. 1. Epigr. ad Iulium.

Non bene diſtuleris, videas quod poſſe negari,
Et ſolum hoc ducas, quod fuit, eſſe tuum.
Expectant curæq; catenatiq; labores.
Gaudia non remanent, ſed fugitiua volant.
Hæc vtraque manu, complexuq; aſſere toto:
Sæpe fluunt, imo ſic quoque lapſo ſinu.
Non eſt, crede mihi, ſapientis dicere, viuam.
Sera nimis vita eſt craſtina, viue hodie.

Bona vera quæ ſint, pauci cognoſcere valent.

Iuuenalis 10. Satyra.

Omnibus in terris, quæ ſunt à Gadibus vſque
Auroram & Gangem, pauci dignoſcere poſſunt
Vera bona, atque illis multum diuerſa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus?
Aut cupimus? Quid tam dextro pede cõcipis, vt te
Conatus non pœniteat, votiq; peracti?

Ad peragendum bonum exhortatio lepidiſsima.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Bullatium.

Tu quancunque Deus tibi fortunauerit horam
Grata ſume manu, nec dulcia differ in annum.
Vt quocunque loco fueris, vixiſſe libenter
Te dicas. Seneca in Hippoyto.
Aetate fruere, mobili curſu fugit.

Optimos

Optimos vitæ dies
Effluere prohibe.

Ibidem.

-Dum licet, vtere.
Tempus sed tacitum fubruit, horaq́
Semper præterita deterior subit.

Martialis lib. 4. Epig.

Si sapis, vtaris totis Coline diebus,
Extremumq́ tibi semper adesse putes.

Bonum, benéve non vult, nisi qui bene operatur.

Plautus in Trinummo.

Nequicquam illud verbum'st: bene vult, nisi qui bene facit.

Nihil suauius quàm bene rem gerere.

Plautus in Captiuis.

Quid est suauius, quã bene rẽ gerere bono publico?

Bonum, quod quisque operatur, sibi facit.

Plautus in Trinummo.

Quid exprobras bene quod feciſti? tibi feciſti, non mihi.

Bonum summum speculari qui vult, omnium terrenarum rerum cupiditates à se resecare debet: quia si non, quicquid perspicuum est, perdet.

Boëtius metro 12. lib. 3.

Vos hæc fabula respicit,

Quicunque in ſuperum diem
Mentem ducere quæritis.
Nam qui tartareum in ſpecus
Victus lumina flexerit,
Quicquid præcipuum trahit,
Perdit, dum videt inferos.

DE BREVITATE.

Breuitas in dicendo habenda eſt.

Horat. de Arte Poëtica.

Quicquid præcipies, eſto breuis, vt citò dicta
Percipiant animi dociles, teneant q3 fideles.

Terentius in Andria.

Quin tu vno verbo dic, quid eſt quod me velis.

Auſonius in Paulino.

Eſt etenim comis breuitas, ſic fama renatum
Pythagoram docuiſſe refert, cùm multa loquaces
Ambiguis ſererent verbis, contra omnia ſolum
Eſt, reſpondebat, vel non: ô certa loquendi
Regula: nam breuius nihil eſt, nec plenius iſtis,
Quæ firmata probant, aut infirmata reclinant.

Ibidem.

Nemo ſilens placuit, multi breuitate loquendi.

Nimia breuitas obſcuram reddit orationem.

Horat. de Arte Poetica.

Decipimur ſpecie recti: breuis eſſe laboro,

Obſcurus

Obſcurus fio, ſectantem leuia, nerui
Deficiunt, animiq; professus grandia, turget.

Satis breue eſt cui nihil demi poteſt.

Mart. lib. 2. Epigr.

Nō ſunt lōga, quibus nihil eſt quod demere poſſis.

C.

DE CANTV.

Cantus laborem mollit atque fallit.

Ouid. lib. 4. Triſt.

Hoc eſt cur cantet vinctus quoq; compede foſſor,
Indocili numero, cùm graue mollit opus:
Cantet & innitens limoſæ pronus arenæ
Aduerſo tardam qui vehit amne ratem.
Quiq; refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulſa brachia verſat aqua.
Feſſus vt incubuit baculo, ſaxoq; recedit
Paſtor, arundineo carmine mulcet oues.
Cantantis pariter, pariter data penſa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturq; labor.
Fertur & abducta Lyrneſſide triſtis Achilles
Aemonia curas attenuaſſe lyra.
Cùm traheret ſyluas Orpheus, & dura canendo
Saxa bis amiſſa coniuge mœſtus erat.

Bona voce præditus cantare debet.

Idem. I. de Arte amandi.

Si vox est, canta, si mollia brachia, salta,
Et quacunq; potes dote placere, place.

Cantorum vitium quale sit,

Horat. lib. I. Satyra 3.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Vt nunquam inducant animum cantare rogati:
Iniussi nunquam desistent.

DE CASTITATE.

Castitas vxoris dos magna apud Getas.

Horat. Oda 24. lib. 3.

Dos magna parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas.

Castitatis seu virginitatis seruandæ confortatio.

Ouid. lib. I. Metamor.

Sæpe pater dixit, generum mihi filia debes.
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen tedas exosa iugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inq; patris blandis hærens ceruice lacertis:
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit,
Virginitate frui, dedit hoc pater antè Diana.

Idem lib. 3. Metamor.

Ante ait moriar, quàm sit tibi copia nostri.

Idem

Idem Epistola 8. Heroid.

Pro somno lacrymis oculi funguntur obortis.
Quaq; licet fugio, sicut ab hoste viro.

Seneca in Hercule furente.

MEG. *Grauent cathenæ corpus, & longa fames*
Mors protrahatur lenta, non vincet fidem
Vis nulla nostram: moriar Alcide tua.

Plautus in Persa.

PERSA. *Tua isthæc potestas est, pater, verum-tamen.*
Quanquam res nostræ sunt, pater, paupercula,
Modicæ, & modestæ, melius tamen ita viuere.
Nam vbi ad paupertatem accessit infamia,
Grauior paupertas fit, fides sublestior.

Idem in Sticho.

PINAC. *Non quo dedisti nuptũ abire nolumus.*

Castitas Deo grata est.

Tibullus lib. 2. Eleg.

Vos quoque abesse procul iubeo: discedat ab aris
Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus.
Casta placent superis.

Vergilius 3. Aeneid.

Hac casti maneant in religione nepotes.

Romani vsque adeò castitati studebant, vt virgines Vestales etiam viuas tumularent, ob virginitatis violentiam.

Ouid.lib.6.Fasto.

Nullaque dicetur vittas temerasse sacerdos
Hoc duce, ne viua defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violauit, in illa
Conditur: & tellus, Vestaq́ numen idem est.

Iuuenal.Satyra 4.

Incestus, cum quo nuper vittata iacebat
Sanguine adhuc viuo terram subitura sacerdos.

DE CARMINIBVS.

Vtilitas carminum quæ sit.

Horat.lib.1.Epist.ad August.

Scribimus indocti doctiq́ poëmata passim.
Hic error tamen, & leuis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige:
Torquet ab obscœnis iam tunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis & inuidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert, orientia tempora notis
Instruit exemplis: inopem solatur, & ægrum.
Castis cum pueris, ignara puella mariti
Disceret vnde preces, vates nî Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit,
Cœlestes implorat aquas docta prece, blandus
Auertit morbos, metuenda pericula pellit.
Impetrat & pacẽ, & locupletem frugibus annum.

Carmine

Carmine dij ſuperi, placantur carmine manes.

Olympius Nemeſianus Ecloga 2.

Tum verò ardentes flammati pectoris æſtus
Carminibus, dulciq; parant releuare querela.

Idem Ecloga 4.

Cantet amat quod quiſq; , leuãt et carmina curat.

Carmina homines beant ac mori vetant.

Horatius Oda 6. lib. 4.

Dignum laude virum Muſa vetat mori.
Cœlo Muſa beat.

Idem Oda 9. lib. 4.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi, ſed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotiq; longa
Nocte, carent quia Vate ſacro.

Ouid. lib. 4. de Triſtibus.

Carmine fit viuax virtus, experſq; ſepulchri,
Notitiam ſeræ poſteritatis habet.

Idem lib. 1. Eleg.

Scindentur veſtes, gemmæ frangentur, & aurum,
Carmina quam tribuent fama perennis erit.

Tibullus Elegia 4. lib. 1.

Quem referent Muſæ viuet dum robora tellus,
Dum cœlum ſtellas, dum vehat amnis aquas.

Carminum vis.

Ouid.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?
Carmine currentes ille tenebat aquas.
Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes,
Captaq; erat Lyricis Ausonis ora sonis.

Ibidem.

Protinus in medias ornatus desilit vndas:
Spargitur impulsa cœrula puppis aqua:
Inde (fide mirus) tergo Delphina recuruo
Se memorant oneri supposuisse nouo.
Ille sedens, citharamq; tenens, pretiumq; vehendi
Cantat, & æquoreas carmine mulcet aquas.

Silius Italicus lib. 11. bel. pu.

Altera turbatum plectro moderata profundum
Et tenuit Phocas, & in omni Protea forma,
Traxit, & æquoreo portauit Ariona dorso.

Ibidem legis & Amphiona lyræ fonitu Thebanam ciuitatem constructe.

Idem & Propertius lib. 3. affirmat.

Saxa Sitharonis Thebas agitata per artem,
Sponte sua in muri membra coisse ferunt.

Sic et Orpheus carminibus et cithara traxisse feras, syluas, &c. *à* poëtis fabulatur: eò quòd effrænatos hominum animos sua leniuit doctrina atque eloquentia: nec non

in

in vnum eos redegit, qui per deuia ibant, ferarúmque more viuebant.

Vergilius de Orpheo.

Threicius quondam vates fide creditur canora
Mouisse sensus acrium ferarum,
Atque amnes tenuisse vagos,
Et surda cantu concitasse saxa.
Suauisonosq́ modos testudinis arbores secutæ:
Vmbram feruntur præbuisse vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigauit,
Doctaq́ vitam voce temperauit.
Iustitiam docuit, cœtu quoq; congregauit vno,
Moresq́ agrestes expoliuit Orpheus.

Horatius de Arte Poëtica.

Syluestres homines sacer interpresq́ Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosq́ leones:
Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam
Publica priuatis secernere, sacra prophanis:
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis:
Oppida moliri, leges incidere ligno.
Sic honor & nomen diuinis vatibus, atque
Carminibus venit. post hos insignis Homerus.

Carmi

Titus Calphurnius Ecloga 4.

-Leuibus quem ſæpe cicutis
Ludere conantem vetuiſti fronte paterna,
Dicentem, Corydon non te ſemel iſta notaui:
Frange puer calamos, & inaneis deſere Muſas,
Et potius glandes, rubicundaq; collige corna,
Duc ad mulctra greges, & lac venale per vrbem
Non tacitus porta, quid enim tibi fiſtula reddet
Quo tutêre famam? certè mea carmina nemo,
Præter ab his ſcopulis ventoſa remurmurat Echo.

Vide infrà tit. de Virtute. Virtutis præmium, &c.

DE CAVSSIS.

Cauſsa propagationis rerùm omnium eſt caliditas cum humiditate temperata.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Quippe vbi temperiē ſumpſere humorq; calorq;,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus oēs
Res creat, et diſcors concordia fœtibus apta eſt.

Cauſsa omnium quærere vanum eſt.

Vergilius in Aetna.

Sed frustra certis disponere singula caussis
Tentamus.

Boëtius Metro. 2. lib. 5.

Puro clarum lumine Phœbum
Melliflui canit oris Homerus,
Qui tamen intima viscera terræ
Non valet, aut pelagi radiorum
Infirma perrumpere luce.

Causas rerum qui potuit cognoscere, is fœlix.

Vergilius 2. Georgicon.

Fœlix qui potuit rerum cognoscere caussas.

Causas omnium rerum præsertim diuinarum inuestigare velle, inscitia est, atque fas non est.

Vergilius in Aetna.

Nam quæ mortali spes est, quæ amentia maior
In Iouis errantem regno perquirere velle?

Ouid. lib. 3. Fasto.

Emissi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quaq; trahant superis sedibus arte Iouem,
Scire nefas homini est, nobis concessa canentur.

Causas terrenarum retum inquirere hominis est.

Vergilius in Aetna.

Sed prior hæc hominũ cura est cognoscere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
Hæc nobis magna affinis cælestibus astris.

Hidem.

Ibidem.

Tantũ opus ante pedes transire & perdere segnes
Torquemur miseri in paruis.

Ibidem.

Leues cruciant animos & corpora causæ.

Ouid. lib. 3. Fasto.

-Nobis concessa canentur,
Quæq́ pio dici vatis ab ore licet.

Causæ eiusdem diuersi quandoque sunt effectus, & hoc ob materiæ variam dispositionem.

Ouid. lib. 1. de Remed. amo.

Discite sanari, per quem didicistis amare:
Vna manus vobis vulnus opemq́ feret.
Terra salutiferas herbas, eademq́ nocentes
Nutrit: & vrticæ proxima sæpe rosa est.
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Idem lib. 4. de Ponto.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis, vt fluat imber aquis:
Nec sterilis locus vllus ita est, vt non sit in illo.
Mista fere duris vtilis herba rubis.

Causa iusta virtutem militis promouet, iniusta deprimit.

Propertius.

Frangit

Frangit & attollit vires in milite cauſſa:
Quæ niſi iuxta ſubeſt, excutit arma pudor.

DE CÆCITATE.

Cæcitatis humanæ deteſtatio.

Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

O miſeras hominum mentes & pectora cæca.
Qualibus in tenebris vitæ, quantiſq; periclis
Degitur hoc ævi quodcunque eſt?

Ouid. lib. 6. Metamor.

Prò ſuperi, quantum mortalia pectora cæca
Noctis habent.

DE COELO.

Cœlum peregrinas non patitur paſsiones.

Ouidius lib. 1. Metamorph.

Hæc ſuper impoſuit liquidu et grauitate carentem
Aethera, nec quicquam terrenæ fæcis habetem.

Cœleſtia ſigna quæ.

Vergil. de ſig. cœleſtib.

Primus adeſt Aries, Taurus inſignibus auro
Cornibus; & Fratres, et Cancer aquatile ſignum.
Tum Leo terribilis Nemees, atq; innuba Virgo:
Libra ſubit, caudaq; animal quod dirigit ictum.
Armatuſq; arcu Chiron; & corniger Hircus,
Fuſor aquæ ſimul, & fulgenti lumine Piſces.

Manilius lib. 1. Aſtronom.

Aurato princeps Aries in vellere fulgens
Respicit admirans aduersum surgere Taurum,
Submisso vultu Geminos & fronte vocantem:
Quos sequitur Cãcer, Cancrũ Leo, Virgo Leonẽ:
Aequato cum Libra die cum tempore noctis,
Attrahit ardenti fulgentem Scorpion astro,
In cuius caudam contentum dirigit arcum
Mixtus equo, volucrem missurus iamq; sagittam.
Tum venit augusto Capricornus sydere flexus.
Post hunc inflexam diffundit Aquarius vrnam.
Piscibus assuetas auide subeuntibus vndas.
Quos Aries tangit claudentibus vltima signa.

Cœlum beatorum est locus.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Neu regio foret vlla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum formæq; Deorum.

Ibidem.

Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
Hac iter est superis ad magni tecta tonantis,
Regalemq; domum: dextra leuaq; Deorum
Atria nobilium valuis celebrantur apertis.
Plebs habitat diuersa locis, a fronte potentes
Cœlicolæ, clariq; suos posuere penates.
Hic locus est, quem si verbis audacia detur,

Haud

Haud timeam magni dixisse palatia cœli.

Cœlum ardua adquiritur via.

Ouid. lib. 5. de Tristibus.

Ipse quoque æthereas meritis inuectus es arces:
Quò non exiguo facta labore via est.

Seneca in Hercule furente.

Non est ad astra mollis è terris via.

Valer. Flac. lib. 1. Argonaut.

Tendite in Astra viri, mea primùm regia mundo
Iapeti post bella truces Phlegræq; labores,
Imposuit durum vobis iter, & graue cœli
Instituit, sic ecce meus, sic orbe peracto
Liber, & expertus terras remeauit Apollo.

Cœlum virtutibus homines adipiscuntur, non pecunia.

Horat. Oda 2. lib. 3.

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum negata tentat iter via:
Cœtusq; vulgares, & vdam
Spernunt humum fugiente penna.

Seneca in Octauia.

Pulchrum eminere est inter illustres viros,
Consulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abstinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, seculo pacem suo:

Hæc ſumma virtus, petitur hac cœlum via.
Sic ille patriæ primus Auguſtus parens
Complexus aſtra eſt, colitur & templis Deus.

Idem in Hercule Oeteo.

Sed locum virtus habet inter aſtra.

Valer. Flac. lib. 6. Argon.

-Nulla cœlum reparabile gaza.

Silius Italicus 13. lib. bel. Pun.

Audendo bella expedias, pigra extulit aſtris
Haud vnquam ſeſe virtus.

Cœleſtia cognoſcentes terrena quæque parui faciunt atque contemnunt.

Manilius lib. 2. Aſtron.

Illa fuit, quæ diuitias, quæ deſpicit aurum,
Imperia & faſces, mollemq; per otia luxum,
Et blandis aduerſa ſonis, dulcemq; per aures
Affectum, & modico noſcenda ad fata labore.

DE CIBO.

Cibus vires debilitatis roborat.

Valerius Flaccus lib. 2. Argonaut.

Hæc vbi dicta dedit, Cereris tum munere feſſas
Reſtituunt vires, & parco corpora Baccho.

Ciborum varietas tam animo, quàm corpori nocet.

Horatius Satyra 2. lib. 2.

-Nam

-Nam variæ res
Vt noceant homini, credas, memor illius escæ,
Quæ simplex olim tibi sederit: At simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoq; tumultum
Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis
Cœna desurgit dubia? quin corpus onustum
Hesternis vitijs animum quoque prægrauat vnà,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.
Ciborum parcus ad omne opus ptomptus est.

Horatius Satyra 2. lib. 2.

Alter vbi dicto citius curata sopori (git.
Membra dedit, vegetus præscripta ad munia sur-

DE CHRISTO.

Christi Dei aduentus, verè, & moraliter, seu piè intelligendo.

Claudianus de laude Christi.

Proles vera Dei cunctisq; antiquior annis,
Nunc genitus, qui semper eras, lucisq; repertor:
Ante tuæ, matrisq; parens: quem misit ab astris
Aequæuus genitor, verbiq; in semina fusum
Virgineos habitare sinus, & corporis arcti
Iussit inire vias, paruaq; in sede morari.
Quem sedes non vlla capit, qui lumine primo
Vidisti quicquid mundo nascente crearas.

Ipſe opifex, opus ipſe ſui, dignatus iniquas
Ætatis ſentire vices, & corporis huius
Diſſimiles perferre modos, hominemq; ſubire,
Vt poſſis monſtrare Deum, ne lubricus error,
Et decepta diu varij ſolertia mundi,
Pectora tam multis ſinerent mortalia ſecla
Autorem neſcire ſuum.

Vergil. Eclog. 4.

Vltima Cumæi iam venit carminis ætas.
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo.
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cœlo demittitur alto.

Titus Calphurn. Ecloga 1.

Vos ó præcipue nemorum gaudete coloni,
Vos populi gaudete mei, licet omne vagetur
Securo cuſtode pecus, nocturnaq; paſtor
Claudere fraxinea nolit præſepia crate:
Non tamen inſidias prædator ouilibus vllas
Adferet, aut laxis abiget iumenta capiſtris.
Aurea ſecura cùm pace renaſcitur ætas,
Et redit ad terras tandem ſqualore ſituq;
Alma Themis poſito, iuuenemq; beata ſequuntur
Secula, maternis cauſſam qui luſit in vlnis.
Dũ populos Deus ipſe reget, dabit impia victas
Poſt tergum Bellona manus, ſpolintaq; telis

In

In ſua veſanos torquebit viſcera morſus,
Et modò quæ toto ciuilia diſtulit orbe
Secum bella geret: nullos iam Roma Philippos
Deflebit, nullos ducet captiua triumphos,
Omnia tartareo ſubigentur carcere bella,
Immergentq; caput tenebris, lucemq; timebunt:
Candida pax aderit, nec ſolùm candida voltu
Qualis ſæpe fuit, quæ libera Marte profeſſo,
Quæ domito procul hoſte, tamẽ graſſatibus armis
Publica diffudit tacito diſcordia ferro.
Omne procul vitium ſimulatæ cedere pacis
Iuſſit, & inſanos dementia condidit enſeis.
Nulla catenati feralis pompa ſenatus
Carnificum laſſabit opus, nec carcere pleno
Infœlix raros numerabit curia patres.
Plena quies aderit quæ ſtricti neſcia ferri,
Altera Saturni reuocet Latialia regna,
Altera regna Numæ, qui primus ouantia cæde
Agmina Romuleis & adhuc ardentia caſtris
Pacis opus docuit, iuſſitq; ſilentibus armis
Inter ſacra tubas, non inter bella ſonare.
Nec iam adumbrati faciem mercatus honoris,
Nec vacuos tacitus faſces, & inane tribunal
Accipiet Conſul, ſed legibus omne reductis
Ius aderit, moremque fori, voltúmq; priorem

Reddet, & afflictum melior Deus auferat æuum.
Exultet, quæcunque notum gens ima iacentem,
Erectumq; colit boream, quæcunque vel ortu,
Vel patet occasu, medióve sub æthere seruit.

Idem Ecloga 4.

Illius vt primùm senserunt numina terræ.
Cœpit & vberior, succis fallentibus olim
Luxuriare seges, tandem legumina plenis
Vix resonant siliquis, nec præfocata malignum
Messis habet lolium, nec inertibus albet auenis:
Iam neque damnatos metuit iactare ligones
Fossor, & inuento (si sors dedit) vtitur auro.
Nec timet, vt nuper, dum iugera versat orator,
Ne sonet offenso contrario vomere massa,
Iamq; palàm presso magis ac magis instat aratro.

Quæ Christus humano generi præstiterit bona, moraliter & verè.

Lucret. lib. 6. de natura rerum.

Veridicis igitur purgauit pectora dictis,
Et finem statuit cupidinis atque timoris,
Exposuit q; bonum summum, quò tendimus omnes,
Quid foret, atq; viam monstrauit tramite paruo,
Qua possemus ad id recto contendere cursu,
Quidve mali foret in rebus mortalibus, atque
Quod flueret naturali iure, atque veniret,

Seu

Seu caſu, ſeu vi, quòd ſic natura paraſſet:
Et quibus è portis occurri cuique deceret,
Et genus humanum fruſtra plerunque probauit
Voluere curarum triſtes in pectore fluctus.

Claudianus de Chriſto ſeruatore.

Chriſte potens rerum redeuntis conditor æui,
Vox ſummi, ſenſuſq; Dei, quem fundit ab alta
Mente pater, tantiq; dedit conſortia regni:
Impia dum noſtræ domuiſti crimina vitæ,
Paſſus corporea mundum veſtire figura,
Affariq; palam populos, hominemq; fateri.

Ibidem.

Quin & ſupplicij nomen nexuſq; ſubiſti,
Vt nos ſubriperes letho, mortemq; fugares
Morte tua.

Miracula Chriſti.

Claudianus de mirac. Chriſti.

Angelus alloquitur Mariam, quo præſcia verbo
Concipiat, ſalua virginitate Deum.
Dant tibi Chaldæi prænuntia munera reges,
Myrrham homo, rex aurũ, ſuſcipe thura Deus.
Permutat lymphas in vina liquentia Chriſtus,
Quo primum facto ſe probat eſſe Deum.
Quinque explent panes, piſces duo, millia quinq;,
Et Deus ex paruo plus ſupereſſe iubet.

Editus ex vtero cæcus noua lumina ſenſit,
Eſt ſtupet ignotum ſe meruiſſe diem.
Lazarus è tumulo, Chriſto inclamante reſurgit,
Et duræ mortis lex reſoluta perit.
Nutãtem quatit vnda Petrũ, cui Chriſtus in alto
Et dextra greſſus firmat, & ore fidem.
Exanguis Chriſti contingit fœmina veſtem,
Stat cruor in venis, fit medicina fides.
Iuſſus poſt multos graditur paralyticus annos
(Mirandum) lecti portitor ipſe ſui.

Chriſti vox contra damnatos in iudicii vniuerſalis die pronuntianda [moraliter dico] quæ erit. Ea voce prolata atque audita, dæmonum turba in eos ruent.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataque duris
Corpora tormentis ſtygiæ demittite morti.

Ibidem.

-Ruit omnis in vnum
Turba furens, cũctæ coëunt, trepidumq; ſequũtur,
Iam trepidũ, iam verba minus violẽta loquentem,
Iam ſe damnantem, iam ſe peccaſſe fatentem.

DE CLEMENTIA.

Clementiæ vis & laus ſumma.

Claud. in Stiliconis laud. lib. 2.

Principiò magna cuſtos Clementia mundi,

Qua

Quæ Iouis incoluit Zonã, quæ temperat æthram
Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
Cœlicolum. Nam primâ chaos Clementia ſoluit,
Congeriem miſerata rudem, vultuq; ſereno
Decuſſis tenebris in lucem ſæcula fudit.

Clementia pro aris & templis hominum pectoribus fruitur.

Claudianus in Stiliconis laudes 2. lib.

Hæc Dea pro templis & thure calentibus aris
Te fruitur, poſuitq; ſuas hoc pectore ſedes.

Clementiæ doctrina præceptâque.

Claudianus ibidem.

Hæc docet, vt pœnis hominum, vel ſanguine paſci
Turpe ferumq; putes, vt ferrum marte cruentum
Sic cum pace premas, vt non infenſus alendis
Materiam præſtes odijs, vt ſontibus vltro
Ignouiſſe velis, deponas ocyus iram,
Quã moueas, precibus nũquã implacabilis obſtes.
Obuia proſternas, proſtrataq; more leonum
Deſpicias. Alacres ardent cùm ſternere tauros,
Tránſiliunt prædas humiles, hac ipſe magiſtra
Dat veniam victis, hoc exhortante calores
Horrificos, & quæ nunquam nocitura timentur
Iurgia, contentus ſolo terrore coërcet,
Aetherei patris exemplo, qui cuncta ſonoro

Con-

Concutiens tonitru Cyclopum ſpicula defert
In ſcopulos, & monſtra maris, noſtriq; cruoris
Parcus, in Oethæis exercet fulmina ſyluis.

Clementiæ germana eſt fides.

Claud. in Stiliconis laudes lib. 2.

Huic diuæ germana fides, eademq; ſororis
Corde tuo delubra tenens ſeſe omnibus actis
Inſerit.

Ibidem.

-Hæc nullo docuit liueſcere fuco,
Nunquam falſa loqui, nũquam promiſſa morari:
Inuiſos odiſſe palam, non virus in alta
Condere, non lætam ſpeciem prætendere fraudi,
Sed certum, mentiq; parem componere vultum
Occulto ſæuire vetat, prodeſſe remittit.

Clementiæ bona commodáue.

Claudianus ibidem.

Hæc & amicitias longa poſt tempore firmat,
Manſuroq; adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium paruo ſtrepitu, nec vincula noxæ
Diſſolui patitur, nec faſtidire priorem
Allicitur veniente nouo, benefacta tenere,
Reſpuere offenſas facilis, pariterq; minoris
Officij, magniq; memor, ſuperare laborat.

Vtque

Vtqué hoſtes armis, meritis ſic vincit amicos.
Hæc fouet abſentes: hæc longè ſola remotis
Conſulit, hæc nullis auidam rumoribus aurem
Pandit, vt ignauum nunquam læſura clientem
Inſidioſa tuos alienent murmura ſenſus.
Non viuis annexus amor, meminiſſe ſepultos
Deſinit in prolem, tranſcurrit gratia patrum.

Clementia res ſuccedunt melius quàm feritate.

Claud. in Conſulatum Manlii.

Se iactent alij, ſtudeant feritate timeri,
Addictoqúe hominum cumulent æraria cenſu,
Lene fluit Nilus, ſed cunctis amnibus extat
Vtilior, nullas confeſſus murmure vires.
Acrior at rapidus tacitas prætermeat ingens
Danubius ripas. Eadem Clementia ſæui
Gurgitis immenſum deducit in oſtia Gangem.
Torrentes immane fremant, lapſiſqué minentur
Pontibus, inuoluant ſpumoſo vertice ſyluas.
Pax maiora decet, peragit tranquilla poteſtas,
Quod violenta nequit, mandataqué fortius vrget
Imperioſa quies.

Clementia nihil in homine melius.

Terentius in Adelphis.

Reipſa reperi

Facin

Facilitate nihil esse homini melius, neq; clementia.

Clementia timoris maximum remedium est.

Seneca in Octauia.

Magnum timoris remedium clementia.

Clementia sola æquat nobis deos.

Claud. de 4. Honorii consulatu.

Sis prius in primis. Nam cùm vincamur in omni
Munere, sola deos æquat clementia nobis.

DE COGNITIONE SVI.

Cognoscunt sese pauci.

Persius Satyra 4.

Vt nemo in sese tentat descendere, nemo:
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Horat. Satyra 3. lib. 1.

Mœuius absentem Nœuiũ cùm carperet, heus tu,
Quidam ait, ignoras te, an vt ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mî ignosco, Mœuius inquit.
Stultus et improbus hic amore est, dignusq; notari

Terentius in Heauton.

Dij vestram fidem. Itan' comparatam esse hominum naturam omnium,
Aliena melius vt videant & iudicent, quàm sua?
An eo fit, quia in re nostra, aut gaudio sumus præpediti nimio, aut ægritudine?

Cog-

Cognoscere seipsum debet vnusquisque in actione propria, & adhuc admonitio lepidissima.

Horatius lib. 1. Satyr. 3.

-Deniqueteipsum
Concute, num tibi quid vitiorum inseuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. Namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.

Persius Satyr. 1.

-Ne te quaesiueris extra.

Idem Satyr. 1.

Discite ô miseri, & causas cognoscite rerum,
Quid sumus, aut quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut meta, quàm mollis flexus, et vnde,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile nummus habet, patriæ charisque propinquis
Quantum elargiri deceat, quem te Deus esse
Iussit, & humana qua parte locatus es in re
Disce.

Idem 4. Satyr.

Respice quod non es, tollat sua munera cerdo:
Tecũ habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.

Seipsum ignorare & aliena scire vituperabile.

Iuuenalis Satyra 11.

-Illum ego iure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Athlas

Omnibus

Omnibus in Libya ſit montibus: hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus. è cælo deſcendit Gnothi Seauton,
Figendum, & memori tractandum pectore, ſiue
Coniugium quæras, vel ſacri in parte ſenatus
Eſſe velis. Nec enim loricam poſcit Achillis
Therſites, in qua ſe tradiucebat Vlyſſes:
Ancipitem ſeu tu magno diſcrimine cauſſam
Protegere affectas, te conſule, dic tibi quis ſis,
Orator vehemens, an Curtius, an Matho. Bucca
Noſcenda eſt menſura tuæ, ſpectandaq; rebus
In ſummis, minimiſq; etiam cùm piſcis emetur.

DE COMMVNIONE RERVM.

Communia natura fuerunt omnia. De quo vide etiam titulum de elementis.

Horatius Satyra 2. libro. 2.

Nam proprie telluris herum natura, neque illum
Nec me, nec quenquam ſtatuit. Nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut vafri inſcitia iuris:
Poſtremum expellet certe vivacior hæres.

Communia erant omnia antiquitus.

Seneca in Hippolyto.

-Hoc equidem reor
Vixiſſe ritu, prima quos miſtos dies
Profudit: nulla his auri fuit

Cæca

Cæca cupido, nullos in campo ſacer
Diuiſit agros arbiter populis lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates.

Verg. libro 2. Georg.

Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni:
Nec ſignare quidem, aut partiri limite campum
Fas erat, in medium quærebant, &c.

DE CONCORDIA.

Concordia paruo diues eſt.

Silius Italicus 9. lib. bel. Pun.

Velle ac nolle ambobus idem ſociataq; læto
Mens æuo, ac paruis diues concordia rebus.

Ad concordiam ſeruandam exhortatio.

Titus Calphurnius Eclog. 2.

Eſte pares, & ob hoc concordes viuite, nam vos
Et decor, & cantus, & amor ſociauit, & ætas.

Claudian. in Epithal. Pal. & Ser.

Viuite concordes, & noſtrum diſcite munus.

Concordiæ maritalis deſcriptio.

Ouid. libro 8. Metamorph.

Sed pia Baucis anus, pariliq; ætate Philemon
Illa ſunt annis iuncti iuuenilibus, illa
Conſenuêre caſa, paupertatemq; ferendo
Efflecere leuem: nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic, famulóſue requiras.

Tota domus duo sunt, idemq́ parent q́ iubent q́.

DE CONFESSIONE.

Confessio, peccati erratiue veniam impetrat.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Mite Deûm numen Bacchus, peccasse fatentem
Rectituit, factiq́ fide data munera soluit.

Idem lib. 10. Metamorph.

Numen confessis aliquod patet.

Quæ sint confessionis impedimenta.

Terentius in Adelphis.

Nunc illud est, quod si omnes omnia sua consilia conferant.
Atque huic malo salutem quarant, auxilij nihil adferant,
Tot res repentè circumuallat, vnde emergi non potest:
Vis, egestas, iniustitia, solitudo, infamia.
Hoccine seculum? ô scelera, ô genera sacrilega.

Confesso peccata remittenda sunt.

Horatius Saty. 3. lib. 1.

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius, æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

Claud. in Epigram. satisfactionis.

En adsum, & veniam confessus crimina posco:

Mani-

Manibus Hectoreis atrox ignouit Achilles.
Victrices furias matris placauit Orestes.
Reddidit Alcides Priamo quas ceperat arces:
Pelleum iuuenem regum flexêre ruinæ.
Darium famulis manibus doluisse peremptum
Fertur, & ingenti solatus fata sepulcro,
Tradita captiuo spatiosior India Poro;
Conditor hic patriæ, sic hostibus ille pepercit:
Hunc virtus tua digna sequi.

DE CONSCIENTIA

Conscientia bona aheneus est homini murus.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæcenatem.

At pueri ludentes, rex eris aiunt,
Si rectè facies, hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Ouid. lib. 4. Fastor.

Conscia mens recti fama mendacia ridet.
Sed nos in vitium credula turba sumus.

Plautus in Amphit.

Qui non deliquit, decet
Audacẽ esse, & cõfidẽter pro se & proterue lõqui.

Conscientiæ stimulus nocentem assiduè rodit.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Estur vt occulta vitiata putredine nauis,
Æquoreos scopulos vt cauat vnda salis,

Roditur vt ſcabra poſitum rubigine ferrum.
Conditus vt tineæ carpitur ore liber.
Sic mea perpetuos curarum pectora morſus
Fine quibus nullo conficiantur habent.
Nec prius hi mẽtem ſtimuli, quàm vita relinquent.
Quiq; dolet, citius quàm dolor ipſe, cadet.

Idem lib. 1. Faſtor.

Conſcia mens vt cuique ſua eſt, ita concipit intra
Pectora, pro facto ſpemq; metumq; ſuo.

Iuuenalis 13. Satyra.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipſi
Diſplicet autori, prima hæc eſt vltio, quòd ſe
Iudice nemo nocens abſoluitur, improba quamuis
Gratia fallacis prætoris vicerit vrnam.
Quid ſentire putas omnes Caluine recenti
De ſcelere, & fidei violata crimine?

Ibidem.

Nullane periuri capitis fraudisq; nephandæ
Pœna erit? abrèptũ crede hũc & grauiore catena
Protinus, & noſtro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio.

Ibidem.

Cur tamen hoc tu
Euaſiſſe putes, quos dixi conſcia facti
Mens habet attonitos? & ſurda verbere cædit

Occultum

Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo ſæuior illis,
Quas & Sedituus grauis inuenit & Rhadamanthus
Nocte dieq; ſuum geſtare in pectore teſte.

Lucanus lib. 7. bel ciuil.

-Omnes in Cæſare manes
Hunc omnes gladij, quos aut Pharſalia vidit,
Aut vltrix viſura dies ſtringente ſenatu,
Illa nocte premunt: hũc infera monſtra flagellant.
Heu quantum miſero pœnæ mens conſcia donat.

Seneca in Hippolyto.

Quid pœna præſens, conſciæ mentis pauor,
Animuſq; culpa plenus, & ſemet timens?
Scelus aliquia tutum, nulla ſecurum tulit.

Plautus in Milite.

At hoc me facinus miſerum macerat.
Meumq; cor, corpuſq; cruciat.

Terentius in Andria.

Vix ſum apud me, ita animus cõmotus eſt metu.

Statius lib. 3. Thebaid.

-Inuigilant animo, ſceleriſq; parati
Supplicium exercent curæ. Tacc plurima verſat
Peſſimus in dubijs timor.

Plautus in Muſtellaria.

Nihil eſt miſerius, quam animus hominis cõſcius.

DE CONFORTATIONE.

Læpidissima sui ipsius confortatio.

Ouidius lib. 5. de Tristib.

Quid dubitas, & tuta times? accede, rogaq́,
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.

Seneca in Hippolyto.

Aude anime, tenta, perage mandatum tuum.
Intrepida constent verba, qui timidè rogat
Docet negare.

De confortatione afflictorum lege tit. de Afflictione.

DE CONSILIO.

Consilium bonum, vel saluberrimum alteri impendere, & sibi non posse consulere flagitium est.

Terentius in Heauton.

Tene isthuc loqui?
Nónne flagitium est, tè alijs consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse te auxiliarier?

Plaut. in Epidico.

Quid faciam? men' rogas? tu quidem
Antehac alijs solebas dare consilia mutua.

Salubre consilium ægrotis sani facilè dant, at vbi ipsi decumbunt consilio egent.

Terentius in Andria.

Facile

Facile omnes cùm valemus recta consilia ægrotis
Tu si hic sis, aliter sentias. (*damus.*

Malum consilium consultori pessimum.

Claudianus lib. 1. in Eutrop.

Quàm bene dispositum terris, vt dignus iniqui
Fructus consilij, primis autoribus instet.
Sic multos fluuio vates arente per annos,
Hospite qui cæso monuit placare tonantem,
Iuuentas primum Busiridis imbuit aras:
Et cecidit sæui, quo dixerat, hostia sacri.
Sic opifex tauri, tormentorumq; repertor,
Qui funesta nouo fabricauerat æra dolori,
Primus inexpertum Siculo cogente tyranno
Sensit opus, docuitq; suum mugire iuuencum.

Consilium post facta inutile.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Cùm poteram recto transire Ceraunia velo
Vt fera vitarem saxa, monendus eram,
Nunc mihi naufragio quid prodest dicere facto
Qua mea debuerit currere cymba via?

Consilio prius quàm armis sapientem experiri decet.

Terentius in Eunucho.

Omnia prius experiri consilio, quàm armis sapientem decet.

Consilium ex te capiendum est.

Ouid.lib.1.Eleg.siue am.

Consilium nobis resq́, locusq́ dabunt.

DE CONSOLATIONE.

Consolandi sunt homines congruo tempore.

Ouid.4.de Ponto.

Temporis officium solatia dicere certi est
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
Et cùm longa dies sedauit vulnera mentis
Intempestiuè qui monet illa, nouat.

Consolari amicum scelus non est.

Ouid.3.de Ponto.

Nec scelus admitti, si consoleris amicum,
Mollibus & verbis aspera fata leues.

DE CONSTANTIA.

Constantia quibus instruat hominem.

Claudian.2.paneg.in laud.Stilico.

-Constantia, futile nequid,
Infirmumq́ geras.

Constantiæ maximæ intimatio, exemplaq́ue celeberrima.

Vergil.4.Æneid.

Mens immota manet, lacrymæ voluuntur imanes.

Ouid.lib.8.Metamor.

-Flamma Meleagrus ab illa
Vritur, & cæcis torreri viscera sentit
Ignibus,

Ignibus, ac magnos superat virtute dolores.

Ibidem. libro 9.

-Nec tædia cœpti
Vlla mei capiam, dum spiritus iste manebit.

Idem libro 13. Metamorph.

Fortis, & infœlix, & plus quàm fœmina, virgo
Ducitur ad tumulum, diroq; sit hostia busto.
Vtere iam dudum generoso sanguine dixit,
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.

Idem Epist. 15. Paris Helenæ.

Nec piget, haud vnquam stultè elegisse videbor,
Per manet in voto mens mea firma suo.

Idem libro 5. de Trist. Epistola loquitur de Ouidio.

Fert tamen (vt debet) casus patienter amaros,
More nec indomiti frena recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.

Horatius Oda 9. lib. 4.

-Est animus tibi.
Rerumq; prudens, & secundis
Temporibus, dubiisq; rectus.

Lucanus lib. 5. bel ciuil.

Intrepidus quæcũque datis mihi numina mortem
Accipiam.

Idem

Idem lib. 9. bel. ciuil.

Ille Deo plenus tacita quem mente gerebat,
Effudit dignas ad ea is è pectore voces.
Quid quæri Labiene iubes? an liber in armis
Occubuisse velim potius, quàm regna videre?
An si vita nihil, sed longa? an differat ætas?
An noceat vis vlla bono? fortunaq́ perdat
Opposita virtute minas? laudandaq́ velle
Sit satis, & nunquam successu crescat honestum?
Scimus, & hoc nobis non altius inseret Hammon.

Silius Italicus lib. 1. belli. Punici.

At Pœni, succensa ira, turbataq́ luctu,
Et sæuis gens lata, ruunt, tormentaq́ portant.
Non ignes, candensq́ chalybs, non verbera passim
Ictibus innumeris lacerum scindentia corpus,
Carnificésue manus, penitúsve infusa medullis
Pestis, & in medio lucentes vulnere flammæ
Cessauere ferum visu dictuq́, per artem
Sæuitiæ extenti, quantum tormenta iubebant
Creuerunt artus, atq́ omni sanguine rupto
Ossa liquefactis fumarunt feruida membris:
Mens intacta manet, superat, ridetq́ dolores,
Spectanti similis, fessoq́ labore ministros
Increpitat, dominiq́ crucem clamore reposcit.

Statius lib. 2. Syluarum.

Aſt hic, quem gemimus fœlix, homineſq; deoſq;,
Et dubios caſus, & cæca lubrica vitæ,
Effugit immunis fati, non ille rogauit,
Non timuit, metuít ve mori.

Idem lib. 5. Syluarum de Priſcilla.

Nec tamen hic mutata quies, probitaſve ſecundis
Intumuit, tener idem animus, moreſq; modeſti
Fortuna creſcente manent.

De Fabii Maximi conſtantia pete titulum, De aduerſitate.

Hannibalis conſtantiam Silius Italicus ſic inter cætera lib. 3. bel. Pu. deſcribit.

An Romana iuga, & famulas Carthaginis arces
Perpetiar? ſtimulant manes: noctiſq; per vmbras
Increpitans genitor, ſtant arcatq; horrida ſacra
Ante oculos: breuitaſq; vetat mutabilis horæ
Prolatare diem. Et qui ſim neſciat omnis
Gens hominũ, lethiq; metu decora alta relinquam?
Quantum etenim diſtant à morte ſilentia vitæ?

De Reguli conſtantia Horat. Oda. 5. lib. 3. ſic ait.

Fertur pudica coniugis oſculum,
Paruoſq; natos, vt capitis minor
A ſe remouiſſe, & virilem
Toruus humi poſuiſſe vultum.

Donec

Donec labenteis consilio patres
Firmaret autor, nunquam aliàs dato,
Interq; merenteis amicos,
Egregius properaret exul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimouit obstantes amicos,
Et populum reditus morantem:
Quàm si clientum longa negotia
Diiudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

Reguli orationem in hunc modum Silius Italicus lib. 6. bel. Pun. describit.

Tum palmas simul attollens, ac lumina cœlo:
Iustitiæ, rectiq; dator, qui cuncta gubernas,
Nec leuior mihi diua fides, Serranaq; Iuno,
Quos reditus testes iurata mente vocaui,
Sit mihi fas me digna loqui, Latioq; tueri,
Voce focos. Ibo ad Tyrios non segnior, inquit,
Stante fide reditus, & saluo fœdere pœna:
Sic nobis rerum exitio desistite honorem
Tendere: tot bellis totq; annis fregimus æuum.
Nunc etiam vinclis, & longo carcere torpent
Captiuo in senio vires: fuit ille, nec vnquam

Dum

Dum fuit à duro cessauit munere Martis
Regulus, exangui spectatis corpore nomen.
At non Carthago fraudum domus, inscia quãtum
E nobis restet, iuuenes parat aspera ferro
Pectora captiuos nostra pensare senecta.
Ite dolos contra gensq; astu fallere læta
Discat me capto, quantum tibi Roma supersit.
Nec verò placeat, nisi quæ de more parentum
Pax erit, exposcunt Libyci, nobisq; dedêre.
Hæc referenda pari libeat si pendere bellum
Fœdere, & ex æquo geminas conscribere leges.
Sed mihi sit stygios ante intrauisse penates,
Talia quàm videam ferientes pacta Latinos.
Hæc fatus Tyriæ sese iam reddidit iræ.

De Scævolæ constantia sic Martial. lib. 1. Epig.

Dum peteret regem decepta satellite dextra
Iniecit sacris sé peritura focis.
Sed tam sæua pius miracula non tulit hostis,
Et raptum flammis iussit abire virum.
Vrere quam potuit contempto Mutius igne,
Hanc spectare manum Porsena non potuit.
Maior deceptæ fama est & gloria dextræ.
Si non erraſſet, fecerat illa minus.

De

De eodem & Silius Italicus lib. 9. bel. Pu.

Scipionis constantiam exprimit Silius Italicus lib. 13. his verbis.

Tum iuuenis, quæcunq; datur sors durior æui
Obnitemur, ait, culpa modo pectora cessent.

Idem de Camilli constantia. lib. 7. ait.

-Quantus, qualisq; fuisti
Cùm pulsus lare & extorris Capitolia curru
Intrares exul, tibi corpora cæsa Camille
Damnata quot sunt dextra? peccata fuissent
Nî consulta viro, mensq; impenetrabilis iræ:
Mutasset quæ solum sceptris Aeneïa regna.
Nullaque nunc staret terrarum vertice Roma.

Cochlitis constantiam & fortitudinem idem his verbis lib. 13. adumbrat.

-Tulit ille ruentem
Tybridis in ripas regem, solúsque reuulso
Pone, ferax, ponte exclusit redeuntia regna.

Constans est, qui aduersa æquè ac prospera æquanimiter suffert.

Horatius Oda. 10. lib. 2.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus.

Constanté virum blanda non mouet verba moralitas.

Ver-

Vergilius lib. 3. Georg.

Non Vmbræ altorum nemorũ, non mollia possunt
Prata mouere animum.

DE CONTAGIONE.

Contagia sunt vitanda, nam multa mala inferre solent.

Ouid. lib. 2. de re. amo.

Si quid amas, nec vis, facias contagia vites:
Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.
Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi:
Multaquè corporibus transitione nocent.
In loca nonunquam siccis arentia glebis
De prope currenti flumine manat aqua.

Iuuenalis Satyr. 2.

-Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures. Sicut grex totus in agro
Vnius scabie cadit, & porrigine porci,
Vnaq; conspecta lanorem duxit ab vna.

Vergilius Eclog. 1.

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Quis non è timidis ægri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Contagia malorum hominum nihil nocent, purè ac benè viuenti.

Paulinus

Paulinus ad Auſo.

Non recipit mẽs pura malum, neq; leuibus hærent
Inſperſæ fibris maculæ, ſi Vaſcone ſaltu
Quiſquis agit purus ſceleris vitam inter iniquos,
Nulla ab inhumano morum contagia ducit
Hoſpite.

DE CONVITIO.

Conuitium indignis ſi dicitur, maledictum, ſi verò dignis, benedictum eſſe dicitur.

Plautus in Curcul.

Indignis ſi malè dicitur, maledictum, id eſſe dico:
Verum ſi dignis dicitur, benedictum'ſt meo quidem animo.

DE CORRECTIONE.

Corrigere opus aliquod, quam ſcribere laborioſius.

Ouidius lib. 1. de Ponto.

Cum relego ſcripſiſſe pudet quia plurima cerno,
Me quoq; qui feci iudice digna lima.
Nec tamen emẽdo, labor hic quàm ſcribere maior
Menſq; pati durum ſuſtinet ægra nihil.

Idem lib. 3. de Ponto.

Scribentem iuuat ipſe fauor, minuit q; laborem,
Cumq; ſuo creſcens pectora feruet opus.
Corrigere at reſtanto magis ardua, quantò
Magnus Ariſtarchi commotior Homerus erat.

DE

DE CREDVLITATE.

Credendum citò non est.

Ouid. lib. 3. de Arte amadi.

Nec cito credideris, quantum cito credere lædat
Exemplum vobis non leue Procris erit.

Nulla res tam facilis est, quin in initio difficilis sit creditu.

Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

Sed neq; tam facilis res vlla est, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet. Itemq;
Nil adeo magnum, neq; tam mirabile quicquam
Quod non paulatim minuant mirarier omnes.

Propriæ potius conscientiæ credendum, quàm alterius encomio.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Tu recte vivis, si curas esse quod audis.
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum;
Sed verior ne cui de te plus, quàm tibi credas,
Néve putes alium sapiente, bonóque beatum.

Credibilia scilicet, credenti nihil nocet.

Ouid. lib. 2. Eleg.

At vos quod quisq; loquatur
Credite, credenti nulla procella nocet.

Idem lib. 3. de Trist. lib.

Vix equidem credar, sed cùm sint præmia falsis
Nulla, ratum debet testis habere fidem.

DE CRVDELITATE.

Crudelitatis maximæ intimatio.

Ouid. Epist. 7. Heroid.

Te lapis & montes, innataq; rupibus altis
Robora, te sæuæ progenuere feræ.

Idem lib. 3. de Tristib. contra insultantem exilio suo.

Sæuior es tristi Busiride, sæuior illo
Qui falsum lento torruit igne bouem,
Quiq; bouem Sicilo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.

Lucanus lib. 2. bel. ciuil.

Quid sanguine manes
Placatos Catuli referam? cùm victima tristis
Inferias Marius, forsan nolentibus umbris,
Pendit inexpleto non fanda piacula busto:
Cùm laceros artus, aquataq; vulnera membris
Vidimus, & toto quamuis in corpore cæso,
Nil animæ lethale datum, moremq; nefandæ
Dirum sæuitiæ pereuntis pascere morti,
Auulsæ cecidere manus, exectaq; lingua
Palpitat, & muto vacuum fecit acra motu.
Hic aures, alius spiramina naris adunca
Amputat, ille cauis euoluit sedibus orbes,
Vltimaq; effodit spectatis lumina membris.

Vix

Vix erit vlla fides, tam ſæui criminis vnum
Tot pœnas cepiſſe caput, ſic mole ruinæ
Fracta ſub ingenti miſcentur pondere membra.
Nec magis informes veniunt ad littora trunci
Qui medio periere freto.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

-Quis prodere tanta relatu
Funera? quis cædes poſſet deflere nefandas?
Quid tale immanes vnquam geſſiſſe feruntur,
Vel Scinis Iſthmiaca pinu, vel rupe profunda
Scyron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
O mites Diomedis equi, Buſiridis ara
Clementes. Iam Cinna pius, iam Spartace lenis
Ruffino collatus eris.

De Tulliæ Serui Tullii filiæ, crudelitate (quæ per patris cadaver carpentum, in quo ſedebat, ire coëgit) ſic ſcribit Ouid. lib. 6. Faſt.

Filia carpento patrios initura penates,
Ibat per medias alta ferox q; vias.
Corpus vt aſpexit, lacrymis auriga profuſis
Reſtitit, hunc tali corripit illa ſono:
Vadis, an expectas pretium pietatis amarum?
Duc inquam inuitas ipſa per ora rotas.
Certa fides facti eſt, dictus Sceleratus ab illa

Vicus, & aterna res ea preſſa nota eſt.

Ob hoc tam immane facinus Tullia non ſolum hic punita eſt, ſed & in inferno acerrimas pœnas ſuſtinet.

Seneca in Octauia.

Dedit infandi
Sceleris pœnas cum Tarquinio
Tullia coniunx, quæ per cæſi
Membra parentis egit ſæuos
Impia currus, lacerogq; ſeni
Violenta rogos nata negauit.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

Cum ſubito aſpectu turbatus Scipio, poſcit
Quæ pœna cauſſa, & qui ſint in crimine manes.
Tum virgo: patrios fregit quæ curribus artus,
Et ſtetit adductis ſuper ora trementia franis
Tullia, non vllos ſatis exhauſtura labores,
Ardenti Phlegethonte natat, fornacibus atris
Fons rapidus furit, atque vſtas ſub gurgite cautes
Egerit, & ſcopulis pulſat flagrantibus ora.

Ouidius lib. 1. Eleg. de Eriphyla, à filio interempta.

Ex quibus exierat, traiecit viſcera ferro,
Filius, & pœnæ cauſſa nouerca fuit.

Silius

Silius Italicus lib. 6. bel. Punic. de Poenorum in Regulum ciuem Romanum crudelitate inter alia sic ait.

Præfixo paribus ligno mucronibus omnes
Armantur laterum crates, densúsq; per artem
Texitur erecti, stanti q; ex ordine ferri
Infœlix stimulus, somnusq; hac fraude negatus:
Quoscunque inflexus producto tempore tortor
Inclinauit iners, fodiunt ad viscera corpus.

De Syllæ crudelitate sic Lucanus lib. 2. bel. ciuil.

Sylla quoque immensis accessit cladibus vltor:
Ille quod exiguum restabat sanguinis vrbi
Hausit, dumq; nimis iam putrida membra recidit,
Excessit medicina modum, nimiumq; secuta est,
Qua morbi duxere manus, periere nocentes,
Sed cùm iam soli possent superesse nocentes,
Tunc data libertas odijs, resolutaq; legum
Frænis ira ruit, non vni cuncta dabantur,
Sed fecit sibi quisque nefas, semel omnia victor
Iusserat, infandum domini per viscera ferrum
Exegit famulus, nati maduere paterno
Sanguine: certatum est, cui cernix cæsa parentis
Cederet: in fratrum cecinerunt præmia fratres.
Busta repleta fuga, permistaq; viua sepultis

Corpora, nec populum latebræ cepere ferarum.
Hic laqueo, fauces, elisaq; guttura fregit,
Hic se præcipiti iaculatus pondere, dura
Desiluit percussus humo, morteq; cruenta
Victori rapuere suas, hic robora busti
Extruxit ipse sui, nec dum omnia sanguine fuso,
Desilit in flammas, & dum licet occupat ignes.
Colla ducum pilo trepidam gestata per vrbem,
Et medio congesta foro, cognoscitur illic
Quicquid vbiq; iacet sceleru̅: non Thracia tantu̅
Vidit Rastonij stabulis pendere tyranni.
Postibus Antæi Libyæ, nec Græcia mœrens
Tot laceros artus Pisæa flenit in aula.

Crudelitatis reprehensio perpulchra.

Ouid. lib. 5 de Tristibus.

Quæ tibi res animos in me facit improbe? cúrve
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem, placidúmve iacenti
Nostra? quibus possunt illacrymare feræ?
Exiget at dignas vltrix Rhamnusia pœnas,
Impositó calcas, quod mea facta, pede.

Idem lib. 7. Metamorph.

Dij te summoueant, ô nostri infamia secli,
Orbe suo, tellusq; tibi, pontusq; negetur.

Ad crudelitatem deponendam exhortatio.

Manilius

Manilius lib. 9. Epigram.

Deponas animos truces monemus.

Crudelis existens multos caueat.

Ausonius in sentent. Periandri.

Multis terribilis, caueto multos.

DE CVLPA.

Culpæ conscius dum reprehenditur,
pallet, stupet, ac tacet.

Ouid. lib. 2. Metamorph.

Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu.

Horat. lib. Epodon.

Furor ne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent, & ora pallor albus inficit,
Mentesq; perculsæ stupent.

Iuuenalis Satyra I.

Ense velut stricto, quoties Luciàius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est.
Criminibus tacita sudant præcordia culpa,
Inde iræ & lacrymæ.

Seneca in Oedipo.

Effare, dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quæris? veritas odit moras.

Culpa cui obiecta est, omne, quod dubium putat, odit.

Seneca in Oedipo.

-Quisquis in culpa fuit,
Demissus, omne odit quod dubium putat.

Culpa nemo carere dicitur.

Terentius in Hecyra.

Mulier fecit. Mirandum ne id est? censen' te posse
Vllam reperire mulierem, quæ careat culpa?
An quia non delinquunt viri?

Culpa vacans confidenter pro se loqui debet.

Plautus in Amphitryone.

Mulier es, audacter iuras. ALC. *Quæ non deliquit, decet*
Audacẽ esse: cõfidenter pro se, & proterue loqui.

Idem in Captiuis.

Decet innocentem seruum, atque innoxium
Confidentem esse, suum apud herum potissimum.

Culpa si non reciditur supplicio, nihil prosunt tristes querimoniæ.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Quid tristes querimoniæ
Si non supplicio culpa reciditur?

DE CVPIDITATE.

Cupiditatis sedes, iecur.

Claud. de 4. Honorii cons.

At sibi cuncta petens, nil collatura cupido

In

In iecur, & tractus imos compulsa recessit.
Quæ velut immanes referat dum bellua rictus,
Expleri, pasciq; nequit, nunc verbere curas
Torquet auaritiæ, stimulis nunc flagrat amorum,
Nunc gaudet, nunc mœsta dolet satiataq; rursus
Exoritur, cæsaq; redit pollentius hydra.

Cupiditas diuitiarum, malorum ferè omnium causſa est.

Verg. lib. 3. Aeneid.

-Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Ouid. lib. 13. Metamor.

Consilium sapiens, sceleris nisi præmia, magnas
Adiecisset opes, animi irritamen auari.

Horat. Oda 16. lib. 3.

-Concidit auguris
Argiui domus, ob lucrum
Demersa excidio. Et diffidit vrbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus munera nauium
Sæuos illaqueant duces.

Iuuenalis Satyra 11.

Inde ferè scelerum causſæ, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius vllum
Humana mentis vitium, quàm sana cupido

Indomiti census. Nam diues qui fieri vult,
Et cito vult fieri: sed quæ reuerentia legum,
Quis metus, aut pudor est vnquã properãtis auã-
(ri?

Seneca in Hippolyto.

Rupere fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps.

Plautus in Captiuis.

Odi ego aurum, multa multis sæpe suasit perperã.

Lucret. lib. 3. de nat. rer.

Denique auaricies, & honorum cæca cupido,
Quæ miseros homines cogunt transcendere fines
Iuris, & interdum socios, scelerumq; ministros
Noctes atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes.

Idem lib. 5.

Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, belloq; fatigant.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Prodigere in bellum facilis præmissa feroces
Augebant animos argenti pondera & auri.

Cupiditas habendi maximè creuit.

Vergil. de Aetna.

Subter
Scrutamur rimas, euertimus omne profundum.
Quæritur argenti semen nunc aurea vena.

Boëtius Metro. 5. lib. 2.

Sed

Sed ſæuior ignibus Aetnæ
Feruens amor ardet habendi.

Cupiditas hominum, finem non habet.

Ouid lib. 1. Faſtorum.

Vir ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tẽpore creuit amor, qui nũc eſt ſummus, habendi:
Vix vltra quò iam progrediatur habet.
Pluris opes nunc ſunt, quam priſci temporis annis,
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit.
At poſtquam fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit ſummos vertice Roma deos,
Creuerunt & opes, & opum furioſa libido
Et cùm poſſideant plurima, plura petunt.
Quærere vt abſumãt, abſumpta requirere certãt,
Atque ipſæ vitijs ſunt alimenta vices.
Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab vnda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

Idem lib. 2. Eleg.

Venator ſequitur fugientia, capta relinquit
Semper, & inuentis vlteriora petit.

Iuuenalis Satyra 14.

Interea pleno cùm turget facculus ære,
Creſcit amor nummi, quantũ ipſa pecunia creſcit,
Et minus hanc optat, qui non habet. ergo paratur

Altera

Altera villa tibi, cùm rus non ſufficit vnum:
Et proferre libet fines, maiorq́ videtur,
Et melior vicino ſeges, mercaris & hanc, &
Arbuſta, & denſa mentem qui canet oliua.

Martial. lib. 12. Epigram.

Habet Aphricanus millies, & tamen captat,
Fortuna multis nimis dat, ſatis nulli.

Homines cupiditate habendi cæcati, vtilia nociuáve non cernunt.

Ouid. lib. 11. Meta. de Midæ voto, vt omnia quæ tangeret in aurum mutarentur.

Huic Deus optanti gratum, ſed inutile fecit
Muneris arbitrium: gaudens altore recepto.
Ille male vſurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero fuluum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nocituraq́ munera ſoluit
Liber, & indoluit quòd non meliora petiſſet.
Lætus abit, gaudetq́ malo Berecynthius heros,
Pollicitiq́ fidem tangendo ſingula tentat.
Tum verò ſiue vlla ſua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant.
Siue dapes auido conuellere dente parabat:
Lamina fulua dapes admoto dente rigebant.
Miſcuerat puris autorem muneris vndis,
Fuſile per rictus aurum fluitare videres.

Atto-

Attonitus nouitate mali diuesq́, miserq́
Effugere optat opes, & quæ modò vouerat, odit.
Copia nulla famem releuat, sitis arida guttur
Vrit, & inuiso meritus torquetur ab auro.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Nam faciunt homines plerunque cupidine cæci
Et tribuunt ea, quæ non sunt sibi commoda verè,

Cupiditas regnandi malum exitum habet.

Maphæus Vegiteus lib. 13. Aeneid. Vergil. addito.

-Quantos humana negotia motus
Alternasq́, vices miscent? quo turbine fertur
Vita hominũ? O fragilis damnosa superbia sceptri.
O furor, ô nimium dominandi innata cupido,
Mortales quò cæca vehis? quò gloria tantis
Inflatos transfert animos quæsita periclis?
Quot tecũ insidias? quot mortes? quanta malorum
Magnorum tormenta geris? quot tela? quot enses
Ante oculos sicernis habes? heu dulce venenum
Et mundi lethalis honos. heu tristia regni
Munera, quæ haud paruo constent: & grãdia rerũ
Põdera, quæ nunquã placidam promittere pacem
Nec requiem conferre queant. heu sortis acerba
Et miseræ regale decus: magnoq́ timori
Suppositos regum casus paciq́ negatos.

Cum-

Cupiditatem Alexandri Magni his verbis Iuuenalis Saty. 10. perſtringit.

Vnus Pellæo iuuenem non ſufficit orbis,
Aeſtuat infelix auguſto limite mundi,
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis, paruaq; Seripho,
Quum tamen à ſigulis munitã intrauerit vrbem,
Sarcophago contentus erit.

Cupidus timidúſque catenam nectit
qua trahi valeat.

Boëtius Metro. 4. lib. 1.

At quiſquis trepidus pauet vel optat
Quod non ſit ſtabilis, ſuiq; iuris
Adiecit clypeum locoq; motus,
Nectit, qua valeat trahi catenam.

Cupidorum caſtigatio accommodata.

Iuuenalis Satyra. 3.

-Tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quódq; in mare volvitur aurũ
Vt ſummo careas, ponendaq; præmia ſumas
Triſtis, & à magno ſemper timearis amico.

DE CVRIS.

Inanis hominum curæ taxatio.

Perſius Satyra 1.

O curas hominum, ô quantum eſt in rebus inane?

Cura interdum nulla arte niſi mora eſt medicabilis.

Ouid.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cura quoque interdum nulla medicabilis arte:
Aut si sit, longa est attenuanda mora.

Curæ animo incluſæ affligunt magis quàm propalatæ.

Statius lib. 3. Thebai.

Inuigilant animo, ſceleris parati
Supplicium exercent curæ.

Seneca in Medea.

Nulla vis flammæ, tumidiq; venti
Tanta, nec teli metuenda torti,
Quantā cùm coniunx viduata tedis
Ardet & odit.

Curæ hominum opibus haud leuantur, ſed creſcunt magis.

Horat. Oda. 15. lib. 2.

Non enim gazæ, neque conſularis
Submouet lictor miſeros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.

Idem lib. 3. Oda 1.

-Timor & minæ
Scandunt eodem quo Dominus: neque
Decedit ærata triremi: &
Post equitem ſedet atra cura.

Idem

Idem Oda 16. lib. 3.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumq; fames.

Tibullus Eleg. 3. lib. 3.

Nam graue quid prodest pondus mihi diuitis auri,
Aruaq; si findant pinguia mille boues?
Quidve domus prodest Phrygijs innixa columnsi,
Tænare siue tui, siue Chariste tuis?
Et nemora in domibus sacros imitantia lucso,
Auratæq; trabes, marmoreumq; solum?
Quidve in Erithræo legitur quæ littore concha,
Tinctaq; Sydonio murice lana iuuat?
Et quæ præterea populus miratur in illis,
Inuida quæ falso plurima vulgus amat?
Non opibus mentes homini, curæq; leuantur,
Nam fortuna sua tempora lege gerit.

Claud. lib. 2. in Ruffinum.

At procul exanguis Ruffinum perculit horror:
Infectæ pallore genæ, stetit ore gelato
Incertus peteret ne fugam, veniámne subactus
Poscceret, an tantos sese transferret in hostes.
Quid nunc diuitiæ? quid fului vasta metalli
Congeries? quid purpuries effulta columnis
Atria? prolatæve iuuant ad sydera moles?
Addit iter, numeratq; dies, spatioque viarum

Mœstus

Mentitur vitam, torquetur peste futura:
Nec recipit somnos, & sæpe cubilibus amens
Excutitur, pœnam q; luit formidine pœnæ.

DE CVRIOSITATE.

Curiosus alienas res procurat.

Plautus in Sticho.

Sed curiosi sunt hîc quàm plures mali,
Alienas res qui curant studio maxumo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.

Terent in Andria.

More hominum euenit, vt quid sim nactus mali
Prius rescires tu, quam ego illud, quod tibi euenit boni.

Curiosus nullus est qui maleuolus non sit.

Plautus in Sticho.

Nam curiosus nemo est, qui non sit maleuolus.

D

DE DAMNATIS.

Damnati multi, electi verò pauci.

Virgil. lib. 6. Æneid.

Pauci quos æquus amauit
Iupiter, aut ardens euexit ad æthera virtus.

Damnati quietem optant, sed Dei lex iustitiaque vetant.

Horat. lib. Epod. Oda. 1.

Optat quietem Pelopis infidi pater

Egens benignè Tantalus semper dapis.
Optat Prometheus obligatus aliti.
Optat supremo collocare Syſiphus
In monte saxum, sed vetant leges Iouis.

Damnatorum pœnæ diuersæ, innumerabiles atque perpetuæ sunt.

Ouidius in Ibin.

Noxia mille modis lacerabitur vmbra tua ſq.
Æacus in pœnas ingenioſus erit.
Nec mortis pœnas mors altera finiet huius,
Horaq́ erit tantis vltima nulla malis.
Nec mala voce mea poterunt tua cuncta referri,
Ora licet tribuas multiplicata mihi.

DE DECEPTIONE.

Deceptus semel, vereatur etiam non verenda.

Plautus in Captiuis.

Nunc certum eſt, nulli poſt hæc quicquam credere,
Satis ſum deceptus ſemel.

Ouid. lib. 2. de Ponto ad Articum.

Proxima ſubſequitur quid agas, audire voluntas:
Et modò quicquid agas, ſit tibi cura mei.
Nec dubito quin ſit, ſed me timor ipſe malorum
Sæpe ſuperuacuos cogit habere metus.
Da veniam quæſo, mmaq́ ignoſce timori:
Tranquillus etiam naufragus horret aquas.

Ibidem.

Ibidem.

Membra reformidant mollem quoq; saucia tactu,
Vanaq; sollicitis incitat vmbra metum.
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

Decipite potius sinas quàm tu alios fallas.

Seneca in Thebaid.

Quoties necesse est fallere, aut falli à suis,
Patiare potius ipse, quàm facias scelus.

DE DELITIIS.

Delitiis ad astra non itur.

Seneca in Hercule furente.

Non est ad astra mollis è terris via.

Ouid. lib. vlt. de Trist. Eleg. 3.

Ipse quoque ætherea as meritis inuectus es arces,
Quò non exiguo facta labore via est.

Delitiosorum intimatio perpulchra, seu potius reprehensio notabilis.

Iuuenalis Satyra 13.

Te nunc delitias extra communia censes.
Ponendum: quia tu gallinæ filius albæ.
Non viles pulli nati infelicibus ouis.

DE DESIDIA.

Desidia Ægistho causa adulterii fuit.

Ouid. lib. 1. de Remed. amoris.

Quaritur, Ægisthus quare sit factus adulter:
In promptu causſa est, desidioſus erat.
Pugnabant alij tardis apud Ilion armis,
Quo tulerat vires Graecia tota ſuas.
Siue operam bellis velit dare, nulla gerebat,
Siue foro, vacuum litibus Argos erat.
Quod potuit fecit: ne nil ageretur, amauit.
Sic venit ille puer, ſic puer ille manet.

Deſidiam vitare qui cupit, amet.

Ouid. lib. 1. Eleg. ſiue Amo.

Qui non vult fieri deſidioſus, amet,

Nam inertes amor odit, vt ſuprà titulo De amore oſtenſum eſt prolixius.

DE DESPERATIONE.

Non eſt deſperandum in aduerſis.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Confugit interdum templi violator ad aram,
Nec petere offenſi numinis horret opem.

Seneca in Medea.

Qui nihil poteſt ſperare, deſperet nihil.

Deſperatio audaces homines reddit.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Qui rapitur fatis, quid praeter fata requirit?
Porrigit ad ſpinas, duraq; ſaxa manus.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,

Audet

Audet in humanos, fessa venire sinus
Nec se vicino dubitat committere tecto
Quæ fugit infestos territa cerua canes.
Desperare salutem nonnunquam solatio est.

Ouid. lib 3. de Ponto.

Proximus huic gradus est, bene desperare salutem,
Seq; semel vera scisse perisse fide.

DE DETRACTORIBVS.

Detractores bonum quenque corrumpere student possuntque.

Terentius in Andriæ prologo.

Id isti vituperant factum, atque in eo disputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intelligendo, vt nihil intelligant.
Dehinc vt quiescant, porrò moneo: & desinant
Maledicere, malefacta ne noscant sua.

Terentius in Phormione.

-Nihil est Antipho,
Quin male narrando possit deprauarier.
Tu id quod boni est excerpis, dicis quod mali est.

Detractores fugiendi sunt summopere.

Horat. Satyra 4. lib. 1.

-Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit alio culpante, solutos
Qui captat risus hominum, famamq; dicacis:

Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Idem lib. 1. Epist. ad Lollium.

Vt penitus notum si tentet crimina serues,
Tuteriscq; tuo fidentem præsidio, qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te pòst paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Detractores muribus similes sunt, eo quòd alienum cibum, id est, famam, assiduè rodunt, id est, deturpant.

Plautus in captiuis.

Quasi mures semper edimus alienum cibum,
Vbi res prolatæ sunt: quum rus homines eunt,
Simul prolata res sunt nostris dentibus.

Detractorum admonitio lepidissima, vt à sua desistant detractione,

Horat. Epodon lib. Oda. 6.

Caue, caue, nanque in malos asperrimus
Parata collo cornua:
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bubalo.
An si quis atro dente me petiuerit,
Inultus vt flebo puer?

Vide item tit. de Alienis de Mæuio, qui Næuium teste Horat. 1. Satyr. 3. carpserat.

Martialis lib. 6. Epig.

Audes præterea, quos nullus nouerit, in me
Scribere versiculos, miseras & perdere chartas.
At si quid nostra tibi bilis inusserit ardor,
Viuet, & hærebit, totoq; legetur in orbe.
Stigmata nec vafra delebit Cinnamus arte.
Sed miserere tui, rabido nec perditus ore
Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.
Sit placidus licet, & lambat digitosq; manusq;
Si dolor & bilis, si iusta coëgerit ira,
Vrsus erit, vacua dentes in pelle fatiges,
Et tacitus quæras, quam possis rodere carnem,

Terentius in Eunucho.

Nullum est iam dictum, quod non dictum sit prius,
Quare æquũ est vos cognoscere atque ignoscere.

DE DEO.

Deus creator gubernatorq; omnium rerum est.

Boëtius metro. 3 lib. 1.

O stelliferi conditor orbis,
Qui perpetuo nexus solio
Rapido cœlum turbine versas,
Legemq; pati sydera cogis:
Tu frondiflue frigore bruma

Stringis lucem breuiore mora.
Tu cùm feruida venerit æstas,
Agiles noctis diuidis horas,
Tua vis variùm temperat annum:
Vt quas Boreæ spiritus aufert,
Reuehat mitis Zephyrus frondes.
Quæq́ arcturus semina vidit,
Sirius altas vrat segetes.
Nihil antiqua lege solutum
Linquis propriæ stationis opus:
Omnia certo fine gubernas.

Deum fecisse omnia ex quodam chaò quidam asserunt, sed falsò, cùm veritas doceat omnia ex nihilo esse producta.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cœlũ
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe
Quem dixere chaos, rudis indigestaq́ moles,
Nec quicquam nisi pondus iners, congestaq́ eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerũ, &c.
Hanc Deus & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit vndas:
Et liquidum spisso secreuit ab aere cœlum.
Quæ postquam euoluit, cæcoquè exemit acerno,
Dissociata locis concordi pace liganit.

Reliqua

Reliqua ſuis locis patebunt.

Idem lib. 1. Faſtor.

Me Chaos antiqui (nam ſum res priſca) vocabãt
Aſpice quàm longi temporis acta canam.
Lucidus hic aër, & quæ tria corpora reſtant,
Ignis, aqua, & tellus, vnus aceruus erant.
Vt ſimul hæc rerum ſeceſſit lite ſuarum,
Inq; nouas abijt maſſa ſoluta domos, &c.

Vide item Claudianum de laude Stilico-nis 2. lib. tit. de Clementia.

Deum autem gubernare omnia, paſſim autores tradunt.

Horat. Oda. 12. lib. 1.

-Qui res hominum ac deorum,
Qui mare & terras, variſq; mundum
Temperat horis.

Vergil. Ecloga 8.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam.

Horat. Oda. 4. lib. 3.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventoſum, & vrbes, regnaq; triſtia,
Diuoſq; mortaleſq; turbas.
Imperio regit vnus æquo.

Titus Calphurnius Ecloga 4.

-Deus ipſe canatur,

Qui populos, vrbes q; regit pacem q; togatam.

Seneca in Hippolyto.

O magna parens natura Deûm,
Tuq; igniferi rector olympi,
Qui ſparſa cito ſidera mundo,
Curſuſq; vagos rapis aſtrorum,
Celeriq; polos cardine verſas,
Cur tibi tanta eſt cura perennes
Agitare vias atheris alit?
Vt nunc cana frigora bruma
Nudent ſyluas,
Nunc arbuſtis redeant vmbræ
Nunc aſtiui colla leonis
Cererem magno feruore coquant,
Vires ſuas temperet annus.

Boëtius Metro. 6. lib. 4.

Sedet interea conditor altus,
Rerumq; regens flectit habenas,
Rex & dominus, fons & origo,
Lex & ſapiens arbiter æqui,
Et quæ motu concitat ire
Siſtit retrahens, ac vaga firmat.
Nam niſi rectos reuocans itus,
Flexos iterum cogat in orbes,
Quæ nunc ſtabilis continet ordo.

Diſſepta

Dissepta suo fronte fatiscant.

Silius Italicus lib. 6 bel. Pun.

Iustitiæ, rectiq; dator qui cuncta gubernas.

Statius lib. 5. Theba.

-Cuncta hæc superum demissa suprema
Mente fluunt.

Manilius lib. 1. Astronomicon.

Ac mihi tam præsens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum diuino numine verti,
Atq; ipsum esse Deum, nec sorte coisse magistra,
Vt voluit credi, qui primus mœnia mundi
Seminibus struxit minimis, inq; illa resolvit
Æquis & maria, & terras, & sydera cœli,
Atheraq; immensos fabricantem finibus orbes,
Soluentemq; alios, constare & cuncta reuerti
In sua principia, & rerum mutare figuras.
Quis credat tantas operum sine numine moles
Ex minimis, caecoq; creatum fœdere mundum?
Si sors ista dedit nobis, sors ipsa gubernet.
At cur dispositis vicibus consurgere signa:
Et velut imperio præscriptos reddere cursus
Cernimus, ac nullis properantibus vlla relinqui?
Cur eadem æstinas exornant sydera noctes
Semper, & hybernas eadem, certamq; figuram
Quisquis dies reddit mundo, certamq; relinquit?

Claud.

Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Sæpe mihi dubiam traxit ſententia mentem,
Curarent ſuperi terras, an nullus ineſſet
Rector, & incerto fluerent mortalia caſu:
Nam cùm diſpoſiti quæſiſſem fœdera mundi,
Præſcriptoſq; maris fines, annigq; meatus,
Et lucis noctiſq; vices, tunc omnia rebar
Conſilio firmata Dei, qui lege moueri
Sydera, qui fruges diuerſo tempore naſci,
Qui variam Phœben alieno iuſſerit igne
Compleri, ſolemq; ſuo, porrexerit vndis
Littora, tellurem medio libraverit axe.

Deus immobilis cuncta mouet, ſeu moueri facit.

Seneca in Thyeſte.

Res Deus noſtras celeri citatas
Turbine verſat.

Boëtius Metro 9. lib. 3.

O qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum cœliq; ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſq; manens das cuncta moueri.
Quem non externæ pepulerunt fingere cauſſæ
Materiæ fluitantis opus, verùm inſita ſummi
Forma boni, liuore carens.

Plautus in Rudente.

Qui gentes omnes, mariaq; & terras monet,

Eius

Eius ſum ciuis ciuitate cœlitum, &c.

Manilius lib. 1. Aſtronomic.

-Deus eſt qui non mutatur in ano.
Nunquam tranſuerſas ſolem decurrere ad arctos,
Nec mutare vias, & in ortum vertere curſus,
Auroramq; nouis naſcentem oſtendere terris.
Nec Lunam certos excedere luminis orbes:
Sed ſeruare modum, quo creſcat, quó ve recedat,
Nec cadere in terram pendentia ſydera cælo.

Deum mundi animam eſſe quidam aſſerunt, ſed falsò: quia tunc paſſibilis eſset, niſi intelligant quòd Deus ſit omnia, id eſt, omnium cauſsa.

Verg. Ecloga 3.

Ab Ioue principium Muſæ: Iouis omnia plena.
Ille colit terras, illi mea carmina curæ.

Idem lib. 4. Georgic.

-Deum namq; ire per omnes
Terraſq; tractuſq; maris, cœlumq; profundum
Hinc pecudes, armẽta, viros, genus omne ferarum
Quemq; ſibi tenues naſcentem acceſcere vitas.

Idem lib. 6. Aeneid.

Principio cœlum ac terras, camposq; liquentes,
Lucentemq; globum lunæ, Titaniaq; Aſtra
Spiritus intus alit, totamque infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet:

Inde

Inde hominũ pecudumq́ genus, vitæq́ volantum
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Estq́ Dei sedes nisi terra, & pontus, & aër
Et cœlũ, & virtus, superos quid quærimus vltra?
Iupiter est quodcunque vides, quodcunq́ moueris.

Manilius lib. 1. Astron.

Hoc opus immensi constructum corpore mundi
Membraq́ naturæ diuersa condita forma
Aeris atq́ ignis, terræ, pelagiq́ iacentis
Vis animæ diuina regit, sacroque meatu
Conspirat Deus, & tacita ratione gubernat.
Et multa in cunctas dispensat fœdera partes,
Altera & alterius vires faciatque ferat que,
Summaque per varias maneant cognata figuras.

Idem lib. 2. Astrono.

Namq́ canam tacita naturæ mente potentem
Infusumque Deum cœlo, terris que fretoque,
Ingentem æquali moderantem fœdere molem,
Totumque alterno consensu viuere mundum,
Et rationis agi motu, cùm spiritus vnus
Per cunctas habitet partes atq́ irrigent orbem:
Omnia pererrans, corpusque animale figuret.
Quod nisi cognatis membris contexta maneret

Machina

Machina, & imposito pareret tota magistro:
Ac tantum mundi regeret prudentia sensum.
Non esset statio terris, non ambitus astris,
Hæreret qúe vagus mundus, stándoqúe rigeret.
Nec sua dispositos seruarent sydera cursus.
Naxqúe alterna diem fugeret, rursum fugaret,
Non imbres alerent terras, non æthera venti,
Non pontus grauidas nubes, nec flumina pontum,
Nec pelagus fontes, nec staret summa per omneis
Pars semper partes æquo digesta parente,
Vt neqúe deficerent vndæ, nec sydera nobis,
Nec cœlum iusto maius ve minús ve volaret.
Motus alit, non mutat opus, sic omnia toto
Dispensata manent mũdo, dominúmq; sequũtur.
Hic igitur Deus & ratio, quæ cuncta gubernat
Ducit ab æthereis terrena animalia signis.
Quæ quanquam longo cogit submota recessu,
Sentiri tamen vt vitamqúe ac fata ministrent
Gentibus, proprios per singula corpora mores,
Nec minus est quærenda fides, sic temperat arua
Cœlum, sic varias fruges reddit qúe, rapit qúe,
Sic pontum mouet, & terris immittit & aufert.

Deus amore gubernat omnia.

Boetius li. 2. Metro. 8.

Quod mundus stabili fide

Concor-

Concordes variat vices,
Quod pugnantia semina
Fœdus perpetuum tenent,
Quod Phœbus roseum diem
Curru prouehit aureo,
Vt quas duxerit hesperus
Phœbe noctibus imperet.
Vt fluctus auidum mare
Certo fine coërceat,
Ne terris liceat vagis
Latos tendere terminos.
Hanc rerum seriem ligat
Terras ac pelagus regens,
Et cœlo imperitans Amor.

Idem lib. 4. metro. 6.

Hic est cunctis communis amor,
Repetuntque boni fine teneri,
Qui non aliter durare queant
Nisi conuerso rursus amore
Refluant causse, quæ dedit esse.

Claudianus de 4. Honorij consulatu.

Nonne vides operum qui se pulcherrimus ipse
Mundus amore ligat, nec vi connexa per æuum
Conspirant elementa sibi? qui limite Phœbus
Contentus medio, contentus litore pontus:

Et

Et qui perpetuo terras ambitq; vehitq;,
Nec premat incumbens oneri, nec cesserit, aër.

Deus animantibus omnibus gignitiuam virtutem tradit ob speciei conseruationem.

Seneca in Hippolyto.

Prouidit ille maximus mundi parens,
Cùm tam rapaces cerneret fati minas,
Vt damna semper sobole repararet noua.

Olympius Nemesianus Eclog. 4.

Cerua marem sequitur, taurum formosa iuuenca,
Et venerem sensere lupæ, sensere leænæ,
Et genus aëreum volucres, & squamea turba,
Et montes syluæq;, suos habet arbor amores.

Deus audit omnia quæ homines fantur, videtque, moraliter.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Et tamen hæc tangent aliquando Cæsaris aures:
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certe scis hæc superis ascite, videsq;
Cæsar, & est oculis subita terra tuis.

Et verè vt Plautus in Capt.

Est profecto Deus qui quæ nos gerimus audit q; & videt.

Deus solus nouit omnia, præsentia, præterita, & futura. Ergo Iupiter, Diana, Cæsar &c. non sunt Dij, quia non nouerunt omnia.

Ouid.lib.1.de Triſtib.

Si tamen acta Deos nunquam mortalia fallunt,
A culpa facinus ſcitis abeſſe mea.

Iuuenal.Satyr.10.

-At illis
Notum, qui pueri, qualiſq; futura ſit vxor.

Lucanus lib.6.bel.ciuil.

-Nequeunt animam ſibi reddere fata
Conſumpto iam iure ſemel.

Ouid.lib.1.de Ponto.

Neſcit enim Cæſar (quamuis Deus omnia norit)
Vltimus hic qua ſit conditione locus.

Deus videt cuncta.

Ouid.lib.13.Metamor.

Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia iuſtis,

Boëtius Metro.2.lib.5.

Haud ſic magni conditor orbis.
Huic ex alto cuncta tuenti
Nulla terræ mole reſiſtunt.
Non nox atris nubibus obſtat:
Quæ ſint, quæ fuerint, veniantq;
Vno mentis cernis in ictu.
Quem quia reſpicit omnia ſolus,
Verum poſſis dicere ſolem.

Statius lib.5.ſyluarum.

-Vidit,

-Vidit, qui cuncta ſuorum
Nouit, & inſpectis ambit latus omne miniſtris:
Nec mirum, videt ille ortus obituſq́, quid Arctos,
Quid boreas hybernus agat, ferriq́, togaq́
Conſilia, atq; ipſam mentem probat.

Deus cauſas omnium cognoſcit tantum.

Vergilius in Aetna.

Solis ſcire modū, & quāto minor orbita Lunæ eſt.
Cur illi breuior, cur iſti peruolet orbis:
Scire vices etiam ſignorum, & tradita iura,
Nubila cur cœlo terræ denuntiet imbres,
Quo rubeat phœbe, quo frater palleat igni,
Tempora cur variant anni, primaq́ iuuenta,
Ver præit æſtatem, cur æſtas ipſa ſeneſcit,
Autumnoq́ obrepit hyems, & in orbe cucurrit.
Axem ſcire Helices, & triſtem noſſe Cometem,
Lucifer vnde micet, quaq́ Heſperus, vnde Bootes,
Saturni cur ſtella tenax, cur Martia pugnax,
Quo rapiant nautæ, quo ſydere linteа tendant:
Scire vias maris, & cœli prædicere curſus,
Quò volet Orion, quo Syrius incubet index,
Et quæcunque iacent toto miracula mundo,
Non digeſta pati, nec aceruo condita rerum,
Sed manifeſta notis certa diſponere ſede
Singula, diuini eſt animi, ac iucunda voluptas.

Deus vult ac peragit omnia.

Ouid. lib. 8. Metam.

-Immensa est, finemq; potentia cœli
Nõ habet: & quicquid superi voluêre peractũ est.

Deus vitam viuentium dat aufert qué.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Sed satis est orare Iouem, qui donat & aufert:
Det vitã, det opes, æquum mî animũ ipse parabo.

Deus potest omnia.

Ouid. lib. 4. Metamor.

-Pars omnia veros
Posse Deos memorant.

Idem lib. 8. Metamor.

-Immensa est, finemq; potentia cœli
Non habet.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

-Facile est omnia posse Deo.

Deus pater est omnium.

Boetius Metro. 6. lib. 3.

Omne hominum genus in terris
Simili surgit ab ortu.
Vnus enim rerum pater est,
Vnus qui cuncta ministrat.
Ille dedit Phœbo radios,
Dedit & cornua lunæ.

Ille

Ille homines etiam in terris
Dedit & ſydera cœlo.

Lucretius lib. 2. de nat. rerum.

Denique cœlesti ſumus omnes ſemine oriundi,
Omnibus ille idem pater eſt.

Deus perfectiſſimus eſt, perfectequé cunctas mundi partes abſoluit.

Boëtius Metro. 9. lib. 3.

Perfectaſq; iubes perfectum abſoluere partes.

Deus pulcherrimus eſt.

Ibidem.

-Tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimiliq; imagine formans.

Deus prudentiſſimus eſt, nam terras ab aquis prudenter ſeiunxit.

Horat. Oda 3. lib. 1.

Ne quicquam Deus abſcidit
Prudens Oceano diſſociabili
Terras, ſi tamen impiæ
Non tangenda rates tranſiliunt vada.

Deus tempora quæque propriis officiis aptat.

Boëtius Metro. 6. lib. 1.

Signat tempora proprijs
Aptans officijs Deus.
Nec quas ipſe coërcuit

Miſceri patitur vices.

Deus principio careat moraliter.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil.

-Si numina naſci
Credimus? Haud quenquã fas eſt cœpiſſe deorum.

Deo nihil maius eſt.

Horat. lib. 1. Oda 12.

Vnde nihil maius generatur ipſo,
Nec viget quicquam ſimile, aut ſecundum.

Deo ſubiiciuntur omnia.

Ouid. lib. 4. de Triſtibus.

Nil ita ſublime eſt, ſupraq; pericula tendit,
Non ſit vt inferius, ſuppoſitumq; Deo.

Dei voluntate omnia fiunt, qua ſemota, nihil fieri, ſeu eſſe poteſt.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Hæremus cuncti ſuperis, temploq; tacente
Nil agimus niſi ſponte Dei.

Plautus in Amphitryone.

Ita quoq; comparatum eſt in ætate hominum,
Ita diis placitum, voluptati vt mœror comes conſequatur.

Dei voluntas, ſeu diſpoſitio immutabilis eſt.

Statius lib. 1. Achilleidos.

No

Ne pete Dardaniã fruſtra Theti mergere claſſem,
Fata vetant, ratus ordo Deûm, miſcere cruentas
Europæq́, Aſiæq́ manus, conſultaq́ bella
Iupiter, & triſtes edixit cædibus annos.

Deo reſiſtere fas poſsibilequé homini non eſt.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

Signa quidem ô ſocie diuos attollere contrà
Nec fas eſt, nec poſſe reor.

Deus manum ſi ſubtraheret ſuam, id eſt, amorem, à rerum gubernatione, omnia in nihilum cederent.

Boëtius Metro. 8. lib. 2.

Hic ſi frena remiſerit,
Quicquid nunc amat inuicem
Bellum continuo gerit.
Et quam nunc ſocia fide
Pulchris montibus incitant,
Certant ſoluere machinam.

Deus inuiſibilis eſt. ſ. corporali viſione.

Lucretius lib. 5. de natu. rer.

Tenuis enim natura deûm, longeq́ remota
Senſibus à noſtris, animi vix mente videtur.

Deus cognoſcibilis eſt per effectus tantùm.

Lucan. lib. 3. bel. ciuil.

Ignarum mortale genus per fulmina tantum
Sciret adhuc cœlo ſolum regnare tonantem.

De is requies, vector, dux, via, principium, finiſve vltimus eſt omnium.

Boëtius Metro. 9. lib. 3.

Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.

Deus diligit nos magis, quàm ipſi nos.

Iuuenalis Satyra 10.

Nam pro iucundis aptiſſima quæq; dabunt dij.
Charior eſt illi homo quàm ſibi.

Deus honorandus eſt ſuper omnia, & animo & lingua.

Vergilius lib. 1. Georg.

In primis venerare Deos, atque annua magnæ
Sacra refer Cereri.

Ouid. lib. 15. Metamor.

-Cognouit numina caſtus
Euinctus vitta crines albente ſacerdos.
En Deus eſt, Deus eſt, animis linguiſq; fauete
Quiſquis adeſt, dixit.

Idem lib. 1. de Arte aman.

Expedit eſſe Deos, &, vt expedit, eſſe putemus,
Dentur in antiquos thura, merumq; focos.

Deo parent omnia & ab illius nutu dependent, moraliter.

Petro-

Petronius Arbiter in frag.

Quicquid in orbe vides paret mihi, florida tellus
Cùm volo ſpiſſatis areſcit languida ſuccis:
Cùm volo fundit aquas ſcopulis, atq; horridi ſaxa
Niliades iaculantur aquas. Mihi pontus inertes
Submittit fluctus, Zephyriq; recentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. Mihi flumina parent,
Hyrcanæq; tigres: iuſſi & ſeruire dracones.

Cui Deus benevult, illi ne bina quidem venena nocere poſſunt.

Auſonius in Epigram.

Toxica Zelotypo dedit vxor mœcha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum.
Miſcuit argenti lethalia pondera vivi,
Cogeret vt celerem vis geminata necem.
Quàm pia cura Deûm? prodeſt crudelior vxor,
Et cùm fata volunt, bina venena iuuant.

Deus mentes & pectora hominum gaudet inhabitare, non metallo, &c.

Statius lib. 12. Thebaid.

Nulla autem effigies, nulli commiſſa metallo
Forma Dei, mentes habitare & pectora gaudet.

Deus ſcit quæ nobis potiſſimum conueniant. Ideóque Dei voluntas vbique petenda eſt.

Iuuenalis Satyra 10.

Nil ergo optabunt homines? Si conſilium vis,

Permittet ipſis expendere numinibus, quid
Conueniat nobis, rebuſq́ ſit vtile noſtris.
Nam pro iocundis aptiſſima quæque dabunt dij.
Carior eſt illis homo, quàm ſibi. Nos animorum
Impulſu, & caca, magnaq́ cupidine ducti
Coniugium petimus, partumq́ vxoris. At illis
Notum qui pueri, qualiſq́ futura ſit vxor.

Deus maiora dona, quàm exigimus ſæpe præſtat, moraliter.

Ouid. lib. 2. de Triſtib.

Non precor vt redeam, quamuis maiora petitis
Credibile eſt magnos ſæpe dediſſe deos

Deus bonorum omnium remunerator eſt.

Ouid. lib. 2. Faſto.

Dij pia facta vident. Aſtris Delphina recepit
Iupiter et ſtellas inſſit habere nouem.

Plaut. in Capt.

Eſt profecto Deus, qui, quæ nos gerimus audit q́,
& videt:
Bene merẽti bene profuerit, male merẽti par erit.

Deus miſericors eſt ſummopere moraliter.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Crede mihi miſeris cœleſtia numina parcunt,
Nec ſemper læſos, & ſine fine premunt.

Idem lib. 3. de Triſt.

Si quoties peccant homines, ſua fulmina mittat

Iupiter

Iupiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc vbi detonuit, ſtrepituq́ exterruit orbem,
Purum diſcuſſis aëra redit aquis.
Iure igitur rectorq́ Deum, genitorq́ vocatur:
Iure capax mundus nil Ioue maius habet.

Deus orantes exaudit.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Flectitur iratus voce rogante Deus.

Idem lib. 2. de Triſt.

Sed ſolet interdum fieri placabile numen,
Nube ſalet pulſa candidus ire dies.

Martialis 8. lib. Epigram.

Et Dominum mundi flectere vota ſolent.

Deus orantes in eorum detrimentum, exaudit ſæpiſsimè, vt moraliter de Midæ regis hiſtoria explicari poteſt.

Ouid. lib. 11. Metamor.

Huic Deus optanti gratum, ſed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto:
Ille malè vſurus donis, ait: Effice quicquid
Corpore contigero fuluum vertatur in aurum.
Annuit optanti, nociturag munera ſoluit
Liber, & indoluit quòd non melora petiſſet, &c.

Reliqua pete ex tit. de Cupiditate.

Deus nunc haud ſyncerè colitur.

Statius

Statius lib. 5. Thebaid.

-Niger omnibus aris
Ignis, & in nullis ſpirat Deus integer extis.

Deus cor hominum mutare poteſt.

Vergil. lib. 1. Æneid.

Ponunt q3 ferocia Pœni
Corda, volente Deo.

Deus ſuperbis reſiſtet, atque eos humiliat.

Horat. Oda 24. lib. 1.

-Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens.

Seneca in Hercule furen.

Dominare tumidus, ſpiritus altos gere.
Sequitur ſuperbos victor à tergo Deus.

Deum offendens, ſi peccando, impunè non erit.

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

-Quis enim læſos impunè putaret
Eſſe Deos? ſeruat multos fortuna nocentes,
Et tantum miſeris iraſci numina poſſunt.

Ouid. lib. 1. de Arte aman.

Nec ſecura quies illos, ſimiliſq3 ſopori
Detinet, innocui viuite, numen adeſt.
Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſeruet,
Fraus abſit, vacuas cædis habete manus.

Deus

Deus tyrannos alacriter punit.

Persius Satyra 3.

Magne pater Diuûm ſæuos punire tyrannos
Haud alia ratione velis, cùm dira libido
Mouerit ingenium ferueti tincta veneno,
Virtutem videant intabeſcantq́ relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra iuuenci?
Et magis auratis pendens laquearibus enſis
Purpureas ſubter ceruices terruit?

Deus malorum acerrimus punitor eſt.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Occidit vna domus, ſed non domus vna perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus iuraſſe putes, dent ocyus omnes
Quas meruere pati (ſic ſtat ſententia) pœnas.

Horat. Oda 3. lib. 3.

-Scimus vt impios
Titanas, immanemq́ turbam
Fulmine ſuſtulerit caduco.

Dei ira malum omne ſecum trahit, moraliter, nec ei quicquam reſiſtere poteſt.

Ouid. lib. 3. de Triſtib.

Omne trahit ſecum Cæſaris ira malum.

Ibidem lib. 4.

Nil adeo validum eſt (adamas licet alliget illud)

Et

Vt maneat rapido firmius igne Iouis.

Dei ira quos premit, miseros facit.

Seneca in Hercule Oeteo.

Cœlestis ira quos premit miseros facit,
Humana nullos.

Deus timendus est, & ad hoc exhortatio vtilis.

Vergil lib. 1. Aeneid.

Si genus humanum & mortalia temnitis arma,
At sperate deos memores fandi atque nefandi

Plautus Pseudulo.

Deos maximè æquum est metuere.

Deus iudex iustissimus rerum omnium est.

Plautus in Rudente.

Quotidie ille scit, quis hîc quærat malum.
Qui hîc litem adipisci postulat periurio,
Mali res falsas qui impetrant apud iudicem,
Iterum ille eam rem iudicatam iudicat.
Maiore mulcta mulctat, qui litem adferunt.
Bonos in alijs tabulis exscriptos habet.

Deus peccantibus quandoque obstat.

Statius lib. 3. Thebaid.

-Deus ecce furentibus obstat.

Deo opera hominum bona malãue sint nihil conferunt.

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

-S

Si cœlicolis furor arma dediſſet,
Aut ſi terrigenæ tentarent aſtra gigantes,
Non tamen auderet pietas humana vel armis,
Vel votis prodeſſe Ioui: ſortiſq; Deorum
Ignarum mortale genus.

Dei gloria augeri non poteſt, móraliter.

Ouid. lib. 2. de Triſt.

Non tua carminibus maior fit gloria, nec quo
Vt maior fiat, creſcere poſſit, habet.

Dei ignorare bona ſcelerum omnium cauſſa eſt.

Silius Italicus. lib. 4. bel. Pun.

Heu primæ ſcelerum cauſſæ mortalibus ægris
Naturam neſcire Deûm.

Dei dona ſunt quæ homines poſſident.

Martial. lib. 11 Epigram.

Omnia cùm tibi ſint dono conceſſa Deorum,
Si quod habes, non vis, ergo quid accipies?

Deo gratiæ ob bona innumera nobis conceſſa aſſiduè referendæ ſunt, aliorum exemplo.

Sic Tityrus apud Vergil. Eclog. 1.

O Mælibœe, Deus nobis hæc otia fecit,
Nanque erit ille mihi ſemper Deus, illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boues, vt cernis, & ipſum
Ludere, quæ vellem calamo permiſit agreſti.

Idem & Demipho apud Terent. in Phor.

Dijs magnas merito gratias habeo, atque ago,
Quando euenêre hæc frater nobis prosperè.

Deus terrena parui facientibus, amore sui. s. innumera largitur bona.

Horat. Oda 16. lib. 3.

Quanto quisque sibi plura negauerit,
A Dijs plura feret.

Deo vacans segnis vocandus non est.

Paulinus.

Huic vacantem, vel studentem, deditum
In hoc reponentem omnia
Ne quæso segnem, néve peruersum putes:
Ne crimineris impium.

Dei spiritus in Poëtis esse dicitur. Quia quicquid boni dicunt à Deo est.

Ouid. lib. 6. Fastorum.

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.
Impetus hic sacræ semina mentis habet.

Idem lib. 3. de Arte aman.

Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli,
Sedibus ætherejs spiritus ille venit.

Dei charitatem seu lucem quisquis notare poterit, solis radios lucidos esse negabit.

Boetius Metro. 10. lib. 3.

Hæc

Hanc quiſquis poterit notare lucem
Candidos Phœbi radios negabit.

Deum videns fœlix eſt.

Ouid.lib.2. dePonto.

Fœlices illi, qui non ſimulacra ſed ipſos,
Quiq; deũm coram corpora vera vident.

Dei viſio eſt vltimus hominum finis.

Boëtius Metro.9.lib.3.

Tu requies tranquilla pijs, te cernere finis,
Principium, vector, dux, ſemita, terminus idem.

Idem Metro.12.lib.3.

Fœlix qui potuit boni
Fontem viſere lucidum.

Dii gentium nihil numinis habent, quia victi dicuntur.

Vergil.lib.1.Æneid.

Gens inimica mihi Tyrrhenum nauigat æquor,
Ilium in Italiam portans, victoſq; penates.

Martial.lib.8.Epigram.

Qui fingit ſacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos: qui rogat ille facit.

Diis æquandus eſt, qui cum fortuna, id eſt, aduerſitate moritur.

Seneca in Hercule Oeteo.

Par ille eſt ſuperis, cui pariter dies
Et fortuna ſuit.

Deos nocere ac inuidere mortalibus non decet.

Claud. de raptu Proser. lib. 3.

-Nec enim liuescere fas est,
Vel nocuisse deos.

DE DIE.

Nullus est dies mœrore vacans in hac vita.

Seneca in Troade.

-Nulla dies
Mœrore caret sed noua fletus
Caussa ministrat.

Hoc adeò verum esse Dionysius tyrannus exmplo notabili comprobauit, cùm cuidam, qui illum fœlicem adserebat, ensem alligatum setæ equinæ capiti superimponeret.

Horatius Oda 2. lib. 3.

Districtus ensis, cui super impia
Ceruice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem.
Non aurum citharæq; cantus
Somnum reducens.

Dies lætitiæ post ærumnas quandoque aduenit.

Tibullus Eleg. 6. lib. 3.

Venit post multos vna serena dies.

Ouid. lib. 2. de Trist. lib.

Sed ſolet interdum fieri placabile numen,
Nube ſolet pulſa candidus ire dies.

Dies ſereni plures quàm nebuloſi.

Ouid. 5. de Triſtib.

Si numeres anno ſoles & nubila toto,
Inuenies, nitidum ſæpius iſſe diem.

Dies perfido nocendi aditum præſtat.

Seneca in Oedipo.

Aditum nocendi perfido præſtat dies.

Dei indagatio lepidiſſima.

Vergil. lib. 11. Æneid.

Aurora interea miſeris mortalibus almam
Extulerat lucem, referens opera atque labores.

DE DISCIPVLIS.

Diſcipulorum officium.

Auſonius in protreptico ad nepot.

Diſce libens, tetrici nec præceptoris habenas
Deteſtêre nepos, nunquã horrida forma magiſtri.
Ille licet triſtis ſenio, nec voce ſerenus
Aſpera contracta minitetur iurgia fronte
Nunquam inanis erit, placet aſſuetudine vultus,
Qui ſemel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. Pappos, auiaſq; trementes
Ante ferunt patribus ſeri noua cura nepotes.
Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron

Theſſalico permixtus equo, nec Pinnifer Atlas
Amphitryoniaden puerum, ſed blandus vterq́
Mitibus valloquijs teneros mulcebat alumnos.
Tu quoq́ ne metuas quãuis ſchola verbere multo
Increpet, & truculenta ſenex gerat ora magiſter.
Degeneres animos timor arguit, at tibi cõſta
Intrepidus, nec te clamor, plagæq́ ſonantes,
Nec matutinis agitet formido ſub horis,
Quod ſceptrũ vibrat ferulæ, quod multa ſupellex
Virgea, quod mollis ſcuticam prætexit aluta,
Quod feruent trepido ſubſellia veſtra tumultu,
Pompa loci, & vani fugiatur ſcena timoris.

Ouid. lib. I. Artis.

Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat poſcente magiſtro,
Verberibus iuſſas præbuit ille manus.

DE DISCORDIA.

Diſcordiæ deſcriptio.

Petronius Arbiter Satyricus.

Intremuere tubæ, ac ſciſſo Diſcordia crine
Extulit ad ſuperos Stygium caput, huius in ore
Concretus ſanguis, contuſaq́ lumina flebant.

Stabant

Stabant irati ſcabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obſeſſa draconibus ora.
Atque inter toto laceratam pectore veſtem
Sãguineam tremula quatiebat lampada dextra.

Diſcordia res maximæ dilabuntur.

Vergil in Bucol. 1. Ecloga.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quo diſcordia cives
Perduxit miſeros: en queis conſeuimus agros?

Diſcordia cœlos intrauit, & ſuperos ad bella coëgit.

Silius Italicus 9. lib.

-Diſcordia demens
Intrauit cœlos, ſuperoſq; ad bella coëgit.

Diſcordia demens dicitur, eo quòd dementet homines.

Diſcordia gaudet ima ſummis permiſcere.

Silius Italicus 13. Bel. Pun. ſec.

-Et diſcordia gaudens
Permiſcere fretum cœlo.

DE DISSIMVLATIONE.

Diſſimulatoris intimatio reprehenſione digniſſima.

Martialis lib. 4. Epigram.

Decipies alios verbis vultuq; benigno:
Nam mihi iam notus diſſimulator eris.

D ſſimulata verba ſæpe profectu carent.

Ouid.lib.3.de ponto.

Cùm toties eadem dicam, vix audior vlli,
Verbaq; profectu diſſimulata carent

Diſſimulare afflicto non eſt facile.

Tibullus Elegia 7.lib.3.

Hei mihi difficile eſt imitari gaudia falſa,
Difficile eſt triſti fingere mente iocum.
Nec bene mendaci riſus componitur ore:
Nec bene ſollicitis ebria verba ſonant,

Cornelius Gallus.

Certè difficile eſt abſcondere pectoris æſtus,
Panditur & clauſo ſæpius ore furor.

Diſſimulaſſe vtile multis fuit.

Ouid.lib.2.Faſtorum.

Brutus erat ſtulti ſapiens imitator, vt eſſet
Tutus ab inſidijs dire Superbe tuis.

Idem libro 2.de Arte Amandi.

Vtile quæ multis diſſimulaſſe fuit.

DE DIVITIIS.

Diuitiarum vis ac poteſtas.

Petronius Arbiter in Satyr.

Quiſquis habet nummos ſecura nauiget aura,
Fortunamq; ſuo temperet arbitrio.
Vxorem ducat Danaën, ipſumq; licebit

Acriſi-

Acriſium ſemper credere, quod Danaën.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnem
Et peragat cauſſas, ſitq; Catone prior,
Iuriſconſultus paret, non paret habenti,
Atque eſto quicquid Seruius & Labeo.
Multa loquor, quiduis nummis præſentibus opta,
Et veniet. Clauſum poſſidet arca Iouem.

Diuitiæ, animi corporiſue ægritudines non leuant.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Non domus & fundus, non æris aceruus & auri
Ægroto domino deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat poſſeſſor oportet
Si comportatis rebus bene cogitet vti.

Diuitiæ non ſunt appetendæ affectu ſcilicet, maximo: quia congeſtæ aſſiduè hominem cruciant.

Iuuenalis Satyra 10.

Sed plures nimia congeſta pecunia cura
Strãgulat, & cũcta exuperãs patrimonia cenſus.

Diuitiæ mentis aciem haud illuſtrant, ſed potius in veri boni ignorantia cæcos inuoluunt poſſidentium animos.

Boëtius metro 2. lib. 1.

Heu quàm præcipiti merſa profundo.
Mens hebet, & propria luce relicta

Tendit in externas ire tenebras?
Terrenis quoties flatibus acta
Crescit in immensum noxia cura.
Hic quondam cœlo liber aperto,
Suetus in æthereos ire meatus,
Cernebat rosei lumina Solis,
Visebat gelidæ sydera Lunæ,
Et quæcunque vagos stella recursus
Exercet varios flexa per orbes,
Compressam numeris victor habebat.

Idem metro. 10. lib. 3.

Non quicquid Tagus aureis arenis
Donat, aut Hermus rutilante ripa,
Aut Indus calido propinquus orbi,
Candidis miscens virides lapillos,
Illustrant aciem: magisq; cæcos
In suas condunt animos tenebras.

Diuitiæ ignobilem nobilitare haud valent.

Horat. lib. Epodon, in Menam.

Licet superbus ambules pecunia,
Fortuna non mutat genus.

Diuitiæ à morte reuocare vel liberare neminem possunt.

Valerius Flacc. lib. 6. Argonaut.

Nulla cœlum reparabile gaza.

Hora-

Horatius Oda. 3. lib. 2.

Cedes cœmptis ſaltibus, & domo
Villaq́ flauus quam Tyberis lauat,
Cedes: & extructis in altum
Diuitijs potietur hæres.
Diues ne priſco natus ab Inacho
Nil intereſt, an pauper & infima
De gente, ſub diuo moreris
Victima nil miſerantis orci.

Idem Oda. 1. lib. 3.

Eſt vt vir viro latius ordinet
Arbuſta ſulcis hic generoſior
Deſcendat in campum petitor.
Moribus hic meliorq́ fama
Contendat, illi turba clientum
Sit maior: æqua lege neceſſitas
Sortitur inſignes & imos.
Omne capax mouet vrna nomen.

Horat. lib. 2. Epiſt. ad Florum.

Quid vici proſunt, aut horrea? quidue Calabris
Saltibus adiecti Lucani, ſi metit orcus
Grandia cum paruis non exorabilis auro?

Seneca in Octauia.

Licet extruat marmoribus atque auro tegat
Superbus aulam, limen armatæ ducis

Seruent cohortes: & licet mittat immenſas opes
Exhauſtus orbis, ſupplices dextram petant
Parthi cruentam, regna diuitias ferant:
Veniet dies, tempuſq; quod reddit ſuis
Animam nocentem ſceleribus, iugulum hoſtibus
Deſertus & diſtrictus, & cunctis egens.

Martialis lib. 4. Epigram.

Diuitior Criſpo, Traſea conſtantior, ipſo
Lautior, & nitido ſis meliore licet.
Nil adijcit penſo Lacheſis, fuſoq; ſororum
Explicat, & ſemper de tribus vna negat.

Satius l'b. 5. Syluarum.

Quid probitas, aut caſta fides? quid numina p, ſunt
Culta Deûm? furuæ miſeram circumvndiq; lethi
Vallauere plagæ, tenuantur dura ſororum
Licia, & exacti ſupereſt pars vltima fili,
Nil famuli cœtus, nil ars operoſa medentûm
Auxiliata malis.

Auſonius in Epigram.

Effigiem rex Crœſe tuam ditiſſime regum
Vidit apud manes Diogenes Cynicus.
Conſtitit, vtque procul ſolito maiore cachinno
Concuſſus dixit, quid tibi diuitiæ
Nunc proſunt regum rex ô ditiſſime, cùm ſis
Sicut ego ſolus, me quoque pauperior?

Ian

Iam quæcunq; habui mecum fero, cùm nihil ipſe
Ex tantis tecum Crœſe feras opibus.

Diuitiæ vt in morte homines haud ſequuntur, ita nec auto ſepultos in cœlum perducunt.

Ouidius 5. Triſt.

Non ego diuitias dando tibi plura dediſſem,
Diuitis ad manes nil feret vmbra ſuos.

Horatius Oda. 14. lib. 2.

Languida tellus, & domus, & placens
Vxor, neque horum, quas colis, arborum
Te præter inuiſas cupreſſos
Vlla breuem dominum ſequetur.

Idem lib. 2. Epiſt. ad Iul. Florum.

Sed vocat vſque ſuum, qua populus, adſita certis
Limitibus, vicina refugit iurgia, tanquam
Sit proprium cuiquam, puncto quod mobilis horæ,
Nũc prece, nũc pretio, nunc vi, nunc ſorte ſuprema
Permutes dominos & cedat in altera iura.
Sic quia perpetuus nulli datur vſus, & hæres.
Hæredem alterius, velut vnda ſuperuenit vndam.

Silius Italicus lib. 5. bel. Pun.

-Ditiſſimus agri
Occumbis generoſe Volunx, nec clauſa repoſtis
Pondera theſauris, patrio nec regia quondam
Præfulgens ebore, & poſſeſſa mapalia ſoli
Profuerint

Profuerint. Quid rapta iuuant? quid gẽtibus auri
Nunquã extincta ſitis? modo quẽ fortuna foueẽdo
Congeſtis opibus, doniſq́ referſit opimis,
Nudum tartarea portabit nauita cymba.

Propert. lib. 3. Eleg. ad amicam iratam.

Nunc maris in tantum ventis iactamur, & hoſtẽ
Quærimus, atque armis nectimus arma noua.
Haud vllas portabis opes Acherontis ad vndas.
Nudus ad infernas ſtulte vehere rates:
Victor cum victis pariter miſcebitur vmbris.
Conſule cum Mario capte Iugurtha ſedes.
Lydus Dulichio non dictat Cræſus ab Iro,
Optima mors parca, quæ venit apta die.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Non illuc auro poſiti, nec thure ſepulti
Perueniunt.

Diuitiæ malè acquiſitæ diuturnæ eſſe non poſſunt, & vt ita ſint precatio notatu digna.

Ouid. lib. 3. Eleg.

O ſi neglecti quiſquam eſt Deus vltor amantis,
Iam male quæſitas puluere vertat opes.

Diuitiæ malorum innumerũm ſæpe cauſſa ſunt.

Tibullus Elegia 9. lib. 1.

Sæpe ſolent auro multa ſubeſſe mala.

Diuitiæ maximæ ſunt, æquo animo parcè viuere.

Lucre-

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

Quod ſi quis vera vitam ratione gubernat,
Diuitiæ grandes homini ſunt, viuere parcè
Æquo animo: neq; enim eſt vſquã penuria parui.

Diuitiæ homini nihil proſunt niſi eis vtatur.

Cornelius Gallus.

Quid mihi diuitiæ, quarum ſi demeris vſum,
Quamuis largus, opum ſemper egenus ero?
Imo etiam pœna eſt, partis incumbere rebus
Quas cùm poſſideas, eſt violare nefas.
Non aliter ſitiens vicinas Tantalus vndas
Captat, & appoſitis abſtinet ora cibis.

Diuitiarum accumulatores ſeipſos fraudant, ſuo malo, quas alii cum gaudio profundant.

Plautus in Aulul.

Heu me miſerum, miſerum, perij malè perditus,
peſſimè ornatus eo.
Tantum gemiti & malæ moleſtiæ, hic dies mihi
obtulit famem & pauperiem.
Perditiſſimus ego ſum omnium in terra.
Nam quid mihi opus vita eſt, qui tantum auri
Perdidi, q; cuſtodiui ſedulo? egomet me fraudaui
Animumq; meum, geniumq; meum, nunc eo alij
Lætificantur meo malo & damno: pati nequeo.

Diuitiarum cuſtodia maxima eſt, quæ miſera eſſe dicitur, quia miſerum ſæpiſſimè hominem reddit.

Iuuena-

Iuuenalis Satyra 14.

Tantis partà malis cura maiore metuq́
Seruantur: miſera eſt magni cuſtodia cenſus
Diuitiis parent omnia.

Horatius Satyr. 3. lib. 2.

-Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaq́ pulchris
Diuitijs parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens, etiam rex,
Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum.
Sperauit magnæ laudi fore.

Lucret. lib. 5. de Nat. rerum.

Poſterius res inuenta'ſt, aurumq́ repertum.
Quod facile & validis, et pulchris dẽpſit honorẽ.
Diuitioris enim ſectam plerunque ſequuntur
Quam libet et fortes, & pulchro corpore creti.

Ouid. lib. 3. eleg. de auri potentia.

Iupiter admonitus nihil eſſe potentius auro
Corruptæ prætium virginis ipſe fuit.
Dum merces aberat, durus pater, ipſa ſeuera,
Ærati poſtes, ferrea turris erat:
Sed poſtquam ſapiens in munera venit adulter,
Prælùit ipſa ſinus, & dare iuſſa, dedit.

VI. diuitiæ elargiantur pauperibus exhortatio obſeruatione digna.

Hor

Horatiu. Satyr.2.lib.2.

-Ego vectigalia magna
Diuitiasq; habeo, tribus amplas regibus: ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam te diuite? quare
Templa ruunt antiqua Deûm? cur improbe chara
Non aliquid patriæ tanto emetiris acerno?
Vni nimirum tibi recta semper erunt res?

Et infrà.

Nam propriæ telluris herum natura, neq; illum,
Nec me, nec quenquam statuit.

Quatenus vtendum diuitiis.

Ausonius in Epigram.

Re fruere, vt natus mortalis, dilige sed rem
Tanquam immortalis, sors est in vtroq; verenda.

Diuitiæ bona quæque temporalia rectè vtenti bona sunt, & e contrà

Terentius in Heauton.

Quid reliqui est, quin habeat, quæ quidem esse in homine dicuntur bona, parentes,
Patriam incolumem, amicos, genus, cognatos,
Diuitias? Atq; hæc perinde sunt: vt illius animus est, qui ea possidet.
Qui uti scit, ei bona sunt: illi, qui non vtitur recte, mala.

Diuitiæ

Diuitiæ imperant, si eis, vti homines ignorant, sin verò econtrà, seruiunt.

Horatius lib. 1. Epist. ad Fuscum.

Imperat, aut seruit collecta pecunia cuiq́,
Tortum digna sequi potius, quàm ducere funem.

Diuitiæ immensæ animo non sufficiunt.

Iuuenalis Satyr. 14.

Nec Crœsi fortuna vnquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nèc diuitiæ Narcissi,
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia.

Diuitiæ in communi vt ponantur, vel vt contemnantur exhortatio perpulchra.

Horatius Oda. 24. lib. 3.

Vel nos in Capitolium
Quò clamor vocat & turba fauentium,
Vel in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile
Summam materiam mali
Mittamus.

Terentius in Adelph.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum.

Ditior esse nequit quæ victui suppetunt habens, vna cum corporali valetudine.

Horatius lib. 1. Epist. ad Iccium.

-Tolle querelas.

Pau-
per

Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusq; tuis, nil.
Diuitiæ poterunt regales addere maius.

Dicit est qui nil cupit, quàm qui totum possidet orbem.

Iuuenal, Satyr. 14.

Sensit Alexander, testa cùm vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto fœlicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi poscere orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.

Ausonius in Biæ Pyrenæi sententijs.

Quis diues? qui nil cupit.

Dlues amicos habet, pauper econtra.

Plautus in Sticho.

Nam hoc tu facito cogites, vt cuiq; homini res parata est,
Firmi amici sunt: si res lassæ labant, itidem amici collabascunt.
Res amicos inuenit.

Diues esse, fieriq́: citò qui vult, quid fas sit atque nefas haud curat, cernitq́.

Iuuenal, Satyr. 14.

-Nam diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri, sed qua reuerentia legum?
Quis metus, aut pudor est vnquã properãtis auari?

Diuites si beneficium ab aliquo receperint, ipsorum gratia leuis est, sin verò iniuriam, iras plúbeas gerunt.

Plautus in Pseudolo.

—Verum ita sunt isti nostri diuites,
Si quid benefacias, leuior pluma est gratia: si quid
Peccatum's t,
Plumbeas iras gerunt.

Diuites elati atque superbi sunt.

Terentius in Hecyra.

Quia paululum vobis accessit, sublati sunt animi.

Diuites paupertatem fastidire non debent, & ad hoc notabilis exhortatio.

Martial. lib. 3. Epigrammatum.

Sunt tibi, confiteor, diffusi iugera campi,
Vrbaniq; tenent prædia multa lares,
Et seruit dominæ numerosus debitor arcæ,
Sustentatq; tuas aurea mensa dapes,
Fastidire tamen noli Ruffine minores,
Plus habuit Didymus, plus Philomelus habet.

DE DOCTRNA.

Doctrina in tenera ætate acquisita indelebilis esse dicitur.

Seneca in Troade.

Dediscit animus sero, quod didicit diu.

Ouid.

Ouid.lib.6.Fastorum.

Cætera iam pridem didici puerilibus annis,
Non tamen idcirco prætereunda mihi.

Qui bona didicit, haud æquum facit,
si ea dediscit.

Plautus in Amphitryone.

Haud æquum facit, quod qui didicit, id dediscit.

Addiscere qui dedignatur, non leui castigatione dignus est.

Horatius de arte Poëtica.

Cur nescire pudens prauè, quàm discere malo?

Idem lib.1.Epist.ad Mæcenat.

Ne cures ea, quæ stulte miraris & optas:
Discere & audire, & meliori credere non vis.

Doceri ab hoste fas est, scilicet, quandoque.

Ouid.lib.4.Metamor.

-Fas est & ab hoste doceri.

Docere quilibet audet ea, quæ bene didicit, at non econtrà.

Horatius lib.2.Epist.ad Augustum.

Nauẽ agere ignarus maris timet, abrot anũ ægro
Nõ audet, nisi qui didicit, dare. Quod medicorũ est
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.

Propert.lib.2.Eleg.ad Mæcenat.

Nauita de ventis, de tauris narrat arator,

Enumerat miles vulnera, pastor oues.

Docere ignota atque non scita nullus potest.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ænum.

Docens vtilia desistere non decet Horatii exemplo.

Horatius Satyr. 3 lib. 2.

Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atq;
Respicere ignoto discet pendentia tergo.

DE DOLORE.

Quis verè atque ex animo dolcat.

Martialis lib. 1. Epigram.

Non luget quisquis laudare Gellia quærit,
Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

Doloris maximi intimatio.

Ouid. in lib. de Sappho.

Et lacrymæ deerant oculis, & verba palato:
Astrictum gelido frigore pectus erat.
Postquam se dolor imminuit, mea pectora planxi,
Nec puduit ruptis exululare comis.
Non aliter, quàm si nati pia mater adempti
Portat ad extructos corpus inane rogos.

Idem lib. 2. de Ponto.

Iam dolor in morem venit meus: vt q; caducis
Percussu crebro saxa cauantur aquis,

Sic

Sic ego continuo fortunæ vulnere ictus.
Vix q̃ habet in nobis iam noua plaga locum.
Nec magis assiduo vomer tenuatur ab vsu:
Nec magis est curuis Appia trita rotis,
Pectora quàm mea sunt serie calcata malorum.

Idem lib. 3. de Ponto.

Vt q̃ reformidant insuetum lumina solem,
Sic ad lætitiam mens mea segnis erat.

Idem lib. 1. de Tristibus.

Quocunq; aspiceres, gemitus, luctusq̃ sonabant:
Formaq̃ non taciti funeris intus erat.
Scilicet exemplis in paruis grandibus vti,
Hæc facies Troiæ cùm caperetur erat.

Idem lib. 3. de Tristibus.

Nil nisi flere libet, nec nostro parcior imber
Lumine de verna quæ niue manat aqua.

Ibidem.

Viuere me dices, sed sic vt viuere nolim,
Nec mala tam longa nostra leuata mora.

Idem lib. 5. de Tristibus.

Mens tamẽ ægra iacet, nec tẽpore robora sumpsit,
Affectusq̃ animi, qui fuit antè, manet.
Quæq̃ mora spatioq̃ suo coitura putaui
Vulnera non aliter, quàm modo facta dolent.
Scilicet exiguis prodest damnosa vetustas,

Grandibus accedunt tempore damna malis.

Plautus in milite.

Cor miserum meum quidem guttatim cõtabesc̃t.

-Quasi in aquam indideris salem.

Dolorem comitatur gaudium.

Claudianus de bel. Get.

-Semperq; vicissim
Gaudia præmissi cumulant inopina dolores.

Dolore vinci malum est, nec virum decet.

Seneca in Thebaid.

Sed flecte mentem, pectus antiquum adnoca,
Victasq; magno pectore ærumnas doma,
Resiste, tantis in malis vinci malum est.

Ibidem.

Pauca ô parens magnanime miserãda precor,
Vt verba nata mente placata audias:
Non te vt reducam veteris ad speciem domus,
Habitumq; regni flore pollentis incliti.
Peto, aut vt iras tempore, aut ipsa mora
Fractas remisso pectore ac placido feras.
Et hoc decebat roboris tanti virum,
Non esse sub dolore, nec victum malis
Dare terga: non est vt putas virtus pater
Timere vitam, sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere, ac retro dare.

Dolor constantes etiam frangit.

Valerius Flaccus lib. 3. Argonaut.

Bis Zephyri iam vela vocant, fiducia mœstis
Nulla viris, ægro assiduè mens carpitur æstu.
Ipse etiã Æsonides, quanquam tristissima rerum
Castiganda duci, nullúq; premenda sereno,
Dulcibus indulget lacrymis, aperitq; dolorem.

Tibullus lib. 3 Elegia 2.

Non ego firmus in hoc, non hæc patientia nostra.
Ingenio: frangit fortia corda dolor.

Dolor inclusus homines magis cruciat.

Ouid. lib. 5. de Tristibus.

Strangulat inclusus dolor, atq; coërcitus intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.

Seneca in Agamemnone.

Magis exurunt, quos secreta lacerant curæ.

Dolor animum summopere rodit, ingenio
item artibusque aduersatur.

Statius lib. 2. Thebaid.

Exedêre animum dolor, iraq; dementes.

Ouid. lib. de Sappho.

Nunc vellem facunda forem, dolor artibus obstat,
Ingeniumq; meis substitit omne malis.
Non mihi respondent veteres in carmine vires,
Plectra dolore tacent, muta dolore lyra est.

Dolor lacrymis egeritur, vindictaque minuitur.

Ouid. lib. 4 de Tristibus.

Fleq; meos casus, est quædam flere voluptas.
Expletur lacrymis, egeritur q; dolor.

Seneca in Troade.

Arbitrio tuo.

Implere lacrymis fletus, ærumnas leuat.

Ouidius lib. 1. de fine titulo.

At tu, ne dubita, minuet vindicta dolorem.

Leuis est dolor, qui consilium capere potest.

Seneca in Troade.

Leuis est dolor qui consilium capere potest.

Maior dolor causatur vt plurimum ex terrenarum rerum, quàm de amicorum & propinquorum amissione.

Iuuenalis Satyra 13.

Quando quidē accepto claudēda est ianua damno,
Et maiore domus gemitu? maiore tumultu
Planguntur nummi, quam funera: nemo dolores
Fingit in hoc casu, vestem deducere summam.
Contentus vexare oculos humore coacto:
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Dolor vt absit ab aliquo deprecatio lepidissima.

Ouid. lib. 5. de Tristibus.

Dij facerent, vtinam talis status esset in illo,

Vt

Vt non tristitiæ causſa dolenda foret.

Doloris immenſi ex alicuius amici morte cauſſati expreſſio.

Vergil. lib. 4. Georg. de Orpheo Euridicen deflente.

Septem illum totos perhibent, ex ordine menſes
Rupe ſub aërea deſerti ad Strymonis vndam
Fleuiſſe, & Helidis hæc euoluiſſe ſub antris,
Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus:
Qualis populea mœrens philomena ſub vmbra
Amiſſos queritur fœtus, quos durus arator
Obſeruans, nido implumes detraxit: At illa
Flet noctem, ramoq́ ſedens miſerabile carmen
Integrat, & mœſtis latè loca queſtibus implet.

Ouid. lib. 8. Metamor.

Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumq́ capax, totumq́ Helicona dediſſet,
Triſtia proſequerar miſerarum dicta ſororum.

Idem lib. 13. Meta. de Hecubæ dolore.

Aſpicit eiectum Polydori in littore corpus,
Factaq́ Threicijs ingentia vulnera telis.
Troades exclamant, obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem lacrymaſq́ introrſus obortas
Deuorat ipſe dolor, duroq́ ſimillima ſaxo
Torpet, & aduerſa figit modò lumina terra,

Interdum toruos extollit ad æthera vultus,
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati,
Vulnera præcipuè: seq; armat & instruit ira.
Qua simul exarsit tanquam regina maneret
Vlcisci statuit, pœnæq; in imagine tota est.
Vtq; furit catulo lactante orbata leæna,
Signaq; nacta pedũ, sequitur, quẽ nõ videt, hostẽ:
Sic Hecube postquam cum luctu miscuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymestora cædis,
Colloquiumq; petit: nam se monstrare relictum
Velle, latens illi, quod nato redderet aurum.
Credidit Odrysius, prædaq; assuetus amore
In secreta venit.

Idem lib. de Philomena.

Omnis adest ætas, mœrent iuuenesq; senesq;
Ausoniæ matres, Ausoniæq; nurus.

Horatius Oda. 9. lib. 2.

Tu semper vrges flebilibus modis
Misten ademptum, nec tibi vespere
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente solem.

Statius lib. 5. Syluarum.

Sera quidem tanto struitur medicina dolori
Altera cum volucris Phœbi rota torque at annũ.

Sed

Sed cùm plaga recens, & adhuc in vulnere primo
Nigra domus questu, miseramq; accessus ad aurem
Coniugis orbati, tunc flere, & scindere vestes,
Et famulos lassare greges, & vincere planctus,
Fataq;, & iniustos rabidis pulsare querelis
Cœlicolas solamen erat. Licet ipse leuandos,
Ad gemitus syluis comitatus, & amnibus Orpheus
Adforet, atque omnis pariter matertera vatem,
Omnis Apollineus tegeret, Bacchiq; sacerdos.
Nil cantus, nil fila, deis pallentis Auerni,
Eumenidumq; audita comis mulcere valerent,
Tantus in attonito regnabat pectore luctus.

DE DOLO.

Dolus an virtus in hoste quis quærit? q. d. nullus vel rarus.

Vergil. lib. 2. Æneid.

Mutemus clypeos, Danaumq; insignia nobis
Aptemus. Dolus an virtus quis in hoste requirat?

Dolosi vt vulpes fugiendi.

Horat. de Arte poëtica.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes.

DE DORMITATIONE.

Dormiens multum infelix dicitur.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Infelix tota quicunque quiescere nocte

Sustinet

Sustinet, & somnos præmia magna vocat.

Dormientes libenter cum paruo damno haud quiescunt.

Plautus in Rudente.

Vigilare decet hominem
Qui vult sua tempori conficere officia.
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro, & cum malo quiescunt.

DE DOTE.

Dos puellarum vera diuitiæ non sunt, sed pudicitia, pudor, cupiditatùmque refrænatio.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

Dos est magna parentum
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas,
Et peccare nefas, aut precium mori.

Plautus in Amphitryone.

Non ego illã mihi dotã duco esse, quæ dos dicitur,
Sed pudicitiã & pudorẽ, & sedatum cupidinem,
Deûm metum, parentum amorem, & cognatûm concordiam
Tibi morigera, atque vt munifica sim bonis, prosim probis.

Idem in Aulul.

Dummodo morata rectè veniat, dotata est satis.

Auso-

Ausonius in Biæ sententiis.

Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica.
Dos magis, quàm fama puellarum diligitur.

Plautus in Persa.

Tace stulta, non tu nunc hominum mores vides.
Quoinsmodi? hîc cum mala fama facile nubitur,
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.
Dotem accipiens imperium vendit.

Plautus in Asinaria.

Argentum accepi dote, imperium vendidi.

Vide de his plura in titulo De mulieribus.
Mulieres dotatæ, &c.

DE DVCIBVS.

Dux alios virtute atque in omni re præcedere debet, præcipuè Catonis exemplo, & ad hoc exhortatio notabilis.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

O quibus vna salus placuit mea signa secutis
Indomita ceruice moti, componite mentes
Ad magnum virtutis opus, summosq; labores.
-Primus arenas
Ingrediar, primusq; gradus in puluere ponam,
Me calor æthereus feriat, mihi plena venena
Occurrat serpens, fatoq; pericula vestra
Prætentate meo: sitiat quicunque bibentem

Videris:

Viderit, aut vmbra nemorum quicunq; petẽtem
Aestuet, aut equitem peditum præcedere turmas
Deficiat: si quo fuerit discrimine notum
Dux an miles eam

Et infrà.

Ipse manu sua pila gerens, præcedit anhelis
Militis ora pedes, monstrat tolerare labores,
Non iubet, & nulla vehitur ceruice supinus,
Carpentoq; sedens, somni parcissimus ipse est.
Vltimus haustor aquæ, cùm tandem fonte reperto
Indiga cogatur latices potare iuuentus,
Stat dum lixa bibat.

Et infrà de eodem Catone.

Cogit tantos tolerare labores
Summa ducis virtus, qui nuda fusus arena
Excubat, atque omni fortunam prouocat hora.

Silius Italic. lib. 1. bel. pun.

Primus inire manũ, postremus ponere Martem.

Claud. de 4. Honorij cons.

-Nec desine tales
Nate sequi: si bella tonant, prius agmina duris
Exerce studijs, & sæuo præstrue Marti.
Non brumæ requies, non hybernacula segnes
Eneruent torpore manus.

Et sequitur.

Si

Si longa moretur
Obsidio, tum vota cane secura remittas,
Inclusumq́, putes: multis damnosa fuêre
Gaudia, dispersi pereunt somnoq́, soluti.
Sæpius incautæ nocuit victoria turbæ.
Neu tibi regificis tentoria longa redundent
Delicijs, non imbelles ad signa ministros
Luxuries armata trahat, neu flantibus austris,
Neu pluuijs cedas, neu defensura calorem
Aurea submoueant rapidos umbracula soles.
Inuentis vtere cibis, solabere partes
Aequali sudore tuas. Si collis iniquus,
Primus ini. Syluam si cadere prouocat vsus,
Ne pudeat sumpta quercum strauisse bipenni.
Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum
Prætentet sonipes, fluuios tu protere curru
Hærentes glacie, liquidos tu scinde natatu.
Nunc eques in medias equitum te cõsere turmas,
Nunc pedes assistas peditj, tum promptius ibunt
Te socio, tum conspicuus, gratusq́ geretur
Sub te teste labor.

Ducis est subiectis parcere, superbos
verò debellare.

Vergil. 6. Aeneid.

Ha tibi erunt artes, pacisq́ imponere morem,

Parcere

Parcere ſubiectis. & debellare ſuperbos

Claud. de bel. Getico.

-Ignoſcere pulchrum
Iam miſero, pœnaq; genus vidiſſe precantem.

Ducis præſentia non parum prodeſt. abſentia verò è contra.

Vergil. lib. 9. Æneid.

Tum verò incumbunt, vrgetq; præſentia Turni.

Plautus in Amphitryone.

Vbi ſummus imperator non adeſt ad exercitum,
Citius quod non facto eſt vſus fit, quàm quod facto eſt opus.

Ducis virtus maxima eſt hoſtem interimere. ex Netonis ſententia.

Seneca in Octauia.

Extinguere hoſtem maxima eſt virtus ducis.

Nulla ducis virtus excellentior eſſe dicitur amore & liberalitate.

Martial. lib. 5. Epigram.

Quatenus hi non ſunt, eſto tu Cæſar amicus.
Nulla ducis virtus dulcior eſſe poteſt.

Duci turpis eſt ſomnolentia.

Silius Italic. lib. 3. bel. ciuil.

Turpe duci totam ſomno conſumere noctem
O rector Libyæ, vigili ſtant bella magiſtro.

Dux optimus quis sit.

Claud. de bel. Getico.

Ductorq; placebat,
Non qui præcipiti traheret simul omnia casu,
Sed qui maturo vol læta, vel aspera rerum
Consilio momenta regens, nec tristibus impar.
Nec pro successu tumidus, spatiumq; morandi,
Vincendiq; modum mutatis nosset habenis.

Duce percusso milites diffugiunt.

Ouid. lib. 3. Fastorum.

Diffugiunt Tyrij, quo quenque agit error, vt olim
Amisso dubiæ rege vagantur apes.

Valer. Flac. lib. 4. Argon.

Bebricas extemplo spargit fuga, nullus adempti
Regis amor, montem celeres syluamq; capessunt.

Ciues seruare virtus est maxima ducis ex Senecæ sententia.

Seneca in Octauia.

Seruare ciues, maior est virtus patriæ patri.

E

DE EBRIETATE.

Ebrietas quæ sit ferenda.

Ouid. lib. 2. de Remed. amoris.

Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, vt tibi curas
Eripiat: si qua est inter vtrunque, nocet.

Ebrietatem subsequitur arcanorum proditio, philautia & superbia.

Vergil. de Venere & vino.

Arcanum demens detegit ebrietas.

Horatius lib. 1. Oda 18.

-Subsequitur cæcus amor sui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem.
Arcanique fides prodiga perlucidior vitro.

Idem lib. 1. Epist. ad Torquatum.

Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes jubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit, ac docet artes.
Fœcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?

Ebrietas vera vt nocet, sic ficta prodest sæpe.

Ouidius de Arte amandi.

Ebrietas vt vera nocet, sic ficta iuuabit.

Ebrietas voluptatis comes est.

Silius Italicus lib. 15. bel. pun.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circa te semper volitans infamia pennis.

Vinum immoderatè sumptum non parum obest.

Ouid. lib. 2. de Remedio amoris.

Quid tibi præcipiam de Bacchi munere quæris?

Vin

Vina parant animos Veneri.

Idem de Arte amandi lib. 1.

Vina parant animos, faciunt q; caloribus aptos.
Cura fugit multo, diluitur q; mero.
Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit;
Tunc dolor, & cura, rugaq; frontis abit.
Tunc aperit mentes auo rarissima nostro
Simplicitas, artes excutiente Deo.

Tibullus lib. 1. Eleg. 7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora, tristitiæ dissoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus adfert,
Crura licet dura compede pulsa sonent.

Horat. Oda 18. lib. 1.

At ne quis modici transiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata, monet Sithonijs non lenis Euius,
Cùm fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt auidi.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cinthiam.

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas.

DE ELECTIS.

Electi sunt pauci.

Vergil. lib. 6. Aeneid.

-Pauci quos æquus amauit
Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus.

Ibidem.

-Pauci læta arua tenemus.

Idem in Viro bono.

Vir bonus & ſapiens, qualem vix reperit vnum
Millibus è multis hominum conſultus Apollo.

Auſonius de ſeptem ſapientum ſenten.

Plures eſſe Bias prauos, quàm clara Pyrene.

DE ELEMENTIS.

Elementa quatuor ſunt, ex quibus duo leuia exiſtunt. Ignis & aër, quæ ſurſum naturaliter tendunt. Aqua verò & terra grauia ſunt, & deorſum naturaliter tendunt.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Quatuor æternis genitalia corpora mundus
Continet, ex illis duo ſunt onoroſa, ſuoq́
Pondere in inferius, tellus atque vnda feruntur.
Et totidem grauitate carent, nulloq́ premente
Alta petunt, aër atque aëre purior ignis.

Idem lib. 1. Faſtorum.

Altum flamma petit, propter locus aëra cepit,
Sederunt medio terra fretumq́ loco.

Manilius lib. 1. Aſtron.

Ignis

Ignis in æth reas volucer se transtulit auras,
Summaq́ complexus stellantis culmina cœli
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit.
Proximus in tenueis descendit spiritus auras,
Aeraq́ extendit medium per inania mundi,
Ignem flatus alit vicinus subditus astris.
Tertia sors vndas strauit, statusq́ natanteis
Aequore perfudit toto nascentia ponto,
Vt liquor exhalet tenueis, vtq́ euomet auras,
Aëraq́ ex ipso ducentem semina pascat.
Vltima subsedit glomerato pondere tellus.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Ignea conuexi vis, & sine pondere cœli
Emicuit, summaq́ locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi leuitate, locoq́
Densior his tellus, elementaq́ grandia traxit,
Et pressa est grauitate sui: circumfluus humor
Vltima possedit, solidumq́ coërcuit orbem.

Ibidem.

Ne regio foret vlla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæq́ Deorum.
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus vndæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.

Elementa generabilia corruptibiliáve inuicem sunt.

Ouid.lib.15.Metamorph.

Quæ quãquam ſpatio diſtant, tamen omnia ſiunt
Ex ipſis, & in ipſa cadunt: reſolutaq; tellus
In liquidas rareſcit aquas, tenuatur in auras,
Aeraq; humor abit, dempto quoq; pondere rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemq; retexitur ordo,
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit,
Hinc in aquas, tellus glomerata cogitur vnda.

Elementa omnia & cœleſtia quæque communia ſunt.

Ouid.lib.6.Metamorph.

Acceſſit, poſitoq; genu Titania terram
Preſſit, vt hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetat, dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquas? Vſus cõmunis aquarũ eſt.
Nec ſolem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues vndas: ad publica munera veni.
Quæ tamen, vt detis, ſupplex peto.

DE ELOQVENTIA.

Eloquentiæ vis quanta.

Vergil.lib.1.Aeneid.

Sic ait, & dicto citius tumida æquora placat,
Collectaſq; fugat nubes, ſolemq; reducit.
Ac veluti magno in populo cum ſæpe coorta eſt

Seditio,

Seditio, fæuitq; animis ignobile vulgus,
Iamq; faces & saxa volãt, furor arma ministrat.
Tum pietate grauem, ac meritis si forte virũ quem
Conspexere, silent, arrectisq; auribus adstant.
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.
Sic cunctus pelagi cecidit fragor, æquora postquã
Prospicions genitor, &c.

Ouidius ad Pisonem.

Iudicis affectum, possessaq; pectora tentas,
Victus sponte sua sequitur quocunque vocasti,
Flet si flere libet, gaudet gaudere coactus,
Et te dente capit iudex, si non habet iram:
Sic auriga solet feruentia Thessalus ora
Mobilibus frenis in aperto flectere campo,
Qui modo non solum rapido permittit habenas
Quadrupedi, sed calce citat, modo torquet in am-
Flexibiles rictus, et nunc ceruice rotata (bas
Incipit effusos in gyrum carpere cursus.
Quis non attonitus iudex tua respicit ora?
Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mẽtem?
Nam tu siue libet pariter cum grandine nimbos
Densaq; vibrata iaculari fulmina lingua:
Seu iuuat astrictas in nodum cogere voces,
Et dare subtili vinacia verba catena,
Vim Lucretiade, breuitatem vincis Atride.

Dulci ſiue manus, liquidoq; fluentia curſu
Verba, nec incluſo, ſed aperto pingere flore,
Inclyta Neſtorij cedit tibi gloria mellis.

Eloquens forti viro dignior eſt, eique præponitur.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Quippe manu fortes, non ſunt tibi marte ſecundi
Conſilijs ceſſere meis, tibi dextera bello
Vtilis, ingeniũ eſt quod eget moderamine noſtro.
Tu vires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pregnare potes, pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes,
Nos animo. Quantoq; ratem qui temperat antei
Remigis officium, quanto dux milite maior:
Tanto ego te ſupero: necnon in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu: vigor omnis in illis.

Ibidem.

Mota manus procerũ eſt, & quid facundia poſſet
Tunc patuit, fortiſq; viri tulit arma diſertus.

Valer. Flacc. lib. 4. Argonaut.

Sed te non animus, nec ſolis viribus æquum
Credere: ſæpe acri potior prudentia dextra.

Eloquentiæ fructus maximus eſt.

Ouid. lib. 2. de Triſtib.

Diſcitur, innocuas vt agat facundia cauſſas.

Protegis

Protegit hæc fontes, immeritosq; premit.

Lucan. lib. 7. bel. ciuil. de Cicerone.

-Romani maximus autor
Tullius eloquij, cuius sub iure, togaq;
Pacificas sæuus tremuit Catilina secures,
Addidit inualidæ robur facundia causſæ.

Ouid. ad Pisonem.

Quin age maiorum iuueniis facunde tuorum,
Scande super titulos, & auitæ laudis honores,
Armorumq; decus præcede forensibus actis.
Sic etiam magnæ iam tunc Cicerone iuuenta
Laurea facundis cesserunt arma togatis.

Eloquentia affectu maximo appetenda non est, cùm noceat quandoque.

Iuuenalis Satyra 10.

Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare.
Eloquio sed vterque perit orator, vtrunque
Largus & exundans letho dedit ingenij fons,
Ingenio manus est, & cervix cæsa, nec vnquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.

DE EXEMPLIS.

Exempla aliorum quam vim habeant.

Horat. lib. 1. Ser. Satyra 4.

-Insuevit pater optimus hoc me

Vt fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
Cùm me hortaretur parce, frugaliter, atque
Viuerem vti contentus eo, quod mî ipse parasset:
Nónne vides Albi vt male viuat filius? vt q3
Barus inops? magnum documentũ, ne patriã rem
Perdere quis velit, à turpi meretricis amore
Cùm deterreret, Sectani dissimilis sis.
Ne sequerer moechas, concessa cùm Venere vti
Possem: deprensi non bella est fama Treboni,
aiebat, &c.
-Sic me
Formabat puerum dictis, & sæpe iubebat
Vt facerem quid, habes autorem quo facias hoc,
Vnum ex iudicibus selectis obijciebat.
Sæpe vetabat: an hoc inhonestum, & inutile factu
Nécne sit addubites? flagret rumore malo cum
Hic atque ille. Auidos vicinum funus vt agros
Exanimat, mortisq3 metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitijs.

Iuuenalis Satyra 14.

Sic natura iubet, velocius & citius nos
Corrumpũt vitiorum exempla domestica, magnis
Cùm subeant animos autoribus, &c. Ibidem.
-Quoniam dociles imitandis

Turpibus

Turpibus ac pravis omnes sumus.

DE EXPERIENTIA.

Experientia ad scientiam acquirendã maximè cõfert.

Terentius in Adelphis.

Nũquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vsus semper aliquid adportet noui,
Aliquid moneat, vt illa quæ te scire credas, ne-scias:
Et quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Ouid lib. 6. Metamorph.

-Seris venit vsus ab annis.

Experientia facit artem.

Manilius lib. 1. Astron.

Postquam omnis cœli species redeuntibus astris
Percepta, in proprias sedes, & reddita certis
Fatorum ordinibus sua cuique potentia forma,
Per varios vsus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Scit bene venator cervis vbi retia tendat,
Scit bene qua frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices: qui sustinet hamos,
Nouit quæ multo pisce natentur aquæ.

Experientia est prouidentiæ magistra.

Propertius

Propertius Eleg. 11. lib. 3.

Venturam melius præsagit nauita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Da veniam quæso, nimioq; ignosce timori,
Tranquillus etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus vnca cibis æra subesse putat.
Sæpe canem visum longè fugit agna, lvpumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollē quoq; saucia tactum,
Vanaq; sollicitis incitat vmbra metum:
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

F

DE FACILITATE.

Facilia quæque in principio difficilia videntur.

Lucret. lib. 2. de nat. rerum.

Sed neque tam facilis res vlla'st, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet.

Facilia aggredi difficile non est.

Ouid. lib. 3. de Trist.

In causſa facili, cuiuis licet esse diserto,
Et minime vires frangere quassa valent.
Subruere est arces, & stantia mœnia virtus:

Quilibet

Quilibet ignauí præcipitata premunt.

Manilius lib. 3. Aſtron.

-Facile eſt ventis dare vela ſecundis,
Fœcundumq́ ſolum varias agitare per arteis,
Auroq́ atque ebori decus addere, cum rudis ipſa
Materies niteat.

Facilitate atque clementia nil homini melius.

Terentius in Adelphis.

-Re ipſa repperi,
Facilitate nihil eſſe homini melius, neq; clementia.

DE FACTO.

Quæ quis vult facere ea publicare non debet.

Auſonius in ſententijs Thaletis.

Quod facturus eris, dicere ſuſtuleris.

Factum æternum haud eſſe poteſt,
quia nil fit æternum.

Seneca in Hercule Oeteo.

Verum eſt quod cecinit ſacer
Tangens Threiciam chelym
Orpheus Calliopæ genus:
Æternum fieri nihil.

Facti fama etiam poſt mortem manet.

Ouid. lib. 2. Faſtor.

Fama manet facti, poſito velamine currunt,
Et memorem famam qui bene geſſit habet.

Factum

Factum semel infectum fieri non potest ob contradictionis repugnantiam.

Horat. Oda 29. lib. 3.

Cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro, non tamen irritum
Quodcunque retro est efficiet, neque
Diffinget, infectumq; reddet
Quod fugiens semel hora vexit.

Plautus in Aulularia.

Factum est illud, fieri infectum non potest.

Idem in Captiuis.

Quod male feci cruciar, modo si infectũ fieri possit

Facinus maximum absque periculo non committitur.

Terentius in Heauton.

Nõ fit sine periculo facinus magnũ et memorabile.

DE FALLACIA.

Fallacia alia aliam sæpe expellit.

Terentius in Andria.

Fallacia alia aliam trudit.

Fallere aliquem sub amici nomine, tuta frequensque est uia, at criminosa tamen.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Tuta, frequensq; via est per amici fallere nomen.
Tuta frequensq; licet sit via, crimen habet.

Fallenti

Fallentes fallere licet.

Ouidius lib. 1. de Arte amandi.

Fallite fallentes, ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos quos posuere cadant.

DE FAMA.

Fama velox est, atque eundo crescit, merito igitur fallax loquaxque dicitur.

Vergil. lib. 4. Aeneid.

Extemplo Libyæ magnas it fama per vrbes:
Fama, malum, quo non aliud velocius vllum.
Mobilitate viget, viresq; acquirit eundo.
Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingreditur q; solo, & caput inter nubila condit.
Illam terra parens ira irritata deorum
Extremã (vt perhibent) Cœo, Enceladoq; sororem
Progenuit, pedibus celerem, & pernicibus alis,
Monstrum horrendum, ingens; cui quot sunt corpore plumæ,
Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidem ora sonant, tot surrigit aures.
Nocte volat cœli medio, terræq; per vmbram,
Stridens: nec dulci declinat lumina somno.
Luce sedet custos, aut summi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat vrbes,
Tam ficti, pravi q; tenax, quàm nuntia veri.

Ouid. lib. 9. Metamorph.

-Fama loquax peruenit ad aures
Deianiratuas, quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit.

Idem lib. 12. Metamorph.

Orbe locus medio est inter terras q; fretumqué,
Cœlestesqué plagas, triplicis confinia mundi.
Vnde quod est vsquam, quamuis regionibus absit,
Inspicitur, penetratq; cauas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaqué domum sibi legit in arce,
Innumerosqué aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte diequé patet, tota est ex ære sonanti,
Tota fremit, vocesqué refert, iteratqué q audit.
Nulla quies intus, nullaqué silentia parte.
Nec tamen est clamor, sed parua murmura vocis.
Atria turba tenet, veniunt leue vulgus, euntqué.
Mixtaqué cum veris passim commeta vagantur,
Millia rumorum, confusaqué verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
Hi narrata ferunt alio, mensuraqué ficti
Crescit, & auditis aliquid nouus adijcit autor.
Ipsa quid in cœlo rerum pelagoqué geratur,
Et tellure videt, totumqué inquirit in orbem.

Idem lib. 4. de Ponto.

En

En ego lætarum venio tibi nuntia rerum
Fama, per immensas aëre lapsa vias.

Martial. lib. 7. Epigr.

Certus abest autor, sed vox hoc nuntiat omnis:
Credo tibi, verum dicere fama soles.

Plautus in Persa.

Inimici famam non ita, vt nata est, ferunt.

Famam bonam amittere peius est, quàm nobilissima quæque.

Horat. Satyra. 2. lib. 1.

-Vnde
Fama malũ grauius, quã res, trahit. An tibi abũdè
Personam satis est, non illud, quicquid vbique
Officit, euitare, bonam deperdere famam?

Famam incontaminatam seruans diues sat est.

Plautus in Mostella.

Ego si bonam famam mihi seruasso, sat ero diues.

Fama hominum licet longa sit, tamen à morte secunda tandem delebilis est.

Boëtius Metro. 7. lib. 2.

Quid ô superbi colla mortali iugo
Frustra leuare gestiunt?
Licet remotos fama per populos means
Diffusa linguas explicet,
Et magna titulis fulgeat claris domus,
Mors spernit altam gloriam,

Immolvit humile pariter, & celsum capit.
Æquatq; summis infima,
Vbi nunc fidelis ossa Fabricij manent?
Quid Brutus, aut rigidus Cato?
Signat superstes fama tenuis, pauculis
Inane nomen literis.
Sed quid decora nouimus vocabula?
Num scire consumptos datur?
Lacertis ergo prorsus ignorabiles,
Nec fama notos efficit.
Quod si putatis longius vitam trahi,
Mortalis aura nominis,
Cum sera vobis rapiet hoc etiam dies,
Iam vos secunda mors manet.

Ausonius lib. Epigram.

Miremur perisse homines, monumenta fatiscunt,
Mars etiam saxis, nominibusq; venit.

Fama, seu virtutis nomen supercst tantum,
cætera verò mortis sunt.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Fama manet facti, posito velamine currunt,
Et memorem famæ, qui bene gessit, habet.

Idem de Sappho.

At mihi Pegasides blandissima carmina dictant,
Iam tantur toto nomen in orbe meum.

Idem

Idem lib. 3. de Ponto.

Corpora debentur mœstis exanguia bustis,
Effugiunt structos nomen honosq; rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitauit Orestem,
Sed tamen in laudes viuit vterque suas.

Idem 4. de Ponto.

Famaq; post cineres maior venit. Idem li. 1. Eleg.

Scindentur vestes, gemmæ frangentur, & aurum:
Carmina quam tribuent fama perennis erit.

Idem lib. 3. de Tristib.

Singula quid referam? nil non mortale tenemus.
Pectoris exceptis ingenijsq; bonis.
En ego cùm patria caream, vobisq; damnoq;,
Raptaq; sint adimi quæ potuere mihi,
Ingenio tamen ipse meo comitorq; fruorq;:
Cæsar in hoc potuit iuris habere nihil.
Quilibet hunc sæuo vitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.

Propert. lib. 3. Eleg.

At non ingenio quæsitum nomen ab æuo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.

Ausonius in Thaletis sententijs.

Vita perit mortis, gloria non moritur.

DE FAME.

Famis descriptio.

Ouid.8.Metamorph.

Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus.
Frigus iners: illic habitant Pallorq; Tremorq;
Et ieiuna fames.

Et infrà.

Quæsitamq; famem lapidoso vidit in antro,
Vnguibus & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cana lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam spectari viscera possent,
Ossa sub incuruis extabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus, pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumq; tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.

Latrante stomacho omnis mora bilem mouet.

Plautus in Amphitryone.

Fames, & mora bilem in nasum conciunt.

Esutienti dulcia gustabiliáve sunt quæque.

Ouid.lib.6.Metamor.

Haustus aquæ mihi nectar erit: vitamq; fatebor
Accepisse simul, vitam dederîtis in vndis.

Horatius Satyra 2.lib.2.

Ieiunus stomachus rarò vulgaria temnit.

DE FATO.

Fatum (seu causarum ordo) immutabile est, ex quo humanum genus regi necessario quidam opinantur, sed falsò: nisi intelligant per fatum Dei voluntatem, & hæc immutabilis est, vt suprà ostensum titulo de Deo.

Vergil. lib. 6. Aeneid.

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

Iuuenalis Satyra 9.

Fata regunt homines.

Seneca in Oedipo.

Fatis agimur, credite fatis.
Non sollicitæ possunt curæ
Mutare rati stamina fusi.
Quicquid patimur mortale genus,
Quicquid facimus, venit ex alto,
Seruat q; sua decreta colus
Lachesis dura reuoluta manu.
Omnia secto tramite vadunt
Primusq; dies dedit extremum.
Non illa Deo vertisse licet,
Quæ nexa suis currunt causis.
It cuique ratus prece non vlla
Mobilis ordo: multis ipsum
Timuisse nocet: multi ad fatum.

Venêre ſuum, dum fata timent.

Idem in Octauia.

Regitur fatis mortale genus
Nec ſibi quiſquam ſpondere poteſt
Firmum & ſtabile: perq; caſus
Voluitur varios ſemper nobis
Metuenda dies.

Manilius lib. Aſtro.

Mitto, quod certum eſt, & ineuitabile fatum.

Idem lib. 4. Aſtron.

Soluite mortales animos, curasq; leuate,
Totq; ſuperuacuis vitam deflete querelis.
Fata regunt orbem, certa ſtant omnia lege,
Longaq; per certos ſignantur tempora curſus.
Naſcentes morimur, finisq; ab origine pendet.
Tunc & opus, & regna fluunt, & ſæpius orta
Paupertas, artesq; datæ, moresq; creati,
Et vitia & clades, damna & compendia vitæ.
Nemo caret damno, poterit nec habere negatum,
Fortunámve ſuis inuitam perdere votis,
Aufugere inſtantem. Sors eſt ſua cuique neciſq;.
At niſi fata darent leges vitæq; neciſq;,
Fugiſſent ignes Aeneam, Troia ſub vno
Non euerſa viro, fatis viciſſet in ipſis.
Aut lupa proiectos nutriſſet Martia fratres.

Romaq;

Romaq́ sic enata foret, pecudumq́ magistri
In Capitolinos auxissent culmina montes,
Includive sua potuisset Iupiter arce
Captus, vel caput hic orbis foret igne sepultus,
Vulneribus victor repetisset Mutius vrbem
Solus, & oppositis claussisset Horatius armis
Pontem, vrbemq́ simul rupisset fœdera virgo,
Treſq́ sub vnius fratres virtute iacerent,
Nulla acies tunc euicit, pendebat ab vno
Roma viro, regnumq́ orbis sortita iacebat.

Fatum diuinæ subiicitur potestati.

Statius lib. 5. Syluarum.

-Heu durus fati tenor, estne quod illi
Non liceat? quantæ poterant mortalibus annis
Accessisse moræ? sinu pater omne teneret
Arbitrium, cæco generet quos mors clusa barathro,
Longius & vacuæ possissent stamina Parcæ.

fata, id est, aduersa qui procul cauit, ac vitæ bona, id est, prospera proiecit, nullo ei opus est vt mortem cupiat petatque. Vtrumque enim velle timidi est.

Seneca in Oedipo.

Qui fata procul cauit, ac vitæ bona
Proiecit atque abscidit, & casus suos
Onerauit, ipsi, cernis vt, nullo est opus
Quare ipse mortem cupiat, aut quare petat.

Vtrumq; timidi est velle. Contempsit mori
Qui non concupiscit.

DE FAVORE.

Fauor hominum nulla arte quæritur melius, quàm seruare hominem.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Conueniens hominũ est, hominẽ seruare voluptas,
Et melior nullâ quæritur arte fauor.
Quis non Antiphatẽ Læstrigona deuouet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?

Fauor opus adiuuat, laboremque minuit.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Scribentem iuuat ipse fauor, minuitq; laborem,
Cumq; suo crescens pectore feruet opus.

DE FELICITATE.

Felix, boni fontem, id est, Deum videre qui potuit.

Boëtius Metro. 12. lib. 3.

Felix qui potui boni
Fontem visere lucidum.
Felix qui potuit grauis
Terræ soluere vincula.

Felix non erat, qui potuit cadere.

Boëtius Metro. 1. lib. 1.

Quid me felicem toties iactastis amici?
Qui cecidit, stabili non erat ille gradu.

Felix

Felix dicitur, quem aliena pericula cautum reddunt.

Tibullus Eleg. 7. lib. 3.

Vos ego nunc moneo, felix quicunque dolore
Alterius discès posse carere tuo.

Plautus.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Terentius.

Ex alijs periculum facito tibi quod ex vsu siet,

Felix dicitur, mortis metum qui suis subiecit pedibus.

Vergilius lib. 2. Georg.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
Atq; metus omneis, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumq; Acherontis auari.

Felix dicitur, qui suis contentus vivit, neque se alijs negotiis immiscet.

Claudianus de sene Veronensi.

Felix, qui propriis aevum transegit in aruis.
Ipsa domus puerum, quem vidit ipsa senem,
Qui baculo nitens, in qua reptauit arena,
Vnius numerat secula longa casa.
Illum non vario traxit fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
Non freta mercator timuit, non classica miles,
Non rauci lites pertulit ille fori.

Indocilis rerum, vicinæ nescius vrbis,
Aspectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis, non consule computat annum,
Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager soles, idemq; reducit,
Metitur q; suo rusticus orbe diem.
Ingentem meminit parvo qui gramine quercum,
Aequævumq; videt consenuisse nemus.

Et infrà.

Erret & extremos alter scrutetur Iberos,
Plus habet hic vitæ, plus habet ille viæ.

Felix esse dicitur qui terrenas cupiditates superauit.

Iuuenalis Satyra 13.

-Plurima felix.
Paulatim vitia atque errores exuit omnes.

Boëtius metro. 12. lib. 3.

Felix qui potuit graues
Terræ soluere vincula.

Felices dicuntur, æquanimiter sustinentes incommoda presentis vitæ.

Iuuenalis Satyra 13.

-Dicimus autem
Hos quoque felices qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare iugum vita didicere magistra.

Felices

Felices vocantur illi, quorum amor, scilicet Dei, & proximi, vsque ad mortem perseuerat.

Horatius Oda 13. lib. 1.

Felices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulsus querimonijs
Suprema citius soluet amor die.

DE FIDE.

Fidei commendatio maxima, eo quod sine ipsa pax nusquam reperitur.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun. 2.

Ante Iouem genera ta decus diuûmq; hominúmq;
Qua sine non tellus, pacem non æquora norunt,
Iustitiæ consors, tacitumque in pectore numen.
Exitiúmne tuæ dirum spectare Sagunthi,
Et tot pendentem pro te dea cernere pœnas
Vrbem lenta potes? moritur tibi vulgus, & vna
Te matres vincente fame: te mœsta virorum
Ora vocant, primaque sonat te voce minores:
Fer cœlo auxilium, & fessis da surgere rebus.
Hæc satus Alcmena.

Fidei ad Herculem responsio lepidissima, quæ ait, se regiones omnibus malis pollutas habitare non posse.

Ibidem.

Contrà cui talia virgo:

Cerno

Cerno equidē, nec pro nihilo est mihi fœdera rūpi,
Statque dies ausis olim tam tristibus vltor.
Sed me pōtutas properantem linquere terras,
Sedibus his, tectisq; Iouis succedere adegit
Fœcundum in fraudes hominūm genus, impia liqui,
Et quantum terrent, tantum metuentia regna,
Et furias auri, nec vilia præmia fraudum,
Et super hæc ritu horrificos, ac more ferarum
Viuentes rapto populos, luxuq; solutum
Omne decus, multaq; oppressum nocte pudorem.
Vis colitur, turrisq; locum sibi vendicat ensis,
Et probris cessit virtus. En aspice gentes,
Nemo insons, pacem seruant commercia culpæ.

Fides clementiæ germana.

Claudianus lib. 2. in Stiliconis laudes.

Huic diuæ germana fides, eademq; sororis
Corde tuo delubra tenent:

Fides amorem amicitiasqué maximè seruat.

Ibidem.

Hæc & amicitias longo post tempore firmat,
Mansuroq; adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium, paruæ strepitu nec vincula noxæ
Dissolui patitur, nec fastidire priorem
Allicitur veniente nouo, benefacta tenere,
Respuere offensas facilis, pariterq; minoris

Officij,

Officij, magnique memor superare laborat:
Vtq; hostes armis, meritis sic vincit amicos.

Propertius lib. 2. Eleg.

Multũ in amore fides, multum constantia prodest.

Fides Deo placet magis, quàm sacrificium.

Ouidius Epist. 18.

Non boue mactato cœlestia numina gaudent,
Sed quæ præstanda est, & sine teste, fide.

Fides tarda solet esse in rebus magnis.

Ouid. Epist. 16. Heroid.

Tarda solet magnis rebus inesse fides.

Fides aduersis rebus abest.

Lucanus lib. 9. de bel. ciuil.

Clausa fides miseris.

Seneca in Hercule Oeteo.

Non rata fides vbi iam melior
Fortuna ruit.

Silius Italicus lib. 11. bel. Pun. secun.

Stat nulla diu mortalibus vsquam
Fortuna titubante fides

Fides empta haud perdurat.

Claudianus de 4. Honor. Consul.

Perdurat non empta fides, nec pectora merces
Alligat.

Fides opere, non verbo præstanda est.

Ouidius 2. Fastorum.

Surgit,

Surgit, cui dederat clarum Collatia nomen.
Non opus est verbis, credite rebus, ait.

Fides regnis postponenda non est.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun. secun.

Quis verò non æqua dedit victoria nomen?
Audite ô gentes, non rumpite fœdera pacis.
Nec regnis post ferte fidem.

Fides prohibet arcana loqui.

Seneca in Oedipo.

Fatere, ne te cogat ad verum dolor.
PH. *Prohibet fides.*

Fides in senibus maior est, quam in iuuenibus, ipsa quippe robustos annos exigit.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil.

Ardua quippe fides robustos exigit annos.

Ibidem de Ptolomæo rege.

Pelleusq; puer gladio tibi colla recidit
Magne tuo.

Seneca in Octauia.

Teneris in annis haud satis clara est fides.

Claudianus de 4. Honorii. Consul.

-Præmissa futuris
Dant exempla fidem.

Fides atque taciturnitas seruis necessaria est.

Terentius in Andria.

Nihil istat opus est arte ad hanc rem, quam paro.

Sed

Sed his, quæ semper in te intellexi sitas,
Fide & taciturnitate.

fides nusquam tuta est.

Vergil. lib. 4. Aeneid.

Nusquam tuta fides.

Manilius lib. 2. Astron.

Perq; tot ætates hominum, tot tempora & annos
Tot bella, & varios etiam sub pace labores,
Cùm fortuna fidem quærat vix inuenit vsquam.
At quanta est scelerum moles per sæcula cuncta?
Quamq; onus inuidiæ non excusabile terris?
Venales ad fata patres matrumq; sepulchra
Imposuit, Phœbus noctem terrasq; reliquit.
Quid loquar euersas vrbeis, & prodita templa?
Et varias pacis clades, & mixta venena,
Insidiasq; fori, cædes in mœnibus ipsis,
Et sub amicitiæ grassantem nomine turbam?
Et fas atque nefas mixtum, legesq; per ipsas
Sæuit nequities, pœnas iam noxia vincit,
Scilicet in multis quoniam discordia vincit,
Corpora nascuntur, pars & sublata per orbem,
Et fidei rarum fœdus, pacisq; tributum:
Vtq; sibi cœlum, sic tellus dissidet ipsa,
Atque hominum gentes inimica sorte feruntur.

fidei violator amarissimas luet pœnas.

Silius

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun. sec.

-Qui frangere rerum
Gaudebit pacta, ac tenues spes linquet amici,
Non illi domus aut comunx, aut vita manebit
Vnquam expers luctus, lacrymaq́, aget æquore semper,
Ac tellure premens, aget ægrum nocte dieq́,
Despecta ac violata fides.

Quantum nummorum habent homines, tantum habent & fidei.

Iuuenalis Satyra 3.

Quantum quisq; sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

DE FIDELITATE.

Fidelis in pecuniis, etiam in arcano tegendo fidelis existimandus est.

Terentius in Phormione.

Cuius tu fidem in pecunia perspexeris,
Verêre ei verba credere?

Fidem in malâ iniustáve causa seruare scelus est.

Seneca in Hercule Oeteo.

Præstare fateor posse me tacitam fidem
Si scelere careat, interim scelus est fides.

Fidelitatis seruandæ precatio, seu admonitio dignissima.

Ouid. Epist. 19. Heroid.

Vt valeant, alia ferrum patiuntur, & ignes,
Fert alijs triſtem ſuccus amarus opem.
Nil opus eſt iſtis, tantum periuria vita,
Teq; ſimul ſerua, meq; datamq; fidem.

Seneca in Hercule Oetreo.

Sed te per omne cœlitũm numen precor,
Per hunc timorem, quicquid arcani apparo
Penitus recondas, & fide tacita premas.

Plautus in Cap.

Fac fidelis ſis fideli, caue fluxam fidem geras.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Vox (ſcilicet fidei) *occulta ſubit, paſſim diffuſa per aures:*
Fœdera mortales ne ſæuo rumpite ferro,
Sed caſtam ſernate fidem, fulgentibus oſtro
Hæc potior regnis.

Fidelitatis ſeruandæ promptiſſima.

Terentius in Phormione

Iſthæc mihi res ſollicitudini eſt,
Neque defetiſcar vnquam adeo experirier,
Donec tibi id quod pollicitus ſum, effecero.

Ibidem.

Quanta hæc mea paupertas eſt, tamen
Adhuc curaui vnũ hoc quidẽ, vt mihi eſſet fides.

Fidelissimi vitæ intimatio perpulchra, maximè in promissorum syncerissima obseruatione.

Plautus in Asinaria.

Eidem homini si quid rectè curatum velis
Mandes, mori sese miserè mauolet,
Quam non perfectum reddat, quod promiserit.

Fideles seu fœdera obseruantes, nunc egent, fœdifragi verò ditantur.

Claud. lib. 2. in Eutrop.

At nunc qui fœdera rumpit,
Ditatur: qui seruat, eget.

DE FILIIS.

Filii domandi sunt, atque ad laborem paulatim assuefaciendi, moraliter.

Vergil. lib. 3. Georg.

Tu quos ad studium atque usum formabis agrestem,
Iam vitulos hortare: viamq; insiste domandi
Dum faciles animi iuuenum, dum mobilis ætas.
Ac primum laxos tenui de vimine circlos
Ceruici subnecte, dehinc vbi libera colla
Seruitio adsuerint, ipsis è torquibus aptos
Iunge pares, & coge gradum conferre iuuencos.

Claud. in panegyr. 3. Honorij consul.

Mox vbi firmasti recto vestigia gressu,

Non

Non tibi desidias molles, nec marcida luxus
Otia, nec somnos genitor permisit inertes,
Sed noua per duros instruxit membra labores,
Et cruda teneras exercuit indole vires,
Frigora saeua pati, grauibus non cedere nimbis,
Aestiuum tolerare iubar, transnare sonoras
Torrentem furias, ascensu vincere montes,
Planitiem cursu, valles & concaua saltu,
Necnon in clypeo vigilas perducere noctes,
In galea portare niues, nunc spicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari spargere funda:
Quoq; magis nitidum pugnæ inflammaret amorẽ
Facta tui numerabat aui.
Hæc tibi virtutum stimulos, hæc semina laudum,
Hæc exempla dabat, non otius hausit Achilles
Semiferi præcepta senis, seu cuspidis artes,
Siue lyræ cantus, medicas seu disceret herbas.

filius à parentum moribus degenerans.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Aetas parentum peior auis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

filii tales esse dicuntur, vt eos parentes esse simant.

Terentius in Adelphis.

Sic fiet modo, vt nunc est quæso,
Vt quisque filium suum vult esse, ita est.

Filii parentum acta moresqúe vt plurimum imitantur. De quo infrà tit, de parentibus plura.

Horat. Oda. 4. lib. 4.

Fortes creantur fortibus & bonis.
Est in iuuencis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Seneca in Hippolyto.

Redit ad autores genus,
Stirpemq; primam degener sanguis refert.

Filii obedientes hilaritet quod decet parentibus peragunt.

Terentius in Andria.

P. *Neque istic, neque alibi tibi vsquam erit in me*
S I. *Facis quod te decet,* (*mora*
Cum isthoc, quod postulo, impetro cum gratia.

Filii parentum mortem appetunt sæpissimè.

Terentius in Adelph.

-Porrò autẽ num studeo illis vt quàm plurimum
Facerem, contriui in quærendo vitam, atque ætatem meam.
Nunc exacta ætate hoc fructus pro labore ab his fero odium:
Meam autem mortem expectant.

Filias

Filias nuptui inuitas tradere insciția est.

Plautus in Sticho.

Stultitia est pater venatum ducere inuitos canes.
Hostis est vxor, inuita quæ ad virũ nuptũ datur.

Filiarum pudicitiam parentes seruare non nimis possunt.

Plautus in Epidico.

Doctè & sapienter
Dicis, non nimis potest pudicitiam quisquam suæ seruare filiæ.

DE FINE.

Finis acta probat.

Ouid. Epist. 1. Heroid.

Exitus acta probat, careat successibus opto
Quisquis ab euentu facta notanda putat.

Miserabilis summorum imperatorum ac regum finis.

De Crassi fine sic Ouid. lib. 6. Fast.

Crassus ad Euphraten aquilas, natumq́, suosq́,
Perdidit, & letho est vltimus ipse datus.

Et Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

-Miserando funere Crassus
Assyrias Latio maculauit sanguine Carras

De Crœsi fine in hunc modum Ouid. lib. 4. de Ponto.

Diuitis audita est cui non opulentia Crœsi?

Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.

Ibidem de Dionysij tyranni fine.

Ille Syracusius modo formidatus in urbe
Vix humilis ludi vim reppulit arte famem.

Idem lib. 5. de Trist. ib. de eodem.

Vilia qui quondam miseris alimenta negarat
Nunc mendicato pascitur ille cibo.

De eodem sic Iuuenalis 10. Saty.

Quos libet hic tumulus
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantum res anxius optat.

Idem eadem Satyra de Hannibalis fine.

Expende Hannibalem, quot libras in duce summo
Inuenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
Perfusa oceano, Nilotica, indomitaq; repemi.
Rursus ad Aethiopas populos, aliosq; elephantes
Additur imperijs Hispania, Pyrenzum
Transilit: opposuit natura alpemq; nivemq;,
Diduxit scopulos, & montem rupit aceto,
Iam tenet Italiam, tamen vltra pergere tendit,
Actum (inquit) nihil est, nisi Pœno milite portas
Frangimus, & media vexillum pono suburra.
O qualis facies, & qualis digna tabella,
Cum Getula ducem portaret bellua luscum.
Exitus ergo quis est? o gloria, vincitur idem,

Nempe

Nempe & in exilium praeceps abis, atq; tibi magnus
Mirandusq; cliens sedet ad praetoria regis,
Donec Bithyno libeat iugulare tyranno.
Finem animae, quae res humanas miscuit olim
Non gladij, non saxa dabunt, non tela, sed ille
Cannarum vindex & tanti sanguinis vltor
Annulus, i demens, & saevas curre per alpes
Vt pueris placeas, & declamatio fias.

Idem Silius Italic. lib. 1. bel. Pun.

Vagus exulin vrbe
Errabit toto patriis proiectus ab oris,
Tergaq; vertentem trepidans Carthago videbis.
Sepe Sagunthinis somnus hic exterritus vmbris
Optabit cecidisse manu, ferroq; negato
Insitus quondam stygius bellator ad vndas
Deformata ferat luenti membra veneno.

Sic & Manilius lib. 4. Astron.

Quid referam Cannas, admotaq; moenibus arma,
Varronemq; pigrum? magnum quod viuere posset,
Postq; tuos Trasimene lacus Fabiumq; morandem
Accepisse ingum victas Carthaginis arces?
Spectatum Hannibalem nostris cecidisse catenis
Exiliumq; rogi furtiua morte luisse.

De Mario fine: qui septies Cons. fuit. sic Ouid. lib. 4. de Ponto.

Ille Iugurthino clarus Cimbroq3 triumpho,
Quo victrix toties consule Roma fuit,
In cœno Marius iacuit, cannaq3 palustri,
Pertulit & tanto multa pudenda viro.

Iuuenalis 10. Satyra.

Exilium & carcer Minturnarumq3 paludes
Et mendicatus victa Carthagine panis
Hinc caussas habuere: quid illo ciue tulisset
Natura in terris, quid Roma beatius vnquam,
Si circunducto captiuorum agmine, & omni
Bellorum pompa animam exhalasset opimam,
Cùm de Theutonico vellet descendere curru?

Lucanus item lib. 2. bel. ciuil.

Cùm post Theutonicos victor Libycosq3 triũphos
Exul limosa Marius caput abdidit vlua,
Stagna auidi texere soli, laxaq3 paludes
Depositum fortuna tuum, mox vincula ferri
Exedere senem, longusq3 in carcere pudor.

Idem.

-Idem pelago delatus iniquo,
Hostilem in terram, vacuisq3 mapalibus actus
Nuda triumphati iacuit per regna Iugurtha,
Et Pœnos pressit cineres, solatia fati
Carthago, Mariusq3 tulit. Et mox.
Septimus exequitur repetitis fascibus annus,

Ille

Ille fuit vitæ Mario modus, omnia passo
Quæ peior fortuna potest, atque omnibus vso
Quæ melior, mensoq; homini quid fata parārent.

Martialis lib. 4. Astron.

Et Cimbrum in Mario, Mariumq; in carcere
vinctum
Quod consul toties exul, ex exule consul.
Et iacuit Libycis compar iactura ruinis,
Atque crepidinibus cepit Carthaginis vrbem.
Hoc n'si fata darent vnquam fortuna tulisset?

De Pompeij Magni fine sic Ouid. lib. 4. de Ponto.

Quid fuerat Magno maius? tamen ille rogauit,
Submissa fugiens voce clientis opem.
Cuiq; viro totus terrarum paruit orbis,
Indignus effectus omnibus ipse magis.

Item Iuuenalis Satyra 10.

Prouida Pompeio dederat Campania febres
Optandas, sed multæ vrbes, & publica vota,
Vicerunt. Igitur fortuna ipsius & vrbis
Seruatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœna caruit, ceciditq; Cethegus
Integer, & iacuit Catilina cadauere toto.

Manilius item lib. 4. Astron.

Quis te Niliaco perituru littore Magne

Post

Post victas Mithridatis opes, pelagusq; receptum,
Et tres emenso meritos ex orbe triumphos?
Cumq; etiam posses alium componere magnum
Crederet, vt corpus sepeliret naufragus ignis,
Et collecta rogum facerent fragmenta carinæ?
Quis tantum mutare potest sine numine fati?

De Cæsaris miserabili fine hæc Manilius lib. 4. Astronom.

Ille etiam cœlo genitus, cœloq; receptus
Cùm bene compositis victor ciuilibus armis
Iura togæ regeret, toties prædicta cauere
Vulnera non potuit, toto spectante senatu.
Indicium dextra retinens nomenque cruore
Delenit proprio, posset vt vincere fata.

De Priami fine miserabili Iuuenal. satyr. 10.

Incolumi Troia Priamus veniisset ad vmbras
Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, vt primos ederet planctus
Cassandra inciperet, scissaq; Polyxena palla,
Si foret extinctus diuerso tempore, quo iam
Cœperat audaceis Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
Euersa, & flammis Asiam ferroq; cadentem.

Tunc

Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram summi Iouis, vt vetulus bos,
Qui domini cultris tenue & miserabile collum
Præbet, ab ingrato iam fastiditus aratro,
Exitus ille vtcunque hominis.

Seneca in Troade de eodem.

Ille tot regum parens
Caret sepulcro Priamus, & flamma indiget
Ardente Troia.

Manilius lib. 4. Astronomicôn.

Quid numerem euersas urbes regnumq; ruinas?
Inq; rogo Crœsum, Priamumq; in littore truncum
Cui nunc Troia rogus?

De Ruffini merito Claud. lib. 2. Ruff.

Vnus per medios audendi promptior ense
Prosilit exerto, dictisq; & vulnere torvus
Appetit, hac Stilico, quem tactas pellere dextras
Te ferit, hoc absens inmadet viscera ferro.
Sic fatus: meritoque latus transuerberat ictu.
Felix illa manus talem quæ prima cruorem
Hauserit, & fessi pœnam liberauerit orbis.
Mox omnes fodiunt hastis: artusque tremendos
Dilaniant, vno tot corpore pila repescunt.
Et non infecto puduit mucrone reuerti:
Hi multus auidos, & adhuc spirantia vellunt

Lumina,

Lumina, truncatos alij rapuere lacertos.
Amputat ille pedes, humerum quatit ille solutis
Nexibus, hic fracti reserat curuamina dorsi,
Hic iecur, hic cordis fibras, hic pandit anheli
Pulmonis latebras: spatium non inuenit ira,
Nec locus est odijs consumpto funere, vix tum
Deseritur, sparsumq3 cadit per tela cadauer.
Nec minus assiduis certant elidere saxis
Prodigiale caput, quod iam de cuspide summa
Nutabat, digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quinetiam ludo concessa vagatur,
Æra petens, pœnasq3 animi persoluit auari
Terribili lucro, viuosq3 imitata retentus
Cogitur addactis digitos inflectere neruis.

De Xerxis exercitu ac fine Iuuenal. 10. Satyra in hunc modum scribit.

-Creditur olim
Velificatus Athos, & quicquid Græcia mendax
Audet in historia, constratum classibus ijsdem,
Suppositumq3 rotis solidum mare, credimus altos
Defecisse amneis, epotaq3 flumina Medo
Prandente, & madidis cãtat quæ Sostratus alis.
Ille tamen qualis rediit Salamine relicta
In Corum atque Eurum solitus sæuire flagellis
Barbarus Æolio nunquam hoc in carcere passos,

Ip-

Ipſum compedibus qui viſerat Ennoſigæum?
Mitius id ſane, quod non & ſtigmate dignum
Credidit, huic quiſquam vellet ſeruire deorum?
Sed qualis rediit? nempe vna naue cruentis
Fluctibus, ac tarda per denſa cadauera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.

Finis attendendus eſt in re omni, nam metrum & menſura omnium agentium eſt

Iuuenalis Satyra 10.

Feſtino ad noſtros, & regem tranſeo Ponti
Et Cræſum, quem vox iuſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ iuſſit ſpatia vltima vitæ.

Auſonius de ſeptem Sapient.

Expectare Solon finem docet, ortus Athenis
finis vitæ incertus eſt.

Ouidius de Philomela.

Vita data eſt vtenda, data eſt ſine fœnore nobis
Mutua nec certa perſoluenda die.

Horatius Oda. 13. lib. 2.

Quod quiſque vitet, nunquam homini ſatis
Cautum eſt in horas.
Sed improuiſa lethi
Vis rapuit, rapietqué gentes.

Horatius lib. Epodôn.

Fugit iuuentus & verecundus color,

Reliquit

Reliquit ossa pelle amicta lurida,
Tuis capillus albus est odoribus:
Nullum a labore me reclinat otium,
Urget diem nox, & dies noctem: neque est
Leuare tenta spiritu praecordia.

Seneca in Thyestes.

Nemo tam diuos habuit fauentes
Crastinum vt posset sibi polliceri,

Statius lib. 2 Syluarum.

-Nos anxia plebes,
Nos miseri, quibus vnde dies suprema, quis eius
Exitus incertum, quibus insistat fulmen ab astris,
Quae nubes fetus sonent, nil flecteris istis?
Sed flectere libens.

Ouid. lib. 5 de Trist. lib.

Nil homini certum est, fieri quis posse putaret
Vt facerem in medijs haec ego sacra Getis?

Ad proprium finem omnia tendunt naturaliter, nec vnquam quiescunt, quousque eis data fuerint.

Boëtius metro 2. lib. 3.

Repetunt proprios quaeque recursus,
Reditu quę suo singula gaudent.
Nec manet vlli traditus ordo,
Nisi quod fini iunxerit ortum,
Stabilemq; sui fecerit orbem.

DE

DE FORMA.

Forma colorque naturalis nemini vitio datur, sed laudi magis.

Propert. Eleg. 18. lib. 2.

Vt natura dedit, sic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.

Forma bonum fragile est.

Ouid. lib. de arte amandi.

Forma bonũ fragile est, quātũq; accedit ad annos:
Fit minor, & spatio carpitur ipsa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent,
Et riget amissa spina relicta rosa.
Et tibi iam venient aliqui formose capilli,
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.

Idem de facie mea.

Formam populabitur ætas,
Et placidas rugis vultus arator erit.
Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniat rugis altera causa dolor.

Petronius Arbiter in Satyri.

Quod solum formæ decus est, cecidere capilli,
Vernantesq; comas tristis abegit hyems.
Nuda meum nudata suis iam tempora mœrent,
Areaq; attritis ridet adusta pilis.
O fallax natura Deûm, quæ prima dedisti

Eiusdem

Ætatis nostræ gaudia, prima rapis.

Seneca in Hippolyt.

Anceps forma bonum mortalibus
Exigui donum breue temporis.
Vt velox celeri pede laberis.
Non sic vere nouo prata decentia
Æstatis calidæ dispoliat vapor
Sæuit Solstitio cum medius dies
Sed noctem brenibus præcipitat rotis,
Languescunt folio lilia pallido,
Et grata capiti deficiunt rosæ,
Et fulgor teneris qui radiat genis
Momento rapitur, nullaque non dies,
Formosi spolium corporis abstulit.
Res est forma fugax,

Idem in Hercule Oeteo.

Vt alta syluas forma vernantes alit
Quas nemore nudo primus inuestit tepor
At cùm solutos extulit Boreas Notos,
Et sæua totas bruma decussit comas,
Deforme foliis aspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter
Deperdit aliquid semper, & fulget minus,
Malisq; minus est, quicquid in nobis fuit
Olim petitum cecidit, & partu labat.

Mater q3

Materque multum raptus ex illo mihi
Ætas citato senior eripuit gradu.

Nemesianus Eclog. 4.

Non hoc semper eris, perdunt & gramina flores,
Perdit spina rosas, nec semper lilia candent,
Nec longum tenet una comas, nec populus umbras,
Donũ forma breue est, nec se tibi cõmodat omnis.

Propertius lib. 2. Eleg.

Nec forma æternũ, aut cuiquã est fortuna perẽnis.

Forma pudicitiæ contraria est atque nociua.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

-Sed te decor iste quod optas
Esse vetat, votoq; tuo tua forma repugnat.

Idem Epistola 15. Heroid.

Lis est cum forma magna pudicitia.

Iuuenalis 10. Satyra.

Formam optat modico pueris, maiore puellis
Murmure, cum Veneris fanũ videt anxia mater.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare filius autem.
Corporis egregij miseros trepidosq; parentes
Semper habet. Rara est adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ.

Terentius in Andria.

-Hvius formam atque ætatem vides,
Nec clam te est, quam illi nunc vtraq; res inutiles
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam sient.

Senea in Hippol.

Raro forma viris (secula prospice)
Impunita fuit.

Cuique sua forma grata est.

Ouidius de faciei medica.

Est etiam placuisse sibi quæcunque voluptas,
Virginibus cordi, gratáq; forma sua est.
Laudatas hominis volucris Iunonia pennas
Explicat, & forma multa superbit auis.

Forma donec mulieribus adest, diliguntur ab adolescentibus.

Terentius in Heauton.

Quippe forma impulsi nostra nos amatores colũt:
Hæc vbi immutata est, illi suũ animũ alio coferunt.

Forma tam mala, quam bona, latere non potest.

Ouid. 4. de Ponto.

Tam mala Therſiten prohibebat forma latere,
Quam pulchra Nereus conſpiciendus erat.

Formam superbia comitatur.

Ouid. lib. 1. Fastorum.

Fastus ineſt pulchris, ſequitur q; ſuperbia formam.

Forma vitio perit.

Propert.

Propert. lib. 2. Eleg.

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas:
Vino sæpe suum nescit amica virum.

DE FORNICATIONE.

Fornicationis detestatio castigatioque vehemens.

Horatius satyr. 2. lib. 1.

- Quid inter
Est, in matrona, ancilla, peccésue togata?

Ibidem.

- Quare, ne pœniteat te
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quã ex re decerpere fructus.

DE FORTITVDINE.

Fortis est qui æquanimiter vtranque.
fortunam sustinet.

Horatius Oda. 10. lib. 2.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene præparatum
Pectus.

Ibidem.

Rebus angustis, animosus, atque
Fortis appare, sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Fortissimus est, qui per ti metuenda prompt⁹
est, si instent, & differre potest.

Lucanus lib. 7. bel. ciuil.

-Fortissimus ille est,
Qui promptus metuenda pati, si cominus instent,
Et differre potest.

Forti viro omne solum patria est.

Ouid. lib. 1. Fastorum.

Omne solum forti patria est, vt piscibus aequor,
Vt volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Statius lib. 8. Thebaid.

Omne homini natale solum.

Fortis miser non dicitur.

Seneca in Hercule furente.

Quemcunque fortem videris, miserum neges.

Fortitudo affectu maximo appetenda non est, quia per se nociua est.

Iuuenalis Satyra 10.

-Virilius ille
Confisus periit, admirandisq; lacertis.

Fortitudo bonum fragile est.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

-Fletq; Milo senior cùm spectat inanes
Illos qui fuerant solidarum more ferarum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.

Fortitudinem bonum fragile esse, & floris in morem cito euanescere, moraliter. Fabula illa de Aiace innuit, qui cum seipsum interemisset, cruor ille in florem dicitur commutatus.

Ouid.

Ouid.lib.13.Metamorph.

Hectora qui ſolus, qui ferrum, igneſq; Iouemq;
Suſtinuit, toties vnam non ſuſtinet iram.
Inuictumq; virum vicit dolor, arripit enſem:
Et meus hic certe eſt, an et hunc ſibi poſcit Vlyſſes?
Hoc ait, vtendum eſt in me mihi: quiq; cruore
Sæpe Phrygũ maduit, domini nunc cæde madebit,
Ne quiſquam Aiacem poſſit ſuperare niſi Aiax.
Dixit, & in pectus tum demum vulnera paſſum,
Qua patuit ferro lethalem condidit enſem.
Nec valuere manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor, rubefactaq; ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cæſpite florem.

Fortis à debili opprimitur quandoque.

Ouid.lib.2.de remed.amo.

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum.
A cane non magno ſæpe tenetur aper.

DE FORTVNA.

Fortuna inſtabilis verſat hominum opera, ſecundum quoſdam.

Vergilius Eclog.9.

-Sors omnia verſat.

Idem de Fortuna.

O fortuna potens, quàm variabilis
Tantum iuris atrox, qua tibi vendicas,

Euertiſq; bonos, elegis improbos,
Nec ſeruare potes muneribus fidem.
Fortuna immeritos auget honoribus.
Fortuna innocuos cladibus afficit.
Iuſtos illa viros pauperie grauat,
Indignos eadem diuitijs beat.
Hæc aufert iuuenes, & retinet ſenes,
Iniuſto arbitrio tempora diuidens.
Quod dignis adimit tranſfert ad impios.
Nec diſcrimen habêt, rectaq; iudicat:
Inconſtans, fragilis, perfida, lubrica.
Nec quos clarificat perpetuò fouet,
Nec quos deſeruit perpetuò premit.

Seneca in Hippolyto.

Res humanas ordine nullo
Fortuna regit, ſpargitq; manu
Munera cæca, peiora fouens.

Manilius lib. 3. Aſtrono.

Fortunæ ſors prima data eſt, hoc illa per artem
Cenſetur titulo, quia proxima continet in ſe
Fundamenta domus, dominiq; hæreditia cuncta:
Qui modus in ſeruis, quid ſit conſenſus in armis.

Ouidius Epiſt. conſol. ad Liuiam.

Nempe per hos etiam fortuna iniuria mores
Regnat, & incerta eſt hic quoq; nixa rota.

Hic

Hic quoq; sentitur ne quid non improba carpat,
Sauit: & iniustum ius sibi vbiq; facit.
Scilicet immunis si luctus una fuisset
Liuia, fortunæ regna minora forent.

Lucanus lib. 2 bel. ciuil.

Siue nihil positum est, seu fors incerta vagatur,
Fertq; refertq; vices, & habent mortalia casum.
Sit subitum quodcunq; paras.

Plautus in Captiuis.

Fortuna humana fingit arctatq; vt lubet.

Manilius lib. 2. Astrono.

Quod fortuna ratum faciat, quis dicere falsum
Audeat? & tantæ suffragia vincere sortis?

Ausonius in Epigram.

Fortuna nunquam sistit in eodem statu,
Semper mouetur, variat & mutat vices
Et summa in imum vertit, ac versa erigit,

Istorum omniuin opinio est falsa, vt infrà titulo de Sapientia liquebit, & hic ex Ouidio Epistola 1. Heroid.

Careat successibus opto,
Quisquis ab euentu facta notanda putat.

Fortuna seu casus diuinæ subiicitur potestati,

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Ludit in humanis diuina potentia rebus,

Et certam præsens vix habet hora fidem.

Boëtius Metro. 5. lib. 1.

Rupis Achemeniæ scopulis vbi versa sequentum
Pectoribus figi, spicula pugna fugax.
Tigris & Euphrates vno se fonte resoluunt,
Et mox adiunctis dissociantur aquis
Si coëant cursumq; iterum reuocentur in vnum
Confluat alterni quod trahit vnda vadi.
Conueniant puppes, & vulsi flumine trunci,
Mistaq; fortuitos implicet vnda modos.
Quos tamen ipsa vagos terræ declinia casus
Gurgitis & lapsi desinus ordo regit.
Sic quæ permissis fluitare videtur habenis,
Fors patitur frenos, ipsaq; lege meat.

Fortunam deam facere insciti a est.

Iuuenal. satyr. 10.

Nullum numen abest si sit prudentia: sed te
Nos facimus fortuna deam cœloq; locamus.

Fortuna fortes timere dicitur, ignauos
vero premere.

Seneca in Medea.

Per-

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

Fortuna opes auferre posse dicitur, animum verò minimè.

Seneca in Medea.

Fortuna opes auferre, non animum potest.

Fortunam prosperam retinens, hic sapiens habetur, aduersam verò stultus.

Plautus in Pseudolo.

Centũ doctũm hominũ cõsilia, hæc vna denicit dea,
Fortuna: atq; hoc verum est, perinde, vt quisq; ea vtitur,
Ita præcellet, atq; exinde sapere eum oẽs dicimus.
Bene vbi quid dicimus consilium accidisse, hominẽ cautum eum
Esse declaramus: stultũ autẽ illis quoi vortit malè.

Fortunæ, id est, præsentis vitæ bona fragilia instabilia qúe sunt.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Quid facis ab demens? cur si fortuna recedat
Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
Hæc dea non stabili quàm sit leuis orbe fatetur,
Quæ summum dubio sub pede semper habet.

Idem lib. 3. de Tristibus.

Nempe dat, & quodcunq; libet fortuna, rapitq;
Irus & est subitò qui modo Cræsus erat.

Idem 5. de Tristibus.

Passibus ambiguis fortuna volubilis errat.
Et manet in nullo certa tenax q3 loco.
Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in leuitate sua est.
Nos quoq3 floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaq3 de stipula nostra breuisq3 fuit.

Horat. Oda 34. lib. 1.

Hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet.

Idem Oda 29. lib. 3.

Fortuna sæuo læta negotio, &
Ludem insolentem ludere pertinax
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi nunc alij benigna.

Iuuenalis satyra 7.

Si fortuna volet, fies de rhetore consul,
Si volet hæc eadem fies de consule rhetor.

Seneca in Hercule furente.

Iniqua raro maximis uirtutibus
Fortuna parcit, nemo se tuto diu
Periculis offerre tam crebris potest.
Quem sæpe transit casus, aliquando inuenit.

Idem in Hippolyto.

-Nec ulli præstat velox

For-

Fortuna fidem.

Idem in Medea.

-Rapida fortuna, ac leuis,
Præcepsq́ regno eripuit, & exilio dedit.
Confide regnis cùm leuis magnas opes
Huc ferat, & illuc casus.

Idem in Octauia.

Quid me potens fortuna fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea,
Alte extulisti? grauius vt ruerem, edita
Receptus arce, totq́ prospicerem metus?

Ibidem.

NERO. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.
SEN. Crede obsequenti parcius, leuis est dea.

Boëtius Metro. 1. lib. 1.

Dum leuibus male fida bonis fortuna faueret,
Pene caput tristis merserat hora meum.
Nunc quia fallacem mutauit nubila vultum
Protrahit, ingratas impia vita moras.

Idem Metro 3. lib. 2.

Cum Polo Phœbus roseis quadrigis
Lucem spargere cœperit.
Pallet albentes hebetata vultus,
Flammis stella prementibus.
Cum nemus flatu Zephyri tepenti

Verum

Vernis irrubuit rosis.
Spirat insanum nebulosus Auster.
Iam spinis abeat decus.
Sæpe tranquillo radiat sereno
Immotis mare fluctibus,
Sæpe feruentes Aquilo procellas
Verso concitat æquore.
Rara si constat sua forma mundo
Si tantas variat vices,
Crede fortunis hominum caducis:
Bonis crede fugacibus.

Terent. in Hecyra.

O fortuna, vt nunquam perpetuò es bona.

Manilius lib. 3. Astrono.

Idcirco tanta est rerum discordia in æuo,
Et subtexta malis bona sunt: lacrymæq; sequuntur
Vota, nec in cunctis seruat fortuna tenorem.
Vsqueadeo permixta fluit, nec permanet vsquam,
Amisitq; fidem variando cuncta per omnes
Non annis anni, non menses mensibus vsq;
Conueniunt, seq; ipse dies, aliumq; relinquit.
Horaq; non vlli similis producitur horæ:

Idem lib. 4. Astrono.

Quid numerem euersas vrbes, regumque ruinas?
Inque rogo Crœsum? Priamumque in littore truncum

Cui

Cui ne Troia rogus? quid Xerxem, maius & ipso
Naufragium pelago? quid captos agmine reges?

DE FRATRIBVS.

Fratrum beneuolentia tenuis est.

Vergilius lib. 1. Aeneid.

-Regna Tyri germanus habebat
Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.
Quos inter medius venit furor. Ille Sichaeum
Impius ante aras, atq; auri cæcus amore
Clam ferro incautum superat, securus amorum
Germanæ, factumque diu celauit, & ægram
Multa malus simulans vana spe ludit amantem.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrũ quoque gratia rara est.

Silius Ital. lib. 16. bel. Pun.

-Impia circo
Innumero fratres cauea damnante furorem
Pro sceptro armatis inierunt prælia dextris.
Is genti mos durus erat, patriumque petebant
Orbati solium lucis discrimine fratres.

Statius lib. 11. Theb.

-Nondum ille peractis
Manibus vltrices animam seruabat in iras.
Vtq; superstantem, pronamq; in pectore sensit,

Eteo-

Erigit occultè ferrum, vitæq; labantis
Reliquias tenues odio suppleuit, & ensem
Iam letus fratri frater sub corde reliquit.

Manilius lib. 4. Astrono.

Ecce patrem nati perimunt, notosq; parentes.
Mutuaq; armati coeunt in vulnera fratres.

Romulus fratrem suum Remum regnandi cupiditate tractus interimi mandauit, quod fossam transilierat.

Ouid. lib. 4. Fasto.

Hoc Celer vrget opusque Romulus ipse vocarat:
Sint q; Celer curæ, dixerat, ista tuæ
Nè ve quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat: audentem talia dede neci.
Quod Remus ignoras humiles contemnere muros
Cœpit, & his populus, dicere, tutus erit?
Nec mora, transilyt: retro Celer occupat ausum.
Ille premit duram sanguinolentus humum.

Horatius lib. Epod.

Acerba fata Romanos agunt,
Scelusq; fraternæ cadis,
Vt immerentis fluxit in terram Remi,
Sacer nepotibus cruor.

Lucanus lib. 1. bel ciuil.

Nulla fides regni sociis, omnisq; potestas

Impatiens

Impatiens consortis erit, nec gentibus vllis
Credite: nec longè fatorum exempla petantur,
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

DE FRAVDVLENTIA.

Fraudulenti virtute præditos sæpissimè perdunt.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Sic iterum, sic sæpe cadunt vbi vincere aperte
Non datur, insidias, armaq; tecta parant.

Fraude perit virtus.

Fraudem fraude pellere licet.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.

DE FRVGALITATE.

Frugalitatis commendatio dignissima.

Horatius Oda 16. lib. 3.

-Bene est cui Deus obtulit
Parcâ quod satis est manu.

Idem lib. 1. Epist. ad Lollium.

Quod satis est cui contigit, nil amplius optet.

Idem satyr. 1. lib. 1.

At qui tantuli eget, quantum est opus, is neq; lima
Turbatâ haurit aquam, neq; vitæ amittit in vndis.

Ibidem.

Nescit

Neſcis quid valeat nũmus, quem præbeat vſum?
Panis ematur, olus, vini ſextarius, adde
Quèis humana ſibi doleat natura negatis.

Supràde his plura tit. de Natura, inuenies. Natura paucis, &c.

Seneca in Thyeſte.

-O quantum bonum eſt
Obſtare nulli, carpere ſecuras dapes.
Humi iacentem ſcelera non intrant caſam,
Tutuſq; menſâ carpitur anguſtâ cibus.

Exhortatio ad frugalitatem.

Iuuenalis Satyra 14.

Viuite contenti caſulis, & collibus iſtis,
O pueri, Marſus dicebant, & Hernicus olim
Veſtinuſq; ſenex panem queramus aratro
Qui ſatis eſt menſis.

Perſius Satyra 3.

-Rure paterno
Eſt tibi far modicũ, purũ, & ſine labe ſalinum,
Quid metuas? cultrixq; foci ſecura patella
Hoc ſatis.

Plautus in Rudente.

Quicquid eſt domi, id ſat eſt habendum.

De frugalitate quorundam principum ac regum, necnon philoſophorum.

Claud. lib. 1. in Ruffin.

-Contentus honesto
Fabricius paruo, spernebat munera regum,
Sudabatq; graui consul Serranus aratro,
Et casa pugnaces Curios angusta tenebat.
Hæc mihi paupertas angustior, hæc mihi tecta
Culminibus maiora tuis, tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
Terra dapes. Rapiunt Tyrios tibi vellera succos,
Et picturatæ saturantur murice vestes:
Hic radiant flores, & prati viua voluptas
Ingenio variata suo, fulgentibus illic
Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba
Sollicitum curis non abruptura soporem.
Turba salutantûm latas ibi perstrepit ædes:
Hic auium cantus, labentis murmura riui.
Vinitur exiguo melius, &c.

Reliqua tit. de Natura scripta sunt.

Iuuenal. Satyr. 14. de Diogene.

Sensit Alexander, testa cùm vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò felicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi poscere t orbem.

Ibidem.

-Mensura tamen quæ
Sufficiat sensus, si quis me consulat, edam,

In quantum ſitis atq; fames, & frigora poſcunt,
Quantum Epicure tibi paruis ſuffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates.

Idem ſaty. 15.

Pythagoras cunctis animalibus abſtinuit, qui
Tanquam homine, & ventri indulſit non omne legumen.

Tibul. de ſeipſo Eleg. 1. lib. 1. ſic ait.

Me mea paupertas vitæ traducat inerti
Dum meus aſſiduo luceat igne focus.

Ibidem.

Fictilia antiquus primum ſibi fecit agreſtis
Pocula, de facili compoſuit q; luto.

Martialis in Xeniis, de Porſenæ Thuſciæ regis frugalitate, in hunc modum ſcribit.

Aretina nimis ne ſperne vaſa monemus.
Lautus erat Thuſcis Porſæna fictilibus.

Item de Agathoclis Siciliæ regis frugalitate, necnon modeſtia, Auſonius libro Epigram. ſic.

Fama eſt fictilibus cœnaſſe Agathoclea regem,
Atque abacum Samio ſæpe oneraſſe luto,
Ferculaq; gemmatis cum poneret aurea vaſis.
Et miſceret opes, pauperiemq; ſimul.

Quærenti

Quærenti causam, respondit: Rex ego qui fum,
Sicaniæ figulo fum genitore satus.
Fortunam reuerenter habe, quicunq; repentè
Diues ab exili progrediere loco.

Quanto securius autem biberint ex vasis fictilibus, vel vnicus Iuuenalis abundè testatur Satyra 10.

-Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time cùm pocula sumes
Gemmata, & lato setinum ardebit in auro.

Item Seneca in Thyeste.

Venenum in auro bibitur, expertus loquor.

Item in Hippolyto idem Seneca.

-Regios luxus procul
Est impetus fugisse, sollicito bibunt
Auro superbi. quam iuuat nuda manu
Captasse fontem: si celer somnus premit
Secura duro membra versantem thoro.

Idem in Hercule Oeteo.

Pectora pauper secura gerit
Tenet è patula pocula fago,
Sed non trepida, tenet illa manu,
Carpit faciles, vilesq; cibos,
Sed non strictos respicit enses,
Aurea miscet pocula sanguis.

DE FVRORE.

Furor amoris comes est.

Ouid. lib. 1. Eleg. siue amo.

Blanditiæ comites tibi erunt, terrorq́, furorque,
Assiduè partes turba secuta tuas.

Furenti furioſóque cedendum est.

Ouid. lib. 1. de Remedio amoris.

Dum furor in cursu est, currenti cede furori.
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus ab obliquo, qui cùm discedere possit
Pugnat, in aduersas ire natator aquas.

Furentibus Deus obstat.

Statius lib. 3. Thebaid.

Deus ecce furentibus obstat.

Nimius furor euentu caret.

Claudianus de bel. Getic.

Sed caret euentu nimius furor, imbroba nunquam
Spes lætata diu.

Furor maximus insontem hominem reddit. (Id est, primus animi motus) quia in hominum potestate non est.

Seneca in Hercule furente.

Solus te iam præstare potest
Furor insontem, proxima puris
Sors est manibus, nescire nefas.

DE

DE FVTVRIS.

Futura celari homines Deus voluit, vt timenti sperare liceat.

Horatius Oda 29. lib. 3.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus,
Ridetq; si mortalis vltra
Fas trepidat.

Lucanus lib. 2. bel. Ciuil.

Sit subitum quodcunque paras, sit cæca futuri
Mens hominum fati, liceat sperare timenti.

Futura scire homini fas non est.

Statius lib. 3. Thebaid.

Quid crastina volueret ætas
Scire nefas homini.

Admonitio vt à futurorum inuestigatione desistant.

Horat. Oda 9. lib. 1.

Quid sit futurum cras, fuge quærere, &
Quem sors dierum cunque dabit lucro
Appone.

Idem Oda 11. lib. 1.

Tu ne quæsieris (scire nefas) quem mihi, quem tibi
Finem di dederint Leucothoë, nec Babylonios
Tentâris numeros: vt melius quicquid erit pati.
Seu plures hyemes, seu tribuit Iupiter vltimam.

futura incerta sunt.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Exitus in dubio est.

Silius Italic. lib. 10. bel. Pun.

Nostros fortuna labores
Versat ad huc, casusq; iubet nescire futuros.

G

DE GAVDIO.

Extremum gaudii luctus occupat.

Ouid. lib. 7. Metamorph.

Gaudia principium nostri sunt sæpe doloris.

Post tristitiam gaudium sequitur.

Ouid. lib 7. Metamor.

Flebile principium melior fortuna secuta est.

Idem. 4. de Ponto.

Nil adeò fortuna grauis miserabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.
Nulla dies adeo est australibus humida nimbis
Non intermissis vt fluat imber aquis.

Idem 6. Fastorum.

Scilicet interdum miscentur tristia lætis.

DE GLORIA.

Gloria temporalis arte quæritur, nec non virtute.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Arti-

Artibus ingennis quæsita est gloria multis.

Idem de Philomela.

Facta ducis viuent, operosaq; gloria rerum.
Hæc manet, hæc auidos effugit vna rogos

Gloriæ cupido contra patriam quosdam induxit.

Iuuenalis satyra 10.

-Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis titulique cupido.

Gloriæ seculi cupidus, cœli gloriam intueri debet, & tunc talis gloriæ pudebit, & ad hoc exhortatio pulchra.

Boëtius Metro 7. lib 2.

Quicunq; solam mente præcipiti petit,
Summúmq; credit gloriam,
Latè patentes ætheris cernat plagas,
Arctumq; terrarum situm.
Breuemq; replere non valentis ambitum
Pudebit aucti nominis.

Gloriam temporalem ferè cuncti appetunt.

Valerius Flac. lib. 1. Argon.

Si qua operis tanti Domino consurgere ponto
Fama queat, tu sola animos, mentemq; peruris
Gloria, te viridem videt immunemq; senectæ,
Phasidis in ripa flammem, iuuenemq; vocantem.

Gloriæ temporalis amor ad ardua homines impellit, nec non vires illis præbet.

Ouid. lib. 5. de Triſtib.

Denique non paruas animo dat gloria vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

Ouid. 4. Triſtium.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Idem 4. de Ponto.

Excitat auditor ſtudium, laudataq; virtus
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

Silius Italic. lib. 6. bel. Pun.

Arripuit, traxitq; virum fax mentis honeſtæ
Gloria.

Propertius lib. 4. Eleg.

Magnum iter aſcendo, ſed dat mihi gloria vires,
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Vanè glorioſorum caſtigatio digna.

Terentius in Phormione.

Non ſat eſt tuum te officium feciſſe, ſi non id fama

DE GRATIA. (approbet?

Gratia tarda ingrata eſſe ſoler.

Auſonius in Epigram.

Gratia, quæ tarda eſt, ingrata eſt: gratia nanque
Cùm fieri properat, gratia grata magis.

Ibidem.

Si bene quid facias, facias citò; nam citò factum

Gratum

Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Gratiaq́ officio, quod mora tardat, abeſt.

Gratia pro rebus gratis datis debitur.

Ouid. lib. 1. Eleg. ſiue am.

Gratia pro rebus meritò debetur inemptis.

Gratia pluma leuior eſt.

Plautus in Pœnulo.

Si quid bene facias, leuior plumâ eſt grátia:
Si quid peccatum ſit, plumbeas iras gerunt.

DE GRATITVDINE.

Gratitudinis maximæ demonſtratio digniſſima.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

Dij (ſi qua eſt cœlo pietas, quæ talia curet)
Perſoluant grates dignas, & præmia reddant
Debita. Ouidius in Ibin.
Dij melius, quorum longè mihi maximus ille eſt,
Qui noſtras inopes noluit eſſe vias.
Huic igitur meritas grates quaſcunque licebit
Pro tam manſueto pectore ſemper agam.

Idem lib. 2. de Ponto.

Ore ferant grates (quoniam non poſſumus ipſi)
Dij tibi, qui re ferent ſi pia facta vident.

Idem lib. 4. de Ponto.

Immemor illorum, veſtri non immemor vnquam.

Qui mala ſollicitè noſtra leuatis, ero.

Ibidem.

Semper inoblita repetam tua munera mente,
Et mea me tellus audiet eſſe tuum.

Idem 1. de Triſtibus.

Hæc mihi ſemper erunt imis infixa medullis,
Perpetuuſq; animæ debitor huius ero.
Spiritus hic uacuas prius extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deſeret oſſa rogo,
Quàm ſubeant animo meritorum obliuia noſtrò,
Et longâ pietas excidat iſta die.
Dij tibi ſint faciles, & opis nullius egentem,
Fortunam præſtent diſſimilemq; meæ.

Idem 4. de Ponto.

Pro quibus vt meritis referatur gratia, iurat
Se fore mancipium tempus in omne tuum.
Nam prius umbroſa carituros arbore montes,
Et freta velinolas non habitura rates,
Fluminaq; in fontes curſu reditura ſupino,
Gratia quàm meriti poſſit abire tui.

Idem lib. 5. de Triſtibus.

Dum lumen ſolare tenebo
Seruiet officio ſpiritus iſte tuo.

Plautus in Moſtellaria.

Nunquam ego illi poſſum gratiam referre, vt me

ritus

ritus est de me.

Terentius in Adelphis.

Quid ego nunc te laudem, sat certo scio,
Nunquam ita magnificè quicquam dicam, id vir-
tus quin superet tua.

Ibidem.

Ah vereor coram in os te laudare amplius,
Ne id assentari magis, quam quod habeam gra-
tum facere existimes.

Statius lib. 7. Thebai.

Nec laudare satis, digna sq; rependere grates
Sufficiam, referent superi.

Idem lib. 4. Syluarum.

Quâ celebrẽ mea vota lyrâ? Quas soluere grates
Sufficiam? non si pariter mihi vertice læto,
Nectat odoratas & Smyrna & Mantua laurus
Digna loquar.

Vergil lib. 1. Æneid.

-Grates persoluere dignas
Non opis est nostræ Dido.
Di tibi si qua pios respectant numina, si quid
Vsquam iustitiæ est, & mens sibi conscia recti
Præmia digna ferant.

DE GVLA.

Gulosus & liber nullus esse potest.

Horatius

Horatius Satyra 2. lib. 2.

Ruſticus, anormis, ſapiens, craſſaq; Minerua,
Diſcite, non inter lances, menſasq; nitentes,
Cùm ſtupet inſanis acies fulgoribus, & cùm
Acclinis falsis animus meliora recuſat.
Verùm hîc impranſi mecum diſquirite, cur hoc?
Dicam, ſi potero. malè verùm examinat omnia
Corruptus iudex.

Guloſorum effectus, caſtigatioqué acerrima.

Iuuenalis Satyra 11.

Multos porrò vides, quos ſæpe eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet expectare macelli
Et quibus in ſolo viuendi cauſa palato eſt.
Intereà guſtus elementa per omnia quærunt
Nunquam animo precijs obſtantibus.

Lucanus lib. 4. bel. ciuil.

-O prodiga rerum
Luxuries, nunquam paruo contenta parato,
Et quæſitorum terrâ, pelagoq; ciborum
Ambitioſa fames, & lauta gloria menſa.

Statius lib. 4. Syluar.

Ah miſeri, quos noſſe iuuat, quid Phaſidis ales,
Diſtet ab hybernâ Rhodopes grue, quis magis
anſer
Exta ferat? cur Thuſcus aper generoſior Vmbro,

Lubrica

Lubrica quâ recubent conchilia mollius algæ?

Guloſis delectabiliora eſſe dicuntur, quæ pluris emuntur.

Iuuenalis ſatyr. II.

-Interius ſi
Attendas, magis illa iuuant, quæ pluris emuntur

Petronius Arbiter.

Ingenioſa gula eſt, Siculo ſcarus æquore merſus
Ad menſam viuus perducitur, atque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchilia cœnas,
Vt renouent per damna famẽ, iam Phaſidis vnda
Orbata eſt auibus, mutoq́ in littore tantum
Sola deſertis aſpirant frondibus auræ.

H

DE HYPOCRISI.

Hypocritarum caſtigatio digniſſima.

Iuuenalis ſatyr. 2.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia viuunt.
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non miſceat, & mare cœlo
Si fur diſpliceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos? Catilina Cethegum?

In

In tabulam Syllæ si dicant discipuli tres?

Persius Satyra 5.

Pelliculam veterem retinens, & fronte politus
Astutam vapido geris sub pectore vulpem.

Seneca in Hippolyto.

Vbi vultus ille, & ficta maiestas viri,
Atq; habitus horrens, prisca & antiqua appetens,
Morumq; senum triste, & aspectu graue?
O vita fallax, abditos sensus geris,
Animiq; pulchram turbidis faciem induis.
Pudor in pudentem celat, audacem quies.
Pietas nefandum, vera falldces probant,
Simulantq; molles dura.

Hypocritæ regnant, quia nigrum in candidum, hoc est, malum in bonum vertunt, & econtra.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Nascitur Autolicus furtum ingeniosus ad omne
Qui facere assueuerat, patriæ non degenerantis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.

Iuuenalis Satyr. 3.

Cedamus patria, viuat Arturius isthic,
Et catulus, maneāt qui nigrūm in candida vertunt.

DE HOMINE.

Homo ex anima & corpore compositus est.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Nos

Nos quoq; pars mundi quoniã non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus.

Homo mundi pars nobiliſſima.

Ouidius lib. 1. Metamorph.

Sanctius his animal mentiſq; capacius altæ
Deerat adhuc: & qđ dominari in cætera poſſet
Natus homo eſt, ſiue hunc diuino ſemine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo.

Homini tantum ſtatus rectus eſt datus, vt cœleſtia intueatur contempl. turqúe.

Ouid. libro 1. Metamorph.

Pronaq; cùm ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlumq; tueri
Iuſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.

Boëtius metro 5. lib. 5.

Quàm variis terras animalia permeant figuris.
Nãq; alia extẽto ſunt corpore, pluuieremq; verrũt,
Continuumq; trahunt vi pectoris incitata ſulcum.
Sunt quibus alarũ leuitas vaga, verberet q; vẽtos,
Et liquida longi ſpatia ætheris enatet volãtu.
Hæc preſſiſſe ſolo veſtigia, gradibuſq; gaudent,
Vel virides cãpos tranſmittere, vel ſubire ſyluas.
Quæ variis videas licet omnia diſcrepare formis,
Prona tamẽ facies bebetes valet ingrauare ſenſus.
Vnica gens hominũ celſum leuat altius cacumen.

Atque

Atque leuis recto stat corpore, despicit q3 terras.
Hæc (nisi terrenus malè despis) admonet figura,
Qui recto cœlum vultu petis, exeris q3 frontem,
In sublime feras animũ quo q3 ne grauata pessum
Inferior sidat mens corpore celsius leuato.

Silius Italicus lib. 13. bel. ciuil.

Nónne vides hominũ vt celsos ad sydera vultus
Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora,
Cùm pecudes volucrum q3 genus, formas q3 ferarũ,
Segnem, at q3 obscœna passim strauisset in aluum?

Manilius lib. 4. Astron.

-Proiecta iacent animalia cuncta
In terra, vel mersa vadis, vel in aëre pendent.
Omnibus vna quies, venter sensus q3 per artus.
Et quia consilium non est, & lingua remissa,
Vnus & inspectus rerum, vires q3 loquendi,
Ingenium q3 capax varias educit in artes.
Hic partus, qui cuncta regit, secessit in orbem,
Et domuit terram ad fruges, animalia cepit,
Imposuit q3 viam Ponto, stetit vnus in arce
Erectus capitis, victor q3 ad sydera mittit
Sydereos oculos, propius q3 aspectat olympum
Inquirit q3 Iouem, nec sola fronte deorum
Contentus manet, & cœlum scrutatur in alto,
Cognatum q3 sequens corpus se quærit in astris.

Clau-

Claudianus de raptu Proserp. lib. 3.

Quid mentem traxisse polo? quid profuit altum
Erexisse caput? pecudum si more pererrant
Avia?

Homines diuinorum tantùm capaces sunt, & hæc cognitio à mutorum grege eos seiungit.

Iuuenalis Satyr. 15.

Quis enim bonus & face dignus
Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Vlla aliena sibi credet mala. separat hæc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile solis
Sortiti ingenium, diuinorumq; capaces,
Atque exercendis capiendis q; artibus apti.

Principium operationum suarum, ac exitum, homines in Deo collocare debent.

Horatius Oda 6. lib. 3.

Dijs te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum.

Hominum genus felix dicitur, si Dei amor, quo cœlum regitur, suos animos regat.

Boëtius metro 7. lib. 3.

O felix hominum genus
Si vestros animos amor,
Quo cœlum regitur, regat.

Hominem misericordem, & ad omnia promptum esse oportet.

Plautus in Moſtel.

Miſericordias tandem habere hominem oportet.

Idem in Milite.

At quidẽ illuc ætatis qui ſit, non inuenies alterum
Lepidiorẽ ad omnes res, nec qui amicus amico ſit
magis.

Homines in malum proniores ſunt quàm in bonum.

Ouid lib. 4. Faſtorum.

Sed nos in vitium credùla turba ſumus.

Horatius lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Vt iugulent homines ſurgunt de nocte latrones,
Vt teipſum ſerues non expergiſceris?

Iuuenalis Satyra 6.

Pauca adeo Cereris vittas contingere digna.

Idem Satyra 13.

Mobilis, & varia eſt ferme natura malorum
Cùm ſcelus admittũt, ſupereſt conſtantia. quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt ſentire peractis
Criminibus, tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa, & mutari neſcia. Nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Eiectum ſemel adtrita de fronte ruborem?
Quiſnam hominũ eſt quẽ tu cõtentum videris vno
Flagitio?

Terentius

Terentius in Adelph.

Nam tu quid agas,
Vbi si quid bene præcipies, nemo obtemperet?

Claudianus lib. 2. in Eutrop.

Paruæ poterunt impellere causa
In scelus, ad mores facilis natura reuerti.

Homo ex lapidibus factus est post diluuium, vt fabulatur Ouid lib. 1. Metam. quibus innuitur humanæ conditionis miseria, vt ipse declatat.

Magna parẽs terra est, lapidesq; in corpore terræ
Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur
Coniugis augurio: quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est, adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit?
Discedunt, velant q; caput, tunicasq; recingunt,
Et iussos lapides, sua post vestigia mittunt.
Saxa (Quis hoc credat nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duriciem cœpere, suumq; rigorem,
Mollirique mora, mollitaq; accere formam.
Mox vbi creuerunt, naturaq; mitior illis
Contigit, vt quædam, sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed vti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibusq; simillima signis:
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis vsum.

Quod ſolidum eſt, flectiq; nequit, mutatur in oſſa.
Quæ modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit,
Inq; breui ſpatio ſuperorum numine ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virorum,
Et de fœmineo reparata eſt fœmina iactu.
Inde genus durum ſumus, experienſq; laborum,
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

Hominum pernicies maxima eſt homo, ſcilicet, malus.

Plautus in Aſinaria.

Lupus eſt homo homini, non homo, quum qualis ſit, non nouit.

Auſonius in Biæ Pirenæi ſententiis.

Pernicies hominũ quæ maxima? Sol⁹ homo alter.

Homo alteri quod fecerit, hoc idem ab alio recipere debet.

Ouid lib. 13. Metamorph.

En eget auxilio qui non tulit? vtq; reliquit
Sic linquendus erat, legem ſibi dixerat ipſe.

Hominum incommoda ſcire volenti, vnum, vel vnam domum intueri ſat eſt: quia ferè omnes æquè vitioſi ſunt.

Vergilius lib. 2. Æneid.

Accipe nunc Danaum inſidias, & crimine ab vno
Diſce omnes.

Iuuenalis 13. Satyra.

Humani

Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit vna domus, paucos consume dies, &
Dicere te miserum, postquàm illinc veneris, ande.

homines corporalem ob valetudinem acquirendam & cõseruandam innumera ferè incommoda sustinent, pro anima verò nec vnũ vix sustinere cæci volunt.

Ouid, lib. 1. de remed. amoris.

Dura aliquis præcepta vocet mea, dura fatemur
Esse, sed vt valeas multa dolenda feres.
Sæpè bibi succos, quamuis inuitus, amaros
Æger, & oranti mensa negata mihi est.
Vt corpus redimas ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora leuabis aqua.
Vt valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Nam cur
Quæ ladunt oculos festinas demere, si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?

Homines amandi sunt. non eorum munera.

Ouidius Epist. 16. Heroid.

Aut ego perpetuò famam sine labe tenebo,
Aut ego te potius, quàm tua dona sequar.
Atque ea non sperno.

Homines elati atque humiles sunt, sicut se res dant.

Terentius in Hecyra.

Profecto hoc sic est, vt puto
Omnibus nobis, vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus.

Hominis ornamentum barba est.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Nec mea quòd rigidis horrent densissima setis
Corpora turpe puta, turpis sine frondibus arbor.
Turpis equus nisi colla iubæ fluitantia velent,
Pluma tegit volucres, ouibus sua lana decori est:
Barba viros, hirtæq; decent in corpore setæ.

Homo mortuus idem non est qui prius erat.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Hector erat tunc cùm bello certabat, & idem
Tractus ab Æmonio non erat Hector equo.

Humanæ miseriæ descriptio seu expressio notaqilis.

Vergil. lib. 3. Georg.

Optima quæque dies miseris mortalibus aui
Prima fugit, subeunt morbi, tristisq; senectus,
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Horatius Oda 7. lib. 4.

Puluis & vmbra sumus.

Statius lib. 2. Syluarum.

-Nos vilis turba caducis
Deseruire bonis, semperq; optare parati

Spargi-

Spargimur in caſus, celſa tu mentis ab arce
Deſpicis errantes, humanaq; gaudia rides.

Ouid. libro 15. Metamorph.

Editus in lucem iacuit ſine viribus infans,
Mox quadrupes, rituq; tulit ſua membra ferarum,
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adiutiſq; aliquo conamine neruis.
Inde valens veloxq; fuit, ſpatiumq; iuuentæ
Tranſit, & emeritis medij quoq; temporis annis
Labitur occiduæ per iter decliue ſenectæ,
Subruit hæc cui demolitur q; prioris
Robora.

Cornelius Gallus.

O quàm dura premit miſeros conditio vitæ?
Nec mors humano ſubiacet arbitrio.
Dulce mori miſeris, ſed mors optata recedit,
At cùm triſtis erit, præcipitata venit.

DE HONORIBVS.

Honores veri non ſunt fortuiti muneris.

Auſonius in Solonis ſentem.

Non erunt honores vnquam fortuiti muneris.

Honorantur hodie non niſi diuites, quibus honores venum exponuntur.

Ouid. lib. 1. Faſto.

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,

Census amicitias: pauper vbiq; iacet.

Idem lib. 3. Eleg.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores
Inde grauis iudex, inde seuerus eques.

Honores ac opes vt stolidæ mentes ampliter accumulent imprecatio, quò postea illis liceat vera bona cognoscere.

Boëtius metro 8. lib. 3.

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?
Opes, honores ambiant,
Et cùm falsa graui mole parauerint,
Tum vera cognoscant bona.

Honoris non intermorituri intimatio.

Vergilius Eclog. 5.

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,
Dum thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebũt.

Idem lib. 1. Aeneid.

In freta dum fluuij currunt, dum montibus vmbræ
Lustrabunt, conuexa polus dum sydera pascet,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Honorabilis viri, qui ab omnibus poëtis carmine celebretur digni, intimatio.

Olympius Nemesianus Ecloga 1.

Namq; fuit dignus senior, quẽ carmine Phœbus,
Pan calamis, fidibusq; Linus, modulãtibꝰ Orpheus

Cenci-

Concinerent, atq; acta viri, laudesq; sonarent.

DE HOSPITALITATE.

Hospitibus scilicet bonis, quod confertur. conferenti quæstus est.

Plautus in Milite.

In bono hospite atq; amico quæstus est, qđ sumitur.

Hospes eiicitur turpiùs quàm non admittitur,

Ouid lib. 5, de Tristib.

Turpius eijcitur, quàm nan admittitur hospes.

In hospitibus certum amoremnon esse, suprà tit. de amore ostensum est.

Amor in hospitibus certus, &c.

Hospes ab hospite non est hodie tutus.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.

DE HVMILITATE.

Humiles Deus extollit, superbos verò deprimit humiliatque.

Horatius Oda 34. lib. 1.

Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens.

Idem Oda. 4. lib. 3.

Vim temperatam dij quoq; prouehunt
In maius: idem odêre vires
Omne nephas animo mouentes.

Testis mearum Centimanus Giges
Sententiarum notus, & integræ
Tentator Orion Dianæ
Virginea domitus sagitta.
Iniecta monstris terra dolet suis,
Mœret partus fulmine luridum
Missos ad orcum.

Claudianus de sequlchro speciosæ.

Magna repentè ruunt, summa cadunt subitò.

Humili vitæ laus vera sæpe contigit.

Seneca in Thyeste.

Laus vera humili sæpe contigit viro.

I

DE IGNAVIA.

Ignauia admodum nocet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus,
Vt capiant vitium moue in antur aquæ.
Et mihi si quis erat dicendi carminis vsus
Deficit, estq; minor factus inerte situ.

Ignauos premit fortuna.

Seneca in Medea.

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

Ignauorum ac inertium reprehensio, & ad virtutem amplexandam exhortatio illustris.

Ouid.

Ouid. Heroid. Epist. 16.

Ad possessa venis, præreptaq; gaudia ſerus,
Spes tua lenta fuit, quod petis alter habet.

Boëtius metro 6. lib. 4.

Ite nunc fortes vbi celsa magni
Duxit exempli via. cur inertes
Terga nudatis? superata tellus
Sydera donat.

Ignaui rectè cauent ne sibi inuideatur.

Plautus in Bacchid.

Sibi ne inuideatur, ipsi ignaui rectè cauent.

DE IGNORANTIA.

Ignorantia quando que excusat.

Ouid. Heroid. Epist.

Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ.

Ignorantiæ hominum reprehensio grauis, quodin tertenis rebus sapientiores sunt quàm in inquisitione summi boni.

Boëtius metro 8. lib. 3.

Heu heu quæ miseros tramite deuio
Abducit ignorantia.
Non aurum in viridi quæritis arbore,
Nec vite gemmas carpitis,
Non altis laqueos montibus abditis
Vt pisce ditetis dapes.

Nec vobis capreas si libet sequi
Tyrrena captatis vada,
Ipsos quinetiam fluctibus abditos
Norunt recessus æquoris,
Quæ gemmis niueis nuda feracior,
Vel quæ rubentis purpureæ:
Nec non quæ tenero pisce, uel asperis
Præstant Echinis littora.
Sed quonam lateat, quod cupiunt, bonum
Nescire cæci sustinent,
Et quo stelliferum transabijt polum
Tellure demersi petunt.

Ignorare ea, quæ vnicuique in statu suo scire conuenit, malum est non mediocre, necnon inertis.

Horatius Satyr. 6. lib. 2.

-Sed quod magis ad nos
Pertinet, & nescire malū est, agitamus: vtrùmne
Diuitijs homines, an sint virtute beati,
Quíd ve ad amicitias, vsus, rectúm ve trahat nos,
Et quæ sit natura boni, summumq́, quid eius.

Seneca in Octauia.

Inertis est nescire quid liceat sibi.

Ignorans & indoctus non est poëta vocandus.

Horat. in arte poëtica.

Descriptas

Descriptas seruare vices operumq; colores
Cur ego si nequeo ignorocq; poëta salutor?
Cur nescire pudens prauè, quàm discere malo?

Ignorantia malorum iners remedium est.

Seneca in Oedipo.

Iners malorum remedium ignorantia est.

DE IGNOTIS.

Ignota quæque difficilia videntur, cognita verò facilia.

Terentius in Heauton.

Omnia hæc dum incipias grauia sunt, dumq; ignores: vbi cognoueris, facilia.

Ignoti nulla cupido.

Ouid. lib. 3. de arte aman.

Quod latet ignotum est, ignoti nulla cupido.
Fructus abest, facies cum bona teste caret.

Ignotæ rei nullus respectus.

Ouid. lib. 3. de art. aman.

Tu licet te Thamiram superes, atq; Orphea cãtu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Si Venerem Cous nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub æquoreis illa lateret aquis.

DE IMPERITIA.

Imperito homine cur nihil sit iniustius.

Terentius in Adelphis.

Homine imperito nunquam quicquam iniustius,
Qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat. DE

DE IMPERIO.

Imperium in bonos difficile non est.

Plautus in Milite.

Facile est imperium in bonis.

Imperium amicitia adiunctum stabilius est, quàm quod vi fit.

Terentius in Adelphis.

Nimium ipsus durus est, præter æquũ & bonum,
Et errat longè mea quidem sententia,
Qui imperium credat grauius esse, aut stabilius
Vi quod fit, quàm illud, quod amicitia adiũgitur.
Mea est sic ratio, & sic in animũ induco meum.
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet,
Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit.
Ille, quem beneficio adiungas, ex animo facit,
Studet par referre: presens absensq; idem erit.

DE IMPOSSIBILI.

Impossibilia fieri ex gentis, intimatio perpulchra.

Plautus in Mostel.

Vna opera ebur atramento candefacere postulas.

Impossibilitatis expressiones.

Vergilius Eclog. 1.

Ante leues ergo pascentur in æthere cerui,
Et freta destituent nudos in littore pisces,
Ante pererratis amborum finibus exul,

Aut

Aut Ararĩ Parthus bibet, aut Germania Tygrim:
Quàm noſtro illius labatur pectore vultus.

Quid in Ibin.

Deſinet eſſe prius contrarius ignibus humor
Iunctaq; cum luna lumina ſolis erunt:
Parſq; eadem cœli Zephyros emittet & Euros,
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus.

Ibidem.

Et ver autumno, brumæ miſcebitur æſtas,
Atq; eadem regio veſper & ortus erit,
Quàm mihi ſit tecũ poſitis, quæ ſumpſimus, armis,
Gratia, commiſſis improbe rupta tuis:
Quàm dolor hic vnquam ſpatio euaneſcere poſſit,
Leniat ad odium tempus, & hora meum:
Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ ſolet eſſe lupis.

Seneca in Thyeſte.

Amat Thyeſtem frater? æthereas prius
Perfundet arctos Pontus, & Siculi rapax
Conſiſtet æſtus vnda, & Ioniæ ſeges
Matura pelago ſurget, & lucem dabit
Nox atrox terris: ante cum flammis aquæ,
Cum morte vita, cum mari ventus fidem
Fœduſq; iungent.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Longa

Longa dies citior brumali tempore, noxq́
Tardior hyberna Solstitialis erit.
Nec Babylon æstum, nec frigora pontus habebit,
Calthaq́ Pæstanas vincet odore rosas,
Quam tibi nostrarum veniant obliuia rerum.

Ibidem ad Græcinum.

Nam prius incipient turres vitare columbæ,
Antra feræ, pecudes gramina, mergus aquas,
Quàm male se præstet veteri Græcinus amico.

Ouid. 2. de Ponto.

Cinyphiæ segetis citius numerabis aristas,
Altaq́ quàm multis floreat Hybla, thymis.
Et quot aues motis nitantur in aëra pennis,
Quotq́ natent pisces æquore, certus eris.
Quàm tibi nostrorum statuatur summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.

Ibidem ad Rufum.

Nominis ante mei venient obliuia nobis,
Pectore quàm pietas sit tua pulsa meo.
Et prius hanc animã vacuas reddemus in auras,
Quàm fiat meriti gratia vana tui.

Persius Satyr. 5.

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Olympius Nemesianus Eclog. 1.

Namq́ prius siccis phocæ nascentur in aruis,

Hirsutus sus

Hirſutuſq́ freto vinet leo, dulcia mella
Sudabunt taxi, confuſis legibus anni
Ante dabit floreis autumnus, ver dabit vuas,
Meſſem triſtis hyems, æſtas tractabit oliuas,
Quam taceat Melibœe tuas mea fiſtula laudeis.

Claudianus in Paneg. Probi, &c.

Ante dabunt hyemes Nilum, per flumina dama
Errabunt, glacieq́ niger damnabitur Indus,
Ante thyeſteis iterum conterrita menſis
Interciſa dies refugos vertetur in ortus,
Quàm Probus à noſtro poſſit diſcedere ſenſu.

Idem lib. 1. in Eutrop.

Iàm teſtudo volat, profert iam cornua vultur:
Prona petunt retro fluuij vada, Gadibus ortum
Armënij texêre diem, iam frugibus aptum
Aequor, & aſſuetum ſyluis delphina videbo,
Iam cocleis homines iunctos, & quicquid inane
Nutrit, Iudaicis quæ pingitur India velis.

DE INCONTINENTIA.

Mulieres incontinentes ſunt magis, quàm viri.

Propert lib. 3. Eleg. de incōtin. mulie.

Obijcitur toties à te mihi noſtra libido,
Crede mihi, vobis imperat iſta magis.
Vos vbi cōtempti rupiſtis frena pudoris,
Neſcitis captæ mentis habere modum.

Flamma per incenſas citius ſedatur ariſtas,
Fluminaq; ad fontis ſunt reditura caput,
Et placidum Syrtes portũ, & bona littora nautis,
Præbeat hoſpitio ſæua Malea ſuo,
Quàm poſſit veſtros quiſquã deprendere curſus,
Et rapidæ ſtimulos frangere nequitiæ.
Teſtis Cretæi faſtus, quæ paſſa iuuenci.
Induit abiegnæ cornua falſa boui.
Teſtis Theſſalico flagrans Salmonis Enipeo
Quæ voluit liquido tota ſubire Deo.
Crimen & illa fuit patria ſuccenſa ſenecta
Arboris in frondes condita Myrrha nouæ.
Nam quid Medeæ referam, quo tempore matris
Iram natorum cæde piauit amor?
Quid ve Clytemneſtræ, propter quã tota Mycenis
Infamis ſtupro ſtat Pelopea domus?
Tuq; ô Minoa venundata Scylla figura
Tondens purpurea regna paterna coma:
Hanc igitur dotem virgo deſponderat hoſti,
Niſe tuas portas fraude recluſit amor.

DE INFAMIA.

Infamia eſt immortalis, igitur ſummopere vitanda eſt.

Plautus in Perſa.

Pater, hominum immortalis eſt infamia.

Etiam

Etiam tum uiuit, cùm esse credas mortuam.

Paupertas sit grauior si ad illam accedat infamia.

Plautus in Persa.

Quanquam res nostræ sunt pater pauperculæ,
Modicæ, & modestæ: meliu' st tamen ita viuere.
Nam vbi ad paupertatem accessit infamia,
Grauior paupertas fit, fides subtestior.

Infamia aliena teneros animos sæpe à vitiis absterret, vt funus vicinum ægros ab inferenda morte.

Horat. Satyra 4. lib. 1.

-Auidos vicinum funus vt ægros
Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogit.
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitijs.

DE INFANTIA.

Infantis miseria quæ sit.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Editus in lucem iacuit sine viribus infans.

Lucret. lib. 5. de nat. rerum.

Tum parrò puer (vt sæuis proiectus ab undis
Nauita) nudus humi iacet infans indigus omni
Vitali auxilio, cùm primum in luminis oras
Nixibus ex aluo matris natura profundit,
Vagituq; locum lugubri complet, vt æquum 'st,
Cui tantum in vita restet transire malorum.

Infantia pueritiæ ve veri adsimilatur.

Ouid.lib.15.Metamorph..

Nam tener & lactens, puerique simillimus æuo
Vere nouo est: tũc herba recens, et roboris expers,
Turget, & insolida est, & spe delectat agrestes
&c.

DE INFERNO.

Infernales furiæ tres sunt, quæ nocentes assiduè, acritérque cruciare dicuntur.

Ouid in Ibin.

Hic tibi de furijs scindit latus vna flagello
Vt sceleris numeros confiteare tui.
Altera tartareis sectos dabit anguibus artus.
Tertia fumantes incoquet igne genas.

Inferni cruciatus innumeri petunt.

Ouid.lib.4.Metamor.

Mille capax aditus, & apertas vndique portas
Vrbs habet: vtq; fretum de tota flumina terra:
Sic omnes animas locus accipit ille nec vlli
Exiguus populo est, turbàm ve accedere sentit.
Errant exangues sine corpore, & ossibus vmbræ.

Idem in Ibin.

In loca ab Elysiis diuersa fugabere campis,
Quasq; tenet sedes noxia turba coles.
Quæque gerunt humeris perituras Belides vndas
Exulis Ægypti turba cruenta nurus.

Seneca

Seneca in Hercu'e furente.

Quid iuuat durum properare fatum?
Omnis hæc magnis vaga turba terris
Ibit ad manes, faciet q; inerti
Vela cocyto.

Idem in Oedipo.

Longus ad manes properatur ordo
Agminis mœsti.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

Tum demum ad manes perfecto munere Erinnys
Iunone laudata redit, magnamq; superba
Exultat rapiens secum sub tartara turbam.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Iouem.

Sunt apud infernos tot millia formosarum,
Pulchra sit in superis scilicet vna locis.
Vobiscum est Iope, vobiscum candida Tyro,
Vobiscum Europe, nec proba Pasiphaë.
Et quot Troia tulit vetus, et quot Achaia formas,
Et Phœbi & Priami diruta regna semis,
Et quæcunque erat in numero Romana puella
Occidit: has omneis ignis auarus habet.

Claud. lib. 2. de raptu Proserp.

Conueniunt animæ, quantas violentior auster
Decutit arboribus frondes, aut nubibus imbres
Colligit, aut frangit fluctus, aut torquet arenas,

Cuncta q̃ præcipiti stipantur secula cursu
Insignem visura nurum.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun.

Regna, ait, hîc tenebras agitant, volutant q̃ per
vmbras,
Innumeri quondam populi, domus omnibus vna,
In medio vastum late se tendit inane.
Huc quicquid terræ, quicquid freta, et igne⁹ æther
Nutriuit primo mundi genitalis ab æuo
Mors communis agit, descendunt cuncta, capit q̃
Campus iners quãtum interiit, restat q̃ futurum.

Inferni initium seu via.

Vergil. lib. 6. Æneid.

—At læua malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Ouid. lib. 4. Metamorph.

Est via declinis funesta nubila taxo,
Ducit ad infernas per multa silentia sedes,
Styx nebulas exhalat iners, vmbræ q̃ recentes
Descendunt illac, simulacra q̃ functa sepulcris.
Pallor, hyems q̃ tenet late loca senta, nouiq̃
Qua sit iter manes stygiam quod ducat ad vrbẽ
Ignorant: vbi sit nigri fera regia Ditis.

Seneca in Hercule furente.

Spartana tellus nobile attollit iugum,
Densis vbi æquor Tænarus syluis premit, Hic

Hìc ora ſoluit Ditis inuiſi domus,
Hiatq; rupes alta, & immenſo ſpecu
Ingens vorago faucibus vaſtis patet:
Latumq; pandit omnibus populis iter.
Hinc ampla vacuis ſpatia laxantur locis.
In quæ omne merſum pereat humanum genus,
Nec ire labor, ipſa deducit via:
Vt ſæpe puppes æſtus inuitas rapit,
Sic pronus aër vrget.

Silius Italic. lib. 12. bel. Pun. ſec.

Hìc vicina palus fama eſt Acherontis ad vndas
Pandere iter, cæcas ſtagnante voragine fauces
Laxat, & horrendos aperit telluris hiatus,
Interdumq; nouo perturbat lumine manes.

Statius lib. 2. Thebaid.

Hoc vt fama loco pallentes denius vmbras
Trames agit, nigriq; Iouis vacua atria ditat
Mortibus, Arcadij perhibent ſi vera coloni.
Stribor ibi & gemitus pœnarum, atroq; tumultu
Feruet ager: ſæpe Eumenidum voceſq; manuſq;
In medium ſonuêre diem, lethiq; triformis
Ianitor agricolas campis auditus abegit.

Valer. Flac. lib. 1. Argon.

Ingenti iacet ore chaos, quod pondere feſſam
Materiem, lapſumq; queat conſumere mundum.

Hìc geminæ æternum portæ, quarum altera duræ
Semper lege patens, populosq; regesq; receptat.

Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Est locus extremum pandit qua Gallia littus
Oceani prætentus aquis, quo fertur Vlysses
Sanguine libato populum mouisse silentûm.
Illic vmbrarum tenui stridore volantûm
Flebilis auditur questus, simulacra coloni
Pallida, defunctasq; vident migrare figuras.

Idem lib. 2. in Ruffin.

Est locus infaustis, quo conciliantur in vnum
Cocytus Phlegetonq; vadis, inamœnus vterque
Alueus, hic voluit lacrymas, hic igne redundat,
Turris per geminos flammis vicinior amnes
Porrigitur, solidoq; rigens adamante, siniſtrum
Proluit igne latus, dextræ cocyna fundit
Æquora, triste gemens & flet u concita plangit.
Huc post emeritam mortala secula vitam
Deueniunt, vbi nulla manent discrimina fati,
Nullus honor, vanoq; exutum nomine regem
Perturbat plebeius egens.

An sit inferni pœna aliqua, & quod non sit, secundum quorundam insulsam opinionem.

Seneca in Hercule furente.

Vera ne est fama, inferis

Tam

Tam fera reddi iura & oblitos sui
Sceleris nocentes debitas pœnas dare?
Quis iste veri rector, atque æqui arbiter?

Idem in troade.

Tænara, & aspero
Regnum sub Domino, limen & obsidens
Custos, non facili Cerberus ostio
Rumores vacui, verbaq; inania,
Et par sollicito fabula somnio.

Lucret. lib. 3. de nat. rerum.

Post mortem denique nostram
Nũ quid ibi horribile apparet? Nũ triste videtur
Quicquam? nónne omni somno securius extat?
Atque ea nimirũ quæcunq; Acheronte profundo
Prodita sunt esse, in vita sunt omnia nobis:
Nec miser impendens magnum timet aëre saxum
Tantalus, vt fama'st, cassa formidine torpens:
Sed magis in vita diuũm metus vrget inanis
Mortales, casumq; timent, quemcuique ferat sors.
Nec Tityon volucres ineunt Acheronte iacẽtem.
Sed Tityus nobis hîc est in amore iacentem
Quem uolucres lacerãt, atq; exest anxius angor,
Aut alia quauis scindunt torpedine curæ, &c.

Inferni pœna ciuersa est secundum hominum merita.

Vergil. lib. 6. Æneid.

Necnon & Tityon terræ omniparentis alumnum
Cernere erat, per tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur, rostroq́ iammanis vultur adunco
Immortale iecur tundens, fœcundaq́ pœnis
Viscera, rimatur q́ epulis, habitat q́ sub alto
Pectore, nec fibris requies datur vllæ renatis.
Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq́?
Quos super alta silex iam iam lapsura cadentiq́
Imminet adsimilis: lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq́ ante ora parata.
Regifico luxu: furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet cõtingere mensas,
Exurgit q́ vocem attollens, atque intonat ore.
Hîc quibus inuisi fratres dum vita manebat,
Pulsatus ve parens, & frans innexa clienti:
Aut qui diuitijs soli incubuêre repertis,
Nec partem posuêre suis, quæ maxima turba est:
Quiq́ ob adulterium cæsi, quiq́ arma secuti
Impia, nec veriti Dominorum fallere dextras,
Inclusi pœnas exspectant.

Ibidem.

Saxum ingens volunt alij, radijsq́ rotarum
Districti pendent. sedet, æternumq́ sedebit
Infelix Theseus, Phlegyasq́ miserrimus omnes
Admonet,

Admonet, & magna téſtatur voce per vmbras:
Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.
Vendidit hic auro patriam, dominumq; potentem
Impoſuit, fixit leges pretio atque refixit.
Hic thalamũ inuaſit natæ, vetitoſq; hymenæos.
Auſi omnes immane nefas, auſoq; potiti.
Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraq; centum,
Ferrea vox, omnes ſcelerum comprẽdere formas.
Omnia pœnarum percurrere nomina poſſem.

Ibidem.

Quin & ſupremo cùm lumine vita reliquit,
Non tamen omne malũ miſeris nec fũditus omnes
Corporeæ excedunt peſtes, penituſq; neceſſe eſt
Multa diu concertatamodis inoleſcere miris.
Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt: aliæ penduntur inanes
Suſpenſæ ad ventos, aliis ſub gurgite vaſto
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni.
Quiſque ſuos patimur manes.

Ouid. lib. 4. Metomorph.

Parſque forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem ſua pœna coërcet.
Viſcera præbebat Titius lanianda, nouemq;
Ingeribus diſtractus erat. Tibi Tantale mulle

De-

Deprendũtur aquæ, quæq; imminet effugit arbor.
Aut petis, aut urges ruiturum Sisyphe saxum,
Voluitur Ixion, & se sequitur q; fugit q;.
Moliriq; suis lethum patruelibus ausæ
Assidue repetent, quas perdunt Belides undas.

Horat. Oda 13. lib. 2.

Quàm penè furiæ regna Proserpinæ,
Et iudicantem vidimus Aeacum,
Sedesque discretas piorum &
Aeolijs fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus.
Et te sonantem plenius aureo
Alcæe plectro dura nauis,
Dura fugæ mala, dura belli.

Idem Oda 14. lib. 2.

Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, & Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.

Seneca in Hercule furente.

Quod quisque fecit patitur, autorem scelus
Repetit, suoque premitur exemplo nocens.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun. 2.

Has inter formas coniunx Iunonis auernæ
Suggestu residens cognoscit crimina Regum,

Stans

Stant vincti, ſeroq; piget ſub indice culpæ
Circumerrant furiæ, pœnarumq; omnis imago.
Quam vellent nunquam ſceptris fulſiſſe ſuperbis
Inſultant duro imperio, non digna, non æqua,
Non licitum viuis tandem permiſſa queruntur.
Tunc alius ſæuis religatur rupe catenis,
Aſt alius ſubigit ſaxum, perque ardua montis
Viperio domat hunc æterna Megæra flagello.
Talio lethiferis reſtant patienda tyrannis.

Statius lib. 8. Thebaid.

Forte cedens media regni infœlicis in arce
Dux Erebi, populos poſcebat crimina vitæ
Nil hominũ miſerans, iratuſque omnibus vmbris.
Stant furiæ circum, variæque ex ordine mortes
Sæuaque multiſonas exercet pœna catenas.
Fata ferunt animas, & eodem pollice damnant.

Valerius Flac. lib. 3. Argon.

Quippe nec in ventos, nec in vltima ſoluimur oſſa.
Ira manet, duratque dolor.

Ibidem.

Quiſque ſuos ſontes irimicaque pectora pœnis.
Implicat, & varia meritos formidine pulſat.
At quibus in vita maduerunt ſanguine dextræ,
Si fors ſæua tulit miſeros, vel proxima culpa,
Hos varijs mens ipſa modis agitat, ſua carpunt

Facta

Facta viros reſides, etiam nil amplius auſi
In lacrymas humileſqúe metus: ægramqúe fatiſcũt
Segnitiem.

Tibullus Eleg. 3. lib. 1.

At ſcelerata iacet ſedes in nocte profunda
Abdita, quam circum flumina nigra ſonant.
Tiſiphoneqúe impexa feros pro crimbus vngues
Sæuit, & huc illuc impia turba fugit.
Illic Iunonem tentare Ixionis auſi
Verſantur celeri noxia membra rota,
Porrectuſqúe nouem Tityus per iugera terræ,
Aſſiduas in atro viſcere paſcit aues.
Tantalus eſt illic, & circum ſtagna, ſed acrem
Iamiam poturi deſerit vnda ſitim.
Et Danai proles, Veneris quod numina læſit
In caua lethæas dolia portat aquas.

Ouidius in Ibim.

Poma pater Pelopis præſentia quærit, & idem
Semper eget, liquidis ſemper abundat aquis.
Iugeribuſqúe nouem qui ſummus diſtet ab imo
Viſceraqúe aſſidúe debita præbet aui.

Inferni cuſtos Cerberus eſt iuxta Poëtas.

Tibullus lib. 1.

Tum niger in turba ſerpentum Cerberus ore
Stridit, & aratas excubat ante fores.

Vergil.

Vergil.lib.6.Æneid.

Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci
Perſonat, aduerſo recubans immanis in antro.

Quid autem ſibi hoc figmenti velit. Lucret.lib.3.de nat.rer.interpretatur.

Cerberus & furiæ, iam verò & lucis egenus
Tartarus, horriferos eructans faucibus æſtus,
Qui neque ſunt vſquã, nec poſſunt eſſe profecto.
Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Eſt inſignibus inſignis, ſceleriſqúe numella,
Carcer, & horribilis de ſaxo iactus eorum
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tedæ,
Quæ tamen & ſi abſunt, at mens ſibi cõſcia facti
Præmetuens adhibet ſtimulos, torretqué flagellis.
Nec videt interea qui terminus eſſe malorum
Poſſit, nec qui ſit pœnarum denique finis,
Atq; eadẽ metuit magis, hæc ne in morte grauẽſcant.
Hic Acheruſia fit ſtultorum denique vita.

Inferni pœna æterna eſt.

Ouidius in Ibin.

Nec mortis pœnas mors altera finiet huius,
Horaqué erit tantis vltima nulla malis.

Iuuenalis Satyra 2.

Eſſe aliquos manes, & ſubterranea regna,
Et contum, & ſtygio ranas in gurgite nigras,

Atque

Atque vna transire vadum tot millia cymba
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære leuãtur.
Sed tu vera puta Curius quid sentit, & ambo
Scipiadæ? quid Fabritius? manesque Camilli?
Quid Cremeræ legio? et cannis cõsumpta iuuẽtus,
Tot bellorum animæ?

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

Sedibus Elysys, campoque expulsa piorum
Ad stygias, inquit, tenebras, manesq; nocentes
Post bellum ciuile trahor.

Seneca in Herc. furen.

-Certus incluſos tenet
Locus nocentes, vtque fert fama, impios
Supplicia vinclis sæua perpetuis domant.
Rapitur volucri tortus Ixion rota.
Ceruice saxum grande Sisyphea sedet.
In amne medio faucibus siccis senex
Sectatur vndas, abluit mentum latex,
Fidemque cùm iam sæpe decepto dedit,
Perit vnda in ore, poma destituunt famem.
Præbet volucri Tityus æternas dapes,
Vrnasque frustra Danaides plenas ferunt.
Errant furentes impiæ Cadmeides,
Terretque mensas auida Phineas auis.

Ibidem.

Qualis

Qualis est nobis animus remota
Luce, cum mœstus sibi quisque sensit
Obrutum tota caput esse terra.
Stat chaos densum, tenebraq; turpes,
Et color noctis malus, & silentis
Otium mundi, vacuaq; nubes
Sera nos illo referat senectus.

Ibidem.

Nemo ad id serò venit, vnde nunquam
Cùm semel venit, potuit reuerti.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

Sed fœdere certo
Degeneres tenebris animas damnauit Auernis.

Statius lib. 4. Theb.

Tartareæ sedes, & formidabile regnum
Mortis inexpleta, tuq; ô sæuissime fratrum
Cui seruire dati manes, aternaq; fontum
Supplicia, atque imi famulatur regia mundi,
Soluite pulsanti loca muta.

Ibidem.

Audiris genitor, vulguſq; exangue propinquat,
Panditur Elysium chaos, & telluris operta
Desilit vmbra rapax, syluaq; & nigra patescũt
Tartara, liuentes Acheron eiectat arenas.
Fumidus atra vadis Phlegeton incendia voluit.

Et Styx discretis interflua manibus obstat:
Ipsum pallentem solio, circumq; ministras
Funestorum operum Eumenides. Stygiaq; seueras
Iunonis thalamos, & mœsta cubilia cerno.
In speculis mors atra sedet, dominiq; sedentes
Adnumerat populos, maior superminet ordo.

Statius lib. 11. Thebaid.

Ite truces animæ, funestaq; tartara letho
Polluite, & cunctas Herebi consumite pœnas.

Idem. lib. 3. Sylua.

Ad manes ignaue fugis, nec flectere Parcas,
Aut placare mala datur aspera numina Lethes.

Valer. Flacc. lib. 3. Argonaut.

-Cùm deinde tremendi
Ad solium venêre Iouis, questuq; nefandam
Edocuere necem.

Claud. lib. 2. de rapt. Proserp.

-Tu damnatura nocentes
Tu requiem latura pijs, te iudice sontes
Improba cogentur vitæ commissa fateri.

Apud inferos animarum iudices Æacus, Minos, & Rhadamanthus esse dicuntur, eo quòd in hac vita iustissimi fuerunt.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Æacus huic pater est, qui iura silentibus illic

Reddit

Reddit vbi Æolidæ fœcundi Sisyphon vrget.

Idem in Ibin.

Noxia mille modis hic exercebitur vmbra, suasq;
Æacus in pœnas ingeniosus erit.

Horatius Oda 13. lib. 2.

Et iudicantem vidimus Æacum.

Idem Oda 8. lib. 4.

Ereptum Stygio fluctibus Æacum
Virtus, & fauor, & lingua potentium
Vatum, diuitibus consecrat insulis.

Vergil. lib. 6. Æneid.

Gnosius hæc Rhadamanthus habet durissima regna
Castigatq;, audit q; dolos, subigitq; fateri,
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Seneca in Herc. furen.

Non vnus alta sede quæsitor sedens
Iudicia trepidis fera fortitur reis,
Auditur illo Gnosius Minos foro,
Rhadamanthus illo, Thetidis hoc audit socer.

Statius lib. 4. Thebaid.

Arbiter hos dum versat Gortynius vrnas,
Vera minis poscens, agit q; exprimere vitas
Vsq; retro, & tandem pœnarum lucra fateri.

Propertius lib. 3. Eleg.

Non tamen immerito Minos sedet arbiter orci:
Victor erat, quamuis æquus in hoste fuit.

Claudianus lib. 2. in Ruffin.

-Quæsitor in alta
Conspicuus solio pertentat crimina Minos,
Et iustis dirimit fontes, quos nolle fateri
Viderit, ad mala mox transmittit verbera fratris.
Nam iusta Rhadamanthus agit cũ gesta superni
Curriculi, totoq; diu prospexerit actus,
Exæquat damnum meritis.

Inferni regressus non est.

Seneca in Herc. furen.

-Atque quidam chaos
Gradumq; retro flectere, haud unquam soluit
Vmbra tenaces.

Ibidem.

Sed nemo ad id serò venit, vnde nunquam
Cùm semel venit, potuit reuerti.

Idem in Hippolyt.

-Nouissimum amplius
Conuexa tetigit supra, qui mersus semel
Adiit silentem nocte perpetua domum.

DE INFIRMITATE.

Infirmitatis maximæ intimatio.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Nec

Nec cœlum, nec aquæ faciũt, nec terra, nec aura
Hei mihi perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,
Siue mei causſa eſt in regione mali.
Vt tetigi Pontum vexant inſomnia, vixq́;
Oſſa tegit macies, nec iuuat ora cibus.
Quiq́; per autumnum percuſſis frigore primo
Eſt color in foliis, quæ noua læſit hyems:
Is mea membra tenet, nec viribus alleuor vllis,
Et nunquam querulæ cauſa doloris abeſt.

Idem. lib. 4. de Triſtib.

Nam neq́; ſunt vires, nec qui color eſſe ſolebat,
Vix habeo tenuem, quæ tegat oſſa, cutem.

Infirmos ſanari pudet vbi turpis eſt medicina.

Seneca in Oedipo.

Vbi turpis eſt medicina ſanari pudet.

Infirmis parua cauſa nocet.

Ouid. lib. 2. de remed. amor.

Admonitu recreatur amor, vulnuſq́; nouatum
Scinditur, infirmis cauſa puſilla nocet.

DE INGENIO.

Ingenium olim erat in pretio.

Ouidius lib. 3. Eleg.

Ingenium quondam fuerat pretioſius auro,
At nunc barbaries grandis habere nihil.

Ingenium exornare sæpe corporalem deformitatem, vt de Ouidio liquet.

Ouidius de Sappho.

Si mihi difficilis formam natura negauit,
Ingentio formæ damna rependo meæ.

Titus Calphurnius Eclog. 2.

Rusticus est, fateor, sed non est barbarus Idas.

Ingenio comparatum decus mortem euadit. reliqua vetustate destruuntur.

Propert. Eleg. 2. lib. 3.

Nam neque Pyramidum sumptus ad sydera dusti.
Nec Ionis Elei cœlum imitata domus,
Nec Mausolai dines fortuna sepulcri
Mortis ab extrema conditione vacat.
Aut illis flamma, aut imber subducit honores,
Aut rerum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæsitum nomen ab æuo
Excidet, ingenio stat sine morte decus.

Ingenio, non ætate sapientia acquiritur.

Plautus in Trinummo.

Non ætate, verùm ingenio adipiscitur sapientia

Ingenio alterius, etiam amicissimi, qui velit cedere raro inuenitur.

Mart. lib. 8. Epigr.

Aurũ, & opes, & rara frequens dominis amicis,
Qui velit ingenio cedere rarus erit.

Ingenium

Ingenium dilatione, necnon aduersitate torpescit.

Ouid. lib. 5. de Trist. lib.

Adde quod ingenium longa rubigine laesum
Torpet, & est multo quam fuit ante minus.
Fertilis assiduo si non renouetur aratro
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Idem de Sappho.

Nūc vellem facunda forem, dolor artibus obstat,
Ingeniumq; meis substitit omne malis.

Ingenium aduersa nudare, prospera verò celare solent.

Horat. Satyra 8. lib. 2.

Ingenium res
Aduersæ nudare solent, celare secundæ.

Ingenia summa sæpe in occulto latent.

Plautus in Captiuis.

Sæpe summa ingenia in occulto latent.

Ingenium subitis inest casibus.

Martialis lib. 1. Epigram.

O quantum est subitis casibus ingenium.

DE INGRATITVDINE.

Ingratitudinis castigatio vehemens.

Ouid. lib. 5. Metamorph.

-Conanti mittere Cepheus
Quid facis exclamat, quæ te germane furentem
Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tãtis
Redditur? hanc vitam seruatam dote rependis?

Plautus in Asinaria.

Ingrata atque irrita esse omnia intelligo,
Quæ dedi, & quod benefeci: at posthac tibi
Male quo potero facere, faciam, meritoq; id fa-
ciam tuo.

Martial. lib. 5. Epigr.

Sæpe salutatus, nunquam prior ipse salutat,
Sic erit æternum Pontiliane vale.

Ingratitudinis maximæ expressio.

Ouid. lib. 2. de Trist. lib.

Hoc pretium vitæ, vigilatorumq; laborum
Cœpimus, ingenio est pœna reperta meo.

Ausonius in Epigram.

Ingrato homine terræ peius nil creat.

Catullus.

Desine de quoquam quicquã bene velle mereri,
Aut aliquem fieri posse putare pium.
Omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne est,
Imò etiam tædet, tædet obestq; magis.
Vt mihi quem nemo grauius nec acerbius vrget
Quam modo, qui me vnum, atq; vnicũ amicum
habuit.

Iuuenalis

Iuuenalis Satyra 7.

Scire volunt omnes, mercedem soluere nemo.

Seneca in Hercule Oeteo.

-Quis memor vinet tui
O nate populus? Omne nam ingratum est genus.

Iuuenalis Satyra 3.

Hic tunc Vmbritius, quãdo artibus, inquit, honestis
Nullus in vrbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, heri quàm fuit, atq; eadẽ cras
Deteret exiguis aliquid.

Ingratum amans nihil amat.

Plautus in Persa.

Etenim nihil amas, cùm ingratum amas.

Ingratum esse, est miserum esse.

Plautus in Cistella.

Hercle miserum est ingratum esse hominem.

Ingrato meritum exprobrare, voluptas est.

Ouidius Epist. 12. Heroid.

Est aliqua ingrato meritũ exprobrare voluptas,
Hac fruar, hac de te gaudia sola feram.

Ingrati sodales dimittendi sunt, & ad hoc exhortatio.

Iuuenalis 11. Satyra.

Ingratos ante omnia pone sodales.

DE INIMICITIIS.

Inimicitiarum nunquam intermoriturarum expressio.

Ouidius in Ibin.

Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.

Seneca in Medea.

Dum terra cœlum media libratum feret,
Nitiduſq́ certas mundus euoluet vices,
Numeruſq́ certas mundus euoluet vices,
Numeruſq́ arenis deerit, & solem dies,
Noctem sequentur astra, dum siccas polus
Verſabit arctos, flumina in pontum cadent,
Nunquam meus ceſſabit in pœnas furor.

Inimicitiæ ac reliqua vitia omnia hoc ſeculo potiſſimum exercentur.

Ennius lib. 8. Annalium.

Pellitur e medio ſapientia, vi geritur res.
Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.
Haud doctis dictis certantes, nec maledictis
Miſcent inter ſeſe inimicitias agitantes
Non ex iure manu conſertum, ſed magis ferro
Rem repetũt, regnumq́ petunt, vadunt ſolida vi.

Inimici minas contemnentis exemplum.

Ouid. 2. de Ponto.

Sed licet arma feras, & vulnera ſæua mineris,
Non tamen efficies vt timeare mihi.

DE INIVRIA.

Iniuria

Iniuria ignem, id est, odiū vel furorē extinctū suscitat.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Quālibet extinctos iniuria suscitat ignes.

Iniuriæ nondum illatæ latius est resistere, quàm acceptam vlcisci.

Terentius in Eunuch.

Sed quod cauere possis stultum admittere est.
Malo ego nos prospicere, quam hūc vlcisci accepta iniuria.

Iniuriam immerenti inferre, iniquum atque stultitiæ maxima est.

Terent. in Hecyra.

Offerre iniuriam me tibi immerenti iniquum est.

Plautus in Curcul.

Male meneri de immerente inscitia est.

DE INNOCENTIA.

Innocens vbique tutus est, nihilque timet.

Horatius Oda 22. lib. 1.

Integer vitæ, scelerisq; purus
Non eget Mauri iaculis, nec arcu,
Nec venenatis grauida sagittis
Fusce pharetra.
Siue per Syrteis iter æstuosas,
Siue facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Innocens

Innocens & iustus Dei iram haud veretur.

Ouid.lib.5.de Tristib.

Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram
Conscius in culpa non scelus esse sua.

Innocens seu mens recti conscia, famæ mendacia paruipendit.

Ouid.lib.4.Fasto.

Conscia mens recti famæ mendatia ridet:
Sed nos in vitium credula turba sumus.

Innocenti diuiti calumnia intenditur, vt ex lite quæstus aliquid abradatur.

Ouid.Eleg.de Nuce.

Sic reus ille ferè est, de quo victoria lucro
Esse potest, inopis vindice facta carent.

DE INVIDIA ET LIVORE.

Inuidiæ descriptio, seu effectus ipsius expressio propriissima.

Vergilius de liuore.

Liuor, tabificum malis venenum
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem,
Quid quisq; furit inuidet q; sorti
Vt debet sibi pœna semper ipse est.
Testatur gemitu graues dolores.
Suspirat, gemit, incutit q; dentes,
Sudat frigidus, intuens quod odit,

Effundi

Effundit mala lingua virus atrum.
Pallor terribilis genas colorat.
Infelix macies renudat ossa.
Non lux, non cibus est suauis illi,
Nec potus iuuat, aut sapor Lyæi:
Nec si pocula Iuppiter propinet,
Atq; hæc porrigat & ministret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipse nectar.
Non somnum capit, aut quiescit vnquam,
Torquet viscera carnifex cruentus.
Vesanos tacitè mouet furores
Intentans animo faces Erinnys.
Lethalis Tityiq; vultur intus
Qui semper lacerat comestq; mentem,
Viuit pectore sub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus lenaret,
Nec Phœbus, soboles ve chara Phœbi.

Ouid. lib. 2. Metamor.

Huc vbi peruenit bello metuenda virago,
Constitit ante domum. Neq; enim succedere tecto
Fas habet, & postes extrema cuspide pulsat.
Concussæ patuere fores. videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum.
Inuidiam.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:

Nusquam

Nusquam recta acies, luuent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno.
Risus abest, nisi quem visi mouere dolores.
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis,
Sed videt ingratos, intabescitq; videndo.
Successus hominum carpit q; & carpitur una,
Supplicium q; suum est.

Et infra.

Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parua dedit, successibus at q; Mineruæ
Indoluit, baculumq; capit, quem spinea totum
Vincula cingebant, adopertaq; nubibus atris
Quacunq; ingreditur florentia protерit arua,
Exurit q; herbas, & summa papauera carpit.
Afflatu q; suo populos, urbes q; domos q;
Polluit, & tandem Tritonida conspicit arcem
Ingenijs, opibus q; et festa pace virentem.
Vix q; tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit,
Cunctaq; magna facit, quibus irritata dolore
Cecropis, occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit, lentaq; miserrima tabe
Liquitur, vt glacies incerto saucia sole.

Statius lib. 2. Theba.

-Nec liuida tabes,
Inuidiæ, quanquam functis & lumine cassis

Defuit

Defuit vnus ibi ante alios, cui læua voluntas
Semper, & ad ſuperos, hinc & grauis exitus eui
Inſultare malis, rebuſq; ægreſcere lætis.

Inuidiæ domus & illius conditiones.

Ouid.lib.2.Metamorph.

Protinus inuidia nigro ſqualantia tabo
Tecta petit, domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento,
Triſtis & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.

Ouid.lib.3.de Ponto.

Liuor, iners vitium, mores non exit in altos,
Vtq; latens ima vipera ſerpit hume.

Inuidia mortalibus dirum exitium eſt, quæ res laudeſque hominum creſcere non permittit.

Silius Ital.lib.11.bel.Pun.

Dum malus obtrectat facta immortalia liuor,
Nec ſinit adiutas ductoris creſcere laudes.

Idem 17.lib.bel.Pun.

O dirum exitium, ô nihil vnquam
Creſcere, nec magnæ patiens exurgere laudes
Inuidia.

Inuidia ſumma petit.

Ouid.lib.1.de remed.Amoris.

Summa petit liuor, perflant altiſſima venti.

Statius lib.5.Syl.

Quiſnam

Quisnam impacata consanguinitate liganit
Fortunam, Inuidiamq; Deus? quis iussit iniquas
Aeternum bellare deas? nullàmne notauit
Illa domum toruo quam non hæc lumine figat
Protinus, & sæua perturbet gaudia dextra?
Florebant hilares, inconcussiq; penates,
Nil mœstum, quid enim, quamuis infida leuisq;
Cæsare tam dextro posset fortuna timeri?
Inuenere viam liuentia fata, piumq;
Intranit sæua larem. Sic plena maligno
Afflantur vineta noto, sic alta senescit
Imbre seges nimio: rapidæ sic obuia puppi
Inuidet, & velis adnubilat aura secundis.

Inuidia, maius tormentum à Siculis tyrannis non est inuentum.

Horat. lib. 1 Epist. ad Lollium.

Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.

Inuidia, vitium vniuersale esse dicitur.

Plautus in Bacchid.

Nullus est, qui non inuideat
Rem secundam obtingere.

Inuidia, virtus magnanima caret.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Magnanima inuidia virtus caret.

Claudianus

Claudianus in Stiliconis laud. 3.

-Nulli pars æmula defuit vnquam,
Quæ grauis obstreperet laudis, stimulisq; malignis
Facta sequebatur quamuis ingentia liuor.
Solus hic inuidiæ fines virtute reliquit,
Humanumq; modum, quis enim liuescere possit
Quod nunquam pereãt stellæ? quod Iuppiter olim
Possideat cœlum, quod nouerit omnia Phœbus?
Est aliquod meriti spatium, quod nulla furentis
Inuidiæ mensura capit.

Inuidiam habens, diu haud esse solet.

Propert. lib. 2. Eleg.

Inuidiam quod habet, non solet esse diu.

Inuidere alieno bono non decet.

Persius Satyra. 3.

-Neq; inuideas quod mulus fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus vmbris
Et piper, & pernæ Marsi monumenta clientis,
Mænaq; quod prima nondum defecerit orca.

Superbis fœlicibus inuidens, est demens.

Ausonius in Pittaci sententiis.

Demens superbis inuidet fœlicibus.

Inuidus aliena suis meliora esse: stulte iudicas.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Fertilior seges est alienis semper in agris

Vicinumq́ pecus grandius uber habet.

Inuidia aliena bona semper vituperat.

Ouid. lib. 2. de Remed. amo.

Ingenium magni liuor detrectat Homeri,
Quisquis es, ex illo Zoile nomen habes.

Inuidus cupit bona quæque peruertere.

Horatius Satyra 3. lib. 1.

At nos virtutes ipsas inuertimus, atq;
Syncerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum viuit, multum demissus homo, illi
Tardo cognomen pingui damus. hic fugit omneis
Insidias, nulliq́ malo latus obdit apertum,
Cùm genus hoc inter vitæ versetur vbi acris
Inuidia, atq; vigent vbi crimina, pro bene sano,
Ac non incauto, fictum astutumq́ vocamus.
Simplicior si quis, qualem me sæpe libenter
Obtulerim tibi Mæcenas, vt forte legentem,
Aut tacitum impellat, quouis sermone molestus,
Communi sensu planè carere, inquimus.

Inuidus parem habere non patitur.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

-Stimulos dedit æmula virtus,
Nec quẽquam iam ferre potest Cæsar ve priorem,
Pompeiúsve parem.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

Macerat

Macerat inuidia ante oculos illum esse potentem,
Illum aspectari claro qui incedit honore:
Ipsi se in tenebris volui, cœnaq; queruntur.

Inuidi antiqua nouis semper præferunt.

Martial. lib. 3. Epigram.

Esse quid hoc dicam, viuus quod fama negatur,
Et sua quod rarus tempora lector amat.
Hi sunt inuidiæ nimirum Regule mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis.

Inuidi ex aliorum bonis assiduè cruciantur, & malis lætantur.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lol.

Inuidus alterius rebus macrescit opimis.

Terentius in Adel.

Hoccine est credibile aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam vt siet,
Vt malis gaudeat, atq; ex incommodis
Alterius sua vt comparet commoda?

Inuidi doctos ac virtute præditos dum viuunt odio habent, postquam vero è medio sublati sunt, eos optant ac desiderant.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Scripta placent à morte quidem: quia tollere vitos
Liuor, & inuiso carpere dente solet.

Idem 4. de Ponto.

Non ſolet ingenijs ſumma nocere dies.

Idem lib. 1. Eleg.

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit.
Tunc ſuus ex merito quenq; tuetur honos.

Horat. Oda 24. lib. 3.

Clarus poſt genitis, quatenus heu nefas,
Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Idem lib. 2. Epiſt. ad Auguſtum.

Vrit enim fulgore ſuo, qui prægrauat artes
Infra ſe poſitas, & extinctus amabitur idem.

Silius Italicus lib. 17. bel Pun.

O dirum exitium mortalibus, ô nihil vnquam
Creſcere, nec magnas patiens exurgere laudes
Inuidia.

Inuidorum caſtigatio vehemens.

Martial. lib. 1. Epigram.

Qui ducis vultus, & non legis iſta libenter,
Omnibus inuideas liuide, nemo tibi.

DE IRA.

Ira in primis refrenanda eſt, & ad hæc admonitio.

Ouidius Epiſt. 3. Heroid.

Vince animos, iramq; tuam qui cætera vincis.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lol.

Ira furor breuis est, animum rege, qui nisi paret
Imperat, hunc frenis, hunc tu compesce catena.

Seneca in Theba.

-Pone vesanos, precor,
Animi tumores, teq; pietati refer.

Terentius in Adelph.

Tandem reprime iracundiam, atq; ad te redi.

Statius lib. 8. Theb.

Ille monet: ne frena animo premitte calenti,
Da spatiū, tenuemq; moram: male cuncta ministrat
Impetus, hoc oro munus concedi parenti.

Ausonius de 7. Sapient.

Periander, trepidam moderare Corinthius, iram.

Ira non sit diuturna.

Ouidius lib. 1. Eleg. 8.

Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram.
Sæpe simultates ira morata facit.

Iræ sedes vbi.

Claudianus de 4. Honorij Conf.

Iram sanguinei regio sub pectore cordis
Protegit imbutam flammis, auidamq; nocendi,
Præcipitemq; sui rabie succensa tumescit,
Contrahitur stupefacta metu, cunctaq; omnia secum
Duceret, & requiem membris vesana negaret,
Inuenit pulmonis opem, madidumq; fluenti

Præbuit, vt tumidæ ruerent in mollia fibræ.

Ira animum hominis, id est, rationem aufert.

Terentius in Heauton.

Præiracundia
Menedeme non sum apud me.

Idem in Adelph.

Ah me miserum, vix sum compos animi, ita ardeo iracundia.

Ira quicquid suggerit irato, atque adeo etiam quicquid gerit, teli vice est.

Claudianus de iracundo.

In iaculum quodcunq; gerit dementia mutat,
Omnibus armatur rabies pro cuspide ferri.
Cuncta volat dum dextra ferox in vulnere sæuit,
Pro telo geritur quicquid suggesserit ira.

Ouidius Epist. 6. Heroid.

Quælibet iratis ipse dat arma dolor.

Ira Dei, etsi lenta sit, tamen magna esse dicitur.

Statius 5. Thebæ.

Dijs visum turbare domos, nec pectora culpa
Nostra vacant, nullos veneri sacra animus ignes,
Nulla dea sedes monet & cœlestia quondam
Corda dolor lento q; irrepunt agmine pœnæ.

Iuuenalis 13. Satyra.

Vt sit, magna tamen certè, lenta ira deorum est.

Ira deturpat iratum.

Quidius lib. 3. de arte aman.

Ora tument irâ, nigrescunt sanguine venæ,
Lumina Gorgoneo sæuius angue micant.

Ira reddit iratum fortem.

Vergilius lib. 5. Æneid.

At non tardatus casu, neq; territus heros,
Acrior ad pugnam redit, & vim suscitat ira.

Ouid. lib. 1. Elegiar.

Quaslibet infirmas adiuuat ira manus.

Ira inclusa magis nocet quam reserata.

Seneca in Medea.

Ira, quæ tegitur nocet,
Professa perdunt odia vindictæ locum.

Ira mora euanescit vt glacies.

Ouid. 1. de Arte aman.

Vt fragilis glacies, interit ira, morâ.

Ira & vinum arcana non retinent

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Arcanum neque tu scrutaueris vllius vnquam,
Commissúm te si tegès, & vino tortus & irâ.

Ira cunctis facta infesta volunt esse, quæ
dolor & ira suaserunt.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse dolor quod suaserit & mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.

Ira minas ingentes parturit.

Ouid. Epist. 12. Heroid.

-Sed quid prædicere pœnam
Attinet, ingentes parturit ira minas.

Iratus haud facilè flectitur.

Seneca in Medea.

Difficile quàm sit animum ab ira flectere
Iam concitatum, quamq; regale hoc putet
Sceptris superbas quisquis admouit manus
Qua cœpit ire, regia didici mea.

Irati hominis descriptio.

Persius Satyra 3.

Nunc face supposita feruescit sanguis & ira,
Scintillant oculi, dicisq; quod ipse
Non sani est hominis, non sanus iuret Orestes.

DE IVDICIO.

Iudicium quid sit.

Petronius Arbiter in Saty.

Ergo iudicium nihil est, nisi publica merces
Atque eques in caussa, qui sedet, empta probat.

Iudicium rectum, verumque, non cernit iudex, amore scilicet seu odio vel pecunia corruptus.

Horat. Saty. 2. lib. 2.

Dicam

Dicam ſi potero, male verum examinat omnis
Corruptus index.

Iudicii vniuerſalis dies ob immenſa hominum facinora indubiè adueniet, in quo igne quæque terrena cremabuntur.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Eſſe quoque in fatis reminiſcitur adfore tempus
Quo mare, quo tellus, correptaq́ regia cœli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.

Lucanus lib. 7. bel. Ciuil.

Nil agis hac ira: tabéſve cadauera ſoluat,
An rogus haud referet: placido natura receptat
Cuncta ſinu, finemq́ ſui ſibi corpora debent.
Hos Cæſar populos, ſi nunc non vſſerit, ignis
Vret cum terris, vret cum gurgite Ponti.
Communis mundo ſupereſt rogus, oſſibus aſtra
Mixturus.

Seneca in Hercule Oeteo.

Iam iam legibus obrutis,
Mundo conueniet dies.
Auſtralis polus corruet,
Quicquid per Libyam iacet,
Et Spartus Garamas tenet:
Arctous polus obruet,
Quicquid ſubiacet axibus,

Et ſiccus boreas ferit,
Auſſum trepido polo.
Titan excutiet diem,
Cœli regia concidet,
Certos atque obitus trahet,
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, & chaos,
Et mors fata nouiſſima
In ſe conſtituet ſibi.

Lucret. lib. 5. de nat. rer.

Principio maria, & terras, cœlumq; tuere
Quorum naturam triplicẽ, tria corpora Memini,
Tres ſpecies tam diſſimiles, tria talia texta
Una dies dabit exitio, mul. óſq; per annos
Suſtentata ruet moles, & machina mundi.

Seneca in Hercule furente.

Rerumq; mœſtus finis, & mundi vltima
Immotus aër hæret, & pigro ſedet
Nox atra mundo, cuncta mœrore horrida,
Ipſaq; morte peior eſt mortis locus.

Idem in Octauia.

-Nunc adeſt mundo dies
Supremus ille, qui premat gemus impium
Cœli ruina, rurſus vt ſtirpem nouam
Generet renaſcens melior, vt quondam tulit

Iuuenis.

Iuuenis.

In iudicii vltimi die non misericordiæ, sed tãtum vindictæ in malis locus erit, in quo occulta quæque hominũ nuda apertaq; omnibus erũt.

Manilius lib. 5. Astron.

Quæsitor scelerum veniet, vindexq; reorum,
Qui commissa suis rimabitur argumentis,
In lucemq; trahet, tacitáq; licentia fraude.
Hinc etiam immitis tortor, pœnæq; minister,
Et quisquis vero fauit, culpám vẽ perodit;
Proditur, atque alto qui iurgia pectore tollat.

Huc poterunt Tyndari verba apud Plautum In Captiuis moraliter trahi, vbi ait.

Nunc spes, opes, auxiliaq; à me segregãs, spernũtq; me.
Hîc ill'st dies, quum nulla vitæ salus sperabilis est mecum,
Neque exilium exitio'st, neque adeo spes, quæ mihi hunc aspellat.
Nec mendacijs subdolis mihi vsquam mantellum est meis.
Nec sycophãtijs, nec fucis vllũ mãtellum obuia'st.
Neq; precatio pfidijs meis, nec malefactis fuga'st.
Nec confidentiæ vsquam hospitium'st, nec diuorticulum dolis.

Operta

Operta quæ fuere, aperta sunt. patent præstigiæ,
Omnis res palam est, neque vllum Pol de hac re
negotium est,
Quin malè occidam, oppetamq; pestem.

Sic et illud eiusdem in Truculento.

Væ misero mihi, mea nunc facinora
Aperiuntur, clam quæ sperauí fore.

Iudicium seu sententia hominum fallax est.

Ouid. lib. 5. Fasto.

Ipsa doce, quæ sis, hominum sententia fallax
Optima tu propriis nominis autor eris.

Nullus iudex accusati causam, seu rationem, ipse non respondente, noscere valebit.

Terentius in Phormione.

An quisquam iudex est, qui possit noscere
Tua iusta, vbi tute verbum non respondeas?

Iudex in omni re irreprehensibilis erit.

Terentius in Heauton.

Tu es iudex, ne quid accusandus sis vide.

Iudex sententiam haud proferre debet, nisi vtraque parte diligenter audita, quod nisi fecerit, licet æquum statuet, haud tamen iustus erit.

Seneca in Medea.

Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Æquum licet statuerit, haud æquus est.

Iudicis est æquum honestúmque vtilitati præponere.

Horat.

Horatius Oda.9.lib.4.

Vindex auaræ fraudis, & abſtinens
Ducentis ad ſe cuncta pecuniæ,
Conſulq; non vnius anni,
Sed quoties bonus atq; fidus
Iudex honeſtum prætulit vtili, &
Reiecit alto dona nocentium
Vultu & per obſtantes cateruas
Explicuit ſua victor arma.

Iudicis officium eſt non tantum res, ſed & tempora perſcrutari, quo peracto tutus erit.

Ouid.lib.1.de Triſtib.

Iudicis officium eſt, vt res, ita tempora rerum
Quærere, quæſito tempore tutus erit.

Iudicis corrupti caſtigatio ſeuera.

Ouid.lib.1.Eleg.

Non bene ſceleſti iudicis arca patet.

DE IVRE.

Iura cur inuenta ſint.

Horatius lib.1.Sermo.

Iura inuenta metu iniuſti,

Ius ſummum ſumma malitia eſt quandoque.

Terentius in Heauton.

-Verum illud Chréme
Dicunt, ius ſummum ſumma ſæpe malitia eſt.

Iura

Iura inuenta sunt pro communi bono, atque vtilitate inter homines conseruanda.

Horat. Saty. 3. lib. 1.

Iura inuenta metu iniusti fateare necesse est,
Tempora si fastosq; velis euoluere mundi.
Nec natura potest iusto secernere iniquum.
Diuidit vt bona diuersis fugienda petendis.

Iura permittunt arma in armatos sumere.

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.

Ius hodie in armis est.

Ouid. lib. 6. de Trist. lib.

Non metuunt leges, sed cedit viribus aequum.
Victaq; pugnaci iura sub ense iacent.

Seneca in Hercule furente.

Ius est in armis, opprimit leges pudor.

Ius periit omnino.

Seneca in Agamemnone.

Periere mores, ius, decus fides.

Ius sæpe vi opprimitur.

Lucan. lib. 1. bel. Ciuil.

Imminet armorum rabies, ferrisq; potestas
Confundet ius omne manu, scelerisq; nefando
Nomen erit virtus, multosque exibit in annos.

DE IVSTITIA.

Iustitiæ vis.

Claud. de cons. Manlij Theod.

Tu prima hominem sylvestribus antris
Elicis, & fœdo detergis sæcula victu.
Te propter colimus leges, animosq; ferarum
Exuimus: nitidis quisquis te sensibus hausit,
Irruet intrepidus flammis, hyberna secabit
Æquora, confertos hostes superabit inermis.
Ille vel Æthiopum pluuijs solabitur æstus,
Illum trans Scythiam vernus comitabitur aër.

Iustitia deperdita est, quæ ad cœlos euolasse fertur ob summam hominum malitiam.

Ouid. lib. 1. Metamor.

Victa iacet pietas, & virgo cæde madentes
Vltima cœlestum terras Astrea reliquit.

Iuuenalis Satyra 6.

Paulatim deinde ad superos Astrea recessit.
Hac comite, atque dua pariter fugere sorores.

Seneca in Octauia.

Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruenta cæde pollutas manus,
Astrea virgo syderum magnum decus.
Cupido belli crevit, atque auri fames,
Totũ per orbem maximum exortum est malum.

Luxuria

Luxuria pestis blanda, cui dedit vires,
Roburq; longum tempus, atque error grauis.
Collecta vitia per tot ætates diu
In nos redundant, seculo premimur graui,
Quo scelera regnant, sanit impietas furens,
Turpis libido dominatur potens Venere.
Luxuria victrix orbis immensas opes,
Iam pridem auaris manibus, vt perdat rapit,

Iustitia administranda est secundum hominum merita, non autem iuxta sanguinis affinitatem, nobilitatemque, idque priscorum Romanorum exemplo.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Proposita arma peto: meritis expendite causam.
-Nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honos spoliis quæratur in istis.

Seneca in Octauia.

Vera priorum virtus quondam
Romana fuit, verumq; genus,
Martis in illis, sanguisq; viris.
Illi reges hac expulerant
Vrbe superbos, vltiq; tuos
Sunt bene manes, virgo dextra
Casa parentis, ne seruitium
Paterere graue, & improba ferres

Pramia

Præmia victrix dira libido.
Te quoque bellum triſte ſecutum eſt
Mactata tua miſeranda manu
Nata Lucreti ſtuprum ſaui
Paſſa tyranni.

Iuſtitia armis valentior eſt.

Ouid. lib. 3. Faſtorum.

Exuitur feritas, armiſq; potentius æquum eſt,
Et cum ciue pudet conſeruiſſe manus

Iuſtitia rectum vtili pæponere ſuadet.

Claud. lib. 1. in Stiliconis laud.

Iuſtitia vtilibus rectum præponere ſuadet,
Communeſq; ſequi leges, iniuſtaq; nunquam
Largiri ſocijs.

Iuſtitiæ maximæ exemplum in necis auteres.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Dicitur Ægyptus caruiſſe iuuantibus arua
Imbribus, atque annos ſicca fuiſſe nouem,
Tum Thraſius Buſiris adit, monſtratq; piari
Hoſpitis effuſo ſanguine poſſe Iouem.
Illi Buſiris: ſies Iouis hoſtia primus,
Inquit, & Ægypto tu dabis hoſpes aquam.
Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torruit infelix imbuit autor opus.
Iuſtus vterq; fuit. Neq; enim lex iuſtior vlla eſt,

Quàm necis artifices arte perire ſua.

Iuſti viri deſcriptio elegans.

Olympius Nemeſianus Eclog. 1.

Heu Melibœe iaces lethali frigore ſegnis
Lege hominum, cœlo dignus canente ſenecta,
Concilioq́ Deûm, plenum tibi ponderis æqui
Pectus erat, tu ruricolûm diſcernere lites.
Aſſueras, varias patiens, mulcendo querelas.
Sub te ruris amor, ſub te reuerentia iuſti
Floruit, ambiguos ſignauit terminus agros.
Blanda tibi vultu grauitas, & mite ſerena
Fronte ſupercilium, ſed pectus mitius ore.

Iuſtum à rectitudine neque tyrannorum, neque populi minæ mouere queunt.

Horatius Oda 3. lib. 3.

Iuſtum, tenacem propoſiti virum
Non ciuium ardor prauа iubentium,
Non vultus inſtantis tyranni
Mente quatit ſolida: neque auſter
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna manus Iouis
Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ

Iniuſta à iuſtis impetrare non decet, iuſta auium ab iniuſtis exigere inſcitia eſt.

Plautus

Plautus in Amphitr.

Iustam rem, & facilem, esse oratum à vobis volo.
Nam iuste ab iustis iustus sum orator datus.
Nam iniusta ab iustis impetrari non decet.
Iusta autem ab iniustis petere insipientia est.
Quippe illi iniqui ius ignorant, neque tenent.

Iusta exigentem, ea impetrare oportet.

Plautus in Stricho.

Bonum ius dicis
Impetrare oportet, quia æquum postulas.

DE IVVENTVTE.

Iuuentus senectæ similis grauior est.

Ausonius in Chilonis sentent.

Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

Ouidius ad Pisonem.

Est mihi, crede, meis animus constantior annis,
Quàmuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas
Cœperit.

Iuuenilis ætas non est inutiliter terenda.

Tibullus lib. 1. Eleg. 4.

At si tardus eris, errabis, transiet ætas
Quàm citò non segnis stat remeatq; dies.
Quàm citò purpureos deperdit terra colores,
Quàm citò formosas populus alta comas,
Quàm iacet infirmæ, venêre vbi fata, senectæ,

Qui prior Æleo est carcere missus equus.
Vidi iam iuuenem premeret cùm serior ætas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.

Iuuenilis ætas valentior atque vberior est aliis.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Fit q; valens iuuenis: Neque enim robustior ætas
Vlla, nec vberior, nec quæ magis ardeat vlla.

Iuuenes castigandi sunt: & ad hoc exhortatio.

Plautus in Bacchid.

Cura, et castiga hominem probè, (suis,
Qui dedecorat te, me, amicos atque alios flagitijs

Iuuenes in officio retinendi sunt.

Seneca in Octauia.

Regenda magis est feruida adolescentia.

Iuuenes compti fugiendi sunt.

Ouid. Epist. 4. Heroid.

Sint procul à nobis iuuenes, vt fœmina, compti:
Fine coli modico forma virilis amat.

Iuuenes in malum maximè procliues sunt.

Seneca in Thyeste.

Peiora iuuenes facilè præcepta audiunt.

Iuuenes lætitia decet, senes verò seueritas.

Seneca in Hippolyto.

Propria describit Deus
Officia, & aunm per suos ducit gradus.
Lætitia iuuenem, frons decet tristis senem.

Iuuenes

Iuuenes sanctos, id est, virtute claros, atque pios fata sordida haud attingunt.

Vergilius in Ætna.

Nec sanctos iuuenes attingunt sordida fata.
Sed iuri cessere domus & iura piorum.

Iuuenile vitiũ est impetum animi regere non posse.

Seneca in Troade.

Iuuenile vitium est, regere non posse impetum.

Iuuenum mores, seu proprietates quæ sint.

Horatius in arte Poëtica.

Imberbis iuuenis tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusq; & aprici gramine campi.
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus aris,
Sublimis, cupiduſq;, & amata relinquere pernix.

Terentius in Andria.

-Ita est
Quod plerique omnes faciũt adolescentuli, (alere,
Vt animum ad aliquod studium iũgant: aut equos
Aut canes ad venandum, aut ad Philosophos.

Iuuenibus assentatio parentum, aut propinquorum non parum nocet.

Plautus in Bacchidib.

Hei mihi, isthæc illum perdidit assentatio.
Nam absque te esset, ego illum haberem rectũ ad ingenium bonum.

Nunc propter te, tuamq; prauos factu'st fiduciam.

Iuuenilis ardor primo impetu furit,
ac citissimè euanescit.

Seneca in Octauia.

Iuuenilis ardor impetu primo furit.
Langueſcit idem facile: nec durat diu
In venere turpi: ceu leuis flammæ vapor.

L

DE LABORE.

Laboribus vacandum est, dum anni,
tempus, viresque sinunt.

Ouid. lib. 2. de Arte amandi.

Dum vires annique sinunt, tolerate labores,
Iam veniet tacito curua senecta pede.
Aut mare nauigijs, aut vomere scindite terram,
Aut fera belligeras addite in arma manus.

Idem. lib. 3. de arte amandi.

Ventura memores iam nunc estote senecta,
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos,
Discite, eunt anni more fluentis aquæ.

Titus Calphurnius Eclog. 5.

Iam

Iam certè potes insudare labori.
Iam pro me gnauam potes exercere iuuentam.

Tibullus Eclog. 8. lib. 1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas
Vtere, nam tardo labitur illa pede.

Laboris impatiens ad virtutis culmen non ascendet, fructusque eius haud capiet, moraliter.

Claudianus in Nupt. Honorij.

Non quisquam fruitur variis odoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat fauos,
Si fronti caueat, si timeat rubos.
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

Labores, quibus Hercules cœlum meruisse dicitur.

Boëtius metro 7. lib. 8.

Herculem diuti celebrant labores.
Ille Centauras domuit superbos,
Abstulit sæuo spolium leoni,
Fixit & certis volucres sagittis,
Poma cernenti rapuit draconi,
Aureo læua grauior metallo
Cerberum extraxit triplici catena,
Victor immitem posuisse fertur
Pabulum sæuis dominum quadrigis,
Hydra combusto periit veneno.

Fronte turbatus Achelous amnis
Ira demersit pudibunda ripis,
Strauit Antæum Lybicis arenis:
Cacus Euandri satiauit iras.
Quosq; pressurus foret altus orbis,
Setiger spumis humeros notauit.
Vltimus cœlum labor irreflexo
Sustulit collo, pretiumq; rursus
Vltimi cœlum meruit laboris.
Ite nunc fortes vbi celsa magni
Ducit exempli via.

Laboris continui intimatio perpulchra.

Horat. lib. Epod. ad Canidiam.

Nullum à labore me reclinat otium.
Vrget diem nox, & dies noctem, neque est
Leuare tenta spiritu præcordia.

Labor continuus res fortissimas debilitat, atque corrumpit, senectamque præmaturam inducit.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cõfiteor facere hoc annos, sed & altera causa est,
Anxietas animi, continuusq; labor.
Cernis vt in duris (& quid boue firmius?) arnis
Fortia taurorum corpora frangat opus.
Quæ nunquam vacuo solita est cessare nouali
Fructibus assiduis lassa senescit humus.

Occidet,

Occidet, ad circi ſi quis certamina ſemper
Non intermiſſis curſibus ibit equus.
Firma ſit illa licet, ſoluetur in æquore nauis,
Quæ nunquam liquidis ſicca carebit aquis.
Me quoque debilitat ſeries immenſa laborum,
Ante meum tempus cogit & eſſe ſenem.
Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis:
Immodicus contrà carpit vtrunque labor.

A labore quandoque ceſſandum, moraliter.

Verg. 3. Ecloga.

Claudite iam riuos pueri, ſat prata biberunt.

Seneca in Herc. furen.

Poſt multa virtus opera laxari ſolet.

Labor aſſiduus vincit omnia, atque inueſtigat.

Verg. lib. 1. Georg.

-Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas.

Terentius in Heauton.

Nihil tam difficile eſt, quin inquirẽdo inueſtigari
Poſſit.

DE LACRYMIS.

Lacrymis dolor egeritur atque leuatur.

Ouid. lib. 4. de Triſtib.

Fleq́ meos caſus: eſt quædam flere voluptas,
Expletur lacrymis, egeriturq́ dolor.

Seneca in Troade.

- Arbitrio tuo
Implere lacrymis, fletus ærumnas leuat.

Lacrymæ interdum pondus verborum habent.

Ouid. 3. de Ponto.

Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit,
Interdum lacrymæ pondera vocis habent.

Amici mortui deflendi non sunt: quia lacrymis ad vitam reuocari non possunt.

Ouid. Epist. ad Liuiam consol.

Supprime iam lacrymas, non est reuocabilis istis
Quem semel vmbrifera nauita lyntre tulit,
Sed rigidum ius est, & ineuitabile mortis.

Propert. lib. 4. Eleg. ad Paulum.

Desine Paule meum lacrymis vrgere sepulcrum.
Panditur ad nullu ianua nigra preces.
Cùm semel infernas intrarunt funera leges.
Non exorato stant adamante viæ.
Te licet orantem fuscæ Deus audiat aulæ:
Nempe tuas lacrymas littora surda bibent.

Lacrymæ ex maxima sæpe lætitia prosiliunt.

Plautus in Sticho.

-Ego te nunc conspicio libens,
Vt præ lætitia lacrymæ præsiliunt mihi.

Terentius in Adelphis.

Homini

Homini illico lacrymæ cadunt, quasi puero, præ gaudio.

Lacrymæ misericordiam sæpissimè impetrant.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Et lacrymæ prosunt, lacrymis adamãta mouebis.

Idem. lib. 1. de Ponto.

Quodq; facis lacrymis opus est, nõ sanguine dixit.

Sæpe per has flecti principis ira solet.

Lacrymas puellarum arma esse.

Ouid. lib. 4. Metamor. his verbis innuit.

Lumina, quod potuit, lacrymis impleuit obortis.

DE LAVDE.

Laus vera bonis ac doctis post obitum obtingit.

Propertius Eleg. 1. lib. 3.

Omnia post obitum fingit maiora vetustas,
Maius ab exequijs nomen in ora venit.

Laudandi præsentes cur non sint.

Terentius in Adelphis.

Ah vereor coram in os te laudare amplius,
Ne id assentari magis, quàm quod habeã gratum, facere existimes.

Laudibus alienis non accedendum est, sed quisque de seipso examen suscipiat, verum sit necne quod ab aliis audit.

Persius Satyra 1.

Non

-Non si quid turbida Roma
Eleuet accedas, examenq; improbum in illa
Castiges trutina, nec te quæsieris extra.

Idem Satyra 4.

Respue quod non es, tollat sua munera cerdo.
Tecũ habita, & noris quàm sit tibi curta supellex.

Laudari magis animo, quàm voce vult, ille qui veri fauoris gloriam quærit.

Seneca in Thyeste.

At qui fauoris gloriam veri petit,
Animo laudari magis, quàm voce volet.

Laus vera etiam humili viro contingit.

Seneca in Thyeste.

Laus vera humili sæpe contingit viro.

Laudari appetunt omnes, quod reprehensibile non est, nisi finem recti in laudibus collocet.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Laudatas ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes illa recondit opes.
Quadrupedes inter rapidi certamina cursus,
Depexaq; iubæ, plausaq; colla iuuant.

Idem de faciei medicamine.

Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat, & forma multa superbit auis.

Iuuenalis 10. Satyra.

Bellorum exuuiæ truncis affixa trophæis,

Lorica

Lorica, & fracta de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone iugum, victaq; triremis
Aplustre, & ſummo triſtis captiuus in arcu
Humanis maiora bonis creduntur: ad hæc ſe
Romanus, Graiuſq; & Barbarus induperator
Erexit, cauſas diſcriminis atque laboris
Inde habuit: tanto maior fame ſitis eſt, quàm
Virtutis.

Perſius Satyra 1.

-Vſq; adeóne
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?
At pulchrũ eſt digito monſtrari, et dicier, hic eſt.

Ibidem.

-Rides ait, & nimis uncis
Naribus indulges, an erit qui velle recuſet
Os populi meruiſſe, & cedro digna locutus
Linquere?

Et ſequitur.

Non ego, quum ſcribo, ſi forte quid aptius exit.
Quãdo hæc rara auis eſt: ſi quid tame aptius exit,
Laudari metuam, neq enim mihi cornea fibra eſt.
Sed recti finemq;, extremumq; eſſe recuſo.

Parcè laudabimus aliquem, ne poſtea illius peccata nobis pudorem incutiant.

Horat. lib. Epiſt. 1, ad Lollium.

Qualem

Qualem cõmendes etiã atq; etiam aspice, ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondã non dignum tradimus. Ergo
Quem sua culpa premit deceptus, omitte tueri.

Laudare seipsum potest quis, duplici de causa, & primo ad audiẽtium ædificationem, secundo ad suiipsius defensionem purgationemqú: vt Vlysses.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Ergo operum, quoniã nudum certamen habetur,
Plura quidem feci, quàm qua comprendere dictis
In promptu mihi sit, &c.

Laudare sua, & aliena vituperare nemo debet.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes.

Sua vnusquisq; laudat.

Ouid. lib. 2. Fasto.

Quisq; suam (scilicet vxorem) laudat, studijs certamina crescunt.

Idem lib. 3. de Ponto.

Ipse ego librorum video delicta meorum,
Cum sua plus iusto carmina quisq; probet.
Autor opus laudat, sic forsitan Accius olim
Thersiten facie dixerit esse bona.

Valerius Flaccus lib. 5. Argo.

Autor

Autor & eſt rerum cunctis tutela ſuarum.

Laudum cupidus de ſe credit omnia.

Iuuenalis Satyra 4.

-Nihil eſt quod credere de ſe
Non poſſit, cùm laudatur dijs æqua poteſtas.

Laus propria ſordet.

Plautus in Epidico.

Nam ſtrenuiori deterior ſi prædicat ſuas pugnas,
de illius ore fiunt ſordidæ.

Laus ad clementiam inducens lepidiſſimam.

Ouid. lib. 9. Metamor.

-Neq; eſt de tigride natus,
Nec rigidos ſilices, ſolidúm ve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, neq; lac bibit ille leæna.
Vincetur, repetendus erit, nec tædia cœpti
Vlla mei capiam dum ſpiritus iſte manebit.

Laus Homeri illuſtris.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

-Meruit Deus eſſe videri,
Et fuit in tanto non parum pectore numen,
Carmine cõplexus terram, mare, ſydera, manes:
Et cantu muſas, & Phœbum æquauit honore.

Manilius lib. 2. Aſtrono.

Maximus Iliaci gentis certamina vates
Ore ſacro cecinit patriam, & ſua iura petentem

Dum

Dum dabat, eripuit cuiuſq; ex ore profuſo
Omnis poſteritas latices in carmina duxit,
Amnemq; in tenues auſa eſt deducere riuos
Vnius fœcunda bonis.

Saluſtii laus ſumma.

Martial. in Apophoretis.

Hic erit, vt perhibent doctorum corda virorum
Primus Romana Criſpus in hiſtoria.

Philomenæ laus.

Ouid. lib. de Philomena.

Dulcis amica veni noctis ſolatia præſtans:
Inter aues etenim nulla tibi ſimilis.
Tu philomena potes vocum diſcrimina mille,
Mille potes varios ipſa referre modos.
Nam quãuis aliæ volucres modulamina tentent,
Nulla poteſt modulis æquiualere tuis.
Inſuper eſt auium ſpatijs garrire diurnis.
Tu cantare ſimul nocte dieq; potes.

Ibidem.

Scribere me voces auium Philomena coëgit,
Quæ cantu cunctas exuperat volucres.

LECTIO.

Lectionis vtilitas.

Horatius lib. 1. Epiſt.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos

Qua

Qua ratione queas traducere leniter ævum,
Ne te ſemper inops agitet, vexetq; cupido,
Ne pavor & rerum mediocriter vtilium ſpes.
Virtutem doctrina paret, naturáne donet,
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum,
Quid purè tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An ſecretum iter, & fallentis ſemita vitæ.

Claudianus de 4. Honorij. Aug. Con.

Interea muſis animus dum mollior inſtet,
Et quæ mox imitêre legas, nec deſinat vnquam
Tecum Graia loqui tecum Romana vetuſtas.
Antiquos euolue duces, aſſueſce futuræ
Militiæ, latium retro te confer in ævum.
Libertas quæſita placet, mirabere Brutum.
Perfidiam damnas, Metij ſatiabere pœnis.
Triſte rigor nimius, Torquati deſpue mores.
Mors impenſa bonum, Decios venerare ruentes.
Vel ſolus quid fortis agat, te ponte ſoluto
Oppoſitus Cocles, Mutij te flamma docebit.
Quid mora perfringat, Fabius. quid reb⁹ in arctis
Dux gerat, oſtendet Gallorum ſtrage Camillus.
Diſcitur hinc, nullos meritis obſiſtere caſus.
Prorogat æternam feritas tibi Punica famam.
Regule, ſucceſſus ſuperant aduerſa Catonis.
Diſcitur hinc quantum paupertas ſobria poſſit,

Pauper erat Curius reges cum vinceret armis,
Pauper Fabricius Pyrrhi cùm ſperneret aurum.
Sordida Serranus flexit dictator aratra,
Luſtrata lictore caſa faceſq; ſalignis
Poſtibus affixit, collecta conſule meſſes,
Et ſulcata diu trabeato rura colono.

Quid, & quo modo legendum.

Auſonius in Protreptico.

Perlege quodcũq; eſt memorabile, prmia monebo.
Conditor Iliados, & amabilis orſa Menandri
Euoluenda tibi, tu flexu & acumine vocis
Innumeros numeros doctis accentibus effer,
Affectuſq; impone legens, diſtinctio ſenſum
Auget, & ignauis dant interualla vigorem.
Ecquando iſta mea contingent dona ſenecta?
Quando oblita mihi tot carmina, totq; per aeuum
Connexa hiſtoriæ ſoccos, aulæaq; regum,
Et Melicos, lyricoſq; modos præfando nouabis?
Obducto ſq; ſeni facies pueraſcere ſenſus?
Te præcunte nepos modulata poëmata Flacci,
Altiſonumq; iterum fas eſt didiciſſe Maronem,
Tu quoq; qui latiam lecto ſermone Terenti
Comis & aſtricto percurris pulpita ſocco,
Ad noua vix memorem diuerbia eoge ſenectam.

Non eſſe legendas fabulas.

Martial.

Martial. lib. 10. Epigram.

Qui legis Oedipodem, caliganteṁq; Thyeſtem,
Colchidas, & Scyllas, quid niſi monſtra legis?
Quid te vana iuuant miſeræ ludibria chartæ?
Hoc lege, quod poſſis dicere iure, meum eſt.

DE LEGIBVS.

Legem ſtatuens legi ſe ſubiicere debet.

Auſonius in Pittaci ſententiis.

Pareto legi quiſquis legem ſanxeris.

Leges latæ ſunt, ne fortes debiliores opprimerent.

Ouid. lib. 3. Faſto.

Inde datæ leges, ne fortior omnia poſſet:
Cœptaq; ſunt purè tradita ſacra coli.

Leges ſine moribus vanæ ſunt, & nihil proficiunt.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt? ſi neque feruidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec boreæ finitimum latus,
Duratæq; ſolo niues
Mercatorem abigunt, horrida callidi
Vincunt æquora nautæ?

Legum & iuris peritus ad iudicium præſtandum idoneus erit.

Plautus in Epidico.

PE. Quem hominẽ inuenimus ad eã rem vtilẽ?
APO. hic erit optimus,
Hic poterit cauere rectè, iura qui & leges tenet.

Legibus quod est sancitum rescindi non debet, necnon incœpisse turpe fuit.

Terentius in Phormione.

Mihi non videtur, quod sit factum legibus,
Rescindi posse, & turpe incœptum est.

Ibi leges nihil possunt, vbi pecunia regnat.

Petronius Arbiter satyricus.

Quid faciant leges, vbi sola pecunia regnat?
Aut vbi paupertas vincere nulla potest?

Leges à malis moribus in potestatem redactæ sunt, parietibusque adfixæ, vbi illos adfigi æquius fuerat.

Plautus in Trinummo.

Mores leges perduxerũt iam in potestatem suam.

Et sequitur.

-Eæ miseræ etiam
Ad parietẽ sũt fixæ clauis ferreis, vbi malos mores
Adfigi nimio fuerat æquius.

Leges nullo discrimine pereunt.

Lucanus lib. 3. bel. ciuil.

-Pereunt discrimine nullo
Amissæ leges, sed pars vilissima rerum
Certamen mouistis opes.

DE LÆTITIA.

Lætitiæ maximæ intimatio.

Statius lib. 2. Syluarum.

Securæ procul hinc abite mortes,
Hæc vitæ genialis est origo.
Cedat luctus atrox, genisq́ manent
Iam dulces lacrymæ, dolorq́ fessus.
Quicquid fleuerat ante, nunc adoret.

Idem lib. 5. Syluarum.

Qualem te superi Priscilla, hominesq́ benigne
Aspexêre die, cum primum ingentibus actis
Admotus coniunx, vicisti gaudia cœnæ

Læti vt viuant homines admonitio lepidissima.

Seneca in Hercule furente.

-Dum fata sinunt
Viuite læti, properat cursu
Vita citato, volucriq́ die
Rota præcipitis vertitur anni.
Duræ peragunt pensa sorores,
Nec sua retro fila reuoluunt.
At genus hominum fertur rapidis
Obuia fatis, incerta sui,
Stygias vltro quærimus vndas.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Si vox est canta, si mollia brachia salta,

Et quacunq; potes dote placere place,

Idem.lib.2.de Art.

Qui sermone placet taciturna silentia vitet.
Qui canit arte canat, qui bibit arte bibat.

Lætis (id est prosperis) rebus modus ponendus est.

Statius lib.2. Theb.

Pone modum lætis, satis ostro diues, & auro
Conspicuus, tenuem germani pauperis annum
Risisti, moneo regnorum gaudia temet
Dedoceas, patiensq; fuga mereare reuerti.

DE LIBERALITATE.

Liberalitas immortalem hominem reddit, quia eius fructus, scilicet fama, remanet tantum.

Horatius Oda 2.lib.2.

Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni,
Illum aget penna metuente solui
Fama superstes.

Idem Oda 7.lib.4.

Cuncta manus auidus fugient heredis amico
Quæ dederis animo.

Martial.lib.5.Epigram.

Extra fortunam est quicquid donatur amicis,
Quas dederis solas semper habebis opes.

Idem

Idem.lib.8.Epigram.

Qui donas, facis ipſe Bleſianum.
Hoc longum tibi vita dum manebit,
Hoc & poſt cineres erit tributum.

Liberalitatis maximæ intimatio.

Vergil.11.Æneid.

Ante oculos, interq; manus ſunt omnia veſtras.

Ouid.lib.3.Faſto.

Quid moror, & variis onera tua pectora cauſis?
Eminet ante oculos, quod petis, ecce tuos.

Claudia.in Panegyrico Prob.Probi.

Hic non diuitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnauit opes, ſed largior imbre
Sueuerat innumeras hominum ditare cateruas.
Quippe velut denſo currentia munera nimbo,
Cernere ſemper erat populis vndare penates,
Aſſiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluuios ſuperabat Iberos
Aurea dona vomens,

Idem lib.1.in Eutrop.

Nil negat, & ſeſe vel non poſcentibus offert.

DE LIBERTATE.

Libertas nulla gratior eſt, quàm ſub rege pio.

Claudianus 3. lib. in Stilico. laudes.

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
Seruitium, nunquam libertas gratior extat,
Quàm ſub rege pio.

Libertas operandi quiduis, plurimorum malorum cauſsa eſt, præcipuè adoleſcentibus.

Statius lib. 5. Syluarum.

Quem non corrumpit pubes effræna, nouæq́
Libertas properata togæ? ceu neſcia falcis
Sylua comas tollit, fructumq́ expirat in vmbras.

Liberi naturaliter ſunt homines libentius, quàm ſerui.

Plautus in Captiuis.

Omnes profecto liberi libentius
Sumus, quàm ſeruimus.

Liber captiuus aui penè ſimilis eſt.

Plautus in Captiuis.

Liber captiuus aui ferè ſimilis eſt.
Semel fugiendi ſi data eſt occaſio,
Satis eſt: nunquam poſt illum poſſis prendere.

Liber quis verè ſit.

Horat. Saty. 7. lib. 2.

Quiſnam igitur liber? Sapiens, ſibiq́ imperioſus,
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Reſponſare cupidinibus, contemnere honores

Fortis

Fortis, & in ſeipſo totus teres, atque rotundus
Interni ne quid valeat per leue morari,
In quem manca ruit ſemper fortuna.

DE LIBIDINE.

Libido ſcilicet dominandi vel carnis, ſanctos id eſt virtute præditos ſæpe vicit

Seneca in Hippolyto.

Vincit ſanctos dira libido.

Libido in vetita irruit.

Claudianus lib. 2. in Eutrop.

Sed quia cæcus ineſt vitij amor, omne futurum
Deſpicitur, ſuadentq; breuem præſentia fructum.
Et ruit in vetitum damni ſecura libido.

Libidini homo naturaliter deditus eſt.

Terentius in Andria.

Ingenium eſt omnium
Hominum ab labore procliue ad libidinem.

DE LICENTIA.

Licentiam refrenare debet, qui ciuium rabiem ſedare, & pater patriæ inſcribi cupit.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

O quiſquis volet impias
Cædes aut rabiem tollere ciuicam:
Si quæret pater vrbium
Subſcribi ſtatuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam.

Licentia omnes deteriores reddit, præcipuè tamen adolescentes.

Terentius in Heauton.

Nam deteriores omnes ſumus licentia.
Quodcunq; intiderit in mentem volet, neq; id
Putauit prauum an rectum ſiet quod petet.
Tu rem perire, & ipſum non poteris pati,
Dare denegaris, ibit ad illum illico,
Quò maximè apud te valere ſentiet;
Abiturum ſe abs te eſſe illicò minabitur.

Idem in Adelphis.

-Verùm nimia illa licentia
Profecto euadet in aliquod magnum malum.

Iuuenalis 14. Satyra.

Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas, adeò indulgent ſibi latius ipſi.

Claud. de 4 Honorij conſul.

-Procliuior vſus
In peiora datur, ſuadetq; licentia luxum,
Illecebriſq; effrena fauet: tunc vinere caſtè
Aſperius, cùm prompta Venus: tum durius ira
Conſulimus, cùm pœna patet.

DE LICITIS.

Licita ingrata ſunt atq; contemnuntur, illicita verò & vetita econtra appetuntur.

Ouid.

Ouid.lib.2.Eleg.

Quod licet, ingratum eſt, quod nõ licet acrius vrit

Idem lib.3.de ſine tit.

Cui peccare licet, peccat minus. Ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſq́ negata:
Sic interdictis imminet æger aquis.

Non omnia quæ licent perpetrãda ſunt, ſed quæ decent. Nam quæ decent facere ſaus eſt, non autem quæ licent.

Seneca in Octauia.

Id facere laus eſt, quod decet, non quod licet.

Claud.de 4.Honorij conſ.

-Sed comprime motus,
Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit.
Occurrat, mentemq́ domet reſpectus honeſti,

Plura de his quæras infra in tit.de Vetitis.

DE LINGVA.

Lingua interpres eſt animi.

Horat.de Arte poëtica.

Poſt adfert animi motus interprete lingua.

Lingua non ſemper profert ea quæ ſunt in mente, hoc eſt, lingua non ſemper animi interpres eſt.

Ouid.lib.2.de Triſtib.

Crede

Crede mihi distant mores à carmine nostro:
Vita verecunda est, musa iocosa mea est,
Nec liber indicium est animi, sed honesta voluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius esset atrox, conuiua Terentius esset,
Essent pugnaces qui fera bella canunt.
Omne genus scripti grauitate Tragœdia vincit,
Hæc quoque materiam semper amoris habet.

Martial. lib. 1. Epigram.

Innocuos censura potest permittere luxus.
Lasciua est nobis pagina, vita proba est.

Linguam habere venalem præsertim in iudicio turpe est.

Ouid. lib. 1. Eleg.

Turpe reos empta miseros defendere lingua,
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Lingua est pessima pars in malo homine.

Iuuenalis satyra 9.

Viuendum est rectè cùm propter plurima, tũ his
Præcipuè causis, vt linguas mancipiorum
Contemnas. Nam lingua mali pars pessima serui.

DE LOCO.

In loco desipere dulce est.

Horat. Oda. 12. lib. 4.

Misce stultitiam consilijs breuem.

Dulce

Dulce eſt deſipere in loco.

Ouidius ad Piſonem.

Tempòribus ſeruire decet: qui tempora certis
Panderibus penſauit, eum ſi bella vocabunt,
Miles erit: ſi pax, poſitis toga geſtiet armis.
Hunc fora pacatum, bellantem caſtra docebunt:

Idem lib. 1. de Arte amandi.

Si vox eſt canta, ſi mollia brachia ſalta,
Et quacunque potes dote placere, place.

Locus & res ſæpe conſilium in rebus dubijs dare ſolent.

Ouid. lib. 1. de Triſtib.

Difficile eſt tamen hîc remis vtaris, an aura
Dicere, conſilium reſq́, locusq́ dabunt.

Loco ſuo aptè collocanda ſunt ea, de quibus nobis erit dicendum.

Horat. de Arte poëtica.

Singula quæq; locum teneant ſortita decenter.

DE LOQVACITATE.

Ommnes mulieres loquaces habentur.

Plautus in Aſinaria.

Nam multum loquaces meritò habemur omnes,
Nec mutam profectò repertam vllam eſſe
Hodiè dicunt mulierem illo in ſeculo.

Loqui

Loqui tacenda laudabile non est.

Ouid.lib.2.de Arte aman.

Eximia est virtus præstare silentia rebus:
At contrà grauis est culpa, tacenda loqui.

Loquacitas nocet plurimum.

Horat.lib.1.Epist.ad Sæuam.

Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, & rixæ multò minus, invidiaq́.

Ouid.lib.2.Eleg.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia captat
Tantalus, hoc illi garrula lingua dedit.

Ausonius ad Paul.

-Vt diuersa sibi, vicinaq́, culpa est,
Multa loquens, & cuncta silens.

Loquax & garurlus est omnis, qui multa percontatur.

Horat.lib.1.Epist.ad Lollium.

Percontatorem fugito. Nam garrulus idem est.

DE LVCRO.

Lucri amorem vt deponant cupidi, saltem ex iugi mortis memoria, exhortatio pia.

Horat.Oda.12.lib.4.

Verùm pone moras, et studium lucri
Nigrorumq́, memor dum licet igniam.

Lucrandi caussa ad quæque pericula se homines exponunt.

Tibullus

Tibullus Eleg. 9. lib. 4.

Lucra petens habili tauros adiungit aratro,
Et durum terræ rusticus vrget opus.
Lucra petituros freta perq́ patentia ventis
Ducunt instabiles sydera certa rates.

Lucrandi causa rem diuinam cupidi deserunt.

Plautus in Pseudulo.

Si lucri quid detur, potius rem diuinam deseram.

Lucrum maximum est interdum, pecuniam in lŏco negligere.

Terentius in Adelphis.

Pecuniam in loco negligere maximum interdum est lucrum.

Ouid. lib. 2. de Remedio amoris.

Munera, quæ dederas habeat sine lite iubeto:
Esse solent magno damna minora bono.

Lucrum omne vtile homini non est.

Plautus in Captiuis.

Non ego omnino lucrum omne esse vtile homini existima.
Scio ego multos iam lucrum luculentos homines reddidit.
Est etiam vbi profecto damnum præstat facere, quàm lucrum.
Odi ego aurũ, multa multis sæpe suasit perperam.

Lucri

Lucri odor cupido bonus est etiam ex qualibet re. Sententia Vespasiani est Imperatoris, quam Iuuenal. Satyra 14 ponit.

Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
Vnguenta, & corium. Lucri bonus est odor ex re
Qualibet.

DE LVDO.

Ludus multorum malorum causa est.

Horat. lib. 1. Epist, ad Mæcenat.

Ludus enim genuit trepidum certamẽ, & iram.
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Sic ne perdiderit non cessat perdere lusor
Et reuocat cupidas alea sæpe manus.

In ludo pectora nostra patent.

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

Tunc sumus incauti, studioq; aperimur ab ipso
Nudáq; per lusus pectora nostra patent.
Ira subit, deforme malum, lucriq; cupido,
Iurgiaq; & rixæ, sollicitusq; dolor.
Crimina dicuntur, resonat clamoribus æther,
Inuocat iratos & sibi quisque deos.
Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur,
Et lacrymis vidi sæpe madere genas.

Ludus est malus illis, qui crudo sunt stomacho.

Horat, Satyra 5. lib. 1.

Lusorem

Luſum it Mæcenas, dormitum ego, Vergiliuſq;.
Namque pila lippis inimicum, & ludere crudis.

DE LVXVRIA.

Luxuria orbis victrix rapit opes, vt iterum turpiter perdat.

Seneca in Octauia.

Turpis libido dominatur (ſi nunc) potẽs Venere.
Luxuria victrix orbis immenſas opes
Iampridem auaris manibus, vt perdat, rapit.

Luxuria malum prædulce ac peſtis blanda dicitur, eo quod homines caligine non parua hebebat atque effœminat.

Claud. lib. 2. in Stilic. laudes.

-Nec te iucunda fronte fefellit
Luxuries prædulce malum, quæ dedita ſemper
Corporis arbitrijs, hebetat caligine ſenſus,
Membraq; Circæis effœminat acrius herbis.
Blanda quidem vultu, ſed qua non tetrior vlla
Interius fucata genas, & amicta doloſis
Illecebris, toruos auro circumligat hydros.
Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Seneca in Octauia.

Totum per orbem maximum exortum eſt malum
Luxuria, peſtis blanda, cui dedit vires
Roburq; longum tempus, atque error grauis.

Luxuria oritur maximè ex nimia rerum copia, otio, seu prosperitate, quæ innumerorum malorum causa est, licet per accidens.

Horat. lib. Epodon.

Altera iam teritur bellis ciuilibus ætas
Suis & ipsa Roma viribus ruit,
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
Minacis aut Hetrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
Nouisq; rebus infidelis Allobrox,
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
Parentibusq; abominatus Hannibal,
Impia perdemus deuoti sanguinis ætas,
Feriscq; rursus occupabitur solum.

Iuuenalis Satyra 6.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil
Cùm virides gemmas collo circumdedit, & cum
Auribus extensis magnos committit elenchos.

Lucanus Lib. 1. bel. ciuil.

Namq; vt opes nimias mundo fortuna subacto
Intulit, & rebus mores cessêre secundis,
Prædaq; & hostiles luxum suasêre rapinæ,
Non auro, tectíue modus: mensæq; priores
Aspernata fame, cultus gestare decoros
Vix nuribus, rapuêre mares fœcunda virorum.

Paupertas

Paupertas fugitur, totoq; accersitur orbe
Quo gens quæque perit.

Seneca in Hippolyto.

Quisquis secundis rebus exultat nimis,
Fluitq; luxu, semper in solita appetens,
Hunc illum magnæ dira fortunæ comes
Subit libido: non placent sueta dapes,
Non tecta, sani mores, aut vilis cibus.
Cur in penates rarius tenues subit
Hæc delicatas eligens pestis domos,
Cur sancto paruis habitat in tectis Venus?
Medium q; sanos, vulgus affectus tenet,
Et se coërcent modica? contra diuites,
Regnoq; fulti, plura quam fas est, petunt:
Quod non potest, vult posse, qui nimium potest.

Idem.

Rupêre fœdus impius lucri furor,
Et ira præceps, quæq; succensas agit
Libido mentes, venit imperij sitis.
Cruenta factus præda maior minor,
Pro iure vires esse.

Silius Italic. lib. 15. bel. Pun.

Inde aspice latè
Florentes quondam luxus quas verterit urbes.
Quippe nec ira Deûm tantũ, nec tela, nec hostes,

Quantum ſola voces animis illapſa voluptas.

Propertius lib. 3. Eleg.

Proloquar, atq; vtinã patriæ ſim verus aruſpex,
Frangitur ipſa ſuis Roma ſuperba bonis.

Claud. lib. 3. in Stilic. laudes.

-Nam cætera regna
Luxuries vitijs, odijſq; ſuperbia vertit.
Sic malè ſublimes fregit Spartanus Athenas,
Atque idem Thebis cecidit. Sic Medus ademit
Aſſyrio, Medoq; tulit moderamina Perſes,
Subiecit Perſen Macedo, ceſſurus & ipſe
Romanis, hæc augurijs firmata Sibylla,

Idem lib. 3. de rapt. Proſerp.

-Sed quod diſſuaſor honeſti
Luxus, & humanas ôblimat copia mentes,
Pronocet vt ſegnes animos.

Luxuria à toris mœſtis abeſſe ſolet.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Nec vires adimit Veneris damnoſa voluptas.
Non ſolet in mœſtos illa venire thoros.

Luxuriæ deditus in iuuentute qui fuit, in ſenectute, ægritudinéve poſitus vitam odit.

Perſius ſatyra 5.

Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille
In Venerem putris: ſed cùm lapidoſa chiragra
Fregerit

Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc crassos transisse dies, lucemq; palustrem,
Et sibi iam ferè vitam ingemuêre relictam.

Luxuria, cùm omni ætati est turpis, tum senectuti fœdissima est.

Ouidius lib. 1. Eleg. siue amo.

Quæ bello est habilis, Veneri quoque cõuenit ætas,
Turpe senex miles, turpe senilis amor.

Luxuriæ detestatio notabilis, quæ in homine maior, quàm in brutis esse dicitur.

Seneca in Hippol.

O tetrum genus
Non vlla vinctum lege melioris soli.
Feræ quoque ipsæ Veneris euitant nefas,
Generisq; leges inscius seruat pudor.

Ouid. lib. 9. Metamorph. Sodomiticum vitium his verbis adumbrat.

Nec vaccam vacca, nec equas vrit amor equarum,
Vrit oues aries, sequitur sua fœmina taurum.
Sic & aues coëunt, interq; animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.

M

DE MALITIA.

Malitia atque impietas hominum maximè creuit.

Ouid. lib. 5. de Tristib.

Siue locum spectо, locus est inamabilis, & quo
Esse potest toto tristius orbe nihil:
Siue homines, vix sunt homines hoc nomine digni,
Quamq; lupi sauæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum,
Victaq; pugnaci iura subvense iacent.

Iuuenalis Satyra 1.

Nil erit vlterius quod nostris moribus addat
Posteritas; eadem capient facient q; minores:
Omne in præcipiti vitium stetit.

Seneca in Hippol.

Inuenit artes bellicus Mauors nouas,
Et mille formas mortis hinc terras cruor
Infecit omnes fusus, & rubuit mare.
Tunc scelera dempto fine per cunctas domos
Iere, nullam caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus coniugis ferro iacet,
Perimunt q; fœtus impiæ matres suos.
Taceo nouercas: mitius nil est feris.

Idem in Octauia.

Sed in parentis viscera intrauit sua
Deterior ætas, eruit ferrum graue
Aurumq; sauas mox & armauit manus.
Partita fines, regna constituit, nouas

Extruxit

Extruxit vrbes, tecta defendit suis
Aliena telis, aut petit, prædæ imminens.

Plautus in Bacchidibus.

Ædepol (etiam
Næ tu illorũ mores, perquàm meditatè tenes, sed
Vnum hoc, ex ingenio malo malũ inueniunt suo:
Nulli amici sunt, inimicos ipsi in se omnes habent,
Atque se cùm frustrantur, frustrari alios stolidi existimant.

Plautus in Trinummo.

Noui ego hoc seculum moribus quibus sit, malus bonum malum
Esse volt, vt sit sui similis, turbant, miscent mores mali, rapax,
Auarus, inuidus, sacrum, prophanum: publicum, priuatum habent:
Hinlca gens: hæc ego doleo, hæc sunt, quæ excruciant.
Hæc dies noctesq; tibi canto, vt caueas, quod manus non queunt
Tangere, tantum fas habẽt, quo manus abstineãt.

Catullus.

Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
Iustitiamq; omnes cupida de mente fugarunt,
Perfudêre manus fraterno sanguine fratres.

Deſtitit extinctos natus lugere parentes.
Optauit genitor primæui funera nati,
Liber vt innuptæ potiretur flore iuuentæ:
Ignaro mater ſubſternens ſe impia nato,
Impia non verita eſt dinos ſcelerare penates.
Omnia fanda, nefanda malo permixta furore
Iuſtificam nobis mentem auertere deorum.
Quare nec tales dignantur viſere cœtus,
Nec ſe contingi patiuntur lumine claro.

Malus fœlix eſſe nequit, etiam ſi ditiſſimus ſit.

Iuuenal. Saty. 4.

Quid refert igitur quantis iumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum vectetur in vmbra?
Iugera quot vicina foro? quas emerit edes?
Nemo malus fœlix.

Nemo vſqueadeo malus eſt, quin bonus effici poſſit, ſi reprehenſioni aures accommodet.

Horatius lib. 1. Epiſt. ad Mæcenat.

Inuidus, iracundus, iners, vinoſus, amator?
Nemo adeo ferus eſt, vt non miteſcere poſſit,
Si modò cultura patientem commodet aurem.

Nemo repentè fuit peſſimus.

Iuuenalis 2. Saty.

Nemo repentè fuit turpiſſimus, accipient te
Paulatim qui longa domi rediuiuola ſtemmata

Frontibus.

Frontibus, & toto posuêre monilia collo.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

-Nullus semel ore receptus
Pollutas patitur sanguis mansuescere fauces.

Omnis malus seruus est etiam si rex sit.

Boëtius metro 2. lib. 4.

Quas vides sedere celso
Solij culmine reges
Purpura claros nitente,
Septos tristibus armis,
Ore toruo comminantes,
Rabie cordis anhelos.
Detrahat si quis superbis
Vani tegmina cultus,
Iam videbit intus atras
Dominos ferre catenas.
Hinc enim libido versat
Auidis corda venenis.
Hinc flagellat ira mentem
Fluctus turbida tollens.
Mœror aut captos fatigat,
Aut spes lubrica torquet.
Ergo cum caput tot vnum
Cernas ferre tyrannos,
Non facit quod optat ipse

Dominis pressus iniquis

Claudianus de 4. Honorij conſ.

Tu licet extremos latè dominere per Indos
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, si prava cupis, si duceris ira,
Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas
Interius leges. tunc omnia iure tenebis,
Cùm poteris rex esse tui.

Mali à ſtatuis nihil differunt, niſi quòd illorum imago viuit.

Iuuenalis ſatyr. 8.

- At tu
Nil niſi Cecropides, truncoq; ſimillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quàm quòd
Illi marmoreum caput eſt, tua viuit imago.

Mali ad nocendum aſſidue proni ſunt, & eis nullum tempus ad nocendum anguſtum eſt.

Seneca in Medea.

Nullum ad nocendum tempus anguſtũ eſt malis.

Mali conſcius diligitur tantum.

Iuuenalis Satyr. 3.

Quis nunc diligitur, niſi conſcius? & cui feruens
Æſtuat occultis animus ſemperq; tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet vnquam
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.

Carus

Carus erit Verri, qui Verrem tempore quo vult
Accuſare poteſt.

Quod malis omnia ex ſententia vt plurimum ſuccedunt, bonis verò contra, hinc quidam de Dei prouidentia dubitant, afferentes hominum genus à fortuna regi (vt titulo de fortuna oſtenſum eſt) ſed falsò. Tolluntur autem in altum, vt lapſu maiore ac grauiore ruant.

Seneca in Hippolyto.

Sed cur idem qui tanta regis,
Sub quo vaſti pondera mundi
Librata ſuos ducunt orbes,
Hominum nimium ſecurus ades.
Non ſollicitus prodeſſe bonis
Nocuiſſe malis.

Boëtius metro. 5. lib. 1.

Omnia certo fine gubernas,
Hominum ſolos reſpuis actus
Merito rector cohibere modo.
Nam cur tantas lubrica verſat
Fortuna vices? premit inſontes
Debita ſceleri noxia pœna.
At peruerſi reſident celſo
Mores ſolio, ſanctaq; calcant
Iniuſto iure colla nocentes.

Latet obſcuris condita virtus
Clara tenebris, iuſtuſq; tulit
Crimen iniqui.
Nil periuria, nil nocet ipſis
Fraus mendacij coëmpta colore.
Sed cùm libuit viribus vti
Quos innumeri metuunt populi
Summos gaudeant ſubdere reges.
O iam miſeras reſpice terras
Quiſquis rerum fœdera nectis.
Operis tanti pars non vilis,
Homines quatimur fortunæ ſalo.
Rapidos rector comprime fluctus,
Et quo cœlum regis immenſum
Firma ſtabiles fœdere terras.

Claudianus lib. 1. in Ruffin.

Sed cùm res hominum tanta caligine volus
Aſpicerem, lætoſq; diu florere nocentes,
Vexariq; pios, rurſus labefacta cadebat
Relligio, cauſæq; viam non ſponte ſequebar
Alterius, vacuo quæ ſemina currere motu
Affirmat, magnumq; nouas per inane figuras,
Fortuna, non arte regi, quæ numina ſenſu
Ambiguo, vel nullo putat: vel neſcia noſtrî.
Abſtulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum

Abſoluitq;

Absoluitq; deos: iam non ad culmina rerum
Inuictos creuisse queror: tolluntur in altum
Vt lapsu maiore ruant.

Mali sunt, bonis qui maledicunt.

Plautus in Bacchidibus.

Mali sunt homines, qui bonis dicunt male.

Mali non quiescunt, nisi prius aliquod malum perpetrauerint.

Iuuenalis Satyra. 3.

Ebrius ac petulans, qui nullum fortè cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergo non aliter poterit dormire, quibusdam
Somnum rixa facit.

Malo benefacere tantum periculum est, quantum bono malefacere.

Plautus in Penulo.

Malo benefacere tantundem
Est periculum, quantum bono malefacere.

Malos homines terra nunc educat.

Iuuenalis Satyra 15.

Terra malos homines nunc educat.

DE MALIS.

Mala æquanimiter sustinens demum haud parua reportabit bona.

Plautus in Asinaria.

Fortiter

Fortiter malum qui patitur, idem post potitur bonum.

Mala incerta dubiaque magis angunt hominem.

Seneca in Agamemnon.

Exprome, clades scire qui refugit suas
Grauat timorem: dubia plus torquent mala.

Illata mala æquanimiter tolerat, qui maiora veretur.

Seneca in Herc fur en.

Quisquam ne segnis tanta tolerauit mala,
Maiora quisquis timuit?

Mala alterius prius rescimus, quam bona.

Terentius in Andria

More hominum euenit, vt quid sim nactus mali
Prius rescires tu, quàm ego illud quod tibi euenit boni.

Maxima mala non diu latitant.

Seneca in Medea.

Magna non latitant mala.

DE MATRIMONIO.

Matrimonium inter æquales bene contrahitur. & sic contrahendum est.

Ouid. lib. Epist. 9. Hero id.

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra iuuenc
Tam premitur magno coniuge nupta minor.
Non honor est, sed onus species laxura ferentes.

Si qua voles aptè nubere nube pari.

Ad contrahendum matrimonium mora vtilis esse dicitur.

Ouid. lib. 3. Fasto.

Nubere si qua voles, quamuis properabitis ambo,
Differ, habent paruæ commoda magna moræ

Matrimonium & regnum duos vnà non capit.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Non bene cum sociis regna Venusq; manent.

Seneca in Agamemnone.

Nec regna socium ferre, nec tedæ sciunt.

Matrimonii encomium.

Horatius lib. 1. carm. Ode 13.

Fœlices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulsus querimonijs,
Suprema citius soluet amor die.

Propertius lib. 2. Eleg.

Exemplo iunctæ tibi sint in amore columbæ,
Masculus, & totum fœmina contugium.

DE MEDICINA.

Varia medicina danda est iuxta egritudinum exigentiam.

Ouid. lib. 2. de Remed. amoris.

Nam quoniam variant animi, variabimus artes.

Mille

Mille mali ſpecies, mille ſalutis erunt.

Medicina congruo tempore data prodeſt.

Ouid. lib. 1. de Rem. amo.

Temporibus medicina valet: data tẽpore proſum
Et data non apto tempore vina nocent.

Medicina omnes morbos ſanare poteſt.

Propertius lib. 2. Eleg.

Omnes humanos ſanat medicina dolores,
Solus amor morbi non amat artificem.

Medicus bene habentibus non eſt opus, ſed male habentibus.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Firma valent per ſe, nullũq; Machaona quærũt,
Ad medicam dubius confugit ager opem.

Medicus non poteſt omnes ægritudines ſanare.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Non eſt in medico, ſemper releuetur vt ager,
Interdum docta plus valet arte malum.
Afferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis:
Cura quoq; interdum nulla eſt medicabilis arte,
Et ſiſit, longa eſt extenuanda mora.

DE

DE MEDIOCRITATE.

Mediocritas in omni re tenenda est, & ad hoc exhortatio lepidissima.

Ouid. lib. 2. Metamorph.

Altius egressus cœlestia tecta cremabis?
Inferius, terras: medio tutissimus ibis.

Idem lib. 8. Metamorph.

-Postquam manus vltima cœpto
Imposita est, geminas opifex librauit in alas,
Ipse suum corpus, motaq; pependit in aura,
Instruit & natum: medioq; vt limite curras
Icare, ait, moneo: ne si demissior, ibis,
Vnda grauet pennas: si celsior, ignis aduras.
Inter vtrunque vola.

Horat. Oda. 10. lib. 2.

Rectius vives Lycini: neq; altum
Semper vrgendo, neque dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.
Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret inuidenda
Sobrius aula.

Seneca in Oedipo.

Fata si liceat mihi

Fingere arbitrio meo,
Temperem Zephyro leui
Vela, ne pressæ graui
Spiritu antennæ iremant
Lene, sed modicum fluens
Aura, nec vergens latus
Ducat intrepidam ratem,
Vtame media vehat
Vita decurrente via.
Gnosium regem timens
Alta dum demens petit
Artibus fidens nouis,
Certat & veras aues
Vincere, & falsis nimis
Imperat pennis puer,
Nomen eripuit freto.
Callidus medium senex
Dædalus librans iter
Nube sub media stetit
Alitem spectans suam.
Quicquid excessit modum
Pendit instabili loco.

Idem in Agamemnone.

Fœlix mediæ quisquis turbæ
Partem quietus aura strinxit

Littora

Littora tuta, timidusq́ mari.
Credere cymbam remo terras
Propiore legit.

Boëtius metro 4. lib. 2.

Quisquis volet perennem
Cautus ponere sedem,
Stabilisq́, nec sonori
Sterni flatibus Eurι,
Et fluctibus minantem
Curat spernere pontum
Montis cacumen alti,
Bibulas vitet arenas,
Illud protervus auster
Totis viribus virget,
Hæ pendulum solutæ
Pondus ferre recusant.
Fugiens periculosam
Sortem sedis amœnæ,
Humili domum memento
Certus figere saxo.
Quamuis tonet ruinis
Miscens æquora ventus,
Tu conditus quieti
Fœlix robore valli
Ducens serenus ævum

Ridens æthereas iras.

Terentius in Andria.

-Nam id arbitror

Apprimè in vita esse vtile, ne quid nimis.

Martialis lib. 1. Epigram.

Illud quod mediũ est, atq; inter vtrunq; probatum.

Mediocritatem deferens malos exitus habet, vt exemplis liquet.

Ouid. lib. 8. Metam. de Icaro.

Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruit q̃ ducem cœli cupidine tactus
Altius egit iter, rapidi vicinia solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceræ.
Tabuerant ceræ, nudos quatit ille lacertos,
Remigioq̃ carens non vllas percipit auras.
Oraq̃ cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua, quæ nomen traxit ab illo.

Idem 1. de Trist. lib.

Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icarijs nomina fecit aquis.

Ibidem de Phaëtonte.

Vitaret cœlum Phaëton si viueret, & quos
Optauit stultè tangere, nollet equos.

Seneca in Herc. Oeteo.

Quisquis medium defugit iter

Stabil

Stabili nunquam tramite curret.
Dum petit vnum præbere diem
Patrioſq; puer concitat axes,
Nec procul ſolitum percurrit iter.
Sed Phœbis ignota ſecat
Sydera flammis errante rota
Secum pariter perdidit orbem.
Medium cœli cùm peragrat iter
Tenuit Latias Dædalus oras,
Nulliq; dedit nomina ponto.
Sed dum volucres vincere veras
Icarus audet, patriaſq; puer
Deſpicit alas, Phœboq; volat
Proximus, ipſe dedit ignoto
Nomina Ponto.

Ouidius lib. 3. de Triſtib.

Qui cadit in plano (vix hoc tamen euenit ipſum)
Sic cadit, vt tacta ſurgere poſſit humo:
At miſer Elpenor tecto delapſus ab alto
Occurrit regi flebilis vmbra ſuo.
Quid fuit vt tutas agitaret Dædalus alas
Icarus immenſas nomine ſignet aquas?
Nempè quod hic altè, demiſſius ille volabat.
Nam pennas ambo non habuêre ſuas.

Lucanus lib. 1. bel. ciuil.

In se magna ruunt, lætis hinc numina rebus
Crescendi posuêre modum.

Medium virtutem in se habere dicitur.

Horatius lib. 1. ad Quintium.

Virtus est medium vitiorum utrinq; reductum.

DE MEDITATIONE.

Meditatio id est, quod recte geris.

Ausonius de ludo 7. Sap.

Melete to pan, qui dixit & dictum probo,
Meditationem id esse, rectè quod geras.

Meditans omnia negotia ad rem gerendam solus est efficax, & is sapiens habetur.

Ausonius de ludo 7. Sapi.

Is quippe solus rei gerendæ est efficax,
Meditatur omne qui prius negotium.

Terentius in Adelphis.

O Demea, istuc est sapere, non quod ante pedes
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt
Prospicere. (modo est

Præmeditanda sunt omnia negotia.

Ausonius de ludo 7. Sap.

Aduersa rerum, vel secunda prædicit
Meditanda cunctis comicus Terentius,
Locare sedes, bellum gerere, aut ponere
Magnas, modicas, res etiam, parvas quoque

Arere

Agere volentem ſemper meditari decet.
Nam ſegniores amnes inceptis nouis,
Meditatio ſi rei gerendæ defuit.

Ibidem.

Nihil eſt quod ampliorem curam poſtulet,
Quàm cogitare quid gerendum ſit, dehinc
Incogitantes fors, non conſilium regit.

DE MENDACIO.

Mendacium dicere ſcelus eſt, præſertim parentibus.

Plautus in Mercat.

Mihi ſcelus videtur me parenti proloqui mendacium.

Mendacium vt fugiatur, & verum dicatur, admonitio notabilis.

Terentius in Heauton.

Quid dicam? quam cauſam adferam? SYR. *Quin nolo mentiare:*
Apertè, ita vt res ſeſe habet, narrato.

Plautus in Perſa.

Mendacium ædepol dicis, atq; hariolè decet.

Mendacium conſtanter negare ſolet, qui vera dicere didicit.

Plautus in Amphitr.

A L C. Cur negas? A M P H. Quia vera dicere.
Mentiri qui nequit, Romæ inutilis eſt.

Iuuenalis Satyr. 3.

Quid Romæ faciam? mentiri neſcio librum
Si malus eſt, nequeo laudare, & poſcere: motus
Aſtrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum: ranarum viſcera nunquam
Inſpexi: ferre ad nuptam quæ mittit adulter,
Qua mandet, norint alij.

DE MENTE.

Mens temporalibus dedita rebus maximè hebetatur.

Boëtius metro 12. lib. 3. de Euridice ab Orpheo marito ſuo liberata, quæ retro ad inferos reſpexit.

Vos hæc fabula reſpicit
Quicunq; in ſuperum diem
Mentem ducere quæritis.
Nam qui tartareum in ſpecus
Victus lumina flexerit,
Quicquid præcipuum trahit,
Perdit, dum videt inferos.

Plura de his innenies in tit. de affectibus.

Mens boni conſcia ſperat, mali verò econtrà.

Ouidius lib. 1. Faſto.

Conſcia mens, vt cuiq; ſua eſt, ita concipit intra
Pectora, pro facto ſpemq; metumq; ſuo.

Mentes peruerſæ omnia in malum ſcilicet, interpretãdo, corrumpere poſſunt, quæ tamen ſolida permanẽt.

Ouid.

Ouid.lib.2.de Triſtib.

Omnia peruerſa poterunt corrumpere mentes,
Stant tamen illa ſuis omnia tuta locis.

DE MERETRICIBVS.

Meretrices ſummopere fugiendæ ſunt, eò quòd bona quæq; et præcipuè ſapientiam ab homine auferunt.

Plautus in Truculento.

Meretrix meum herum
Miſerum ſua blanditia intulit in
Pauperiẽ, priuauit bonis, luce, honore atq; amicis.

Ibidem.

-Nam mihi hæc meretrix
Quæ hic habet Phroneſium ſuum nomen, omnem
Ex pectore euomit meo Phroneſim.

Meretrices eo, quod inſatiabiles ſunt mari aſſimilantur.

Plautus in Truculento.

Meretricem ego item eſſe reor
Mare vt eſt, quod des deuorat, nunquã abundat.
Des quantum vis, nuſquam
Apparet neq; datori neq; acceptrici.

Meretrices Deum non verentur.

Terentius in Hecyra.

Nec pol iſtæ metuũt Deos, nec hos reſpicere Deos opinor.

Meretrices munera captant suo corpore.

Ouid. lib. 1. Eleg. siue amo.

Stat meretrix certo cuiuis mercabilis ære,
Et miseras iusso corpore quærit opes.

Ibidem.

Sola viro mulier spoliis exultat adempt is,
Sola locat noctes, sola locanda venit.

Meretricum reprehensio accommodata.

Horatius Oda 13. lib. 4.

Quò fugit Venus heu, quóve color decedens?
Quò motus? quid habes illius, illius
Quæ spirabat amores,
Quæ me surripuerant mihi?
Fœlix post Cynaram, notaq; & artium
Gratarum facies, sed Cynaræ breues?
Annos fata dederunt,
Seruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Licen,
Possent ut iuuenes visere feruidi
Multo non sine risu
Delapsam in cineres facem.

DE METV.

Merum auget, scelus qui obruit scelere.

Seneca in Agamemnone.

Quod metuit auget, qui scelere scelus obruit.

Met

Metus eſt malus rerum interpres.

Claudianus de bel. Geti.

Sed malus interpres rerum metus, omne trahebat
Augurium peiore via.

Metus laudate quos cogit, eoſdem & inimicos reddit.

Idem in Thyeſte.

-Quos cogit metus
Laudare, eoſdem reddit inimicos metus.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Quem metuit quiſq; periſſe cupit.

DE MILITIA.

Militiæ togatæ elegans deſcriptio.

Ouidius ad Piſonem.

-Nec enim ſi bella quierunt,
Occulit & virtus: licet exercere togata
Munera militiæ, licet & ſine ſanguinis hauſtu
Mitia legitimo ſub iudice bella monere.
Hic quoq; ſeruati continget gloria ciuis,
Altaq; victricis intexunt limina palmæ.
Olim turba vias implenerat agmine denſo,
Ardua nunc eadem ſtipat fora, cùm tua nocſtes
Defenſura reos vocem fucundia mittit,
Seu trepidos adiura decem cit at haſta virorum,
Et ſic mare iubet centeno iudice cauſas.

Sem

Seu capitale nefas operoſa diluis arte.

Milites omnes impii, perfidi, & ad omnia vitia perpetranda parati, ſi lucrum detur.

Lucanus lib. 10. bel. Ciuil.

Nulla fides pietaſq́ viris, qui caſtra ſequuntur,
Venaleſq́ manus: ibi fas, vbi maxima merces,

Milites duce percuſſo diffugiunt.

Ouid. lib. 3. Faſto.

Diffugiunt Tyrij quo quenque agit error, vt olim
Amiſſo dubiæ rege vagantur opes.

Valer. Flac. lib. 4. Argon.

Bebricas extemplo ſpargit fuga, nullus adempti
Regis amor: montem celeres, ſyluamq́ capeſſunt.

DE MISERIA.

Miſeriæ maximæ intimatio.

Ouid. lib. 5. de Triſtibus.

Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes.
Non habet in nobis vllius ira locum.
Elige noſtrorum minimum, minimumq́ malorum
Iſto, quo quereris grandius illud erit.
Quàm multa madidæ celantur arundine foſſæ,
Florida quàm multas Hybla tuetur apes,
Quàm multæ gracili terrena ſub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta ſolent,
Tam me circumſtat denſorum turba malorum.

Credi

Crede mihi, vero eſt noſtra querela minor.
His qui contentus non eſt, in littus arenas,
In ſegetem ſpicas, in mare fundat aquas.
Intempeſtiuos igitur compeſce furores,
Vela neque in medio deſere noſtra mari.

Idem 4. de Ponto.

Tempora nam miſera complectar vt omnia vita
A meritis eius pars mihi nulla vacat.
Quia numero tot ſunt, quot in horto fertilis arui
Punica ſub lento corunice grana rubent,
Africa quot ſegetes, quot Tmolia terra racemos,
Quot Sicyon baccas, quot parit Hybla fauos.

miſeria caret inuidia.

Plautus in Truculento.

Mauelim mihi inimicos inuidere, quàm me inimicis meis.
Nam inuidere alij bene, tibi malè eſſe, miſerum eſt.
Qui inuidẽt egẽt: illi, quibus inuidetur rem habẽt.

Auſonius in Cleoboli ſententiis.

Fortunæ inuidia eſt immeritus miſer.

miſeriam fide carere miſerrimum eſt.

Ouid. 4. de Ponto.

Qui veniunt iſtinc vix vos ea credere dicunt,
Quàm miſer eſt, qui fert aſperiora fide.

miſerias ferre leue eſt, perferre autem graue.

Ouid.

Seneca in Thyeste.

Errat, malorum sensus accrescit die.

Leue est miserias ferre, perferre est graue.

Miser est qui grauiter amat, qui verò leuiter fœlix.

Tibullus lib. 2. Fleg. 1.

Ah miseri, quos hic grauiter Deus vrget, at ille
Fœlix, cui placidus leniter afflat amor.

Quis miser, quis miserior, quis verò miserrimus sit.

Plautus in Captiuis.

Miser homo est, qui ipse sibi, quod edat, quærit, & id ægrè inuenit,

Sed ille est miserior, qui & ægrè quærit & nihil Inuenit,

Ille miserrimus est, qui quum esse cupit, quod edat non habet.

Miser eon est cui mori facile est, sed cui econtra, euenit.

Seneca in Hercule Oeteo.

Nunquàm est ille miser, cui facile est mori.

Idem in Agamemnone.

O quàm miserum est, nescire mori.

Miser timet assiduè, nè deterius ei contingat.

Ouid. lib. 14. Metamorph.

At Agmon

Feruidus

Feruidus ingenio, tum verò & cladibus asper:
Quid supereſt quod iam patientia noſtra recuſet
Ferre viri dixit? Quid habet Cytherea q̃ vltra
(Velle puta) faciat? Nam dum peiora timentur
Eſt locus in voto.

Miſerum ſe credit nullus, niſi ad fœliciores comparatus.

Seneca in Troade.

Nemo ſe credit miſerum, licet ſit.
Tolle fœlices, remoueto multo
Diuites auro, remoueto centum
Rura qui ſcindut opulenta bobus.
Pauperi ſurgent animi iacentes,
Eſt miſer nemo, niſi comparatus.

Qui miſer eſt, vt Hercules fuit, hic Deus non eſt.

Seneca in Hercule furente.

Quencunque miſerum videris, hominem ſcias.

Miſeri Deum colere maximè debent.

Seneca in Agamemnone.

Miſeris colendos maximè ſuperos reor.

Miſeri increduli dicuntur.

Seneca in Hercule Oeteo.

Miſera mens incredula eſt.

Miſeri, maleuolentes atque inuidi de aliorum bonis ſunt, cupiúntque illis omnes eſſe ſimiles.

Plautus

Plautus in Captiuis.

Quia tute ipſe eges in patria, nec tibi quid viuat dom'ſt.

Omnes inuenire ſimiles tibi vis, non mirum facis.

Eſt miſerorum vt malenolentes ſint, atque inuideant bonis.

Pudore vacant miſeri.

Seneca in Oedipo

Nullus eſt miſeris pudor.

Statius lib. 8. Thebaid.

Nec habent extrema pudorem.

miſeri quod nimis volunt hoc facilè credunt, imo quod nimis metuunt.

Seneca in Hercule furente.

Quod nimis miſeri volunt
Hoc facile credunt.

MEGAE. *Imò quod metuunt nimis*
Nunquam amoueri poſſe, nec tolli putant.

miſeri ſuſpicioſi ſunt, ſequè negligi ſemper credunt.

Terentius in Adelphis.

Omnes, quibus res ſunt minùs ſecũdæ, magis ſunt neſcio quomodo
Suſpicioſi, ad contumeliã omnia accipiunt magis,
Propter ſuã impotentiã ſe ſemper credũt negligi.

miſerorum eſt nunquam lætis rebus credere atque gaudere.

Seneca

Seneca in Thyeſte.

Proprium hoc miſeros ſequitur vitium
Nunquam rebus credere lætis.
Rideat fœlix fortuna licet,
Tamen afflictos gaudere piget.

Miſeris vnicum ſolatium eſt, ſocium in pœnis habere.

Seneca in Troade.

Dulce mœrenti populus dolentûm,
Dulce lamentis reſonare gentes,
Lentius luctus, lacrymaq; mordent
Turba quas fletu ſimili frequentat.
Ferre, quam ſortem patiuntur omnes,
Nemo recuſat.

Ibidem.

Aequior caſum tulit, & procellas
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui videt.

Miſerrimus nil verétur.

Ouid. lib. 14. Metamor.

Sors autem vbi peſſima rerum eſt,
Sub pedibus timor eſt, ſecuraq; ſumma malorum.

Seneca in Oedipo.

Solent extrema ſecuros facere mala.

Miſerrimus mortem optat, quia miſeriæ finis eſt.

Ouid.lib.3.Metamorph.

O vtinam à nostro secedere corpore possem.
Nec mihi mors grauis est posituro morte dolores.

Idem Epist.20.Heroid.

Occurrunt animo perendi mille figuræ,
Morsq; minus pœnæ, quàm mora mortis habet.

Seneca in Troade.

Si vis Vlysse cogere Andromachem metu,
Vitam minare, iam mori votum est mihi.

Ouid.lib.1.de Tristib.

Nec lethum timeo, genus ac miserabile lethi.

DE MISERICORDIA.

Misericordiæ ac veniæ nullus est post mortem locus.

Statius lib.3.Siluarum.

Ad manes ignare fugis, nec flectere parcas,
Aut placare mala datur aspera numina lethes,

Ouid.Epist.ad Liuiam de morte fil.

Supprime iam lacrymas, non est reuocabilis istis,
Quem semel vmbrifera nauita linire tulit.

Propert.lib.3.Eleg.

Desine Paule meum lacrymis vrgere sepulcrum,
Panditur ad nullas ianua nigra preces

Reliqua pete ex tit.de Lacrymis.

Item tit.De inferno. Miseri-

Miseræ rdæ imploratio piissima.

Ouid. lib. 13. Metamor.

Tantum miserere, precesq́
Supplices exaudi, tibi enim succumbimus vni.

Seneca in Troade.

-Pedibus admoueo tuis.
Miserêre matris, & preces placidus pias,
Patiensq́ recipe, quoq́ te celsum altius
Superi leuarunt, mitius lapsos preme.

Claudianus in Epig. satisfactionis ad Hadria.

Me precor, heu me redde mihi, grauibusq́ medere
Vulneribus, vitamq́ iube famamq́ reuerti.
Quæ per te cecidit, per te fortuna resurgat.
Sanus Achillais remeauit Telephus herbis.
Cuius pertulerat vires, & sensit in vno
Lethale placidamq́ manu: medicina per hostem
Contigit, & pepulit, quos fecerat ipse, dolores.

Plautus in Captiuis.

-Nunc obsecro te vnum hoc,
Quoniam nobis dij immortales animum ostenderunt suum,
Vt qui herum me tibi fuisse, atque esse nunc conserum velint.

Quod antehac pro iure imperitabam meo, nunc te
oro per precem,
Per fortunam incertam, & per mei te erga boni-
tatem patris,
Perq; conseruitium commune, quod hostica euenit
manu:
Ne me secus honore honestes, quam ego, te quum
seruiebas mihi.
Atque qui fueris, et qui nunc sis, meminisse vt me-
mineris.

Claud. lib. 2. in Eutropium.

In te iam spes vna mihi, pro fronde Minèruæ.
Has tibi protendo lacrymas, succurre ruenti.
Eripe me tandem, seruilibus eripe regnis.
Néve adeo cunctos paucorum crimine damnes,
Nec noua tot meritis offensa prioribus obstet.
Iam iam flecte animum: suprema pericula semper
Dant veniam culpæ.

Misericors magis est, qui aliqua mala perpessus
est, quàm qui nulla.

Vergil. lib. 1. Æneid.

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Misericors pro vita mortem sæpe
misero dedit

Seneca in Troade.

AGAM.

AGAM. *Cur dextra regi ſpiritum eripuit tua?*
PYR. *Mortem miſericors ſæpe pro vita dabit.*

DE MODO.

Modus in omnibus rebus ſeruandus eſt, eo quòd omne nimium ſit vituperabile.

Horat. Satyra 1. lib. 1.

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit conſiſtere rectum.

Idem lib. 1. Epiſt ad Numicium.

Inſani ſapiens nomen feret, æquus iniqui
Vltra quam ſatis eſt virtutem ſi petit ipſam.

Plautus in Pœnulo.

-Modus omnibus
In rebus ſoror eſt optimum habitu, nimia omnia
Nimium exhibent negotium hominibus ex ſe.

Auſonius de ſeptem ſapient.

Et Mitylenæis nimium nil Pittacus oris.
Menſuram optimũ ait Cleobolus Lyndius in re.

Modum excedens inſtabile eſt: moderata verò durant.

Seneca in Troade.

Moderata durant.

Iuuenalis Satyra 10.

-Nec vnquam

Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.

DE MONITIONE.

Monitio vtilis eſt, etiam ſi illud, ad quod hortaris aliquem, agat.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Ergo quod fueras ſtimulis factura ſine vllis,
Plenius autorem te quoq; nacta facit.
Acer & ad palmæ per ſe curſurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.

Idem lib. 5. de Triſtib.

Nec te crediderís, quia non facis iſta, moneri.
Vela damus quamuis remige puppis eat.
Qui monet vt facias, quod iam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta ſuo.

Idem lib. 2. de Remedio amo.

Nunc opus eſt celeri ſubdere calcar equo.

Monentis verba impatiens animus odit.

Ouid. lib. 1. de Remedio amo.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
Reſpuit, atque odio verba monentis habet.

Monitio loco, temporeq; congruo fiei debet.

Ouid. lib. 1. de Remedio amo.

Quis matrem niſi mentis inops in funere nati
Flere vetat? non hoc vlla monenda loco eſt.

Idem

Idem libro 1. de Ponto.

Vtq; Machaonijs Paantius artibus heros
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente iacens, & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et iam deficiens sic ad tua verba reuixi,
Vt solet infuso vena redire mero

DE MORA.

Mora omnis resecanda est, eo quod damnosa est serre in omni re.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit,
Dum super est aliquid, cuncti coeamus ad arma.

Lucanus lib 2. bel. Ciuil.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Seneca in Thyeste.

Serum est cauendi tempus in medijs malis.

Silius Italicus lib. 4. bel. Pun.

Pelle moras, brevis est magni fortuna favoris.

Manilius lib. 4. Astron.

Mora sæpe malorum
Dat causas.

Ouid. lib. 1. de Remedio amo.

Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus,

Dilatum longæ damna tulisse moræ.

Mors omnis amanti longa videtur.

Ouidius Epist. 18. Heroid.

Longa mora est nobis omnis quæ gaudia differt:
Da veniam fassæ, non patienter amo.

Mora in amore vires haud paruas amanti præbet.

Ouid. lib. 1. de Remed. amor.

Nã mora dat vires, teneras mora percoquit vuas,
Et validas segetes quod fuit herba facit,
Quæ præbet latas arbor spatiantibus vmbras.
Quo posita est primum tempore virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

Ibidem.

Verba dat omnis amãs, reperitq; alimẽta morãdo.

Idem Heroid. Epist. 19.

Assumpsit vires, auctaq; flamma mora est.
Quiq; fuit nunquam parvus vel tempora longa
Ex spe, quam dederas tu mihi, crescit amor.

Seneca in Agamemnone.

Quod ratio nequit, sæpe sanauit mora.

Mora omnis properanti longa est.

Seneca in Agamemnone.

Omnisq; nimium longa properanti mora est.

Mora

Mora ad præſtandum auxilium breuiſ
eſſe debet.

Ouidius lib. 4. Metamorph.

Ad opem breuis hora ferenda eſt.

Mora ſæpe ſanat, quod ratio nequit ſanare.

Seneca in Agamemnone.

Proinde quicquid eſt, da ſpatium & tempus tibi.
Quod ratio nequit, ſæpe ſanauit mora

Idem lib. 3. Faſtor.

Differ, habent parua commoda magna mora.

DE MORBIS.

Non omnis morbus eſt ſanabilis.

Ouid. libro. 1. de Ponto.

Non eſt in medico ſemper releuetur vt æger.
Interdum docta plus valet arte malum.
Cernis vt è molli ſanguis pulmone remiſſus
Ad ſtygias certo limite ducat aquas.
Adferat ipſe licet ſacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodoſam neſcit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Idem lib. 3. de Ponto.

Curando fieri quædam maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.

Aliud eſt ſentire, aliud tollere morbum.

Ouid.3.de Ponto.

Non eadem ratio est sentire, & tollere morbos.
Sensus inest cunctis, tollitur arte malum.

Morbis quam primùm, antequàm inualuerint occurrendum.

Ouid.lib 1.de Remed.amor.

Opprime dũ noua sunt subiti mala semina morbi.
Et tuus incipiens ire resistat equus.

Ibidem.

Principijs obstat, serò medicina paratur,
Cùm mala per longas inualuêre moras.
Sed propera, nec te venturas differ in horas.

Ibidem.

Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus
Dilatum longæ damna tulisse moræ.

Persius Satyra 3.

Helleborum frustrà cùm iam cutis ægra tumebit
Poscentes videas, venienti occurrite morbo.

Morbi diuersi, diuersis medicamentis sunt sanandi.

Ouid.lib.2.de Remed.amor.

Nam quoniam variant animi, variabimus artes
Mille mali species, mille salutis erunt.
Corpora vix ferro quædam sanantur acuto.

Auxilium

Auxilium multis succus, & herba fuit,

DE MORIBVS.

Ab bonos mores nunquam sera est via.

Seneca in Agamemnone.

Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccasse pene est innocens.

Mores benè componere maximum est opus hominum.

Ouid. lib. 3. de arte amand.

Maius opus mores composuisse suos.

Vnusquisque sese moribus eorum conformare debet, quibuscum conuersatur.

Terentius in Adelphis.

Sedulò moneo quæ possum pro mea sapientia,
Verum quid facias? vt homo est, ita morem geras.

Mores mali vt verba irrigua succreuêre.

Plautus in Trinummo.

Mores mali quasi herba irrigua
Succreuerũt vberrimè, neque quicquam hîc vile
Nunc est,
Nisi mores mali, eorum licet iàm messem metere maximam.

Mores leges in potestatem suam perduxerunt: quia non quod licet hodie fit, sed quod libet. Igitur reseçandi sunt.

Plautus

Plautus in Trinummo.

Nunc mores nihil faciunt quod licet,
Nisi quod lubet: ambitio iam more sancta'st, libera est à legibus.

Ibidem.

-Mores
Leges perduxerunt iam in potestatem suam.
-Ea misera etiam
Ad parietem sunt fixa clauis ferreis, vbi malos
Adfigi nimio fuerat aequius. (*mores*

Terentius in Heauton.

Quam multa iniusta ac praua fiunt moribus, scilicet prauis.

Morigeratæ erunt tam mulieres, quàm virgines: & vt tales sint admonitio bona.

Ouidius de fac. medica.

Prima sit in vobis morum tutela, puellæ
Ingenio facile conciliante placent.
Certus amor morum, formam populabitur ætas.

Horat. lib. 3. Oda 7.

Prima nocte domum claude: neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

De

De mundicia, elegantia, & ciuilitate.

Ouid. 3. de arte amandi.

Mundiciæ placeant, fuſcentur corpora campo,
Sit bene conueniens, & ſine labe toga.
Linguaq; nec rigeat, careant rubigine dentes.
Nec vagus in laxa peſtibi pelle natet.
Quid ſi præcipiam ne fuſcet inertia dentes,
Craq; ſuſcepta mane lauentur aqua?
Nec male deformet rigidos tonſura capillos,
Sit coma, ſit docta barba reſecta manu.
Et nihil emineant, & ſint ſine ſordibus vngues.
Inq; caua nullus ſtet tibi nare pilus.
Nec male odorati ſit triſtis anhelitus oris,
Nec lædat nares virq; paterq; gregis.
Sint modici riſus, paruæq; vtrinque lacunæ,
Et ſummos dentes ima labella tegant.
Nec ſua perpetuo contendant ilia riſu,
Sed leue, neſcio quid fœmineumq; ſonet.
Eſt & inceſſu pars non temnenda decoris,
Allicit ignotos, illa fugatq; viros.
Carpe cibos digitis, eſt quidam geſtus edendi,
Ora nec immunda tota perunge manu,
Néue diu præſume dapes, ſed deſine citra
Quam cupias, paulo quam potes eſſe minus.

Nec

Nec coràm mixtas ceruæ ſumpſiſſe medullas,
Nec coràm dentes perfricuiſſe probem.
Iſta, dabunt faciem, ſed erunt deformia viſu
Multaq; dum fiunt turpia, facta placent.
Certa tibi à nobis dabitur menſura bibendi,
Officium præſtent menſq; pedeſq; ſuum.
Iurgia præcipuè vino ſtimulata caueto,
Et nimium faciles ad fera bella manus.
Occidit Eurytion ſtultè data vina bibendo,
Aptior eſt dulci menſa merumq; ioco.
Parua monere pudet, telorum dicere iactus,
Vt ſciat & vires teſſera miſſa tuas.
Sed minimus labor eſt ſapienter iactibus vti,
Maius opus, mores compoſuiſſe ſuos.
Tunc ſumus incauti, ſtudioq; aperimur in ipſo,
Nudaq; per luſus pectora noſtra patent.
Pertinet ad faciem rabidos compeſcere mores,
Candida pax homines, trux decet ira feras.
Ora tument ira, nigreſcunt ſanguine venæ,
Lumina Gorgoneæ ſæuius angue micant.
Odimus immodicos (experto credite) factus,
Sæpe tacens odij ſemina vultus habet.
Spectantem ſpecta, ridenti mollia ride:
Ianuet, acceptas tu quoque redde notas.

Rara

Rara tamen menda facies caret, occule menda.
Quodq; potes vitium corporis abde tui.

Plautus in Pœnulo.

Liberos homines per vrbem modico, magis quàm par est gradu
Ire, seruile esse duco: festinantem currere.

DE MORTE.

Mortis memoria iugis esse debet, idque etiam Dei præcepto, cui soli Epicurei repugnant, sed falso.

Horatius lib. 1. Epist. ad Albium.

Inter spem curamq;, timores inter & iras
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum,
Grata superueniet quæ non sperabitur hora.

Persius Satyra 5.

Viue memor lethi, fugit hora, hoc quod loquor in- (de est.

Ausonius in Chilonis sentent.

Viue memor mortis, memor vt sis viue salutis.
Tristia cuncta exuperans.

Martial. lib. 1. Epigr.

Expectant curæq;, catenatiq; labores
Gaudia non remanent, sed fugitiua volant.
Hæc vtraque manu, complexuq; asserе toto:
Sæpe fluunt, imò sic quoque lapsa sinu.
Non est crede mihi, sapientis dicere vivam,
Sera nimis vita est crastina, viue hodie. (Idem

Idem lib. 2. Epigram.

Pãge thoros, pete vina, rosas cape, tingere nardo,
Ipse iubet mortis te meminisse Deus.

Lucretius lib. 3. ex Epicureorum insulsa opinione sic ait.

Et metus ille foras præceps Acherontis agendus
Funditus, humanam qui vitam turbat, ab imo
Omnia suffundens mortis nigrore, nec vllam
Esse voluptatem liquidam, puramq; reliquit.
Mors communis est omnibus, nulliq; parcit.

Mapheus Vegius lib. 13. Æneid. Vergil. addito.

Heu mortem inuisam, quæ sola vltricibus armis
Elatas frenas animos, communia toti
Genti sceptra tenens, æternaq; fœdera seruans.
Quæ magnos paruosq; teris, quæ fortibus æqua
Imbelles, populisq; duces, seniumq; iuuentæ.

Vergil. Elegia in Mæcenatis obitu.

Illa rapit iuuenes primæ florente iuuenta,
Non oblita rapit, sed tamen illa senes.

Ouidius lib. 3. Eleg.

Scilicet omne sacrum mors importuna prophanat.
Omnibus obscuras iniecit illa manus.

Idem ad Liuiam de morte filij.

Fata

Fata manent omneis, omneis expectat auarus
Portitor, & turbæ vix satis vna ratis.
Tendimus hûc omnes, metã properamus ad vnã.
Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Ibidem.

Fortuna arbitrijs tempus dispensat vbique,
Illa rapit iuuenes, sustulit illa senes.
Quaque ruit, furibunda ruit, totumq; per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.

Horatius Oda. 4. lib. 1.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperũ tabernas,
Regumq; turres, ô beate Sexti.

Idem Oda 28. lib. 1.

Omnes vna manet nox,
Et calcanda semel via lethi.
Mista senum ac iuuenũ densantur funera, nullum
Saua caput Proserpina fugit.

Idem Oda 14. lib. 2.

Scilicet omnibus
Quicunque terræ munere vescimur
Enauiganda, siue reges
Siue inopes erimus coloni.

Idem Oda 2. lib. 3.

Mors & fugacem persequitur virum.

Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoq; tergo.

Iuuenalis Satyra 6. lib. 2.

-Neque vlla est
Aut magno, aut paruo lethi fuga.

Iuuenalis Satyr. 10.

Mors sola fatetur
Quantula sunt hominum crepuscula.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Sortilegis egeant dubij, semperq; futuris
Casibus ancipites, me non oracula certum,
Sed mors certa facit, pauido fortiq; cadendum est.

Seneca in Herc. furent.

-Tibi crescit omne
Et quod occasus videt, & quod ortus.
Parce venturis, tibi mors paramur:
Sis licet segnis, properamus ipsi.
Prima quæ vitam dedit hora, carpsit.

Martialis lib. 4. Epigram.

Nullo fata loca possis excludere, cùm mors
Venerit in medio Tiburè Sardinia est.

Propertius lib. 2. Eleg. ad Iouem.

Longius, aut propius mors sua quenque manet.

Idem Eleg. 5. lib. 3.

Hand

Haud vllas portabis opes Acherontis ad vndas,
Nudus ad infernas ſtulte vehêre rates.
Victor cum victo pariter miſcebitur vmbris,
Conſule cum Mario capte Iugurtha ſedes.
Lydus Dulichio non aiſtat Crœſus ab Iro.
Optima mors parca quæ venit apta die.

Ouid. lib. 10. Metamorph.

Omnia debentur vobis paulumq́ morati
Serius, aut citius ſedem properamus ad vnam,
Tendimus huc omnes.

Propertius lib. 3. Eleg.

Quid genus aut virtus, aut optima profuit illi
Mater, & amplexum Cæſaris eſſe focos,
Aut modo tam pleno fluitantia vela theatro,
Et per maternas omnia geſta manus,
Occidit, & miſero ſteterat vigeſimus annus,
Tot bona tam parvo clauſit in orbe dies.
I nunc, tolle animos, & tecum finge triumphos,
Stantiaq́ in plauſum tota theatra iuuent.
Atialicas ſupera veſtes, atq́ omnia magna
Gemmea ſint ludis ignibus iſta dabis.
Sed tamẽ hûc omnes, hûc primus et vltimus ordo,
Eſt mala, ſed cunctis iſta terenda via eſt.
Exoranda canis tria ſunt latrantia colla,

Scandenda eſt torui publica cymba ſenis.
Ille licet ferro cautus ſe condat, & ære,
Mors tamen incluſum protrahit inde caput.
Nerea non facies, non vis exemit Achillem,
Crœſum aut Pactoli, quas parit humor, opes.

Claudianus lib. 2. de raptu Proſer.

Sub tua purpurei venient veſtigia reges
Depoſito luxu, turba cum paupere mixti:
Omnia mors æquat:

Mortis terminus à Deo vnicuique fixus eſt, vltra quem tranſgredi nemo poteſt.

Ouid. ad Liuiam de morte filij.

Sed rigidum ius eſt, & ineuitabile mortis.

Seneca in Herc. furente.

Certo veniunt ordine Parcæ.
Nulli iuſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proferre diem,
Recipit populos vrna citatos.

Idem in Herc. Oeteo.

Tunc ſolamina cantibus
Querens flebilibus modis
Hoc Orpheus cecinit Getis:
Leges in ſuperos datas:
Et qui tempora digerens
Quatuor præcipitis Deus

Anni

Anni disposuit vices
Nulli non auidas polo
Parcas stamina nectere.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

Certa quidem finis vitæ mortalibus adstat,
Nec deuitari lethum pote quin obeamus.

Martialis lib. 1. Epigram.

Lanificas nulli tres exorare puellas
Contigit, obseruant quem statuêre diem.
Diuitior Crispo, Thrasea constantior ipso,
Lautior & nitido sis Meliore licet,
Nil adijcit penso Lachesis, fusoq; sororum:
Explicat. & semper de tribus vna necat.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

Et pace & bello cunctis stat terminus æui,
Extremumq; diem primus tulit,

Tibullus Eleg. 7. lib. 1.

Hunc cecinêre diem Parcæ fatalia nentes
Stamina, non vlli dissoluenda Deo.

Mortis genera multa ac diuersa sunt.

Cornelius Gallus.

Omnibus est eadem lethi via, non tamen vnius
Est vitæ cunctis, exitijq; modus.
Hac pueri, atq; senes pariter iuuenesq; ferentur.

Hac pueri, atq; ſenes pariter iuueneſq; ferentur.
Hac par diuitibus pauper ægenus erit.

Statius lib. 9. Theba.

Mille modis lethi miſeros mors vna fatigat.

Idem lib. 2. Syluar.

Nam populus mortale genus, plebiſq; caduca
Quid fleat interitus? hos bella, hos æquora poſcit,
His amor exitio, furor his, & ſæua cupido.
Vt ſileam morbos, hos ora rigentia bruma,
Illos implacido lethalis Sirius igni,
Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu,
Quicquid habent, ortus finẽ timet, ibimus omnes,
Ibimus, immenſis vrnam quatit Aeacus vmbris.

Seneca in Theba.

Eripere vitam nemo non homini poteſt,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.

Mors timenda non eſt, quia huius miſeriæ terminus eſt.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil.

-Mors vltima pœna eſt
Nec metuenda viris.

Mortem qui non times diis adæmilatus.

Seneca in Agamem.

Qui vultus Acherontis atri,

Qui

Qui ſtygia triſtem non triſtis videt,
Audetq; vitæ ponere finem,
Par ille regi, par ſuperis erit.

Mors miſeris ſolatium & munus eſſe dicitur, quia ærumnarum præſentis vitæ finis eſt.

Ouid. lib. 1. de Triſtib.

Nec lethum timeo, eſt genus miſerabile lethi,
Demite naufragium, mors mihi munus erit.

Idem lib. 4. de Triſtib.

Una tamen ſpes eſt, quæ me ſolatur in iſtis,
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

Seneca in Troade.

HEC V. *Fœlix Priamus,*
Dicite cunctæ, liber manes
Vadit ad imos: nec feret vnquam
Victa Graium ceruice iugum. (nes:
CHOR. *Fœlix Priamus dicimus om-*
Secum excedens ſua regna tulit,
Nunc Elyſij nemoris tutus
Errat in vmbris, interq; pias
Fœlix animas Hectora quærit.

Cita mors præſtat.

Ouid. 3. de Ponto.

Mitius ille perit ſubita qui mergitur vnda,

Quàm ſua qui liquidis brachia laſſat aquis

Mors fœlix dicitur, quando hominem in proſperitate poſitum non interimit, & vocata quoque venit: Surda autem, & crudelis, quando afflictos interimere negat.

Boëtius metro 1. lib. 1.

Mors hominum fœlix, quæ ſe nec dulcibus annis
Inſerit, & mœſtis ſæpe vocata venit.
Heu heu quàm ſurda miſeros auertitur aure,
Et flentes oculos claudere ſæua negat.

Mortem optare timidi eſt, atque adeo malum, peius autem illam timere.

Ouidius 4. Metam.

Timidi eſt optare necem.

Seneca in Oedipo.

Vtrumq; (ſcilicet mortem cupere, & mortem petere) timidi eſt velle.

Auſonius in Periandri ſentent.

Mortem optare malum, timere peius.

In malis rebus morte nihil eſt melius.

Plautus in Rudente. *Neq; eſt*
Melius morte in malis rebus.

Mori contemnit qui non concupiſcit.

Seneca in Oedipo.

Contempſit mori

Qui

Qui non concupiſcit.

Mors vtima linea rerum eſſe dicitur.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Quintium.

-Mors vltima linea rerum eſt.

Mori innocenter ſatius eſt quàm peccare qui autem ob virtutem perit, non interit.

Ouid. lib. 5. de Triſt. lib.

Maxima pœna mihi eſt ipſum offendiſſe, priuſq́
Veniſſet mallem funeris hora mihi.

Plautus in Captiuis:

Dum ne ob male facta pereo, parui æſtimo,
Si ego hic peribo.
At erit mihi ob factum mortuo memorabile:
Qui per virtutem peritat non interit.

Claudianus de bel. Gildon.

Nónne mori ſatius, vitæ quàm ferre pudorem?

Mortui deflendi non ſunt, vt ſuprà tit. de lacrymis oſtenſum eſt, ſed potius viuentes.

Ouidius lib. 15. Metamorph.

Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt, minuit q́ necis mihi gaudia, quamuis
Non mea mors illi, verùm ſua vita gemenda eſt.

Mortui honorandi ſunt tumulo ſacrificioqúe.

Ouid. lib. 2. Faſto.

Eſt honor & tumulis animas placare paternas,

Paruaq; in extructas munera ferre pyras.
Parua petunt manes, pietas pro diuite grata est
Munere: non auidos Styx habet ima Deos

Iuuenalis Satyr. 3.

- Quoties huic talis ad illos
Vmbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur
Sulphura cum tædis, & si foret humida laurus.

Morientis mortuiue periphrasis.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

Soluitur omne decus letho, niueosq; per artus
It stygius color, & formæ populatur honores.
Ambrosiæ cecidêre comæ, violataq; cervix
Marmoreum in iugulum collo lambente recũbit.
Haud secus oceano redieus cythareius ignis
Cùm se venari iactant splendore refecto,
Si subita inuadat nubes, hebetatur, & atris
Decrescens tenebris languentia lumina condit.

Statius lib. 3. Syluar.

Fœlix ô si longa dies, si cernere vultus
Natorum, virideis genas tibi iusta dedissent
Stamina, sed media cecidêre abrupta iuuenta
Gaudia, florentesq; manu scidit Atropos annos.
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubentesq; rosa primos moriuntur ad austros,

&c.

Aut vbi verna nouis expirat purpura pratis.

DE MOTV.

Motu continuo quq; mouentur.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illinc
Huc venit, hinc illud, Ibidem.
Cùm sint hùc forsitan illa
Hæc translata illuc, summa tamen omnia constãt.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim, sic ad ferrum venistis ab auro
Secula, sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quõdam floridissima tellus
Esse fretum, vidi factus ex æquore terras.

Horatius Oda 29. lib. 3.

Cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio in alueo
Cum pace delabentis Hetruscum
In mare, nunc lapides adesos,
Stirpesq; raptas, & pecus & domos
Volueteis vnà, non sine montium
Clamore vicinæq; syluæ,
Cùm vera diluuies quietos
Irritat amnes. Lucretius lib. 1. de nat. rerum.
Semper in assiduo motu res quæq; geruntur.

Boetius

Boëtius metro 9. lib. 3.

Qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabilisq; manens das cuncta moueri

Manilius lib. 4. Aſtrono.

Eſt æquale nihil, terrenos aſpice tractus,
Et maris, & notis fugientia flumina ripis.
Crimen vbiq; frequens, & laudi noxia iuncta eſt.
Sic ſterilis terris lætis interuenit annus,
Ac ſubitos rumpit paruo diſcrimine fœtus.
Et modo portus erat pelagi iam facta charybdis,
Laudatiq; cadit poſt paulum gratia ponti,
Et nunc per ſcopulos, nunc campos labitur amnis,
Aut faciens iter, aut quærens venit ve, redit ve.

DE MVLIERIBVS.

Mulier ad fructum & prolem naſcitur.

Claudianus in Europ.

Naſcitur ad fructum mulier, prolemq; futuram.

Illa mulier ſapientiſſima eſt, quæ ſecundis in rebus ſeipſam nouit, & aduerſa æquanimiter ſuſtinet.

Plautus in Sticho.

AN. *Quæ tibi mulier videtur multo ſapiẽtiſſima?*
PA. *Quæ tum, quom res ſecundæ ſunt, ſe poterit noſcere:*

Et

Et quæ æquo animo patietur sibi esse peius, quàm fuit

Mulieris officium est educare liberos & colo vitam tolerare, &c.

Vergilius 8. Æneid.

-Ceu fœmina primum,
Cui tolerare colo vitam, tenuiq; Minerua
Impositum cinerem, & sopitos suscitat ignes,
Noctem addens operi, famulasq; ad lumina longo
Exercet penso, castum vt seruare cubile
Coniugis, & possit paruos educere natos.

Mulier casta esse dicitur, de qua vulgi fama mentiri veretur

Ausonius in Biæ senten.

Quæ casta est? De qua mentiri fama veretur.

Mulier casta est ea, quæ se ipsam custodit, non quam vir. quia tunc etsi corpus sit castum, tamen mens adultera est.

Ouid lib. 3. Eleg. siue amo.

Dure vir impositio teneræ custode puellæ
Nil agis, ingenio quæq; tuenda suo est.
Si qua metu dempto casta est, ea demiq; casta est,
Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.
Vt iam seruaris bene corpus, adultera mens est,
Nec custodiri, ni velit, vlla potest.

Nec

Nec mentem ſeruare potes, licet omnia claudas
Omnibus excluſis intus adulter erit.

Ibidem.

Centum fronte oculos, centum ceruice gerebat
Argus, & hos vnus ſæpe fefellit amor.
In thalamo Danaë ſaxo ferroq́ perenni,
Quæ fuerat virgo tradita, mater erat.

Propertius lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Quos igitur tibi cuſtodes? quæ limina ponam,
Quæ nunquam ſupra pes inimicus eat?
Nam nihil inuitæ triſtis cuſtodia prodeſt:
quàm peccare pudet Cynthia, tuta ſat eſt.

Mulier illa bona eſt, quæ malefacere poteſt, & non facit.

Plautus in Sticho.

ANT. Dic viciſſim nunc iam tu. PIN. A. Quid vis tibi dicam pater?
AN. Vbi facillume ſpectatur mulier, quam ingenio eſt bono?
PIN. Quoi male faciundi eſt poteſtas, quæ ne faciat, id temperat.
ANT. haud male iſtuc.

Mulier corrupta ſemel, poſtea raro abſtinebit: non ſecus, ac canis à guſtato vncto corio.

Horatius

Horatius Satyra 5. lib. 2.

Sic tibi Penelope frugi est, quæ si semel vno
De sene gustârit, tecum partita lucellum:
Vt canis à corio, nunquam absterrebitur vncto.

Mulier si benefacere inceperit, eius cito odium percipit, contra verò, si male quidpiam incœperit facere.

Plautus in Truculento.

Malè quod mulier incœperit, nisi efficere ppetrat
Id illi morbo, id illi senio est, ea illi miserę miseria'st.
Si benefacere incœperit, eius enim citò odiũ percipit:
Nimisq; pauca sunt defessa malè quæ facere occœperint.
Nimisq; pauca efficiunt, si quid occœperint benefacere.
Mulieri nimio malefacere melius est onus, quàm bene.

Mulier, mala quæ fieri videt reticens, bona non est.

Plautus in Persa.

Virgo atq; mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ reticet, si quid fieri perverse videt.

Mulier

Mulier mala voluntatem pro ratione habet.

Iuuenalis Satyra 6.

Pone crucem ſeruo, meruit quo crimine ſeruus
Supplicium? quis teſtis adeſt? quis detulit? audi,
Nulla vnquã de morte hominis contagio longa eſt.
Ah demens, ita ſeruus homo eſt, nil fecerit, eſto,
Hoc volo, ſic iubeo: ſit pro ratione voluntas,
Imperat ergo viro.

Mulier malorum dux, necnon ſcelerum attifex eſſe dicitur.

Seneca in Hippolyto.

Sed dux malorum fœmina, & ſcelerum artifex
Obſedit animos, cuius inceſta ſtupris
Fumant tot vrbes, bella tot gentes gerunt,
Et verſa ab imo tot populos premunt,

Mulier ſæuiſſima tunc eſſe dicitur, cum ſtimulos odio admonet pudor necnon ſi repudiata fuerit.

Iuuenalis Satyra 10.

Mulier ſæuiſſima tunc eſt,
Cùm ſtimulos odio pudor admouet.

Ouidius lib. 2. de Arte aman.

Sed neq; fuluus aper media tam ſæuus in ira eſt,
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes,
Nec lea cùm catulis lactantibus vbera prabet,

Nec

Nec brouis ignaro vipera læsa pede,
Fœmina quàm socij deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasq; ruit, positoq; decore
Fertur, vt Aonij cornibus icta Dei,
Coniugis admissum, violataq; iura mariti
Barbara per natos Phasias vlta suos.
Altera dira parens hæc est, quam cernis hirundo,
Aspice, signatum sanguine pectus habet.
Hoc bene compositos, & firmos rumpit amores:
Crimina sunt cautis ista timenda viris.

Seneca in Hercule Oeteo.

O quàm cruentus fœminas stimulauit dolor,
Cùm patuit vna pellici & nuptæ domus,
Scylla & Charybdis Sicula contorquens freta
Minus est timenda, nulla non melior fera est.

Muliere nihil peius, neque audacius.

Plautus in Milite.

Quid peius muliere atque audacius? q.d. nihil.

Iuuenibus nil illecebrosius muliere,
vino & nocte.

Ouid. lib. 1. Elegiar.

Nox & amor, vinumq; nihil moderabile suadent,
Illa pudore vacat: Liber, amorq; metu.

Plautus in Bacchidibus.

Illecebrosius fieri nihil potest nox, mulier, vinum
Homini adolescentulo.

Muliere nihil miserius, cuius blanditia est viscus merus, illaqueans scilicet animam.

Plautus in Bacchid.

Miserius nihil est, quàm mulier.
Viscus merus vestra est blanditia.

Muliere Superba atque diuite nihil intolerabilius.

Iuuenalis satyra 6.

Malo Venusinam, quàm te Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

Ibidem

Intolerabilius nihil est quàm fœmina diues.

Mulieres ad ludos & choreas non aliter ruunt, quàm apes ad flores & formicæ ad cibum, vt spectentur simul & inspiciant.

Ouid lib. 1. de Arte amandi.

Vt redit, it q; frequens longum formica per agmẽ
Granifero solitum dum vehit ore cibum.
Aut, vt apes saltus q; suos, & olentia nacta
Pascua, per flores, & thyma summa volant:
Sic ruit in celebres cultissima fœmina ludos

Copia

Copia iudicium ſæpe morata nocuit eſt.
Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur vt ipſæ.
Ille locus caſti damna pudoris habet.

Mulieres ad lacrymas procliues ſunt.

Ouid lib. 2. de Remed. amo.

Néve puellarum lacrymis moueare caueto.
Vt flerent oculos erudiêre ſuos.

Idem lib. 2. de Arte aman.

Quò non ars penetrat, diſcũt lacrymare decẽter,
Quoq; volunt plorant tempore quoque modo.

Iuuenalis Satyra 1.

Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior,
Tunc ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat.
Uberibus ſemper lacrymis, ſemperq; paratis
In ſtatione ſua.

Mulieres dolis & audacia plenæ ſunt, nam ſi in culpa aliqua deprehendutur, illico ad fraudes & conuitia prorumpunt.

Proper. lib. 2. eleg. 8. ad amicam.

Sed vobis facile eſt verba, & componere fraudes
Hoc vnum didicit fœmina ſemper opus.

Tibullus eleg. 4. lib. 3.

Ah crudele genus, nec fidum fœmina nomen,
Ah pereat didicit fallere ſi qua virum.

Iuuenalis Satyra 6.

-Nihil est audacius illis
Deprensis, iram atq; animos à crimine sumũt.

Seneca in Hippolyto.

Deprehensa culpa est, anime quid segnis stupes?
Regeramus ipsæ crimen, atque vltrò impiam
Venerem arguamus: scelere velandum est scelus.
Tutissimum est inferre, cùm timeas gradum.

Ibidem.

Quid sinat inausum fœminæ preceps furor?
Nephanda iuueni crimina insonti parat.
In scelere quærit crine lacerato finem.
Decus omne turbat, capitis humectat genas.
Instruitur omnis fraude fœminea dolus.

Mulieres bc·orum agendorum immemores sunt malorum verò nequaquam, quia ad malitiam proniores.

Plautus in Milite.

Si quid faciendũ est mulieri malæ atq; malicioſæ,
Ea sibi immortalis memoria est, meminisse et sempiterna.
Sin bene, aut quid fideliter faciendum sit, eadem
Veniunt,
Obliuioſæ extemplo vt fiant, meminisse nequeunt.

Teren-

Terentius in Hecyra.

Proh Deûm atq; hominum fidem, quod hoc genus est? & quæ hæc coniuratio?

Vt omnes mulieres eadem æquè studeant, nolint q; omnia.

Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam reperies.

Itaq; adeò vno animo omnes socrũ oderũt nurus:

Viris esse aduersas æquè studium est, similis pertinacia.

In eodem omnes mihi videtur ludo doctæ ad malitiam.

Mulieres dotatæ viros opprimunt, vt & suprà eodem titulo dictum est, indotatæ verò sub viri potestate sunt.

Plautus in Asinaria.

Hæ sunt atque aliæ multæ in magnis dotibus
Incommoditates, sumptusq; intolerabiles.
Nam quæ indotata est, ea est in potestate viri.
Dotatæ mactant & malo damno viros.

Mulieres gubernare continuus & maximus labor est, quia immoderatæ sunt, cùm in omnibus, tum verò maximè in cultu.

Plautus in Pœnulo.

Negotij sibi, qui volet vim parare, nauem, et mu-

dierem,

Hec duo ſibi comparato. Nam nullæ magis res
duæ plus negotij habent: eas fortè ſi exornare oc-
cœperis,

Neque vnquam hæ duæ res ſatis ornantur, neque
eis vlla ſatis

Ornandi ſatietas eſt, atque hæc vti loquor nunc
modo

Docta dico. Nam nos vſq; ab aurora ad hoc quod
eſt die,

Poſt quàm illuxit aurora nunquàm ceſſauimis ex
induſtria

Ambæ lauari, atque fricari,, aut tergeri, aut or-
narier,

Poliri, expoliri, pingi, fingi: & binæ vna ſingulis,

Quæ datæ nobis ancillæ, ex nos lauando, eluendo
operam

Dederunt, ab gerundáque, aqua ſunt viri defeſſi
duo. Apageſis negotij in muliere quantum vna
eſt? ſi verò duæ,

Sat ſcio maxumo vni populo, quos lubet, plus ſatis
dare

Potes ſunt, quæ noctes diéſque in omni ætate ſem-
per

Ornan

Ornantur lauantur, tergentur, poliuntur. Postremo modus

Muliebris nullus est, neq; vnquam lauando & fricando sumus saturæ.

Nam quæ lauta est, nisi perculta est, meo animo quasi inuenusta est.

Terentius in Heauton.

Nostri mores mulierum, dum poliuntur, dum comuntur, annus est.

Mulieres prodigæ sunt non cogitantes vnde census vel minuatur vel augeatur.

Iuuenalis satyra 6.

Tamen vtile quid sit
Prospiciunt aliquando, frigus q; famem q;
Formica tandem quidam expauere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem fœmina censum.
Ac velut exhausta redituus pullulet arca
Nummus. & è pleno semper tollatur aceruo,
Non vnquam reputat quanti sua gaudia constent.

Mulierum ornatus maximè creuit. ita vt quod addant serè non habeant.

Ouid lib. 3. de Arte amandi.

Sed neque ramosa numerabis in ilice frondes,
Nec quot apes hyblæ, nec quot in alpe feræ,

Nec mihi tot cultus numero comprendere fas est,
Adijcit ornatus proxima quæque dies.
Fœmina canitiem germanis inficit herbis,
Et melior vero quæritur arte color.
Fœmina procedit densissima crinibus emptis,
Proq́ suis alios efficit ære suos.
Quid de veste loquar? nouiam segmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Iuuenalis Satyra 3.

Hîc vltra vires habitus nitor, hîc aliquid plus
Quàm satis est, interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est, hîc viuimus ambitiosa
Paupertate omnes.

Mulieres infideles sunt.

Catullus de muliere sua.

Nulli se dicit mulier mea nubere malle
Quàm mihi, non si se Iupiter ipse petat.
Dicit, sed mulier cupido quod dicit amanti
In vento, & rapida scribere oportet aqua.

Titus Calphurn. Eclog. 3.

Mobilior ventis, ô fœmina, sic tua Phillis,
Quæ sibi (nam memini) si quando solus abesses,
Mella etiam sine te, iurabat amara videri.

Ibidem.

Credere

Credere pastores lenibus nolite puellis.

Mulieres inuincibilem vincere dicuntur. vt de Hercule liquet.

Ouid Epist. 9. Heroid.

Fama Pelasgiadas subitò peruenit ad vrbes,
Decolor, & factis inficianda tuis.
Quem nunquam Iuno, seriesq; immensa laborū
Fregerit, huic Iolen imposuisse iugum.
Plus tibi quàm Iuno, nocuit Venus: illa premendo
Sustulit, hæc humili sub pede colla tenet.
Téne ferunt geminos pressisse tenaciter angues
Cùm tener in cunis, iam Ioue dignus eras?
Cœpisti melius, quàm desinis: vltima primis
Cedunt. dissimiles hic vir, & ille puer:
Cum non mille fera, quẽ non Stheneleius hostis,
Non potuit Iuno vincere, vicit amor.

Seneca in Hercule furente.

Fortem vocemus, cuius ex humeris leo
Donum puellæ factus, & clava excidit,
Fulsitq; pictum veste Sidonia latus?
Fortem vocemus, cuius horrentes comæ
Maduêre nardo? laude qui notas manus
Ad non virilem tympani mouit sonum,
Mitra ferocem barbara frontem premens?

Idem

Idem in Hippolyto.

Natus Alcmena posuit sagittas,
Et minax vasti spolium leonis,
Passus aptari digitis smaragdos,
Et dari legem rudibus capillis.
Crura distincto religauit auro,
Luteo plantas cohibente socco.
Et manu clauam modo qua gerebat
Fila deduxit properante fuso.

Propert. lib. 3. eleg. de Imperiis fœm.

Quid mirare meam si versat fœmina vitam,
Et trahit ad dictum sub sua iura virum?
Omphale in tantum formæ processit honorem.
Lydia Gyeeo tincta puella lacu,
Vt qui parato statuisset in orbe columnas,
Tam dura traheret mollia pensa manu.

mulieres inconstantes sunt.

Virgil. lib. 4. Aeneid.

Eia rumpe moras (varium, & mutabile semper
Fœmina.)

Titus Calphurn. eclog. 3.

Mobilior ventis, ô fœmina.

Propert. lib. 1. eleg. ad Amicam.

Non sic incerto mutantur flumine Syrtes,

Nec

Nec folia hyberno tam trepefacta Noto,
Quam citò fœminea non conſtat fœdus in ira,
Siue ea cauſa grauis ſiue ea cauſa leuis.

Tibullus eleg. 4. lib. 3.

Sed flecti poterit, mens eſt mutabilis illis,
Tu modò cum multa brachia tende fide.

Mulieres litigioſæ ſunt in omnibus.

Iuuenalis ſatyra 6.

Nulla ferè cauſa eſt in qua non fœmina litem
Mouerit, accuſat Manilia ſi rea non eſt.
Componunt ipſæ pro ſe, formantq; libellos.

Propertius lib. 2. eleg. 6.

Non ſic incerto, &c. vt ſuprà hac eadem pagina.

Mulieres nuptæ vito fideles eſſe, eumque timere debent, vt lex & ius rubent.

Ouid lib. 3. de arte amandi.

Nupta virum timeat rata ſit cuſtodia nuptæ,
Hoc decet, hoc leges, inſq; pudórque iubent.

Mulierum eſt ingenium, vt cùm viri volunt, nolint, cùm verò nolint, vltrò cupiant.

Terentius in Eunucho.

Imò certè noui ingenium mulierum.
Nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltrò.

Mulieres rectè olent, vbi nihil olent.

Plau-

Plautus in Moſtellaria.

Mulier rectè olet, vbi nil olet.

mulieres naturaliter timidæ ſunt. Nam hanc paſſionem Deus, qui naturæ creator eſt, eis dedit, vt expugnari poſſent: malitia autem illas audaces reddit, vt ſuprà eodem tit. oſtenſum eſt. mulieres audaciſſimæ, &c.

Seneca in Octauia.

Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus inſtruxit dolis,
Sed vim negauit, vt ne inexpugnabilis
Eſſet, ſed ægras frangeret vires timor.

Mulierum ira immitigabilis eſt.

Iuuenalis Satyra 6.

Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur, & Progne: nil contra conor: & illæ
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus. Sed
Non propter nummos, minor admiratio ſummi
Debetur monſtris, quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum, & rabie iecur incendente feruntur
Præcipites: vt ſaxa iugis abrupta quibus mons
Subtrahiturt cliuoq́, lacus pendente recedit.

Propert. lib. 3. Eleg. ad Cynthiam. de Lycinna.

Ac tu non meritam parcas vexare Lycinnam.

Neſcit

Neſcit veſtra ruens ira referre pedem.

Ob ſuperius enarrata mulierum vitia, vitandæ ſunt mulieres quoad eius fieri poteſt, id quod & Plautus in Sticho indicat.

AN. *Age tu altera vtra ſit conditio penſior,*
Virginem, an viduam habere? PI. *Quanta mea ſapientia eſt,*
E malis multis, malum quod minimum eſt, id minimum eſt malum.
Qui poteſt mulieres vitare, vitet, vt quotidiè
Pridie caueat, ne faciat, quod ſe pigeat poſtridie.

mulieres partus frequentes deformant, iuuentamqúe minuunt.

Ouid. lib. 3. de arte amandi.

Adde, quod & partus faciunt breuiora iuuenta
Tempora: continua meſſe ſeneſcit ager.

mulierum viſio hominibus haud parùm nocet.

Vergil. lib. 3. Georg.

Carpit enim vires paulatim, vritq; videndo
Fœmina.

Propertius lib. 3. Eleg.

Qui videt, is peccat: qui non te viderit, ergo
Non cupiet: fati crimina lumen habet.

DE MVNDO.

Mundus

Mundus æternus est, vt quidam Philosophi & poetæ adferunt, principio ac fine carens, quorum opinionem falsam esse, supra tit. de Deo, dictum est, Deus Creator omnium &c.

Manilius lib. 1. Astronom.

Hæc aterna manet, diuisq; simillima forma.
Cui neque principiũ est vsquam, nec finis in ipso,
Sed similis toto remanet, perq; omnia par est.

Ibidem.

At manet incolumis mũdus, suaq; omnia versat,
Quæ nec longa dies auget, minuitq; senectus,
Nec motus puncto currit, cursuq; fatigat.
Idem semper erit, quoniam semper finis idem,
Non alium videre patres, aliũmue nepotes
Aspicient.

mundus ordinatè situs est.

Manilius lib. 1. Astronom.

Sed facies quæcunque tamen sub origine rerum
Conuenit, & certo digestum est ordine corpus.

Ibidem.

Quicquid subduxit flammis natura pepercit
Succubitura oneri, formas disiungere tantum
Contenta, vt stellis ostendere sydera certis.
Linea designat species, atque ignibus ignes

Re-

Respõdent, media extremis, atq; vltima summis.

Mundus sphæricus cum partibus suis, scilicet, principalibus, quæ sunt cœlum, seu orbes, planetæ, atque elementa quatuor.

Manilius lib. 1. Astronom.

Est igitur tellus mediam sortita cauernam
Aeris, & toto pariter sublata profundo.
Nec patulas distẽta plagas, sed condita in orbem
Vndiq; surgentem pariter, pariterq; cadentem.
Hæc est naturæ volans: Sic mundus & ipse
In conuexa volans, teretes fecit esse figuras
Steliarum, Solisq; orbem Lunæq; rotundum.

Mundi annihilatio veniet, vel mundus in chaos reloluetur secundum quoldam.

Lucanus lib. bel. ciuil.

Sic cùm compage soluta
Secula tot mundi suprema coëgerit hora,
Antiquum repetens iterum, chaos, omnia mixtis
Sydera syderibus concurrent, ignea pontum
Astra petent, tellusq; extendere littora nolet
Excutietq; fretum: fratri contraria Phœbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poscet sibi, totaq; discors
Machina diuulsi turbabit fœdera mundi.

Sene-

Seneca in Octauia.

Qui ſeſe neſcit tantus in cæcum chaos
Caſurus iterum.

Mundus autem ſecundum veritatem, non quoad eſſentiam annihilabitur, ſed quoad orbium motus, operationeſue omnium inferiorum. Vide tit. Iudicii dies &c.

DE MVNERIBVS.

Munera hodie magis diliguntur quàm ſcientiæ.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Carmina laudantur, ſed munera magna petuntur,
Dummodo ſit dives barbarus, ille placet.

Idem lib. 2. Eleg.

Qui dabit, ille tibi magno ſit maior Homero:
Crede mihi, res eſt ingenioſa dare.

Idem lib. 2. de arte amandi.

Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Munera non homines tantùm, ſed & deos placare dicuntur.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Munera (crede mihi) placant homineſq́, deoſq́;
Placatur donis Iuppiter ipſe datis.
Quid faciet ſapiẽs? ſtultus quoq; munere gaudet,
Ipſe quoque accepto munere mitis erit.

Munera

Munera magnates etiam, ac potentes illaqueant.

Horatius Oda. 16. lib. 3.

Et diffidit vrbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus, munera nauium
Sæuos illaqueant duces.

Munera diuitibus etiam à pauperibus elargiuntur, quibus tamen æquius erat elargiri.

Terentius in Phormione.

Quàm iniquè comparatum est, qui minus habent
Vt semper aliquid addant diuitioribus.

Martialis lib. 5. Epigram.

Semper eris pauper, si pauper es Æmiliane.
Dantur opes nullis nunc, nisi diuitibus.

Munera à diuitibus extorquenda sunt.

Ouid. lib. 1. Eleg.

Nec tamen indignum est à diuite præmia poscis,
Munera poscenti quæ dare possit, habet.
Carpite de plenis pendentes, vitibus vuas,
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.

Munera pretiosiora & acceptiora habentur, si à splendido viro elargiantur.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Multiplicat tamẽ hũc grauitas autoris honorem,

Et maiestatem res data dantis habet.

Idem Epist. 16. Heroid.

Sic acceptissima semper
Munera sunt, autor quæ pretiosa facit.

Munera danti prodesse dicuntur.

Ouid. lib. 3. de ponto.

Dignus es argento, fuluo quoque dignior auro.
Sed te cum donas ista, iuuare solent.

DE MVTVO.

Mutuo dans aliquid, aut amicum, aut rem perdere necesse erit, ob summam hominum malitiam huius seculi.

Plautus in Trinummo.

Si quis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum.
Quoniam repetas, inimicum amicum beneficio inuenis tuo.
Si magè exigere cupias, duarum rerum exoritur optio:
Vel illud, quod credideris perdas, vel illũ amicum amiseris.
Nam ego talentum mutuum
Quod dederam talento inimicum mihi emi. amicum vendidi.

Mutuum

mutuum si quis, vt decet, reddit, ei magna habenda est gratia.

Terentius in Phormione.

Præsertim vt nunc sunt mores eò res dedyt:
Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.

Prodigiosa est fides si etiam depositum reddatur.

Iuuenalis Satyr. 13.

Nunc si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine fellem,
Prodigiosa fides, & Thuscis digna tabellis,
Quæ coronata lustrari debeat agna.

N.

DE NATVRA.

Natura renouatrix rerum dignissima est.

Ouidius lib. 15. Metamorph.

Nec species sua cuique manet, rerumq; nouatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Natura potentior est arte simpliciter, à qua tamen aliquoties adiuuatur, vt ante à nobis dictum est. Ars naturæ, &c.

Ouid. lib. 9. Metamorph.

Huc licet è toto sollertia confluat orbe,
Ipse licet reuelet cæratis Dædalus alis,
Quid faciet? num me puerum de virgine doctus

Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Dique mihi faciles quicquid voluêre dederunt.
Quodq; ego, vult genitor, vult ipsa socerq; futu-
At non vult natura potẽtior omnibus istis. (rus,

Natura ad diuersa homines inclinat, & vnusquisque semina suæ sequitur naturæ.

Horatius de arte Poëtica.

Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarũ habitum, iuuat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum mœrore graui deducit, & angit,
Post adfert animi motus interprete lingua.

Propert. lib. 3. Eleg. 9

Sunt quibus Elææ concurrit palma quadrigæ,
Sunt quibus in celeres gloria nata pedes.
Hic satius ad pacem, hic castrensibus vtilis armis
Naturæ sequitur semina quisque suæ.

Persius Satyra 5.

Mille hominum species, & rerum discolor vsus,
Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno,
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini.
Hic satus irriguo maiult turgescere fœno,
Hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille
In Venerem putris.

Natura

Natura, id est, Deus, qui naturæ autor est, beatis omnibus esse dedit, si quis eius donis vti cognouerit.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

Viuitur exiguo melius, Natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti.
Hæc si nota forent frueremur simplici cultu:
Classica non fremeret, non stridula fraxinus iret,
Non ventus quateret puppes, nõ machina muros.

Natura paucis minimisque contenta est.

Iuuenalis Satyra 14.

-Mensura tamen quæ
Sufficiat sensui. si quis me consulat, edam
Inquantum sitis atq; fames, & frigora poscunt.
Quantum Epicure tibi paruis suffecit in hortis,
Quantum Socratici cœperunt ante penates.
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicet.

Lucanus lib. 4. bel. ciuil.

Discite quàm paruo liceat producere vitam,
At quantum natura petat. non erigit ægros
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus.
Non auro, myrrhaq; bibunt, sed gurgite puro.
Vita redit: satis est populis fluuiusq; cereisq;.

Ea quæ natura nobis inseuit non facile relinquuntur.

Iuuenalis Satyr.13.

Tamen ad mores natura recurrit,
Damnatos, fixa & mutare nescia.

Horat.lib.1.Epist.ad Fuscum.

Naturam expellas furca, tamen vsque recurrit,
Et male perrumpet furtim fastigia victrix.

Idem Styra 7.lib.2.

Tolle periclum,
Iam vaga prosiliet, frenis natura remotis.

Idem libro 1.Epist.ad Lollium.

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu.

Claudianus in Eutropium lib.2.

Ad mores facilis natura reuerti.

DE NAVIGATIONE.

Nauigantes ad mortem accedere dicuntur.

Ouid.lib.2.de fine tit.

Nauta sollicitus quoque ventos horret iniquos,
Et prope tam lethũ, quàm prope cernit aquam,
Quod si concussas Triton exasperat vndas,
Qui tibi nunc toto est, nullus in ore color,
Tu fœcunda voces generosæ sydera Ledæ,
Et fœlix dicas, quem sua terra tenet.

Horatius Oda.3.lib.1.

Illi

Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum
Decertantem aquilonibus,
Nec tristes hyadas, nec rabiem noti.

Ibidem.

Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.

Inuenalis 12. Satyra.

Inuno & ventis animam committe dolato
Confisus ligno digitis à morte remotus
Quatuor, aut septem si sit latissima tæda.

Seneca in Medea.

Audax nimium qui freta primus
Ratę tam fragili perfida rupit,
Terrasq; suas post terga videns
Animam leuibus credidit auris
Dubiaq; secans æquora cursu
Potuit tenui fidere ligno
Inter vitæ mortisq; vias
Nimium gracili limite ducto,

Terentius in Hecyra.

Non Hercle verbis Parmeno dici potest

Tantum, quàm re ipſa, nauigare incõmodum eſt.
PAR. Itane eſt? SOS. O fortunate, neſcis quid mali
Praterieris qui nunquam es ingreſſus mare:
Nã alias vt omittam miſerias, vnam hanc vide,
Dies triginta, aut plus eo in naui fui,
Cùm intereà ſemper mortẽ expectabam miſer:
Ità vſque aduerſa tempeſtate vſi ſumus.

Ad nauigandum lucri cupiditas homines impellit.

Tibullus Eleg. 9. lib. 1.

Lucra petituros freta perq; patentia ventis
Ducunt inſtabiles ſydera certa rates.

Propert. lib. 3. Eleg. 7. de morte Pæti.

Ite rates curuæ, & lethi quoq; texite cauſas,
Iſta per humanas mors venit acta manus.
Terra parùm fuerat, terris adiecimus vndas,
Fortuna miſeras auximus arte vias.
Anchora te teneat, quem non tenuêre penates?
Quid meritum dicas, cui ſua terra parum eſt?
Ventorum eſt quodcunq; paras, haud vlla carina
Conſenuit: fallit portus & ipſe fidem.

Nauigare qui primo cœpit, is negatas à natura vias, arte præbuit.

Claud. in præfa. lib. 1. de rapt. Proſerp.

Inuenta

Inuenta ſecuit primus qui naue profundum,
Et rudibus remis ſollicitauit aquas:
Qui dubijs auſus committere flatibus alnum,
Quam natura negat, præbuit, arte vias.
Tranquillis primum trepidus ſe credidit vndis,
Littora ſecuro tramite ſumma legens.
Mox longos tentare ſinus, & linquere terras
Et leni cœpit pandere vela Noto.
Aſt vbi paulatim præceps audacia creuit,
Cordaq́ languentem dedidicêre metum,
Iam vagus irrupit pelago, cœlumq́ ſecutus
Aegæas hyemes, Ioniumq́ domat.

Nauigantes, naufragium ne patiantur, optimas pretioſaſq́ue res abiciiunt, vt Catullus feciſſe dicitur à Iuuenale Satyra 12.

Accidit & noſtro ſimilis fortuna Catullo,
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alternum puppis latus euertentibus vndis
Arboris incertæ nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus Caſtora, qui ſe
Eunuchum ipſe facit, cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite quæ mea ſunt, dicebat, cuncta Catullus

Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem
Purpuream, teneris quoq; Mæcenatibus aptam.

DE NECESSITATE.

Quod mutari non poteſt, ac fieri neceſſe eſt, id æquo animo ferendum eſt.

Terentius in Adelphis.

Placet tibi factum Mitio? MI. Non, ſi queam
Mutare: nunc cùm nequeo, æquo animo fero.

Auſonius in Periandri ſenten.

Faxis vt libeat, quod neceſſe eſt.

Neceſſitas moras recuſat.

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.

Mora extrema recuſant.

Neceſſitas omnia rapit.

Horat. Oda. 3. lib. 1.

Aequa lege neceſſitas
Sortitur inſignes & imos:
Omne capax monet vrna nomen.

Neceſſitas nedum homines, ſed & animalia ingenioſa facit.

Manilius lib. 1. Aſtrono.

Sed cùm longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quenq;
Aduigilare ſibi iuſſit fortuna premendo
Sed acta in varias certarunt pectora curas

Et

Et quodcunq; ſagax tentando repperit vſus.

Perſius in Satyrarum proœmio.

Quis expediuit pſittaco ſuum chaire
Picaſq; docuit noſtra verba conari?
Magiſter artis ingeniq; largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.

DE NOBILITATE.

Nobilitas generis improbo ac deſidioſo non prodeſt.

Ouid. Epiſt. II. Heroid.

Quid iuuat admota per duorum nomina cœlo
Inter cognatos poſſem referre Iouem?

Idem ad Piſonem.

Nam quid imaginibus, quid auitis fulta triũphis
Atria, quid pleni numeroſo conſule faſti,
Profuerint, ſi vita labat? perit omnis in illo
Gentis honos, cuius laus eſt in origine ſola.

Iuuenalis Satyr. 8.

Stemmata quid faciũt, quid prodeſt Pŏtice longo
Sanguine cenſeri, pictoſq; oſtendere vultus
Maiorum, & ſtantes in curribus Aemilianos?
Quis fructus generis tabula iactare capaci,
Famoſos equitum cum dictatore magiſtros,
Si coram Lepidis malè viuitur?

Ibidem

Ibidem.

-Quis enim generoſum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Inſignis? Nanum cuiuſdam Athlanta vocamus
Aethiopem cygnum, paruam extortumq; puellam
Europen, canibus pigris ſcabieq; vetuſta
Leuibus, & ſiccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo, ſi quid adhuc eſt
Quod fremit in terris violentius, ergo cauebis
Et metues, ne tu ſis Creticus aut Camerinus.

Nobilem fieri pulcrius eſt, quàm naſci.

Iuuenalis 6. Satyr.

Malo Venuſiam, quàm te Cornelia mater
Gracchorum, ſi cum magnis virtutibus adfers
Grande ſupercilium, et numeras in dote triũphos

Auſonius in Solonis ſenten.

Pulcrius multò parari, quàm creari nobilem.

Genus laudans ſuum, aliena, non ſua laudat atque extollit.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco.

Seneca in Herc. furente.

-Qui genus iactat ſuum

Aliena

Aliena laudat.

Nobili genere nati, si malè viuunt, seipsos, suumquè genus deturpant.

Oorat. Oda. 4. lib. 4.

Doctrina, sed vim promouet insitam,
Rectiq; cultus pectora roborant;
Vtcunq; defecere mores
Dedecorant bene nata culpæ.

Iuuenalis Satyr 8.

Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit acer se comes, si nullum in coniuge crimen:
Nec per conuentus, nec cuncta per oppida curuis
Vnguibus ire parat nummos raptura Celeno,
Tunc licet à Pico numeres genus, altaq; si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter maiores q; ipsum Promethea ponas.
De quocunque voles proauum tibi sumito libro.
Quod si præcipitem rapit ambitus atq; libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine fasces,
Delectant hebetes lasso lictore secures,
Incipit ipsorum contra testare parentum
Nobilitas, claramq; facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior, qui peccat, habetur.

Plautus

Plautus in Milite.

Qui bono sunt genere nati ingenio malo
Suapte culpa de genere capiunt genus: ingenium improbant.

Nobiles naturaliter æquè sunt omnes, neque vllus degener est, nisi vitiis qui deditus est.

Boëtius metro 6. lib. 3.

Quid genus & proauos strepitis?
Si primordia vestra,
Autoremq; Deum spectes,
Nullus degener extat,
Ni vitijs peiora fouens
Proprium deserat ortum.

Nobilem superbum esse non decet.

Persius Satyra 3.

An deceat pulmonem rumpere ventis
Stemmate quod Thusco ramum millesime ducis
Censorémue tuum, vel quod trabeate salutas?
Ad populũ phaleras, ego te intus & in cute noui.

Nobilis ad misericordiã pronior est, quam rusticus.

Ouid. lib. 3. de Tristib.

Quo quisque est maior, magis est placabilis iræ,
Et faciles motus mens, generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,

Parcit

Pugna ſuum finem, cum iacet hoſtis, habet.
At lupus, & turpes inſtant morientibus vrſi,
Et quæcunq; minor nobilitate fera eſt.
Maius apud Troiam forti quid habemus Achille?
Dardanij lacrymas non tulit ille ſenis.
Quæ ducis Aemathij fuerit clementia Pharos,
Præclariq; docent funeris exequiæ.

Claudianus in Epig. ſatiſfactionis apud. Hadrianum.

Prætereunt ſubiecta fera torquiq; leones,
Quæ ſtrauiſſe valet, ea mox proſtrata relinquũt,
Nec niſi bellantis gaudent ceruice iuuenci.

DE NOCTE.

Noctis deſcriptio lepidiſſima, quæ laborum quies, necnon curarum mater eſſe dicitur.

Valerius Flaccus lib. 5. Argonaut.

Nox hominum genus, & duros miſerata labores,
Retulerat feſſis optata ſilentia rebus.

Nocte latent mendæ.

Ouid. lib. 1. de arte aman.

Indicio formæ noxq; merumq; nocet.

Ibidem.

Nocte latent mendæ, vitioq; ignoſcitur omni,
Horaq; formoſam quamlibet illa facit.

Conſule

Consule de gemmis, de tincta murice lana,
Consule de facie, corporibusq; diem.

Idem lib. 4. Fastor.

Iam color vnus inest rebus, tenebrisq; teguntur,
Omnia, iam vigiles conticuêre canes.

Nox carnaliter amantibus nil
moderabile suadet.

Ouid. lib. 1. Eleg.

Nox et amor, vinumq; nihil moderabile suadent,
Illa pudore vacat, liber amorq; metu.

Plautus in Bacchid.

Illecebrosius fieri nihil potest nox, mulier, vinum,
Homini adolescentulo.

Propertius lib. 3. Eleg. ad Bacchum.

Semper enim vacuos nox sobria torquet amantes,
Spesq; timorq; animo versat vtroq; modo.

DE NOVITATE.

Nouitas gratissima est in re omni ferè.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Est quoque cunctarũ nouitas gratissima rerum.

Titus Calphurnius Ecloga 7.

Vilia sunt nobis quæcunque prioribus annis
Didimus, & sordet quicquid spectauimus olim.
Noua sunt veteribus ac detritis meliora.

Fatiq

Ouid. lib. 4. de Triſtib.

Fortior in fulua nouus eſt luctator arena,
Quàm cui ſunt tarda brachia feſſa mora.
Integer & melior nitidis gladiator arenis,
Quàm cui tela ſuo ſanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites nauis modo facta procellas:
Quam libet exiguo ſoluitur imbre vetus.

Res noua varios euentus habet.

Cornelius Gallus.

Euentus varios res noua ſemper habet.

Noua inquirentes ſummopere fugiendi ſunt, nam plerunque ſunt garruli, nec commiſſa fideliter retinent.

Horat lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Percunctatorem fugito nam garrulus idem eſt,
Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.

O

DE OBEDIENTIA.

Obedientiæ filiorum erga parentes intimatio notabilis.

Plautus in Trinummo.

Pater, adſum
Impera quid vis, neq; tibi ero in mora, neq; lubi-

broſe me abs tuo
Conſpectu occultabo.

Terentius in Andria.

Neq; iſtic, neq; alibi, vſquam erit in me mora.

Obedire filii, hilariterque quod decet, parentibus peragere debent.

Plautus in Trinummo.

Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum ſi percoles, per pietatem nolo ego cum imbis te viris,
Gnate mi, neq; in via, neq; in foro vllum ſermonem exequi.

Terentius in Andria.

Facis vt te decet
Cùm iſtoc, quod poſtulo, impetro cum gratia.

Obediendum eſt parentibus tantum in bonis, necnon bene præcipientibus, at non econtra.

Plautus in Stycho.

AN. Certumne eſt neutram veſtrarum perſequi imperium patris?
PIN. Perſequimur: nam quo dediſti nuptũ abire nolumus.
AN. Curate igitur familiarẽ, vt poteſtis optume
PAN. Nunc placet, cùm rectè monſtras, nunc

tibi

tibi auſcultabimus.

Olympius Nemeſianus Ecloga. 1.

Et parere decet iuſſis, & grata iubentur.

Magiſtris & præceptoribus obediendum eſſe, exemplo notabili docet.

Martial. lib. 1. Epigram.

Læſerat ingrato leo perfidus ore magiſtrum,
Auſus tam notas contaminare manus:
Sed dignas tanto perſoluit crimine pœnas,
Et qui non tulerat verbera, tela tulit.

Ouid. lib. 1. de Arte aman.

Phyllirides puerum citharæ præfecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties ſocios, toties exterruit hoſtes,
Creditur annoſum pertimuiſſe ſenem.
Quas Hector ſenſurus erat poſcente magiſtro
Verberibus iuſſas præbuit ille manus.

DE OBLIVIONE.

Lethes fluuius infernalis ab animalibus guſtatus obliuionem inducere dicitur.

Virgil. lib. 6. Aeneid.

Has omnes vbi mille rotam voluêre per annos,
Lethæum ad fluuiũ Deus euocat agmine magno
Scilicet immemores ſupra vt conuexa reuiſant
Rurſus.

Silius Italic. lib. 13. bel Pun.

Sacro certamina fonti -
Lethæos potat latices obliuia mentis
Extrema, hinc auro fulgens iam lucis honorem
Sentit, & admoto ſplendet ceu ſydere luna.
Hac animæ cœlum repetunt, ac mille peractis
Oblitæ ditem redeunt in corpora luſtris.

Non facile obliuioni traduntur quæ quis diu didicit.

Seneca in Troade.

Dediſcit animus ſerò, quod didicit diu.

Obliuiſci, neque nouiſse hominibus mos eſt, cuius nihili ſit faciunda gratia.

Plautus in Captiuis.

Mos eſt obliuiſci hominibus
Neque noniſſe, cuius nobili ſit faciunda gratia.

Obliuiſci amici alicuius non valentis expreſsio.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Non ego, ſi biberes ſecuræ pocula lethes,
Excidere hæc credam pectore poſſe tuo.

Ibidem.

Nec Babylon æſtus, nec frigera Pontus habebit,

Cal-

Calthâque Peſtanas vincet odore roſas,
Quàm tibi noſtrarum veniat obliuio rerum,
Non ita pars fati candida nulla mei eſt,
Reliqua exempla è tit. de Impſosibili pete.

DE OBSEQVIO.

Obſequium amicos parat.

Terentius in Andria.

-Nanque hoc tempore,
Obſequium amicos, veritas odium parit.

Obſequio vincuntur & domantur omnia.

Ouid. lib. 2. de Arte aman.

Flectitur obſequio curuatus ab arbore ramus:
Franges ſi vires experiêre tuas.
Obſequio tranantur aquæ: nec vincere poſſis
Flumina ſi contra, quàm rapit vnda, naes,
Obſequium tigreſq; domat, tumidoſq; leones,
Ruſtica paulatim taurus aratra ſubit.

DE OCCASIONE.

Occaſionis deſcriptio elegans.

Auſonius in Epigr. ſimulacri occaſ.

Cuius opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados eius
Quique Iouem fecit, tertia palma ego ſum.

Sum dea quæ rara, & paucis occasio nota.
Quid rotulæ insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sũ, Mercurius quæ
Fortunare solet, tardo ego cum volui.
Crine tegis faciem? cognosci nolo. Sed heus tu
Occipiti caluo es, ne tenear fugiens.
Quæ tibi iũcta comes? dicat tibi. Dic rogo quæsis.
Sum dea cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum dea, quæ facti, non factiq; exigo pœnas,
Nempe vt pœniteat, sic Metanœa vocor.
Tu modo dic, quid agat tecum? si quando volaui,
Hæc manet, hanc retinent quos ego prætery.
Tu quoq; dum rogitas, dum percũctãdo moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Plautus in Persa.

Virtus est, vbi occasio admonet, dispicere.

DE OTIO.

Otium summopere fugiendum est, quia multorum malorum causa est.

Catullus ad Lesbiam.

Otium Catulle tibi molestum est.
Otio exultas, nimiumq; gestis.
Otium reges prius, & beatas

Perdidit

Perdidit vrbes.

Vide de hac re tit. De Amore. Amor. carnalis otio, &c.

Otio mentis ac corporis virtus corrumpitur, necnon minuitur.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Cernis vt ignauum corrumpant otia corpus?
Vt capiant vitium, ni moueantur aquæ?
Et mihi si quis erat dicendi carminis vsus
Deficit: estq; minor facta inerte situ.

Otia mentem variam assiduè præbent.

Lucan. lib. 1. bel. Ciuil.

Variam semper dant otia mentem.

Ex otio plus negotii, quàm ex negotio habemus.

Ennius in Iphigenia.

Otio qui nescit vti, plus negotij habet,
Quàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui quid agat institutum est, nullo negotio id agit,
Studet ibi, mentemq; animumq; delectat suum.
Otioso initio animus nescit quid velit,
Hoc idem est enim, neque domi nunc nos, neque militiæ sumus.

Imus huc, hinc illuc: cùm illuc vẽtum eſt, ire illinc libet.

Incertè errat animus, præter propter vitam viuitur.

Hoc eſt, propter aliam cauſam viuitur, quàm vt viuatur: vtpote propter laudem, propter virtutem, &c. Hos verſus cùm ob ſermonis elegãtiam, tum verò maximè ad adoleſcentulorum ignauiã minuendam libuit huc adſcribere.

Otium moderatum corpori & animo prodeſt, immoderatum verò nocet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis,
Immodicus contra carpit vtrunque labor.

DE OFFICIO.

Officium bene exequi atque perficere ſapientis eſt, econtrà verò ſtulti.

Horat lib. 2. ſaty. 3.

Officium tempore congruo conficere qui vult, vigilare illum oportet.

Plautus in Rudente.

-Vigilare decet hominem

Qui

Qui volt ſua tempori conficere officia.
Nam qui dormiunt libenter, ſine lucro, & cum malo quieſcunt.

Parentes decet conſuefacere, vt amore potiùs quàm timore rectè faciant.

Terentius in Adelphis.

Hoc patrium eſt, potius conſuefacere filium
Sua ſponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater & dominus interest: hoc qui nequit,
Fateatur neſcire ſe imperare liberis.

Officium coniugis eſt ipſa ſedulitate amicos omnes vincere.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Pectore te toto, totisq; incumbere neruis,
Et nitti pro me nocte dieq; decet.
Vt quæ iuuent alij, tu debes vincere amicos
Vxor, & ad partes prima venire tuas.

Officium nuntii eſt, vt veridicus ſit atque fidelis.

Propert. lib. 3. eleg. ad Lygdamũ, ſeruum.

Omnis enim debet ſine vano nuntius eſſe,
Maiorémque timens ſeruus habere fidem.

Iudicis officium eſt, non tantum res, ſed & tempora perſcrutari. Suprá de Iudicio.

DE ONERE.

Onus

Onus fit leue ferendo bene.

Ouid. lib. 1. eleg. ſine amor.

Cedimus? an ſubitum luctando accendimus ignē?
Cedamus, leue fit, quod bene fertur, onus.
Vidi ego iactatas mota face creſcere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori.
Verbera plura ferūt quā quos iuuat vſus aratri,
Detrectant preſſi dum iuga prima boues.
Aſper equus duris contunditur ora lupatis,
Frena minus ſentit, quiſquis ad arma facit.

Onus cui impar ſis ne ſubieueris.

Propert. eleg. 9. lib. 3.

Turpe eſt quod nequeas capiti committere pōdus,
Et preſſum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum ſunt omnibus apta,
Fama nec ex æquo ducitur vlla ingo.

Onus vt ſuſtineas nitendum recto vertice.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Suſtineas vt onus, nitendum eſt vertice recto,
At flecti nerues ſi patiare, cades.

DE OPERIBVS.

Opera noſtra à D[illegible] dependent, quia illo nolente nihil agere poſſumus.

Lucanus lib. 9. bel. Ciuil.

Hære-

Hæremus cuncti ſuperis temploq́ tacente
Nil agimus niſi ſponte Dei.

Ouid. lib. 1. Faſtorum.

Ingenium vultu ſtatq́ cadit q́ tuo.

Non parùm intereſt naturæ inſtinctu operari, & de induſtria.

Terentius in Andria.

Paululum intereſſe cenſes, ex animo hæc omnia,
Vt fert natura, ſi facias, an de induſtria?

Nullum opus eſt tam facile, quin difficile fiat, ſi inuitus id facias.

Terentius in Heauton.

Nulla eſt tam facilis res, quin difficilis ſiet
Si inuitus facias.

Opera bona animum operanti addunt.

Valerius Flac. lib. 2. Argon.

Stabilem quando optima facta
Dant animum: maior q́ pijs audacia cœptis.

Ad operandum bona, exhortatio.

Ouid. lib. 13. Metamor.

Denique quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo.

Idem lib. 1. de Arte aman.

Reddite depoſitum, pietas ſua fœdera ſeruet,
Fraus abſit, vacuas cædis habete manus.

Idem.

Idem lib. 2. de Arte aman.

Cùm mora non tuta eſt, totis incumbere remis
Vtile, & admiſſo ſubdere calcar equo.

In operis alicuius initio Dei auxilium implorandũ eſt potiſſimum, idque aliorum exempro,

Ouid. lib. 1. Metamor.

In noua fert animus mutatas dicere formas
Corpora, dij cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis, primaq́ ab orgine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Ibidem.

-Placuit cœleſte placari
Numen, & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Atque ita, ſi precibus dixerunt, numina iuſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira deorum
Dic Themi, qua generis damnũ reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem mitiſſima rebus.

Idem. 1. Faſtorum.

Annue conanti per laudes ire tuorum,
Deq́ meo pauidos exçute corde metus.
Da mihi te placidum, dederis in carmina vires.
Ingenium vultu ſtatque cadítque tuo.

DE ORATIONE.

Oratio illa eſt irrita quæ non fit Deo.

Paulinus

Paulinus ad Ausonium.

Quæ non missa Deo vacuis in nubibus hærent,
Nec penetrant superi stellantem regis in aulam.

Quid potissimum sit orandum.

Iuuenalis Satyra. 10.

Attamen vt poscas, voueasque sacellis
Exta, & candiduli diuina thomacula porci,
Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum mortis terrore carentem.
Qui spatium vitæ extremum inter munere ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores:
Nesciat irasci, cupiat nil, & potiores,
Herculis ærumnas credat: sanosq; labores,
Vt Venere & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare, semita certè
Tranquilla per virtutem patet vnica vitæ.

Orandus est Deus, vt ea quæ homines mediocriter possident, conseruet, non vt vitam & opes conferat, quæ carnalium hominum prima vota sunt.

Horat. lib. 1. Epist ad Lollium.

Quid credas amice precari?
Sit mihi quod nũc est, etiã minus, vt mihi vitam
Quod superest æui, si quid superesse volunt dij.

Sed

Sed ſatis eſt orare Iouem, qui donat & auſert,
Det vitã, det opes, æquum mî animũ ipſe parabo.

Iuuenalis Satyra 10.

Prima fere vota, & cunctis notiſſima templis
Diuitiæ creſcant, vt opes, vt maxima toto
Noſtra ſit arca foro.

Ibidem.

Da ſpatium vitæ, multos da Iupiter annos.
Hoc recto vultu ſolum hoc, & pallidus optat.

Oratio Deum ad miſericordiam ſæpe inducit.

Virgil. lib. 4. Georg.

-Audit q; vocatus Apollo.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Hectora donauit Priamo prece motus Achilles.
Flectitur iratus voce rogante Deus.

Martialis lib. 8. Epigram.

Et Dominum mundi flectere vota valent.

Orationes bonorum ac iuſtorum hominum exaudibiles ſunt, impiorum verò minimè.

Plautus Rudente.

Supplicij facilius pius à diis ſupplicans,
Quàm qui ſceleſtus eſt inueniet veniam ſibi.

Precatio ad Deum, vt cultores ſuos honoret.

Quid. lib. 8. Metamorph.

Cura

Cura Deûm dij ſunt, & qui coluêre colantur.

Oratio ad Deum obſapientiæ acquiſitionem.

Boëtius Metro. 9 lib. 3.

Da pater auguſtam menti conſcendere ſedem,
Da fontem luſtrare boni, da luce reperta
In te conſpicuos animi defigere viſus,
Diſſice terrenæ nebulas & pondera molis,
Atque tuo ſplendore mica, tu nanque ſerenum,
Tu requies tranquilla pijs.

Oratio ad Deum, ad miſericordiæ, auxilliq; implorationem accommodata.

Virgil. lib. 2. Aeneid.

Iupiter omnipotens precibus ſi flecteris vllis
Aſpice nos, hoc tantum & ſi pietate meremur,
Da deinde auxilium.

Seneca in Hercule furente.

O magne olympi rector, & mundi arbiter
Iam ſtatue tandem grauibus ærumnis modum,
Finemq; cladi nulla lux vnquam mihi
Secura fulſit, finis alterius mali
Gradus eſt futuri.

Et iterum.

Votum ſecundet, qui poteſt noſtrum Deus,
Rebus laſſis adſit.

Orati-

Oratione blanda homines etiam præfracti vincuntur.

Tibullus eleg. 4. lib. 3.

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas,
Vincuntur molli pectora dura prece.

Orationis importunæ castigatio.

Terentius in Andria.

Vides, quàm iniquum sis præstudio, dum id efficies quod cupis.
Neq; modũ benignitatis, ne quid me ores cogitas.
Nam si cogites, remittas iam me onerare iniurijs.

DE ORNATV.

Nihil magis exornat mulierem, quàm boni mores.

Plautus in Mostellaria.

Mulier rectè olet, vbi nihil olet.
Postea, nequicquam ornata est bene, si morata est malè.

Idem in Pœnulo.

Pulchrum ornatum turpes mores peius cœno collinunt.
Lepidi mores turpem, ornatum facile factis comprobant.

Ibidem.

Ibidem.

Bono ingenio me esse ornatam, quàm auro multo mauolo.

Aurum in fortuna inuenitur, natura ingenium bonum.

Bonam ego, quàm beatam me esse nimio dici mauolo.

Meretricem pudorem gerere magis decet, quàm purpuram.

Magis quidem meretricẽ pudorem, quàm aurum gerere condecet.

Mulierum oruatus a cultus detestatio.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Quid iuuat ornato procedere vitta capillo,
Et tenues Coa veste mouere sinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
Teq; peregrinis vendere muneribus?
Naturæq; decus mercato perdere vultu,
Non sinere in propriis membra nitere bonis?
Crede mihi non vlla tuæ medicina figuræ est.
Nuàus amor formæ non amat artificem.

Ouidius de faciei medicam.

At vestræ teneras matres peperêre puellas,
Vultus inaurata corpora [illegible]

Vultis adornatos positu variare capillos,
Conspicuas gemmis vultis habere manus,
Inuitis collo lapides, orientepetitos,
Et quantos onus est aure tulisse duos.

Terentius in Heauton.

Nosti mores mulierum, dũ poliũtur, dũ commuũtur
Annus est.

Mulierum ornatus homines decipit.

Ouid. lib. 2. de Remed. amoris.

Auferimur cultu gemmis, auroq; teguntur
Omnia, pars minima est ipsa puella sui.
Sæpe vbi sit quod ames inter tã multa requiras,
Decipit hac oculos ægide diues amor.

De mulierum necnon virorum ornatu, vide loc. de mulieribus, & loc. de viris.

P.

DE PACE.

Pacis encomium & commoda.

Tibul. Eleg. 10. lib. 1.

Interea pax arua colat, pax candida primum
Duxit araturos sub iuga curua boues.
Pax aluit vites, & succos condidit vuæ,
Funderet vt nato testa paterna merum.
Pace biden, vomerq; vigent, at tristia duri

Milit

Militis in tenebris occupat arma ſitus.
Ruſticus è lucoq́, vehit malè ſobrius ipſo
Vxorem plauſtro, progeniemq́, domum.

Ouid. 2. Faſtor.

Sub iuga bos veniat, ſub terras ſemen aratas.
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

Pace in hac vita nihil melius vtiliúſue eſt.

Silius Italicus lib. 11. bel. Pun.

Pax optima rerum,
Quas homini nouiſſe datum eſt, pax vna triũphis
Innumeris potior, pax cuſtodire ſalutem:
Et ciues æquare potens.

Pacis inuocatio ac commendatio lepidiſſima.

Ouid. lib. 1. Faſtor.

Frondibus Attiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum deſunt hoſtes, deſit quoque cauſſa triũphi.
Tu ducibus bello gloria maior eris.

Pax homines decet, ita verò feras.

Ouid, 3. de arte amandi.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Pacificus quietuſqúe in hac vita eſſe poteſt is, qui velocis æui memor eſt, atque tempora nunquam reditura tenet, id eſt, cogitat.

Seneca in Herca. fuen.

-Nouit paucos
Secura quies, qui velocis
Memores æui tempora nunquam
Reditura tenent.

DE PARENTIBVS.

Parentes amore potiùs ad bonum assuefacere debent filios, quàm timore. nam amor filiorum est, timor verò seruorum.

Terentius in Adelph.

Hoc patrium est potius consuefacere filium.
Sua sponte rectè facere, quàm alieno metu.
Hoc pater ac dominum interest: hoc qui nequit,
Fateatur nescire sè imperare liberis.

Parentes in filiorum præsentia à multis abstinebunt, ne ipsi eorum exemplo edocti in vitium, ad quod procliues sunt, ruant. Sed contrarium sæpe fit, & tunc non parua castigatione digni sunt.

Iuuenalis Satyra 14.

Plurima sunt Fuscine, & fama digna sinistra,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus.
Quæ monstrant ipsi pueris tradunt q; parentes.
Si damnosa senem iuuat alea, ludit & hæres

Bullatu

Bullatus, paruoq; eadem monet arma fritillo.
Sic natura iubet, velocius, & citius nos
Corrumpũt vitiorum exempla domeſtica magnũ
Cùm ſubeant animos autoribus. vnus & alter
Forſitã hæc ſpernãt iuuenes, quibus arte benigna,
Et meliore luto finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnis huiuſce, etenim vel
Vna potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti. quoniam dociles imitandis
Turpibus ac prauis omnes ſumus: & Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunqu ſub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec anunculus vſquã.
Nil dictu fœdum viſuq; hæc limina tangat
Intra quæ puer eſt, procul hinc, procul inde puella
Lenonum & cantus pernoctantis paraſiti.
Maxima debetur puero reuerentia, ſi quid
Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.

Ibidem.

Hoſpite venturo ceſſabit nemo tuorum:
Verre pauimentum, nitidas oſtende columnas,
Arida cum tota deſcendat aranea tela.

Hic lauet argentum, vasa aspera tergeat alter,
Vox domini infremit instantis, virgamq; tenentis,
Ergo miser trepidas ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus, & tamen vno
Semodio scobis hæc emendet seruulus vnus,
Illud non agitas, vt sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum, vitioq; carentem.

Parentes mali nullam libertatem, ac frontem obiurgandi liberos habent.

Iuuenalis Satyra 14.

Nam si quid dignum censoris fecerit ira.
Quandoquidem similẽ tibi se, non corpore tantũ
Nec vultu dederit, morum quoque filius, & cum
Omnia deterius tua per vestigia peccet,
Corripies nimirum, & castigabis acerbo
Clamore, & post hæc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem, libertatemq; parentis,
Cum facias peiora senex? vacuumq; cerebro
Iam pridem caput hoc vẽtosa cucurbita quærat?

Parentes cupidi filios auaritiam velint nolint sectari decent.

Iuuenalis Satyra 14.

Sponte tamen iuuenes imitantur cætera, solam

Inuiti

Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur,
Fallit enim vitium ſpecie virtutis & vmbra,
Cùm ſit triſte habitu, vultuq́, & veſte ſeuerum.
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, et rerum tutela ſuarum,
Certa magis, quàm ſi fortunas ſeruet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus.

Parentes mali peiores habent filios, ſi ad auaritiam ac reliqua vitia enutriti ſint, & illi tandem in ipſos inſurgunt, idque iuſto Dei iudicio.

Iuuenalis Satyra 14.

Nam quiſquis magni cenſus præcepit amorem,
Et læuo monitu pueros producit auaros,
Et qui per fraudes patrimenia conduplicare
Dat libertatem, & totas effundit habenas
Curriculo, quem ſi reuoces ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur, metiſq́, relictis.
Nemo ſatis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeo indulgent ſibi latius ipſi.
Ergo ignem, cuius ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem latè, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur miſero: trepidumq́, magiſtrum
In cauea magno fremitu leo tollet aluminus.

Parentes boni, ſi filios caſtigare velint, tum matres vt plurimum illis auxilio ſunt.

Terentius in Heauton.

Matres omnes filijs
In peccato adiutrices, et auxilio in paterna iniuria
Solent esse.

Parentibus aliquid surripere æquitas
pietasque prohibet.

Plautus in Pseudulo.

Egen' patri surripere possim quicquã cauto seni,
Atque adeo si facere possem, pietas prohibet.

Parentes qui factis aut dictis fallere assueuit, is & alios tandem fallet: igitur liberi in bonum assuefaciendi sunt.

Terentius in Adelphis.

Ea ne me celet consuefeci filium.
Nam qui mentiri, aut fallere insueuerit patrẽ, aut
Audebit, tanto magis audebit cæteros.

Parentes probos esse oportet, liberos probiores habere cupientes.

Plautus in Pseudulo.

Probum patrem esse oportet.
Qui gnatum suum probiorem, quàm ipsus fuerit,
postulet.

Parentibus obediendum est in bonis, nam tunc illis aduersari absque scelere filii non possunt.

Plautus in Sticho.

Gratiam

Gratiam à patre si petimus, spero ab eo impetrasse:

Adnesari sine dedecore, & scelere summo haud possumus.

Neque ego factura sum, neque tu vt facias consilium dabo,

Verùm vt exoremus, noui ego nostros, exorabili'st.

Parentibus in periculis & necessitatibus constituti minimè deserendi sunt, idqué Æneæ exemplo.

Vergil. 2. Æneid.

Eia age chare pater ceruici imponere nostræ:

Ipse subibo humeris, nec me labor iste grauabit

Quo res cunq; cadent, vnum, & cõmune periclũ,

Vna salus ambobus erit.

Parentes de liberorum absentia vsque adeo non debent tristari, vt illi id sentiant, alias vtrique parti malè cedet.

Terentius in Heauton.

-Aut ego profecto

Ingenio egregiè ad miseriam natus sum, aut illud falsum est,

Quod vulgò audio dici: Diem adimere ægritudinem hominibus.

Nam mihi quidẽ quotidie augescit magis de filio ægritudo:

ægritudo:
Et quanto diutius abeſt, magis cupio, tanto magis deſidero.
CHRE. Peſſimè iſtuc in te atq illum conſulis,
Si tam leni, & victo animo eſſe oſtenderis.
Nam ſi ſemel tuum animum intellexerit ille,
Prius perditurum te tuam vitam, & prius
Pecuniam omnem, quàm abs te emittas filiũ, hui
Quantam feneſtram ad nequitiam patefeceris,
Tibi autem porrò vt non ſit ſuaue viuere.
Nam deteriores omnes ſumus licentia.
Quodcunque inciderit in mentem volet.
Neq; id putabit, prauum an rectum ſit, quod petet
Tu reperire, & illum non poteris pati.
Dare denegabis? ibit ad illum illico,
Quem maximè apud te valere ſentiet:
Abiturum ſe abs te eſſe illico minabitur.

Parentes velint nolint, liberos à natura tracti diligunt.

Seneca in Hippolyto.

O nimium potens
Quanto parentes ſanguinis vinculo tenes
Natura? quàm te colimus inuiti quoque?
Occidere volui noxium, amiſſum fleo.

Parentum

Parentum est iugiter monere liberos, vt se colant, & à malorum consortio se hominum segregent.

Plautus in Trinummo.

-Feceris par tuis cæteris factis, patrem
Tuum si percoles per pietatē, nolo ego cum improbis te viris,
Gnate mi, neque in via, neque in foro vllum sermonem exequi.

DE PARSIMONIA, SIVE conseruatione rerum.

Parta tueri non minor est virtus, imo maior, quàm noua acquirere.

Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri
Casus inest illic, hic erit artis opus.

Lucānus lib. 1. bel. ciuil.

O faciles dare summa deos, eademq; tueri
Difficiles.

Ouid. de Remed. amor.

Contrahe de multis, grandis acernus erit.

Claudianus lib. 2. in Stilico. laud,

-Plus est seruasse repertum,
Quàm quæsisse decus.

Non

Non potest à Deo maior homini copia dari, quam vt rectè ac parcè frui possit iis, quæ possidet

Horat. lib. 1. Epist. ad Lucium.

Fructibus Agippe Siculis, quos colligis Icci
Si rectè frueris, non est vt copia maior
Ab Ioue donari possit tibi: tolle querelas.
Pauper enim non est. cui rerum suppetit vsus.

Lucretius lib. 5. de nat. rerum.

Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parcè
Aequo animo, neq; enim est nũquã penuria parui.

DE PARVO ET MODICO.

Paruo & modico bene, imò melius viuitur ab illo, præsertim, qui suo contentus est, & nihil amplius optat.

Horat. Oda. 16. lib. 2.

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum,
Nec leues somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.

Idem Oda. 24. lib. 3.

Campestres melius Scythæ,
Quorum plaustra vagas ritè trahunt domos,
Viuunt, & rigidi Getæ,
Immetata quibus iugera liberas

Fruges

Fruges, & Cererem ferunt:
Nec cultura placet longior annua,
Defunctumq; laboribus
Aequali recreat sorte vicarius.

Idem Satyra 2. lib. 2.

Ieiunus rarò stomachus vulgaria temnit.

Lucanus lib. 5. bel. ciuil.

O vitæ tuta facultas
Pauperis, angustiq; lares, ô munera nondum
Intellecta deûm, quibus hæc contingere templis,
Aut muris potuit, nullo, trepidante tumultu
Cæsarea pulsante manu?

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

Viuitur exiguo melius, natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti.
Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu,
Classica non fremerent, non stridula fraxinus iret,
Nõ vẽtus quateret puppes, non machinà muros.

Seneca in Herc. furente.

Alium multis gloria terris
Tradat, & omneis fama per vrbes
Garrula laudet, cœlóque parem
Tollat, & astris
Alius curru sublimis eat,

Me mea tellus lare ſecreto
Tutoq; tegat.
Venit ad pigros cana ſenectus
Humiliq; loco, ſed certa ſedet,
Sordida paruæ fortuna domus.
Altè virtus animoſa cadit.

Tibullus Eleg. 1. lib.

Diuitias alius fuluo ſibi congerat auro,
Et teneat culti iugera magna ſoli,
Quem labor aſſiduus vicino terreat hoſte,
Martia cui ſomnos claſſica pulſa fugent.
Ne mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus aſſiduo luceat igne ſecus.

Paruo vti neſcit, in æternum, id eſt dum viuit, ſeruus eſt.

Horat lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

Ceruus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploranit opes hominis frenumq; recepit.
Sed poſtquam victor violens diſceſſit ab hoſte,
Non equitem dorſo, non frenum depulit ore:
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atq;
Seruiet æternum qui paruo neſciet vti.

Cui

Cui non conueniet ſua res, vt calceus olim
Si pede maior erit, ſubuertet, ſi minor, vret.
Latus ſorte tua vines ſapienter Ariſti.

Non ſunt contemnenda quaſi parua, ſine quibus magna conſtare non poſſunt.

Ouidius lib. 1. de rem. amo.

Flumina magna vides paruis de fontibus orta,
Plurima collectis multiplicantur aquis.

Idem lib. 2. de rem. amo.

Forſitã hæc aliquis (nã ſunt quoq;) parua vocabit,
Sed quæ non proſunt ſingula, multa iuuant.

Ibidem.

Tu tantum numero pugna præceptaq; in vnum
Contrahe: de multis grandis acerruus erit.

Ex paruis fiunt magna.

Ouid. lib. 2. de art. amàn.

Quem taurum metuis vitulum mulcere ſolebas,
Sub qua nunc recubas arbore virga fuit;
Naſcitur exiguus, ſed opes acquirit eundo,
Quaq; venit multas accipit amnis aquas.

Ibidem.

Dum nouus in viridi coaleſcit cortice ramus
Concutiat tenerem quælibet aura, cadet.
Mox etiam ventis, ſpatio durata reſiſtit,

Firmaq;

Firmaq́ adoptiuas arbor habebit opes.

Paruo atque exiguo nihil eſt detrahendum.

Tibullus lib. 1. Eleg.

At vos exiguo pecori fureſq́ lupiq́
Parcite, de magno eſt præda petenda grege.

DE PASSIONE.

Quod durum fuit pati, meminiſſe dulce eſt.

Seneca in Herc. furent.

Quod fuit durum pati,
Meminiſſe dulce eſt.

Horatius.

-Gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ

Vergilius.

-Forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.

DE PATIENTIA.

Patientiæ affectus.

Claudianus 2. Paneg. in laud. Stilico.

-Durum patientia corpus
Inſtruit, vt nulli cupiat ceſſiſſe labori.

Patiens is eſt, aduerſa æquanimiter qui ſuſtinet.

Seneca in Hercule Oeteo.

Patiens, quiſquis nouit famulum

Regemq́,

Regemq; pati, vultusq; suos
Variare potest, pepulit vires
Pondusq; mali: nec seruit inops
Casus animo qui tulit æquo.

Patienti quæ facilia sint.

Ouid. lib. 2. de rem. amo.

Posse pati, facile est, tibi nil patientia desit.
Protinus ex facili gaudia ferre licet.

Patientia duris in rebus gaudet.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Gaudet patientia duris;
Latius est quoties magno sibi constat honestum.

Silius Italicus lib. 6. bel. Pun.

Absiste ô iuuenis lacrymis, patientia cunctos
Hos superat casus, longo reuirescet in æuo
Gloria, dum cœli sedem, terrasq; tenebit
Casta fides, dum virtutis venerabile nomen
Viuet, erit q; dies tua quo dux inclite fata
Audire horrebunt, à te calcata minores.

Patientia leue fit, quicquid corrigere est nefas.

Horatius Oda. 24. lib. 1.

Durum, sed leuius fit patientia
Quicquid corrigere est nefas.

DE PATRIA.

Patriæ amor immensus est.

Ouidius lib. 1. de Ponto.

Rursus, amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta retexit opus.

Ibidem.

Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patrijs posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore peius?
Huc tamen ex illa Barbarus vrbe fugit.
Cùm bene sint clausæ sanctæ Pandione natæ,
Nititur in sylvas quæq; redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Item 2. de Ponto.

Est aliquid patrijs vicinum finibus esse.

Quæuis terra patria est.

Statius lib. 8. Theba.

Omne homini natale solum.

Ouid. 1. Fasto.

Omne solum forti patria est, vt piscibus æquor,
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Ob

Ob patriæ liberationem Romani plærique non solùm ornamenta quæq; in commune proponebant, sed & vitam expenderunt.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

-Sed enim non fœmina cessit
Mente æquare viros, & laudis poscere partem.
Omnis præ se se portans capitisq; manusq;
Antiquum decus, ac direpta monilia collo
Certatim matrona ruit, belloq; ministrant.

Ibidem.

-In medium certamine magno
Priuatæ cumulantur opes, nudare penates,
Ac nihil arcanos vitæ melioris ad vsus
Sepa suisse iuuat, coit & sine nomine vulgus.
Corpore sic toto, ac membris Roma omnibus vsa,
Exangues rursus tollebat ad æthera vultus.

Idem lib. 9. de Scæuola.

Stabat cum primis media certamina pugnæ
Aspera semper amans, & par cuicunq; periclo
Scæuola, nec tanta vitam iam strage volebat,
Sed dignũ proauo lethum, et sub nomine mortem.
Is postquam frangi res, atq; augescere vidit.
Exitium, breuis hoc vitæ quodcunq; relictum
Extendamus ait.

Patriæ omnia debemus, vt Fabius ad filium inquit.

Silius Italicus lib. 8. bel Pun.

Iamq; hoc ne dubites longæui nate parentis
Accipe, & æterno fixum sub pectore serua,
Succensere nefas patriæ, nec fœdior vlla
Culpa, sub extremas fertur mortalibus vmbras,
Sic docuêre senes.

Ob patriæ amorem dulce ac decorum est mori.

Horatius Oda 2. lib. 2.

Dulce, & decorum est pro patria mori.

Exultare satius est, quàm in patriam atque affines irrumpere.

Seneca in Theba.

Melius exilium est tibi,
Quàm reditus iste: crimine alieno exulas,
Tuo redibis?

Patriæ parens Cicero à Romanis appellatus ob patriæ liberationem.

Inuenalis Satyra 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Aeacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas:
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.

DE

DE PAVPERTATE.

Paupertas æquanimiter toleranda est, nam sic facientes, reddunt ipsam leuem.

Ouidius lib. 8. Metam.

Sed pia Baucis anus, pariliq; ætate Philemon
Illa sunt annis iuncti iuuenilibus, illa
Consenuêre casa, paupertatemq; ferendo
Effecêre leuem, nec iniqua mente ferendam.

Paupertas ingenioſum hominem atque virtute præditum ſæpiſſimè facit.

Horat. lib. 2. Epiſt. ad Florum.

Et laris & fundi paupertas impulit audax
Vt verſus facerem.

Plautus in Sticho.

Nam illa omnes artes perdocet, vbi quem attigit.

Manilius lib. 1. Aſtron.

Sed cùm longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miſeris dedit, & ſua quenq;
Aduigilare ſibi iuſſit fortuna premendo
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunq; ſagax tentando repperit vſus.

Paupertas luxurioſum amorem vnde paſcat non habet, attamen hoc tanti non eſt: vt ideo pauper quis eſſe velit.

Ouid. lib. 2. de re. amo.

Non habet vnde ſuum paupertas paſcat amorem,
Non tamen hoc tanti eſt, pauper vt eſſe velis.

Paupertas toleranda eſt magis quàm amor.

Claudianus de paup. amante.

Paupertas me ſæua domat, dirusq; Cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

Ibidem de eodem.

Eſuriens pauper, telis incendor amoris,
Inter vtrunq; malum diligo pauperiem.

Paupertas pati multa cogit incommoda.

Martialis lib. 11. Epigram.

O quantum cogit egeſtas.

Paupertas ridiculos homines reddit.

Iuuenalis ſatyra 3.

Nil habet infœlix paupertas durius in ſe,
Quàm quod ridiculos homines facit.

Plautus in Sticho.

Iam inde à pauxillo puero ridiculus fui,
Eò, quia paupertas fecit ridiculus forem.

Paupertas ſola beatè approbat viuere, quia in maxima tranquillitate ſita eſt, ſi æquanimiter toleretur. diuitiæ verò econtrà.

Seneca in Thieſte.

Stet quicunq; volet potens

Aula

Aulæ culmine lubrico,
Me dulcis saturet quies
Obscuro positus loco,
Leni perfruar otio,
Nullis nota Quiritibus
Ætas per tacitum fluat.
Sic cùm transierint mei
Nullo cum strepitu dies,
Plebeius moriar senex.

Ibidem.

Dum excelsus steti.
Nunquam pauere destiti, atq; ipsum mei
Ferrum timere lateris: ô quantum bonum est
Obstare nulli, carpere securas dapes.
Humi iacentem scelera non intrant casam.

Idem in Hippolyto.

Quanti casus humana rotant.
Minor in paruis fortuna furit,
Leuius q; ferit leuiora Deus.
Seruat placidos obscura quies
Præbet q; somnos casa securos.
Admota æthereis culmina sedibus
Duros excipiunt notos,
Insani horrea fulmi-

Imbriferumq; chorum.
Raros patitur fulminis ictus
Humida vallis.
Tremuit telo Iouis altisoni
Caucasus ingens, Phrygiumq; nemus
Matris Cybeles, metuens cœlo
Iupiter alto vicina petit.
Non capit vnquam magnos motus
Humilis tecti plebeia domus,
Circa regna tonat.

Idem in Octauia.

Bene paupertas
Humili tecto contecta latet.
Quatiunt altæ sæpe procellæ,
Aut euertit fortuna domos.

Titus Calphurnius Eclog. 4.

-Vellit nam sæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit, vilia cura.

Statius lib. 3. syluar.

Pax secura locis, & desidis otia vitæ,
Et nunquam turbata quies, somnique peracti
Nulla foro rabies, aut strictæ iurgia legis,
Morum iura viris solum, et sine fascibus æquum.

Paupertatem sustinere impotens ad pericula se exponit. (Horatius

Horatius lib. 1. Oda. 1.

Luctantem Icarijs fluctibus Aphricum
Mercator metuens, otium & oppidi
Laudat rura sui, mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.

Paupertas excusat.

Petronius Arbiter.

Quisquis inops peccat, minor est reus.

Pauper fœlicitatem suam haud cognoscit, nisi fœlices videat cadere.

Seneca in Hercule Oeteo.

Nec sibi fœlix pauper habetur,
Nisi fœlices cecidisse videt.

Paupere nihil asperius intractabiliúsq; est, si diuitias & dignitates assequatur.

Claudianus lib. 1. in Eutrop.

Asperius nihil est humili cùm surgit in altum:
Cuncta ferit, dum cuncta timet, desœuit in omnes,
Vt se posse putent: nec bellua tetrior vlla est,
Quàm serui rabies, in libera colla furentis:
Agnoscit gemitus, & pœnæ parcere nescit
Quã subijt: dominiq; memor, quẽ verberat odit.

Pauper negligitur atque contemnitur.

Ouidius lib. 1. Fastorum.

In pretio pretium nunc eſt, dat cenſus honores,
Cenſus amicitias: pauper vbique iacet.

Terentius in Phormione.

Quia egens relicta eſt miſera, ignoratur parens,
Negligitur ipſa: vide auaritia quid faciat.

Titus Calphurn. ecloga. 7.

O vtinam nobis non ruſtica veſtis ineſſet,
Vidiſſem propius mea numina, ſed mihi ſordes,
Nudaq; paupertas, & adunco fibula morſu
Obfuerant.

Pauper timore vacat etiam inter ſceleſtos ſitus.

Iuuenalis ſatyra 10.

Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium contumq; timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbras.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Ouid. de Nuce.

Si timet inſidias, qui ſe ſcit ferre viator
Quod timeat, tutum carpit inanis iter.

Paupet, vilis & plebeius à vulgo reputatur, etiamſi quæque animi bona poſſideat.

Horat. lib. 2. ſaty. 5.

Et genus & virtus niſi cum re vilior alga eſt.

Idem lib. 1. Epiſt.

Si

Si quadringentis ſex ſeptem millibus deſint,
Eſt animus tibi, ſunt mores, & lingua, fides q;.
Plebs eris.

Pauperes ad virtutes haud facile emergunt.

Iuuenalis ſatyra 3.

Haud facilè emergunt quorum virtutibus obſtat
Res angusta domi.

Pauperes inertes miſerrimè viuunt.

Plautus in Rudente.

Omnibus modis qui pauperes ſunt homines miſeri viuunt.

Præſertim quibus nec quæſtus eſt, nec didicêre artem vllam.

Pauperes infames ſunt.

Auſonius in Cleoboli ſenten.

Turpis ſæpe datur fama minoribus.

Pauperes ſuſpicioſi maximè ſunt, atque ſe negligi credunt.

Terentius in Adelphis.

Omnes, quibus res ſunt minùs ſecũdæ, magis ſunt neſcio quomodo
Suſpicioſi, ad contumeliã omnia accipiunt magis,
Propter ſuã impotentiã ſe ſemper credũt negligi.

DE

DE PECCATO.

Ob peccata Deus per aquam diluuii viuenda interemit omnia dempto Deucalione cum Pyrrha coniuge sua, quod moraliter de Noë intelligi potest.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Pœna placet diuersa, genus mortale sub vndis
Perdere, & omni nimbos demittere cœlo.
Ipse tridente suo terram percussit, at illa
Intremuit, motuq; vias patefecit aquarum,
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumq; satis arbusta simul, pecudesq; virosq;,
Tectaq; cumq; suis rapiunt penetralia sacris,
Si qua domus mansit, potuitq; resistere tanto
Indeiecta malo, culmen tamen altior huius
Vnda tegit, pressæq; latent sub gurgite turres.
Iamq; mare & tellus nullum discrimen habebãt:
Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus
Nomine Parnasus, superatq; cacumine nubes
Hîc vbi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parua rate vectus adhæsit.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reuerentior vlla deorum.

Iupiter

Iupiter vt liquidis ſtagnare paludibu orbem
Et ſupereſſe virum de tot modo milibus vnum,
Et ſupereſſe videt de tot modo milibus vnam,
Innocuos, ambos, cultores numinis ambos,
Nubila diſiecit, nimbisq; aquilone remotis,
Et cœlo terras oſtendit, & æthera terris.

Peccatũ corrigens proprium, quod ſua intereſt facit.

Terentius in Adelphis.

Ego in hac re nihil reperio quamobrem laudet tantopere Hegio:
Meum officium facio, quod peccatum à nobis ortum eſt, corrigo.

Peccatum celatum maius malum eſſe creditur.

Martialis lib. 3. Epigram.

Quod tegitur, maius creditur eſſe malum.

Peccatum magnum occultum eſſe non poteſt.

Seneca in Hippolyto.

Tutum eſſe facinus credis, & vacuum metu,
Erras.

Peccatum tanto maius eſt: quanto peccans dignior eſt.

Iuuenalis ſatyra 8.

Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.

Pec-

Peccatum non, nisi voluntarium fit.

Seneca in Hercule Oeteo.

Haud est nocens, quicunque non sponte est nocens.

Idem in Hippolyto.

Recipe iam sensus hera,
Quid te ipsam laceras, aspectum omnium fugis?
Mens impudicam facere, non casus solet.

Peccatum semel qui vicerit haud glorietur: quia absque peccati non remansit fomite, ex quo quãtum in se est peccabit facillimè.

Persius satyra 5.

Nec tu cùm obstiteris semel, instantiq; negaris
Parêre imperio, rumpi iam vincula dicas.
Nam luctata canis non abripit, est tamen illi
Cùm fugit à collo trahitur pars longa catena.

Peccatum nouum sæpissimè supplicium habet.

Ouid. lib. 2. de Trist. lib.

Nos quoque iampridem scripto peccauimus isto.
Supplicium patitur non noua culpa nouum.

Peccati cognitio vtilis est summopere, nam poenam minuit.

Ouid. lib. 2. Elegiar.

Aequo animo pœnam, qui meruêre, ferunt.

Peccati confessio misericordiam impetrat.

Ouid.

Ouid. lib. 10. Metamorph.

Numen confessis aliquod patet.

Ibidem lib. 11.

Mite Deûm numen Bacchus, peccâsse fatentem
Restituit, factiq; fide data munera soluit.

Peccati dolor veniam impetrat.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Sæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,
Cùm bene peccati pœnituisse vident.

Quem peccâsse pœnitet, ferè innocens est.

Seneca in Agamemnone.

Quem pœnitet peccâsse, penè est innocens.

Peccati gloria nulla petenda est.

Ouid. lib. 2. de Remed. amo.

Gloria peccati nulla petenda tui est.

Idem lib. 3. Eleg.

Quis furor est, quæ nocte latent in luce fateri?
Et quæ clam facias facta referre palam?
Ignoto meretrix corpus iunctura Quiriti
Opposita populum submouet ante sera.

Peccati nocumenta, quæ intelliguntur per mutationes sociorum Vlyssis.

Boëtius Metro 4. lib. 3.

Vela Naritij ducis

Et

Et vaga pelago rates
Eurus appulit insulæ
Pulchra qua residens dea,
Solis editâ semine,
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula.
Quos vt in varios modos
Vertit Herbipotens manus,
Hunc apri facies fugit.
Ille marmaricus leo
Dente crescit & vnguibus.
Hic lupis nuper additus
Flere dum parat, vlulat.
Ille tigris vt Indica
Tecta mitis obambulat.
Sed licet varijs malis
Numen Arcadis alitis
Obsitum miserans ducem
Peste solue rat hospitis,
Iam tamen mala remiges
Ore pocula traxerant.
Iam sues cerealia
Glande pabula verterant.
Et nihil manet integrum

Voce corpore perditis.
Sola mens ſtabilis ſuper
Monſtra quæ patitur, gemit.
O leuem nimium manum,
Nec potentia gramina,
Membra quæ valeant licet,
Corda vertere non valent.
Intus eſt hominum vigor
Arce conditus abdita.
Hæc venena potentius
Detrahunt hominem ſibi.
Diraq́ penitus meant,
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere ſæuiunt.

Peccati veniæ imploratio humillima.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Ad cœlumq́ manus, & ſplẽdida brachia tolleni,
Da veniam Lenæe pater, peccauimus, inquit.
Sed miſerere precor ſpecioſoq́ erripe damno.

Plautus in Aſinaria.

Fateor, me peccauiſſe, & me culpã cõmeritũ ſcio.
Id adeo te oratum aduenio, vt æquo animo ignoſcas mihi.

Claud. in Epig. Satiſfactionis.

En adſum, & veniam confeſſus crimina, poſco.

Peccato obſtare, primum eſt in homine bonum: ſecundum, noſſe peccati modum.

Seneca in Hippolyto.

Obſtare primum eſt, velle nec labi via,
Pudor eſt ſecundus, noſſe peccandi modum.

Peccata æqualia non ſunt, vt Stoici poſuêre.

Horat. lib. 1. Satyra 3.

Queis paria eſſe ferè placuit peccata, laborant
Cùm ventũ ad verũ eſt: ſenſus, mores q; repugnãt,
Atque ipſa vtilitas iuſti propè mater, & æqui.

Ibidem.

Nec vincet ratio hoc, tãtundem vt peccet, idem q;
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus ſacra diuûm legerit.

Peccata vt diuerſa ſunt, ſic & pœna diuerſa eſſe debet.

Horat. lib. 1. Satyra 3.

Denique, quatinus excidi penitus vitium iræ,
Cætera item nequeunt ſtultis hærentia. cur non
Ponderibus, modulis q; ſuis ratio vtitur? ac res,
Vt quæque eſt, ita ſupplicijs delicta coërcet?

Ibidem.

Adſit.

Regul

Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec scutica dignum horribili sectere flagello.

Peccata in principio resecanda sunt.

Iuuenalis satyra 1.

-Tecum prius ergo voluta
Hæc animæ ante tubas: galeatum sero duelli
Pœnitet.

Idem satyra 8.

Defensor culpæ dicet mihi, fecimus & nos
Hæc iuuenes esto, desisti nempe, nec ultra
Fouisti errorem. breue sit quod turpiter audes.
Quædam cùm prima resecentur crimina barba.

Persius satyra 3.

Helleborum frustrà, cùm iam cutis ægra tumebit:
Poscentes videas, venienti occurrite morbo.

Seneca in Agamemnone.

Capienda rebus in malis præceps via est.

Silius Italic. lib. 1. bel Pun.

Ocyus ite viri, & nascentẽ extinguite flammam,
Ne sera redeant post audita pericula curæ.

Statius lib. 5. syluar.

-Mortalia quisquis
Pectora sero videt, nec primo in lumine sistit
Cœnatus scelerum, atq; animos infanda parantes.

Excitat illa die ſæuo.

Claud. 2. in Eutrop. lib.

Mygdonij cineres & ſi quid reſtat Eoi,
Quod pereat regni, certè non augure falſo
Prodigij patuêre minæ, fruſtraq; peracto
Vulnere monſtriferi præſagia diſcitis anni.
Cautior ante tamen violentum nauita corum
Proſpicit, & tumidæ ſubducit vela procellæ.
Quid iuuat errores merſa iam puppe fateri?

Peccata perpetranda non ſunt, quia etſi homines latent, tamen Deo, qui cuncta videt, aperta ſunt.

Seneca in Hippol.

Credamus tamen
Æſtu dolóq; tegere nos tantum nefas,
Quid ille rebus lumen infundens ſuum
Matris parens? quid ille qui mundum quatit
Vibrans coruſca fulmen Ætneum manu
Stator deorum? credis hoc poſſe effici
Inter videntes omnia, vt lateas?

Auſonius in Thaleris ſententi.

Turpe quid auſurus te ſine teſte time.

Peccata omnia in hac vita purgabãtur aqua & exilio, ſecundum quorundam opinionem, quæ ab Ouidio digne taxatur caſtigatione.

Ouid. lib. 1. Faſtor.

Omne

Omne nefas, omnemq; mali purgamine causam
Credebant nostri tollere posse senes.
Gracia principium moris fuit, illa nocentes
Impia lustratos ponere facta putat.
Actor idem Peleus, ipsum quoq; Pelea Phoci
Cæde, per Æmonias soluit Acastus aquas.
Vectum frænatis per inane draconibus Ægeus
Credulus immerita Phasida fouit ope.
Ah nimium faciles, qui tristia crimina cædis
Flumineа tolli posse putatis aqua.

Peccator fœlix non potest esse diu.

Ausonius in Cleoboli senten.

Fœlix criminibus non erit diu.

Peccator rubore eiecto semel de attrita fronte, licet assiduè à conscientia stimuletur, non erit tamen vno contentus crimine.

Iuuenalis Satyra 13.

-Nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Eiectum semel attrita de fronte rubo
Quisnã hominũ est, quem tu cõtentũ videris vno
Flagitio?

Peccator assiduè timet, etiam Dei fulmen.

Ouid. lib. 2. Eleg.

Multo miser timeo, quia feci multa proteruè,

Exemplíq; metu torqueor ipſe mei.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

-At mens ſibi conſcia facti
Præmetuens, adhibet ſtimulos, terretq; flagellis:
Nec videt interea qui terminus eſſe malorum
Poſſit, nec qui ſit pœnarum denique finis, (ſcant.
Atq; eadē metuit magis, hæc ne in morte grauē-
Hinc Acheruſia fit ſtultorum denique vita.

Statius lib. 2. Theba.

-O cæca nocentum
Conſilia, ô ſemper timidum ſcelus.

Iuuenalis ſatyra 13.

Nocte breuem ſi fortè indulſit cura ſoporem,
Et toto verſata thoro iam membra quieſcunt,
Continuò templum & violati numinis aras,
Et quod præcipuis mentem ſudoribus vrget,
Te videt in ſomnis, tua ſacra, & maior imago
Humana, turbat pauidum cogitq; fateri.
Hi ſunt qui trepidāt, & ad omnia fulgura pallēt,
Cùm tonat exanimes primo quoq; murmure cœli
Non quaſi fortuitu, nec ventorum rabie, ſed
Iratus cadat in terras, & vindicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura grauiore timetur
Proxima tempeſtas, velut hoc dilata ſereno.

Peccator

Peccator veretur ne quando etiam poſt multum tempus deprehendatur.

Plautus in Truculento.

-Pertimui poſtquam
Vna cura cor meum mouit: modò timeo, ne mea
malefacta antiqua
Nunc ſenex inueniat omnia.

Peccatores dolorem, aut febrem, aut aliud aliquod malum dum in ſe eſſe ſentiunt, hoc ob ſua peccata proueniſſe credunt.

Iuuenalis ſatyra 13.

Præterea lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpêre pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt à numine, ſaxa deorum
Hæc, & tela putant. pecudem ſpondere ſacello
Balantem, & laribus criſtam promittere galli
Non audent. quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? vel quæ non dignior hoſtia, vita?

Peccatores obſtinati Deum malorum punitorem negant, quem tamen eſſe fateri neceſſe eſt, dum puniuntur.

Iuuenalis ſatyra 23.

Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient?

Ibidem.

-Tandemq; fatebere lætus
Nec surdum, nec Tyresiam quemq; esse deorum.

Improbi in hoc seculo laudantur atque extolluntur, Probi verò contemunt.

Ouid. Epist. 14. Heroid.

Mittit Hypermnestra de tot modò fratribus vni
Cetera nuptarum crimine turba iacet,
Clausa domo teneor, grauibusq; coërcita vinclis
Est mihi supplicij causa fuisse piam.
Quod manus extimuit iugulo dimittere ferrum,
Sum rea: laudarer, si scelus ausa forem

Seneca in Hippolyto.

Tristis vultus peruersa tulit
Præmia recti, castos sequitur
Mala paupertas, vitioq; potens
Regnat adulter

Terentius in Phormione.

His nunc pretium est, qui recta prauafacium
GE. Verissimè.

Peccatores extolluntur sæpissimè, vt in posterum gratissimè puniantur.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

Abstulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Absolvitq;

Absoluit q3 deos, iam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse queror: tolluntur in altum
Vt lapsu maiore ruant.

Peccatores etiam in hac vita puniuntur quandoque.

Horat. Oda 2. lib. 3.

Rarò antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

Peccandi voluntas quæ pro facto habetur, sæpe punitur.

Iuuenalis Satyra 13.

Spartano cuidam respondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depositum retinere, & fraudem iure tueri
Iurando: quærebat enim quæ numinis esset
Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
Reddidit ergo metu, non moribus, et tamẽ omnem
Vocem adyti dignam templo, veram q3 probauit,
Extinctus tota pariter cum prole, domoq3,
Et quamuis longa deductis gente propinquis:
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet,

Peccatores maximi leuiter puniendi non sunt.

Seneca

Seneca in Herc. furent.

Pectora tantis obsessa malis
Non sunt ictu feriенda leui.

Peccatores omnes sumus.

Terent. in Hecyra.

Mulier fecit, mirandum ne id est? Censen' te posse
Vllam reperire mulierem quæ careat culpa?
An quia non delinquunt viri?

Peccatores defendendi non sunt.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Fallimur & quõdam non dignum tradimus, ergo
Quem sua culpa premit deceptus, omitte tueri,

Peccatorum reprehensio leuera.

Horatius satyra 3. lib. 2.

-Quisquis
Ambitione mala, aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria, triste ue superstitione,
Aut alio mentis morbo calet, huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.
Danda est hellebori multò pars maxima auaris.

Nullus est quem non pudeat peccasse, & qui se non purgare nitatur.

Plautus in Asinaria.

Qui homo culpã admisit in se, nullus est tam par-

ui pretij,
Quin pudeat, quin purget ſeſe.

Peccantem qui non vetat, cùm poſſit, iubet peccare.

Seneca in Troade.

Qui non vetat peccare, cùm poſſit, iubet.

DE POENA.

De pœna ſuperius, tit. de Inferno ad longum dictum eſt.

Pœna inferenda eſt ſecundum peccati exigentiam.

Horat. ſatyra 3. lib. 1.

-Adſit
Regula peccatis, quæ pœnas irroget æquas,
Nec ſcutica dignum horribili ſectere flagello.

Pœna non debet excedere modum.

Claudianus in Epig. Satisfactionis apud Hadrianum.

Me dolor incautus, me lubrica duxerit ætas,
Me timor impulerit, me deuius egerit ardor,
Te tamen haud decuit paribus concurrere telis.

Pœna iuſta æquanimiter eſt toleranda, nam iniuſta difficillimè toleratur.

Ouid. Epiſt. 15.

Leniter

Leniter ex merito quicquid patiare ferendum est,
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.

Pœna qui fruitur, ferus esse dicitur.

Claud. in Consulat. Manilij.

Qui fruitur pœna ferus est, legumq; videtur
Vindictam præstare sibi, cùm viscera felle
Candnerint, ardet stimulis, fertur q; nocendi
Prodigus, ignarus causæ.

Pœna maxima nobili viro est in seruitutem cadere.

Seneca in Troade.

Si pœna petitur, quæ pati grauior potest?
Famulare collo nobili subeant iugum.

DE POENITENTIA.

Pœnitentes verè scelerum ac vitiorum alimenta eradicare debent.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda cupidinus
Praui sunt alimenta.

Reliqua de pœnitentia ex tit. de Peccato, & tit. de Confessione pete.

DE PERFIDIA.

Perfidiæ seu infidelitatis reprehensio, atque expressio vehemens.

Ouid.

Ouid. lib. 1. de Triſtib.

Illud amicitiæ ſanctum & venerabile nomen,
Nunc tibi pro vili, ſub pedibuſq; iacet.

Idem lib. 5. de Triſtib.

Tu quoque noſtrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras.
Tu quoque ſuſcepti curam dimittis amici,
Officijq; piam tam citò ponis onus.
Sarcina ſum fateor, quam ſi tu tempore duro
Depoſiturus eras, non ſubeunda fuit.
Fluctibus in mediis nauem Palinure relinquis,
Ne fuge, neue tua ſit minor arte fides.
Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deſeruit lenitas Automedontius equos?

Terentius in Adelphis.

Satis dediſti verba nobis, ſatis adhuc tua nos
fruſtrata eſt fides.

Propertius lib. 3. Eleg.

Et ſcelus accepto Threicis Polymneſtoris auro
Nutrit in hoſpitio non Polydore pio.

Ouid. lib. 1. de Triſtib.

In caput alta ſuum labentur ab æquore retro
Flumina, conuerſis ſoliq; recurret equis,
Terra feret ſtellas, cœlum ſcindetur vt atro,

Vnda

Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,
Parsq; suum mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient fieri quæ posse negabam,
Et nihil est de quo non sit habenda fides.
Hæc ego vaticinor, quia sum deceptus ab illo,
Laturum misero quem mihi rebar opem.

Perfidos & proditores Romani olim spreuerunt

Claud. de bello Gildon.

Romani scelerum semper spreuêre ministros.
Noxia pollicitum domino miscere venena
Fabricius regi nudata fraude remisit,
Infesto quem Marte petit, bellumq; negauit
Per famuli patrare nefas: ductosq; Camillus
Trans murum pueros obsessæ reddidit vrbi.

DE PERIVRIIS.

Periuria vitanda sunt, & ad hoc exhortatio vtilis.

Ouid. Epist. 19. Heroid.

Vt valeant, aliæ ferrum patiuntur, & ignes:
Fert alijs tristem suxus amarus opem.
Nil opus est istis, tantum periuria vita,
Teq; simul seruat, meq; data fide.

Periuri hac in vita si primò non puniuntur, tamen impuniti diu non sunt.

Tibullus.

Tibullus Eleg. 9. lib. 1.

Ah miser, & si quis primò periuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Claudianus in Curetium.

In prolem dilata ruunt periuria patris,
Et pœnam meritò filius ore luit:
Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refudit opes.

Periuria viri nihil curant, modò libidinem explere possint.

Tibullus.

Sed iam nulla viro iuranti fœmina credat,
Nulla viri speret sermones esse fideles,
Qui dum aliquid cupiens animus prægestit apisci,
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt:
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.

Iurant intrepidè qui putant omnia sub fortunæ imperio esse.

Iuuenalis Satyra 13.

Sunt qui in fortunæ iam casibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moueri,
Natura volente vices & lucis, & anni,
Atq; ideo intrepidi quacunq; altaria tangunt.

DE PERSEVERANTIA.

Perſeuerandi exhortatio notabilis in bonum: quia ſola perſeuerantia brauium recipit.

Plautus in Rudente.

Idcirco moneo ego vos hæc, qui eſtis boni,
Quiq; ætatem agitis cum pietate, & cum fide,
Retinete porrò poſt factum, vt lætemini.

Perſeuerandum eſt in aduerſis atque obdurandum.

Ouid. lib. 3. Eleg.

Perfer, & obdura: dolor hic tibi proderit olim,
Sæpe tulit feſſis ſuccus amarus opem.

DE PETITIONE.

Petitio iuſta faciliſque eſſe debet.

Plautus in Amphitr.

Iuſtam rem & facilem eſſe oratam à vobis volo.
Nam iuſtè à iuſtis iuſtus ſum oratordatus.

Petitiones noſtræ ſecundum Dei voluntatem ordinandæ ſunt, de quo vide titulum de Deo, Deus diligit, &c.

Petitio ſiue imprecatio ne quis malè parta diu retineat, ſed malè conſumat omnia.

Ouid Heroid. Epiſt. 6.

Nec malè parta diu teneat, peiuſq; relinquat
Exulet, & toto quærat in orbe fugam.

Cum

Cùm mare, cùm terras cõsumpserit, aëra tentet,
Erret inops, expes, cæde cruenta sua.

Petitiones hominum omnes ferè vanæ sunt.

Plautus in Pseudulo.

Stulti haud scimus, frustraq; scimus, cùm quod
cupienter dari
Petimus nobis, quasi quid in rem sit possumus no-
scere,
Certa amittimus dum incerta petimus, atq; hinc
venit
In labore atque dolore vt mors obrepat interim.

Petitionis inhonestæ amica reprehensio

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Ah nimiũ est quod amice petis, moderatius opta,
Et voti quaeso contrahe vela tui.

Petita negare durum est, durius autem ante petitionem negare.

Martialis lib. 2. Epigram.

Durum est Sexte negare cùm rogeris.
Quanto durius antequàm rogeris?

Timidè petens negare docet.

Seneca in Hippolyt.

Qui timide rogat,
Docet negare.

Eiuſdem eſt & petentibus facilem eſſe, & ſontibus difficilem.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Scilicet eiuſdem eſt, quamuis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, ſontibus eſſe trucem.

Petitio aſſidua rei vnius, tædium cauſat.

Ouidius lib. 4. de Ponto.

Et pudet & metuo, ſemperq́ eademq́ precari,
Ne ſubeant animo tædia iuſta tuo.
Verùm quid faciam? res immoderata cupido eſt.
Da veniam vitio mitis amice meo.

Petenti citò dans bis dat.

Auſonius in Epigram.

Si bene quid facias, facias citò: nam citò factum,
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

DE PHILAVTIA.

Philautia, ſcilicet amor ſui cæca eſt, eò quod excæcat ipſos Philautous.

Horat. lib. 1. Oda. 18.

Subſequitur cæcus amor ſui,
Attollans vacuum plus nimio gloria verticem.

Idem hunc amorem improbum & ſtultum vocat lib. 1 Ser. Satyra 3.

-Egomet mi ignoſco, Mæuius inquit.
Stultus et improbus hic amor eſt, dignuſq́ notari.

Hanc

Hanc ob causam malè Scholastici Theologi diffiniunt, ordinatam charitatem à seipso debere incipere.

Philautia sibi ipsi tantum bene vult, suaque tantum prædicat.

Terentius in And.

Verum illud verbum est vulgò quod dici solet,
Omnes sibi melius malle, quàm alteri.

Idem in Adelphis.

Quenquam ne hominem in animo instituere, aut
Parare quod sit charius quàm ipse sibi?

Ibidem.

Homine imperito nunquam quicquam iniustius,
Qui nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat.

DE PHILOSOPHIA.

Philosophia colentibus se prodest, negligentibus verò obest. Igitur ad illam confugiendum est, idq; Horatij exemplo.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæce.

Vt nox longa quibus mentitur amica, diesq;,
Longa videtur opus debentibus, vt piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt, ingrataq; tẽpora, quæ spem,
Consiliumq; morantur agenti gnauiter, id quod
Aequè pauperibus prodest locupletibus, aeq;

Aequè neglectum pueris senibusq; nocebit.
Restat, vt his ego me ipse regam, solerq; elementis
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi,
Nec quia desperes inuicti membra Gliconis,
Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.

Philosophiæ incumbens vitam quietam & tranquillam traducere valebit: quia philosophiæ studium cupiditatum vitiorumq; refrænatio est: igitur illi sedulò incumbendum est.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mæce.

Est quoddam prodire tenus, si non datur vltra,
Feruet auaritia, miseraq; cupidine pectus,
Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.

Iuuenalis satyr. 13.

-Plurima felix
Paulatim vitia atq; errores exuit omneis.

Seneca in Octauia.

Melius latebam, procul ab inuidiæ malis
Remotus inter coruſci rupes maris,
Vbi liber animus, & sui iuris mihi

Sempe

Semper vacabat ſtudia recolenti mea.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lol.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ęuum.

Perſius ſatyra 5.

-Petite hinc iuuenesq3 ſenesq3
Finem animo certum, miſerisq3 viatica canis.

Philoſophiæ ſpeculatio homini non parua conſolatio eſt.

Seneca in Octauia.

O quàm iuuabat, quo nihil maius parens
Natura genuit, operis immenſi artifex
Cœlum intueri, ſolis & currus ſacros,
Mundiq3 motus, ſolis alternas vices,
Orbemq3 Phœbes, aſtra quem cingunt vaga,
Lateq3 fulgens ætheris magni decus.

Philoſophi à vitiis ſeiuncti fuêre, ideo felices dicuntur.

Ouid. lib. 1. Faſto.

Qui vetat & ſtellas vt quaeq3 oritur q3 cadit q3
Dicere? promiſſi pars fuit illa mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoſcere primùm,
Inq3 domos ſuperas ſcandere cura fuit.
Credibile eſt illos pariter vitijsq3 iocisq3

Altius humanis exeruiſſe caput.
Non Venus & vinum ſublimia pectora fregit,
Officiumq; fori, militiæq; labor,
Nec lenis ambitio, perfuſaq; gloria fuco,
Magnarúmve fames ſollicitauit opum.
Admouere oculis diſtantia ſydera noſtris,
Aetheraq; ingenio ſuppoſuêre ſuo.
Sic petitur cœlum, non vt ferat Oſſan Olympus,
Summaq; Peliacus ſydera tangat apex.

DE PIETATE.

Pietate vera nulla vis maior eſſe dicitur.

Seneca in Thyeſte.

Nulla vis maior pietate vera eſt.

Pietas homini tutiſſima virtus eſt.

Vergil. in Aetna.

Et meritò homini tutiſſima virtus.

Pietas abeſſe Chriſtiano non poteſt.

Paulinus.

Pietas abeſſe Chriſtiano quî poteſt?
Namq; argumentum mutuum eſt
Pietatis, eſſe Chriſtianum, & impij
Non eſſe Chriſto ſubditum.

Tam ſpectatæ pietatis Aeneas fuiſſe perhibetur, vt illæſus per ignem incederet.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

Deſcendo,

Descendo, ac ducente Deo flammam inter, & hostes
Expedior: dant tela locum, flammaq; recedunt.

Ouid. lib. 4. Fast.

Hinc satus Aeneas pietas spectata per ignes,
Sacra, patremq; humeris, altera sacra, tulit.

Ibidem.

An magis hunc morem pietas Aeneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?

Idem lib. 13. Metamor.

Cùm foret Aeneæ ceruix subiecta parenti,
Dicitur ipsa viro flamma dedisse viam.

Idem lib. 13. Metamor.

Non tamen euersam Troiæ cum mœnibus esse
Spē quoq; fata sinãt, sacra, & sacra altera patrē
Fert humeris, venerabile onus Cithereius heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniumq; suum.

Quanta pietas in Honorio fuerit.

Claud. in Paneg. de 3. Honorij Consul.

Tantaq; se pietas rudibus ostentat in armis,
Sic ætas animo cessit, quererentur vt omnes
Imperium tibi serò datum.

DE PIGRITIA.

Pigri cauent ne eis inuideatur.

Plautus in Bacchid.

Sibi ne inuideatur ipſi ignaui rectè cauent.

Qui piget eſt, nihil eſt.

Plautus in Rudente.

-Opera
Haud fui parcus mea, nimis homo nihil ſt, qui piger eſt,
Nimis q̃ id genus odi ega male.

Pigri in dies actiones ſuas elongant, qui haud exigua, vt digni ſunt, caſtigatione reprehenduntur.

Perſius ſatyra 5.

Cras hoc fiet, idem cras fiet? quid, quaſi magnum
Nempè diem donas? ſed cùm lux altera venit,
Iam cras heſternum cõſumpſimus, ecce aliud cras
Egerit hos annos, & ſemper paulum erit vltra.
Nam quamuis propè te, quamuis temone ſub vno
Vertentem ſeſe fruſtrà ſectabere cànthum,
Cum rota poſterior curras, & in axe ſecundo.

Martialis lib. 5. Epigram.

Cras te victurum, cras dicis Poſthume ſemper.
Dic mihi cras iſtud, Poſthume, quando venit?
Quàm longè cras iſtud vbi eſt? aut vnde petendũ?
Nunquid apud Parthos Armenios q̃ latet?

Iam

Iam cras istud habet Priami, vel Nestoris annos,
Cras istud quanti dic mihi posset emi?
Cras vives, hodie iam vivere Posthume serũ est,
Ille sapit quisquis Posthume vixit heri.

DE POESI, AC POETIS.

Poësis picturæ similis esse dicitur.

Horat. in Arte Poëtica.

Vt pictura, poësis erit; quæ si propius stes,
Te capiet magis, & quædam si longius obstes.
Hæc amat obscurum, volet hæc sub luce videri
Iudicis argutum quæ non formidat acumen.
Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.

Poësis ad bonos mores facit.

Ouid. 3. de Arte aman.

Adde quòd insidiæ sacris à vatibus absunt,
Et facit ad mores ars quoq; nostra bonos.
Nec nos ambitio, nec nos amor vrget habendi,
Contempto colitur lectus & vmbra foro.

Ibidem:

Scilicet ingenium placida mollitur ab arte,
Et studio mores conuenienter eunt.

Poëtis pictoribusqúe æqua potestas semper fuit.

Horat. in Arte Poëtica.

-Pictoribus atq; poëtis

Quidlibet

Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Poëta conſumatus quandoq; etiam errat.

Horatius in Arte Poëtica.

Sunt delicta tamen quibus ignoſciſſe velimus.
Nam neq; chorda ſonũ reddit, quem vult manus,
& mens.
Poſcentiq; grauem perſæpe remittit acutum.
Nec ſemper feriet quodcunq; minabitur arcus.

Ibidem.

-Quandoq; bonus dormitat Homerus.

Poëta delectare aut prodeſſe debet, vel ambo ſimul perficere: nam ſic faciens omnem fauorem obtinebit.

Horat. in Arte Poëtica.

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poëtæ,
Aut ſimul & iucunda, & idonea dicere vitæ.

Ibidem.

Omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci,
Lectorem delectando, pariterq; monendo.

Quod Dei ſpiritus in Poëtis ſit, ſuprà tit. de Deo oſtenſum eſt. Dei ſpiritus, &c.

Poëtæ effectus, ſeu intimatio lepidiſſima eorum, circa quæ verſari debet.

Horatius in Arte Poëtica.

Ille bonis faueat q;, & concilietur amicè,

Et

Et regat iratos, & amet peccare timentes,
Ille dapes laudet mensæ breuis, ille salubrem
Iustitiam, legesq́, & apertis otia portis.
Ille tegat commissa, ideoq́, precetur, & oret,
Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Poëtarum dicta obscœna fugienda sunt.

Ouid. lib. 2. de Remed. amo.

Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtas:
Submoueo dotes impius ipse meas.

Poëtæ sacra inter se communia habere dicuntur, licet diuersimodè eis vtantur.

Ouid lib. 2. de Ponto.

Sunt tamen inter se communia sacra Poëtis,
Diuersum quamuis quisq; sequamur iter.

Poëta consummatus & artem & naturam ad carmen impositam habere debet.

Horat, de Arte Poëtica.

Natura fieret laudabile carmen, an arte
Quæsitum est, ego nec studium sine diuite vena,
Nec rude quid prosit videt ingenium: alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicè.

Poëtæ multa mentiuntur.

Ouid. lib. 3. eleg.

Exit in immensum fœcunda licentia vatum,
Obligat historica nec sua verba fide.

Poëtæ

Poëtæ ſtudent famæ.

Ouid.lib.3.de Arte aman.

Quid petitur ſacris niſi tantùm fama Poëtis?
Hoc votum noſtri ſumma laboris habet.
Cur ducum fuerant olim, regumq; poëtæ,
Præmiaq; antiqui magna tulêre chori?
Sanctaq; maieſtas, & erat venerabile nomen
Vatibus, & largæ ſæpe dabantur opes.
Ennius emeruit Calabris in montibus hortos
Contiguos penè Scipio magne tibi.
Nunc hederæ ſine honore iacent, operataq; doctis
Cura nihil Muſis, nomen inertis habet.
Sed famam vigilare iuuat, quis noſſet Homerũ,
Ilias æternum ſi latuiſſet opus?

Poëtarum eſt ficta pertractare, quæ tamen veritati conſona eſſe debent.

Horatius de Arte Poëtica.

Ficta voluptatis cauſa, ſint proxima veris.

Poëtarum vtilitas magna eſt, eò quòd non innumera docent bona.

Horat.lib.2.Epiſt.ad Auguſt.

Scribimus indocti, doctiq; poëmata paſſim.
Hic error tamen, & leuis hæc inſania quantas
Virtutes habeat, ſic collige, &c. Reliqua quæretit.de Carminibus.

DE

DE POTENTIA.

Quanto potens maior est, tanto miserior esse dicitur, quia assiduo timore angitur.

Seneca in Thyeste.

Anxius sceptrum tenet, & mouentes
Cunctas diuitias, metuit q3 casus
Mobiles rerum dubium q3 tempus.

Idem in Agamem.

Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti,
Dubioq3 nimis excelsa loco.
Nunquam placidam sceptra quietem,
Certúmve sui tenuêre diem,
Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatq3 animos noua tempestas.
Non sic Libycis syrtibus æquor,
Furit alternos voluere fluctus.

Idem in Herc. Oeteo.

Tu quicunq3 es, qui sceptra tenes,
Licet omne tua vulgus in aula
Centum pariter limina pulset,
Cùm tot populis stipatus eas,
In tot populis vix una fides.
Tenet auratum limen Erinnys,

Et cùm magnæ patuêre fores,
Intrant fraudes, cautiq; doli.

Ibidem.

Cessper Tyrio mollior ostro
Solet impauidos ducere somnos:
Aurea rumpunt tecta quietem,
Vigilesq; trahit purpura noctes.
O si pateant pectora ditûm,
Quantos intus sublimis agit
Fortuna metus? Brutia coro
Pulsante fretum mitior vnda est.

Lucretius lib.5.de nat.rerum.

-Nunc aurum & purpura curis
Exercens hominum vitam, belloq; fatigant.

Potentia humana breuis est.

Vergil.10.Æneid.

-Violentaq; pectora Turni
Edocet humanis quæ sit fiducia rebus.

Ouid.lib.2.Metamorph.

-Nulla potentia longa est.

Claudian.de Sepulchro spec.

Magna repentè ruunt, summa cadunt subitò.

Quanto potens maior est, tanto humilior esse debet, & ad hoc admonitio notabilis.

Senica

Seneca in Thyeste.

Vos, quibus rector maris, atque terræ
Ius dedit magnum necis, atque vitæ,
Ponite inflatos, tumidosq; vultus.
Quicquid à vobis minor extimescit,
Maior hoc vobis Dominus minatur.
Omne sub regno grauiore regnum est.
Quem diem vidit veniens superbum,
Hunc dies vidit fugiens iacentem.

Idem in Troade.

- Quoq; fortuna altiùs
Euexit, atque leuauit humanas opes,
Hoc se magis supprimere felicem decet,
Variosq; casus tremere, & metuentem deos
Nimium fauentes, magna momento obrui
Vincendo didici.

Ibidem.

Minimum decet libêre, cui multum licet.

Terentius in Adelphis.

Ah Demea hoc tu facito: vt tecũ animo cogites,
Quàm vos facillimè agitis, quàm estis maximè
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maximè vos æquo animo æqua noscere
Oportet, si vos vultis perhiberi probos.

Claud.

Claud.lib.2.in Ruffin.

Desinat elatis quisquam confidere rebus,
Instabilesq; deos ad lubrica numina discat.
Illa manus, quæ sceptra sibi gestanda parabat,
Cuius se toties submisit ad oscula supplex
Nobilitas, inhumata diu miseroq; reuulsa
Corpore feralem questum post fata poposcit,
Aspiciat, ne quis nimium sublata secundis
Colla gerat, triuijs calcandus spargitur ecce
Qui sibi Pyramidas, qui non cadentia templis
Ornatura suos extruxit culmina manes.
Et qui Sydonio velari credidit ostro,
Nudus pascit aues, iacet en qui possidet orbem
Exiguæ telluris inops, & puluere raro
Per partes tegitur, nusquam, totiesq; sepultus.
Senserunt conuexa necem, tellusq; nefandum
Emolitur onus.

Idem in Epigram. satisfactionis ad Hadria.

Iam iam supplicijs fessos, humilesq; serenus
Dispice, quid tanta dignaris morte clientem?
In breuibus nunquam sese probat Aeolas undis,
Nec capit angustus Boreæ certamina collis,
Alpes ille quatit, Rhodopæa q; culmina quassat,

Incubu

Incubuit nunquam cœlestis flamma salictis.
Nec parui frutices iram meruêre tonantis.
Ingentes quercus, annosas fulminat ornos.

Ausonius in Cleoboli sentent.

Quanto plus liceat, tanto libeat minus.

Vere potens est qui cupiditatem subiicit rationi, vt virum decet: nam è contrà facere impotentia est.

Boëtius Metro. 5. lib. 3.

Qui se volet esse potentem
Animos domet ille feroces,
Nec victa libidine colla
Fœdis submittat habenis.
Etenim licet Indica longè
Tellus tua iura tremiscat,
Et seruiat vltima Thule:
Tamen atras pellere curas,
Miserasq; fugare querelas
Non posse potentia non est.

Potentia in exaudiendis precibus optime spectatur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Conspicitur nunquam meliore potentia causa,
Quàm quoties vanas non sinit esse preces.
Hoc nitor iste tui generis desiderat: hoc est

A ſuperis orta nobilitatis opus,
Hoc tetum commune dies, quod vtrinque rogati
Supplicibus veſtris ferre ſoletis opem.

Potens ſui eſt ille, cui licet in diem dicere, vixi, id eſt, qui abſque animi perturbatione eſt, vt omnes decet.

Horat. Oda 29. lib. 3.

-Ille potens ſui
Lætusq́ deget, cui licet in diem
Dixiſſe, vixi.

Potentes aggredi nemo tutò poteſt.

Seneca in Medea.

Nemo potentes aggredi tutus poteſt.

Potentum aditum multi colunt, auri, ſeu diuitiarum cupiditate ducti: alij gloria & ambitione tracti, vt ſuprà tit. de Ambitione dictum eſt.

Seneca in Hercule furente.

Ille ſuperbos aditus regum,
Durasq́ fores expers ſomni
Colit, ac nullo fine beatas
Componit opes, gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro.

Potentum conſuetudo ſummopere vitanda eſt.

Ouid. lib. lib. 3. de Triſtib.

Vſibus edocto ſi quicquam credis amico, *Viue*

Viue tibi, & longe nomina magna fuge.
Viue tibi, quantumq; potes præluſtria vita.
Sæuum præluſtri fulmen ab arce venit.
Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes,
Non proſunt, potiùs plurimum obeſſe ſolent.
Effugit hybernas demiſſa antenna procellas,
Latáq; plus paruis vela tumoris habent.

Ibidem.

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.
Non foret Eumenides orbus, ſi filius eius
Stultus Achilleos non adamaſſet equos.
Nec natum in flamma vidiſſet, in arbore natas,
Cepiſſet genitor ſi Phaëthonta Merops.
Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper,
Propoſitiq; memor contrahe vela tui.
Viue ſine inuidia, molles q; inglorius annos
Exige, amicitias & tibi iunge pares.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Fuſcum.

Si quid mirabere pones
Inuitus, fuge magna, licet paupere tecto
Reges & regum vita præcurrere amicos.

Potentum opera ſecreta haud eſſe poſſunt.

Iuuenalis ſatyra 9.

O Corydon ſecretum diuitis vllum
Eſſe putas? ſerui vt taceant, iumenta loquentur.

Terrena poteſtas verum bonum non eſt, quia à malis habetur.

Boëtius Metro 6. lib. 2.

Hic tamen ſceptro populos regebat,
Quos videt condens radios ſub vndas
Phœbus extremo veniens ab ortu,
Quos premunt ſeptem gelidi triones,
Quos notus ſicco violentus æſtu
Torret ardentes recoquens arenas.
Celſa non tandem valuit poteſtas
Vertere praui rabiem Neronis?
Heu grauem ſortem quoties iniquus
Additur ſæuo gladius veneno.

Poteſtas omnis eſt impatiens conſortis.

Lucanus lib. 1. bel Ciuil.

O male concordes, numiq; cupidine cæci
Quid miſcere iuuat vires, orbemq; tenere
In medio? dum terra fretum, terramq; leuabat
Aër, & longi voluent Tuana labores,
Noxq; diem cœlo totidem per ſigna ſequetur.
Nulla fides regni ſocijs, omnisq; poteſtas
Impatiens conſortis erit, nec gentibus vllis,

Creditè,

Credite, nec longè fatorum exempla petantur,
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

Ibidem.

-Miserando funere Crassus
Assyrias Latio maculauit sanguine Carras.

Ibidem.

-Stimulos dedit æmula virtus.
Nec quenquam iam ferre potest Cæsarve priore,
Pompeiúsve parem.

Potestas sola vittute emitur.

Claud. in Paneg. de 3. Hono. cons.

Luget auaritiæ Stygijs innexa catenis,
Cumq́ suo demens expellitur ambitus auro.
Non dominantur opes, non corrumpentia sensus
Dona valent, emitur sola virtute potestas.

DE PRÆLATIONE.

Prælatio appetenda non est, nec reiicienda, quia à Deo.

Senica in Thyeste.

Nec abnuendum si dat imperium Deus,
Nec appetendum, frater vt regnes rogat.

Prælatione vix vnus est dignus.

Iuuenalis satyra 15.

-Quis enim bonus, & face dignus
Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Vlla aliena sibi credat mala?

Præ-

Prælatus clementissimus esse amarique ab omnibus summopere studere debet, & ad hoc exhortatio pulchra.

Claud. de 4. Hono. cons.

Sis pius in primis, nam cùm vincamur in omni
Munere, sola deos aequat clementia nobis.
Neu dubiè suspectus agas, neu falsus amicis,
Rumorúmve auidus. qui talia curat, inanes
Horrebit strepitus nulla non anxius hora.
Non sic excubiæ, nec circumstantia pila,
Quàm tutatur amor. non extorquebis amari:
Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.

Prælatus obseruare debet quæ aliis iubet, eo quòd illorum opera & exempla in vulgus manant.

Claud. lib. 1. in Stilic. lau.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum:
Vtq; ducum lituos, sic mores castra sequuntur.

Prælatus speculum est omnibus, in quo occultum vitium haud esse potest. igitur benè viuere debet, & ad hoc exhortatio vtilis.

Claud. de 4. Honorij cons.

Hoc te praterea crebro sermone monebo,
Vt te totius medio tellurís in orbe
Viuere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta palam, nec posse dari regalibus vsquam
Secretum

Secretum vitijs. nam lux altissima fati
Occultum nil esse sinit, latebrasq; per omnes
Intrat, & obstrusos implorat fama recessus.

Prælatus in se omnes virtutes habebit.

Iuuenalis satyra 8.

Expectata diu tandem prouincia cùm te
Rectorem accipiet, pone iræ frena, modumq;.
Pone & auaritiæ, miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exhausta medullis.
Respice quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quãta bonos maneãt, quàm fulmine iusto
Et Capito, & Tutor ruerint damnante senatu
Piratæ Cilicum.

Prælatorum castigatio perutilis, de eorum auri infructuosa accumulatione, quæ Deo grata non est, sed mens bona, & vita virtuosa.

Persius satyra 2.

-At vos
Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ.
Quin damus id superis dẽ magna quod dare lãce
Non possit magni Messalæ lippa propago,
Compositum ius, fasq; animi, sanctosq; recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto,
Hoc cedo vt admoneam templis, & farre litabo.

DE PRINCIPIBVS.

Principis virtus ſumma qua cœlum petitur, quæ ſit.

Seneca in Octauia.

Conſulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abſtinere, tempus atque iræ dare,
Orbi quietem, ſeculo pacem ſuo,
Hæc ſumma virtus, petitur hac cœlum via.

Vergil. lib. 6. Æneid.

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Regia (crede mihi) res eſt ſuccurrere lapſis.

Idem lib. 1. de Ponto.

Eſt piger ad pœnas princeps, ad præmia velox,
Quiq; dolet, quoties cogitur eſſe ferox.

Principis virtus non parua eſt, ſubditos ſuos noſcere.

Martialis lib. 8. Epigram.

Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos.

Principes ſubditos ſuos faſtidire haud debent.

Claud. de 4. Honorij conſ.

His tamen effectis nec faſtidire minores,
Neu pete præſcriptos homini tranſcendere fines.

Principes publica potius, quàm priuata curare debent, & non è contrà, vt fit.

Claud.

Claud.de 4. Honorij conſ.

Tu ciuem, patremq; geras, tu conſule cunctis.
Nec tibi, nec tua te moueant, ſed publica vota.

Plautus in Trinummo.

Hîc pluris pauciorũ gratiã faciunt pars hominũ,
Quàm tà, quod proſit pluribus.

Principibus viris placuiſſe, non eſt laus contemnenda.

Horat.lib.1.Epiſt. ad Sæuam.

Principibus placuiſſe viris, non vltima laus eſt.

DE PRINCIPIO.

Principium omne difficile videtur eſſe.

Ouid.lib.1.de Remed.amo.

Sed tamen eſt artis triſtiſſima ianua noſtræ,
Et labor eſt vnus tempora prima pati.
Aſpicis vt prenſos vrant iuga prima iuuencos?
Vt noua velocem cingula ladat equum?

Terentius in Heauton.

Omnia hæc dum incipias grauia ſunt, dumq; igno-
Vbi cognoueris facilia. (*res:*

Principium, dimidium totius eſſe dicitur.

Herat.lib.1.Epiſt.ad Lollium.

Dimidium facti, qui cœpit, habet, ſapere, aude,
Incipe.

Auſonius

Ausonius in Epigram.

Incipe, dimidium facti est cœpisse, superst
Dimidium, rursum hoc incipe, & efficies.

Idem in Monosyl.

Incipe quicquid agas, p toto est prima operis pars

Principium habens bonum & sequentia bona habere dicitur.

Plautus in Persa.

Si quam rem accures sobriè, aut frugaliter
Solet illa rectè sub manus succedere.
Atque Ædepol firmè vi quisq; rem accurat suã,
Sic ei procedit post principia, denique si malus,
Aut nequam'st, malè res vertunt, quas agit:
Sin aucem frugi'st, eueniunt frugaliter.
Hanc rem exorsus sum facetè & callidè.
Igitur prouenturam bene confido mihi.

Principia negata si sint, sequentium rationem reddere non est.

Lucretius lib. 1. de nat. rerum.

Cui nisi prima fides fundata valebit,
Haud erit occultis de re rebus, quo referentes
Confirmare animos quicquam ratione queamus

DE PROBITATE.

Probitas in omne æuum durat.

Ouidius de faciei medicam.

Suffi

Sufficit & longum probitas perdurat in ævum,
Perq; ſuos annos hinc bene pendet amor.

Probus homo eſt, quem non pœnitet quàm ſit probus.

Plautus in Trinummo.

Is probus eſt, quem non pœnitet, quàm probus ſit, & frugi bona.

Proborum pretium quod ſit, & cur illorum ſocietas, eligenda.

Plautus in Trinummo.

Boni ſibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam et gratiã, hoc probis pretium eſt, eò mihi magis lubet
Cum probis potiùs, quàm cũ improbis viuere vanidicis.

Probo viro placuiſſe non vltima laus eſt.

Horatius ſatyra 6. lib. 1.

Magnum hoc ego duco,
Quod placuit tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,
Non patre præclaro, ſed vita, & pectore puro.

DE PRODITIONE.

Proditor perdit vno tempore, quæ longo parta ſeruataqúe extitêre vt de Ruffino dicitur.

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

Heu heu, quàm breuibus pereunt ingentia cauſis.

Imperium

Imperium tanto quæsitum sanguine, tanto
Seruatum, quod mille ducum peperêre labores,
Quod tantis Romana manus contexuit annis
Proditor vnus iners angusto tempore vertit.

Ob proditionem Capitolii, acerrimè Tarpeia est punita.

Ouid. lib. 14. Metamorph.

-Tatiusq; patresq; Sabini
Bella gerunt, arcisq; via Tarpeia recluſa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.

Idem lib. 2. de sine tit.

Non fuit armillas tanti tetigisse Sabinas
Vt premerent sacræ virginis arma caput.

Ob proditionem Capitolii Tarpeia in inferno sepulta amarissimas pœnas sentit.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Illa autem, quæ tandetur præcordia rostro
Alitis, in quantum resonat plangentibus alis
Armiger ad pastus rediens Iouis, hostibus arcem
Virgo, immane nefas, adamato prodidit auro
Tarpeia, & pactis reserauit claustra Sabinis.

DE PROMISSIONIBVS.

Promissionibus diues quilibet esse potest.

Ouid. lib. 1. de Arte amandi.

Pollicitis

Pollicitis diues quilibet ẽſſe poteſt.

Promiſſa ſeruanda ſunt, & ad hoc exhortatio digniſſima.

Terentius in Andria.

Imò enim nunc maximè abs te oro atque poſtulo Chremes,
Vt beneficium verbis initum dudum, nunc re comprobes.

Promiſſa multa fidem eleuant.

Horatius lib. 2. Epiſt. ad Florum.

Multa fidem promiſſa leuant, vbi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere merces.

Promiſſa denegare homines non verentur.

Terentius in Andria.

In denegando modo quis pudor paululum adeſt,
Poſt vbi tempus eſt promiſſa iam perfici,
Tum coacti neceſſariò ſe aperiunt,
Et timent, & tamen res eos premit denegare.
Ibi tum eorum impudentiſſima oratio eſt:
Quis es tu? quid mihi es? cur mea tibi? (fides
Heus proximus ſum egomet mihi. Attamen vbi
Si roges, nihil illos pudet, hic vbi opus eſt non ve-
llic, vbi opus non eſt, ibi verentur. (rentur.

Promiſſa non ſeruans aura verna eſt inconſtantior.

Ouid.

Ouid. Epist.

Mobilis Æsonide, vernaq; incertior aura,
Cur tua polliciti pondere verba carent?

DE PROSPERITATE.

Prosperitas amicos cumulat atque retinet, aduersitas verò disperdit.

Ouid. lib. 1. de Trist.

Dum iuuat, & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt, nec noscitur vlli
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis:
Vix duo, tréue mihi de tot superestis amici,
Cætera fortunæ, non mea turba fuit.

Ibidem.

Donec eris felix multos numerabis amicos.
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Aspicis vt veniant ad candida tecta columbæ,
Accipiat nullas sordida turris aues,
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam,
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Vtq; comes radios per Solis euntibus vmbra est,
Cum latet hic pressus, nubibus illa fugit.

Mobile

Mobile sic sequitur fortuna lumina vulgus,
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.

Ausonius in Pittaci sentent.

Paucos amicos rebus aduersis proba.

Prosperitas nocet magis quàm aduersitas.

Vergilius lib. 10. Æneid.

Nescio mens hominum fati sortisq; futuræ
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Mens erit apta capi tunc, cùm lætissima rerum
Vt seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dum gaudent, nec sunt adstricta dolore,
Ipsa patent, blanda tum subit arte Venus.
Tunc cùm tristis erat defensa est Ilion armis,
Militibus grauidum læta recepit equum.

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Luxuriant animi rebus plerunque secundis,
Nec facile est æqua commoda mente pati.

Prosperitas elatum hominem reddit.

Seneca in Oedipo.

Res secunda non habent vnquam modum.

Idem in Troade.

O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos,

Idem

Idem in Agamem.

Prosperа animos efferunt.

Silius Italicus lib. 1. bel. Pun. sec.

Heu cæcæ mentes, tumefactaq; corda secundis.

Idem lib. 7. bel. Pun.

-Et raræ fumant felicibus aræ.

Statius lib. 12. Theba.

-Ignotæ tantum felicibus aræ.

Quod prosperitate extollendum non sit, neque aduersitate desperandum, exhortatio.

Seneca in Thyeste.

Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsis.
Miscet hæc illis, prohibetq; Clotho
Stare fortunam, rotat omne fatum.

Ausonius in Periandri sentent.

Si fortuna iuuat, caueto tolli,
Si fortuna tonat, caueto mergi.

In prosperitate positum meditari oportet, quo pacto aduersitas ferenda sit, si accidat.

Terentius in Phormione.

Quamobrem omnes cùm secundæ res sunt, tum maximè
Meditari secũ oportet, quo pacto aduersũ ærum-

nam ferant,
Pericla, damna, exilia: peregre rediens semper cogitet
Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ:
Communia hæc esse, & fieri posse, vt ne quid animo sit nouum.
Quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

Ouidius lib. 4. de Ponto.

Tu quoq; fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse putes.

Prospera quanto magis delectabiliora sunt, tanto magis angunt, si mutentur.

Horatius lib. 1. Epist. ad Fuscum.

Quem res plus nimio delectauêre secundæ,
Mutatæ quatient.

DE PROVIDENTIA.

Prouidentiam multi negant ex casibus, & malâ morte bonorum, & prosperitate malorum.

Ouid. lib. 3. eleg.

Cùm rapiant mala fata bonos, ignoscite fasso,
Sollicitor nullos esse putare deos.
Vxue tamen morituræ pius, cole sacra, colentem

Mors grauis à templis in caua busta trahet.

Vergil. Eclog. 8.

Nec curare Deum credis mortalia quenquam.

Claudianus lib. 1. in Ruffinum.

Sed cûm res hominum tanta caligine volui
Aspicerem, lætosq; diu florere nocentes,
Vexariq; pios, rursus labefacta cadebat
Religio, causæ viam non sponte sequebar
Alterius, vacuo quæ semina currere motu
Affirmat, magnumq; nouas per inane figuras
Fortuna non arte regi, quæ numina sensu
Ambiguo, vel nulla putat, vel nescia nostri.

Quod autem prouidentia sit, qua Deus inferiora omnia regit & administrat, quodque mali impuniti non manent, etsi diu floreant, illud suprà tit. de Deo, Deus gubernat, & hoc tit. de Peecato ostensum est.

Superior autem error ab ipso Claudiano statim è medio his verbis eodem libro tollitur.

Abstulit hunc tandem Ruffini pœna tumultum,
Absoluitq; deos iam non ad culmina rerum
Iniustos creuisse queror: tolluntur in altum,
Vt lapsu maiore ruant.

DE PRVDENTIA.

Prudentia hominem instruit, ne quid agat inconsultò. Clau-

Claudian.2.paneg.in laud.Stilic.

-Prudentia, ne quid
Inconsultus agas.

Prudentia sensus & consilium miseros cum re destituit.

Ouid.4.de Ponto.

Crede mihi miseros prudentia prima relinquit.
Et sensus cum re, consiliumq; fugit.

Prudentia fortitudine dignior est.

Valer.Flacc.lib.4.Argonaut.

Sed te non animus, nec solis viribus æquum
Credere, sæpe acri potior prudentia dextra.

Prudentiam habens, numen habere dicitur.

Iuuenalis satyra 10.

Nullum numen abest, si sit prudentia.

Prudentis est nolle nocere cum possit, stulti verò econtrà.

Ausonius in Biæsentent.

Quid prudentis opus? Cùm possit nolle nocere.
Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

DE PVDICITIA.

Pudicitiæ commendatio.

Propert.lib.2.eleg.ad Cynthiam.

Felix Admeti coniunx, & lecta Vlyssis,
Et quæcunque viri fœmina limen amat.

Pudicitia non est auro vendenda.

Tibul. lib. 1. eleg. 9.

Admonui quoties, auro ne pollue formam,
Sæpe solent auro multa subesse mala.

Penelope pudicitiæ coniugalis exemplum singulare.

Ouid. Epist. 1. Heroid.

Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsque moras.
Increpet vsque licet, tua sim, tua dicar oportet,
Penelope coniunx semper Vlyssis ero.

Idem lib. 3. eleg. 9.

Penelope mansit, quamuis custode careret,
Inter tam multos intemerata procos.

Propert. lib. 2. Eleg. ad amicam.

Penelope poterat bis denos salua per annos
Viuere, tam multis fœmina digna procis.
Coniugium falsa poterat differre Minerua,
Nocturno soluens texta diurna dolo.
Visura & quamuis nunquam sperauit Vlyssem,
Illum expectando facta remansit anus.

Claudia pudicitiæ suspectæ purgatrix miraculosè.

Ouid. lib. 4. Fasto.

Sappli-

Supplicis alma tuæ genitrix fœcunda deorum,
Accipe sub certa conditione preces:
Casta negor, si tu damnas, meruisse fatebor:
Morte luam pœnas iudice victa dea.
Sed si crimen abest, tu nostræ pignora vitæ
Te dabis, & castas casta sequêre manus.
Dixit, & exiguo funem conamine traxit.
Mira, sed è scena testificata loquar.
Mota dea est, sequitur q3 ducẽ, laudat q3 sequẽtẽ,
Index lætitiæ fertur ad astra sonus.
Claudia procedit læto celeberrima vultu,
Credita vix tandem teste pudica dea.

Silius Italicus lib. 17. bel. Pun.

Hic prisca ducens Clausorum ab origine nomen
Claudia non æqua populi malè credita fama,
In puppim versis palmis q3 oculis q3 profatur:
Cœlicolûm genitrix numen, quod numina nobis
Cuncta creas, cuius proles terram q3 fretum q3,
Syderaq3 & manes regnorum sorte gubernat.
Si nostrum nullo violatum est crimine corpus
Testis diua veni, & facili me absolue carina.
Tum secura capit funem, fremitus q3 leonum
Audiri visus subito, & grauiora per auras
Nulla pulsa manu sonuerunt tympana diuæ.

Fertur prona ratis, ventos impellere credas,
Contraq; aduersas ducentem præuenit undas.

Matronæ pudicæ raræ sunt.

Ouidius Epist. 16. Heroid.

At pectant aliæ, matronaq; rara pudica est,
Quis prohibet raris nomen inesse meum?

Iuuenalis satyra 6.

-Tarpeium limen adora
Pronus, & auratam Iunoni cæde iuuencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici:
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ.

Pudicitia dos maxima iuuenculæ est.

Plautus in Amphit.

Non ego illã mihi dotẽ duco esse, quæ dos dicitur,
Sed pudicitiam, & pudorẽm, et sedatũ cupidinem.

Pudicitia semel amissa, nulla arte
est reparabilis.

Ouid. Epist. 5. Heroid.

Tu quoq; clamabis, nulla reparabilis arte
Læsa pudicitia est, deperit illa semel.

DE PVDORE.

Pudor mulieres decet, magis quàm purpura.

Plautus in Poenulo.

Meretricem pudorem gerere magis decet, quàm purpuram.

Magis

Magis quidem meretricem pudorem, quàm aurum gerere condecet.

Pudor mentem viresqúe accendit.

Vergil. lib. 5. Aeneid.

Tum pudor incendit vires, & conscia virtus.

Silius Italicus lib. 1. bel. Pun.

Tum pudor accendit mentem, nec conscia fallit
Virtus pressa loco.

Pudor arctis, necessariisve in rebus absit.

Valerius Flaccus lib. 5. Argonaut.

Rebus semper pudor absit in arctis.

Pudor peccati secundum in homine bonum est, cò quod tutum hominem reddit.

Seneca in Hippolyto.

Obstare primum est velle nec labi via.
Pudor est secundus.

Propertius lib. 2. ad Cynthiam.

Nam nihil invitæ tristis custodia prodest.
Quam peccare pudet, Cynthia tuta sat est.

Pudor olim populum regebat.

Ouid. 1. Fasto.

Prog̃ metu populum sine vi pudor ipse gerebat,
Nullus erat iustis reddere iura labor.

Pudor semel cum perierit, iterum redire nescit.

Seneca in Agamem.

Perière mores, ius, decus, pietas, fides,
Et qui redire neſcit, cùm perit, pudor.

Valerius Flaccus lib. 7. Argonaut.

-Et non reuocabilis vnquam
Ceſſit ab ore pudor, propior impleuit Erinnys.

Pudorem qui amiſit periit.

Plautus in Bacchid.

Nam ego illũ periſſe duco, cui quidẽ periit pudor.

DE PVERITIA.

Pueritiæ prorietas quæ ſit.

Horatius de Arte Poëtica.

Aetatis cuiuſq; notandi ſunt tibi mores,
Mobilibusq; decor naturis dandus, & annis.
Reddere qui voces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit, & ponit temerè, & mutatur in horas.

Cornelius Gallus.

Diuerſos diuerſa iuuant, non omnibus annis
Omnia conueniunt, res prius apta nocet.
Exultat leuitate puer, grauitate ſenectus,
Inter vtrumq; manens ſtat iuuenile decus:
Hunc tacitum, triſtemq; decet, ſit clarior ille
Letitia, & linguæ garrulitate ſua.

Pueri

Pueri discordias ex leuibus causis vt gerunt, ita & mulieres.

Terentius in Hecyra.

Pueri inter se, quã pro leuibus noxis iras gerunt.
Quapropter? quia enim qui eos gubernat animũ infirmum gerunt.
Itidem illæ mulieres sunt fermè, vt pueri, leui sententia.
Fortasse vnum aliquod verbum inter eas iram hanc conciuerit.

Pueri celant nihil, igitur nulla secreta eis committenda sunt.

Seneca in Thyeste.

Tacita tam rudibus fides
Non est in annis, detegent forsan dolos.

Puero tanta debetur reuerentia, vt nihil dictu visuque fœdum limina ædium, in quibus educatur, tangere debeat.

Iuuenalis satyra 14.

Nil dictu fœdum, visuq; hæc limina tangat
Intra quæ puer est: procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reuerentia, si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos.

DE

DE PVLCHRITVDINE.

Pulchritudo bonum fragile eſt.

Vergilius Ecloga 2.

O formoſe puer nimium ne crede colori.
Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Mapheus Vegius lib. 13. Verg. addito.

At nunc Turne iaces, vbinam generoſa iuuentæ
Gloria? & excellens animus? quo ſplendidus altæ
Frontis honos? quonã illa decẽs tibi frontis imago?

Ouid. lib. 3. de Triſt. lib.

Iſta decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaq; in antiqua fronte ſenilis erit,
Iniciet q; manus formæ damnoſa ſenectus,
Quæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Horat. lib. Epodon.

Fugit iuuentus, & verecundus color.
Reliquit oſſa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus eſt odoribus.

Seneca in Octauia.

Florem decoris ſinguli carpunt dies.

Statius lib. 5. Syluarum.

Carpitur eximium fato Priſcilla decorem,
Qualiter alta comam ſyluarum gloria pinus,
Seu Iouis igne malo, ſeu iam radice ſoluta
Deficit,

Deficit, & nulli spoliata remurmurat aurae.

Pulchritudo amissa dum fuerit dolorem non mediocrem causat.

Ouidius lib. 3. de Trist. ib.

Cumq; aliquis dicet, fuit haec formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querêre tuum.

Horat. Oda 10. lib. 4.

O crudelis adhuc, & Veneris muneribus potens
Insperata tuae cùm veniet pluma superbiae.
Et, quae nunc humeris inuolitãt, deciderint comae,
Nunc & qui color est puniceae flore prior rosae
Mutatus Lugurinũ in faciem verterit hispidam,
Dices: heu (quoties te speculo videris alterum,)
Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

Ouid. lib. 15. Metamor. de Helena.

Flet quoq; vt in speculo rugas aspexit aniles
Tyndaris, & secum cur sit bis rapta requirit.

Pulchritudo appetenda non est, quia multis obfuit, de quo, & aliis de pulchritudine locis leg. tit. de Forma.

Pulchritudo mentalis durabilis est, ideo quærenda.

Ouid. lib. 2. de Arte aman.

Iam molire animũ, qui duret, & astrue formam.
Solus ad extremos permanet ille rogos.

DE

R.

DE RATIONE.

Rationis ſedes in capite.

Claudionus de 4. Honorij Conſul.

-Hanc alta capitis fundauit in arce
Mandatricem operum, proſpecturamq; laborū.

Ratio, nec decipit nec decipitur.

Manilius lib. 2. Aſtrono.

Nam neq; decipitur ratio, nec decipit vnquam.

Qui non ira, ſed ratione mouetur, ille diis proximus eſſe perhibetur.

Claudianus in Conſulat. Manlij.

-Dijs proximus ille eſt,
Quem ratio non ira mouet, qui facta rependens
Conſilio, punire poteſt mucrone cruento.

Quod ratio dictat, ſequendum eſt.

Perſius ſatyra 5.

Stat contra ratio & ſecretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Ratio ſiue cauſa nulla eſt iam bona, quin pereat, ſi non defendatur in iudicio.

Ouid. Epiſt. 19.

Cur reus infelix abſens agor? & mea cùm ſit
Optima: non vllo cauſa tuente perit.

D

DE RAPINA.

Rapina è multis facilior ac tolerabilior.

Ouid. lib. I. eleg. siue amo.

Celsior è multis, nec tam inuidiosa rapina est,
Præda venit canis de grege plena lupis.

Idem Eleg. 10.

Carpite de plenis pendentes vitibus vuas,
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.

Tibullus lib. I, Eleg. I.

At vos exiguo pecori fures q; lupiq;
Parcite, de magno præda petenda grege.

DE RECREATIONE.

Recreatio corporis quandoq; sumenda est.

Ouidius ad Pisonem.

Nec enim facundia semper
Adducta cum fronte placet, non semper in armis
Bellica turba manet, nec tota classicus horror
Nocte die q; gemit, non semper Gnosius arcus
Destinat, exempto sed laxat cornua neruo,
Et galea miles caput, & lassus ense resoluit.

Ibidem.

Ignea quinetiam superûm pater arma recondit,
Et Ganymedea repetens conuiuia mensa
Pocula sumit ea, qua gessit fulmina, dextra.

Horatius

Horatius satyr.6.lib.2.

-Quo bene circa
Dum licet in rebus iucundis viue beatus.

Persius Satyra 5.

Indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est
Quod vivis, cinis & manes, & fabula fies.

Martial.lib.7.Epigram.

Viue velut rapto, fugitiuaq; gaudia carpe,
Perdiderit nullum vita reuersa diem.

Idem lib 10 Epigram.

Gaudia tu differs, at non & stamina differt
Atropos, atq; omnis scribitur hora tibi.

Tibullus Eleg.8.lib.1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere, num tardo labitur illa pede?

Virtutis studioti se aliquando recreare solent.

Seneca in Herc.furent.

Post multa virtus opera, laxari solet.

Virtute præditi se debent aliquando recreare, sed moderatè, quia tunc ad labores agiliores atque fortiores redduntur.

Statius lib.4.Syluarum.

-Nostra fatiscit,
Luxaturq; chelys, vires instigat, alitq;

Tempestiua

Tempestiua quies, maior post otia virtus.
Talis cantata Briscide venit Achilles
Acrior, & positis erupit in Hectora plectris.

Vide de his tit. de Otio ad longum,

DE REGNO.

Regnum instabile est, vbi pudor, iurisqúe cura, fides, pietas, sanctitasqúe abest.

Seneca in Thyeste

Vbi non est pudor,
Nec cura iuris, sanctitas, pietas, fides,
Instabile regnum est.

Regna quo maiora sunt, eò ad grauiorem casum sunt pronioſa.

Iuuenalis satyra 10.

Ergo quid optandum foret ignorasse fateris
Setanum, nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, vnde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos? quid Pompeios euertit? & illum
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempè locus nulla non arte petitus,
Magnaq; numinibus vota exaudita malignis.

Seneca in Hercule Oeteo.

Simul profecto premere felices Deus

Cùm

Cum cœpit, vrget, hos habent magna exitus.

Regna violenta, id est, per tyrannidem acquisita, longa, durabiliaque non sunt.

Seneca in Hercule furente.

-Rapta, sed trepida manu
Sceptra obtinentur, omnis in ferro est salus.
Quod ciuibus tenetur inuitis, scias,
Strictus tuetur ensis, alieno in loco
Haud stabile regnum est.

Idem in Troade.

Violenta nemo imperia continuit diu.

Idem in Medea.

Iniqua nunquam regna perpetuò manent.

Regnare diu nemo potest qui timetur tantum.

Seneca in Thebaide.

Qui vult amari, languida regnet manu.
Inuisa nunquam imperia retinentur diu.

Regnum atque opium à Deo simul coniuncta sunt, adeo vt qui odium metuit, ne regnet quidem.

Seneca in Thebaide.

Regnare non vult, esse qui inuisus timet.
Simul ista mundi conditor posuit Deus,
Odium, atque regnum.

Idem in Oedipo.

-Odium

Odium qui nimium timet,
Regnare neſcit, regna cuſtodit metus.

Lucanus lib. 8. bel. ciuil, Ptolemæi rationem adducens.

Ius, & fas multos faciunt Ptolemæe nocentes.
Dat pœnas laudata fides, cùm ſuſtinet, inquit,
Quos fortuna premit, fatis accede, deiſq;,
Et cole felices, miſeros fuge: ſydera terra
Vt diſtant, & flamma mari ſic vtile recto.
Sceptrorum vis tota perit, ſi pendere iuſta
Incipit, euertit q; arces reſpectus honeſti.
Libertas ſcelerum eſt quæ regna iniuſa tuetur.

Regnare dicitur eſſe pœna.

Seneca in Thebaid.

IOCAS. Pœnas quidem ſoluet graues,
Regnabit. Eſt hæc pœna.

Regnum fraudes regnanti docet, atque ſceleris viam.

Seneca in Thyeſte.

Vt nemo doceat fraudes, & ſceleris viam,
Regnum docebit.

Regnum vna non capit duos

Lucanus lib. 1. bel. Ciuil.

Nulla fides regni ſocijs, omniſq; poteſtas
Impatiens conſortis erit.

Seneca in Thyeſte.

Non capit regnum duos.

Idem in Agamemnone.

Quas non arces ſcelus alternum
Dedit in præceps? impia quas non
Arma fatigant?

Statius lib. 1. Thebaid.

Protinus attoniti fratrum ſub pectore motus,
Gentileſq; animos ſubijt furor, ægraq; lætis
Inuidia, atque parens odij metus: inde regendi
Sæuus amor, ruptæq; vices, iurisq; ſecundi
Ambitus impatiens, & ſummo dulcius vnum
Stare loco, ſocijsq; comes diſcordia regnis.
Sic vbi delectos per torua armenta iuuencos
Agricola impoſito ſociare affectat aratro,
Illi indignantes, queis nondum vomere multo
Ardua nodoſus ceruix deſcendit in armos,
In diuerſa trahunt, atque æquis vincula laxant
Viribus, & vario confundunt limite ſulcos:
Haud ſecus indomitos præceps diſcordia fratres
Aſperat, alterni placuit ſub legibus anni
Exilio mutare ducem, ſi iure maligno
Fortunam tranſire iubent, vt ſceptra tenente
Fœdere præcipiti ſemper nouus angeret hæres.

Hæc

Hæc inter fratres pietas erat, hæc mora pugnæ
Sola, nec in regem perduratura secundum.
Et nondum crasso laquearia fulta metallo
Montibus, aut latè Graijs effulta nitebant
Atria, congestos satis explicitura clientes.
Non impacatis regum aduigilantia somnis
Pila, nec alterna ferri statione gementes
Excubiæ, nec cura mero committere gemmas
Atque aurum violare cibis, sed nuda potestis
Armauit fratres, pugna est de paupere regno.

Regale bonum instabile est.

Seneca in Troade.

Quicunque regno fidit, & magna potens
Dominatur aula, nec leues metuit deos,
Animumq; rebus credulum lætis dedit,
Me videat, & te Troia non vnquam tulit
Documenta fors maiora, quàm fragili loco
Starent superbi, culmen euersum cecidit
Pollentis Asiæ, cœlitum egregius labor.

Manilius lib. 1. Astronomic.

Quot post excidium Troiæ sunt erutа regna?
Quot capti populi? quóties fortuna per orbem
Seruitium imperiumq; tulit, varieq; reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refouit.

Imperium? fatis Asia iam Graecia pressa est.
Secula dinumerare piget, quotiesq; recurrens
Lustraret mundum vario soligneus orbe,
Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terra vertentibus annis
Exutas variam faciem per secula gentes.

Regum pericula immensa sunt.

Seneca in Oedipo.

Quisquam ne regno gaudet? ô fallax bonum,
Quantum malorum, quàm fronte blanda tegis?
Vt alta ventos semper excipiunt iuga,
Rupemq; saxis vasta dirimentem freta,
Quamuis quieti verberant fluctus mari:
Imperia sic excelsa fortuna subiacent.

Regnum perdere atq; in seruitutē cadere, graue est.

Seneca in Thebaid.

In seruitutem cadere de regno, graue est.

Regna cum scelere sunt omnibus exilijs grauiora.

Seneca in Thyeste.

Regna cum scelere, omnibus
Sunt exilijs grauiora.

Regnās à sanguine humano vt se abstineat (seruato tamen æquitatis iure) exhortatio notabilis.

Seneca

Seneca in Hercule furente.

Sanguine humano abstine
Quicunq; regnas, scelera taxantur modo
Maiore nostra.

Regium est lapsis ac miseris succurrere.

Ouid. 2. de Ponto.

Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis
Conuenit & tanto, quantus es ipse, viro.

Seneca in Medea.

Hoc reges habent
Magnificum & ingens, nulla quod rapiet dies,
Prodesse miseris, supplices fido lare
Protegere.

Regiæ iussioni parere necesse esse, siue æqua, siue iniqua sit, tyrannicè & iniquè dictum est. Nam regem non nisi iusta & honesta imperare decet.

Seneca in Octauia.

NERO. Iussisq; nostris pareant.
SENECA. Iusta impera.

Idem in Medea.

Aequum atque iniquum regis imperium feras.
MED. Iniqua nunquam regna perpetuò manẽt.

Quod si rex honesta à suis subditis exigat, habebit omnes obsequentissimos.

Seneca in Thyeſte.

Rex velut honeſta, nemo non eadem volet.

Rex eſt qui iuſtè agit, & cuius animus culpa vacat.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mæcenatem.

At pueri ludentes, rex eris aiunt.
Si rectè facies: hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.
Roſcia dic ſodes melior lex, an puerorum
Nænia? Quæ regnum rectè facientibus offert,
Et maribus Curijs, & decantata Camillis?

Auſonius in Monoſyl.

Qui rectè faciet, non qui dominatur erit rex.

Sui rex eſſe qui poteſt, omnia iura in ſe retinet.

Claud. de 4. Honorij conſ.

Tunc omnia iura tenebis
Cùm poteris rex eſſe tui.

Rex animum ſuum qui poteſt domare, maior eſt, quàm ſi totum poſſideret orbem.

Horat. Oda 2. lib. 2.

Latius regnes auidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus iungas, & vterq; Pœnus
Seruiat vni.

Regem

Regem opes non faciunt, sed animi tantum tranquillitas, & ille rex nihil metuit.

Seneca in Thyeste.

Quis nos exagitat furor
Alternis dare sanguinem,
Et sceptrum scelere aggredi?
Nescitis cupidi arcium,
Regnum quo iaceat loco.
Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyriæ dolor,
Non frontis nota regiæ
Non auro nitidæ, trabes.
Rex est, qui posuit metus,
Et diri mala pectoris,
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam stabilis favor
Vulgi præcipitis movet:
Qui tuto positus loco
Infrà se videt omnia,
Occurrit q3 suo libens
Fato, nec queritur mori.
Mens regnum bona possidet.
Rex est, qui metuit nihil,
Hoc regnum quisque sibi dat.

Regis proprium est, aduersa æquanimiter tolerare.

Seneca in Oedipo.

Quid iuuat coniunx mala
Grauare questu? Regium hoc ipsum reor
Aduersa capere, quóque dubius magis
Status & cadentis imperij moles labat,
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile terga fortunæ dare.

Regis est inuidiam pari posse.

Seneca in Hercule furente.

Ars prima regni est, posse inuidiam pati.

Regis magnanimi est, alteri regi vitam donare.

Seneca in Troade.

Est regis alti, spiritum dare regi.

Rex amari qui cupit, remissa regnet manu.

Seneca in Thebaid.

Qui vult amari, languida regnet manu.

Regem amari magis decet quàm timeri

Seneca in Octauia.

NERO. Decet timeri Cæsarem.
SENECA. At plus diligi.

Regnare cupienti via certissima est, modica vt laudet.

Seneca

Seneca in Oedipo.

Certissima est regnare cupienti via,
Laudare modica.

Ad regis exemplum subditi viuunt: ideo illi speculum virtutum, morum ac patientia esse debent.

Claud. de 4. Honorij consul.

Componitur orbis
Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

Ouid. Epist. consol. ad Liuiam de mor. fil.

Imposuit te alto fortuna, locumq; teneri
Iussit honoratum, Liuia perfer onus.
Ad te oculos aureq; trahis, tua fata notamus,
Nec vox missa potest principis ore tegi:
Alta mane, supraq; tuos exurge dolores,
Infragilemq; animum quò potes, vsque tene.
An melius per te virtutem exempla petemus,
Quàm si Romanæ principis edis opus?

Regem decet patriam liberis suis præferre.

Seneca in Troade.

Præferre patriam liberis, regem decet.

Regem fides magis tuetur quàm ferrum.

Seneca in Octauia.

NERO. Ferrum tuetur principem:
SENECA. Melius fides.

Regem inuisum magis opprimit vulgus, quàm iacentem, id est, humilem calcat.

Seneca in Octauia.

NERO. Calcat iacentem vulgus.
SENECA. Inuisum opprimit.

Regem impium interimere sacrificium Deo gratissimum esse dicitur.

Seneca in Hercu. furen.

Victima haud vlla amplior
Potest, magisq; optima mactari Ioui,
Quàm rex iniquus.

Rex vt regi, sic teges omnes Deo subiiciuntur.

Horatius lib. 3. Oda 1.

Regum timendorum in propios reges,
Reges in ipsos imperium est Iouis
Clari, giganteo triumpho
Cuncta supercilio mouentis.

Seneca in Thyeste.

Omne sub regno grauiore regnum est.

Statius lib. 3. Syluarum.

-Quid enim terrisq; poloq;
Parendi sine lege manet? vice cuncta geruntur,
Alternisq;

Alternisq; premunt proprijs sub regibus omnis
Terra, premit felix regum diadmata Roma:
Hanc ducibus frænare datum, mox crescit in illos
Imperium superis.

Reliqua quære in tit. de Deo, Deo subiiciuntur, &c. & tit. de Potentia.

Vi extortus à rege metus, grauis est,

Seneca in Octauia.

NERO. Metuant necesse est.

SENECA. Quicquid exprimitur, graue est.

Reges omnia quæ libet audent, adeo vt nullum hodie scelus reliquũ sit, quod in regno non deprehendatur.

Silius Italic. lib. 16. bel. pun.

-Quid iam non regibus ausum?
Aut quod iam regni restat scelus?

Seneca in Octauia.

NERO. Fortuna nostra cuncta permittit mihi.

Ibidem.

NERO. Inertis est, nescire quod liceat sibi.

Regibus seruire qui vult, iusta atque honesta omnia deponat necesse est. Nam aula regum fraudis est plena.

Seneca in Hippolyto.

Nerum iusta, qui reges timet,

Deponat,

Deponat, omnè pellat ex animo decus:
Malus eſt miniſter regij imperij pudor.

Ibidem.

Fraus ſublimi regnat in aula.

Lucanus lib. 8. bel. Ciuil.

Exeat aula
Qui volet eſſe pius: virtus & ſumma poteſtas
Non coëunt: ſemper metuent, quæ ſæua pudebunt.

Seneca in Agamemnone.

Ira, pudorq́;,
Et coniugij ſancta fides
Fugiunt aulas.

Reges multi colunt, vt regio vallati fauore, alios opprimere liceat.

Seneca in Hercule Oeteo.

Colit hic reges, calcet vt omnes
Perdatq́; alios, nullumq́; leuet.
Tantum vt noceat cupit eſſe potens.

Reliqua pete ex tit. de potentia, potentum aditus, &c. & ex tit. de Ambitione.

Reges dubia pro certis timere ſolent.

Seneca in Oedipo.

Dubia, pro certis ſolent timere reges,
CRE. Qui panit vanos metus, veros fatetur.

Regum manus longæ eſſe dicuntur.

Guid.

Ouid, Fpist. 16 Heroid.

An nescis longas regibus esse manus?

Regum ira grauis esse dicitur

Seneca in Medea.

Grauis ira regum est semper.

DE RELIGIONE.

Religione neglecta multa atque innumera, mala Italiæ Deus immisit.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Dij multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.

Festivis diebus homines diuinis tantum vacare debent, & ad hoc exhortatio lepidissima,

Ouid. lib. 1. Fastor.

Prospera lux oritur, linguis animisq; fauete:
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaq; protinùs absint
Iurgia, differ opus liuida turba tuum.

Tibullus lib. 2. Eleg. 1.

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
Et graue suspenso vomere cesset opus.
Soluite vincla iugis, nunc ad præsepia debent
Plena coronato stare boues capite.
Omnia sint operata Deo, non audeat vlla

Lanificam

Lanificam penſis impoſuiſſe manum.

Hilaritas Deo grata eſt, præcipuè in feſtis.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Dij quoque vt à cunctis hilari pietate colantur,
Triſtitiam poni per ſua feſta iubent.

Seneca in Octauia.

Parcite lacrymis vrbis feſto,
Lætoq; die.

Diuinis in rebus id ſumptus, quod
inſumitur in lucro eſt.

Plautus in Milite.

Quod in diuinis rebus ſumas ſumptus, ſapienti lucro eſt.

Mens bona Deo offerenda eſt, non aurum.

Perſius Satyra 2.

- At vos
Dicite Pontifices in ſacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ
Quin damus id ſuperis, de magna quod dare lance
Non poſſit magni Meſſalæ lippa propago
Compoſitum ius, fasq; animi, ſanctoſq; receſſus
Mentis, & incoctum generoſo pectus honeſto,
Hoc cedo vt admoueam templis, & farre litabo.

Tibullus Eleg. 1. lib. 2.

Caſta placent ſuperis, pura cum mente venite,

Et

Et manibus puris ſumite fontis aquam.

Sacra peccatores contingere religio eſt, igitur ab illis abſtinebunt.

Vergil. lib. 2. Æneid.

Tu genitor cape ſacra manu, patrioſq; penates.
Me bello ex tanto digreſſum, & cæde recenti
Attrectare nefas, donec me flumine viuo
Abluero. Ouid. 2. Faſtor.

Innocui veniant, procul hinc, procul impius eſto
Frater, & in partus mater acerba ſuos.
Cui pater eſt viuax, qui matris digerit annos,
Quæ premit immiſam ſocrus iniqua nurum:
Tantalidæ fratres abſint, & Iaſenis vxor,
Et quæ ruricolis ſemina toſta dedit,
Et ſoror, & Progne, Tereusq; duabus iniquus,
Et quicunque ſuas per ſcelus auget opes.

Idem Epiſt. 7. Heroid.

Pone deos, & qui tangendo ſacra prophanas
Non bene cœleſtes impia dextra colit.

Silius Italicus lib. 17. bel. Pun.

Tum puppe è media magno clamore ſacerdos:
Parcite pollutis contingere vincula palmis,
Et procul hinc moneo, procul hinc quæcunq; pro-
phanæ

Ferte

Ferte gradus, nec vos casto miscete labori
Dum satis est mouisse deæ: quod si qua pudica
Mente valet, si qua illa sibi corporis adstat
Conscia, vel sola subeat pia munera dextra.

DE REIS.

Reus absens peragi non debet, quo se purgare possit.

Ouid. Epist. Io, Heroid.

Cur reus infelix absens agar? & mea cùm sit
Optima? non vlla causa tuente perit?

Reos defendere ob lucrum turpe est.

Ouidius lib. 1. Eleg. siue amo.

Turpe reos empta miseros defendere lingua.
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Reus vanos metus timens, accusationem veram esse ostendit.

Seneca in Oedipo.

Qui pauet vanos metus, veros fatetur.

DE REPREHENSIONE.

Reprehensio mitis potius esse debet quàm seuera.

Plautus in Bacchidib.

Eia Lyde leniter qui sæuiunt, sapiunt magis.
Minus mirandum est illic ætas si quid illorũ facit.
Quã si nõ facit: feci ego isthæc itidẽ in adolescẽtia.

Reprehensor aliorum absque vitio esse debet.

Plautus in Truculento.

-Rationem

-Rationem dicam, quia qui
Alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet.

Reprehensor siue castigator morum, opere adimplere debet, quod ore docet, & tunc populus eius præceptis facillimè obsecundabit, quod si non fecerit illud, tunc à populo subsannabitur & exibilabitur.

Ouidius 6. Fastor.

Sic agitur censura, & sic exemplo parantur.
Cum iudex alios, quod monet, ipse facit.

Claud. de 4. Honorij cons.

In commune iubes si quid, censesq; tenendum,
Primus iussa subi, tunc obseruantior æqui
Fit populus: nec ferre vetat, cùm viderit ipsum
Autorem parere sibi.

Et infrà.

-Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quàm vita regentis.

Horat. lib. 2. Satyra 1.

-Si quis
Opprobrijs dignum latrauerit integer ipse
Soluetur risu tabulæ, tu missus abibis.

Iuuenalis Satyra 2.

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?

Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo
Si fur displiceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuset mœchos, Catilina Cethegum?
In tabulam Syllæ si dicant discipuli tres?

Reprehendens aliquem verè, ille non debet desistere.

Ausonius in Thaletis sent.

Cùm verè obiurges, sic inimicè vivas.

Reprehendens obstinatum, verba facere mortuo dicitur.

Terent. in Phormione.

Verba fiunt mortuo.

Plautus.

Nihilo pluris refert, quàm si ad sepulcrũ mortuo dicat iocum.

DE REPVBLICA.

Respublica siue ciuitas illa bene munita est, si à decem vitiis immunis sit, alioqui centuplex murus ad res seruandas exiguus erit & nihil.

Plautus in persa.

Quid id, quod vidisti, vt munitũ muro tibi visu'st oppidum?
PERS. Si incolæ benè morati pulchrè munitum arbitror.
Perfidia, & peculatus ex vrbe, & auaritia si exulant.

Quarta

Quarta, inuidia: quĩta, ambitio: ſexta obtrectatio: Septimum, periuriũ. TOX. Euge. PERS. Octauna indiligentia: (ſcelus.
Nona, iniuria: decuma, quod peſſimum adgreſſu, Hæc niſi inde aberũt, centuplex murus rebus ſeruandis parũ ſt.

Ciuium facinora quæ ſint, quos ſcurras vocant.

Plautus in Trinummo.

Nihil eſt profectò ſtultius,
Neque ſtolidius, neque mendaciloquius, neque arguiũm magis,
Neque confidentiloquius, neque periurius, quàm vrbani aſſidui
Cives quos ſcurras vocant.
Qui omnia ſe ſimulãt ſcire, nec quicquam ſciunt,
Quod quique in animo habent, aut habituri ſunt
Sciũt id qđ in aurẽ rex reginæ dixerit, ſciũt quod Iuno fabulata ſit cum Ioue: quæ neq; futura neq; facta ſunt,
Tamen illi ſciunt, falsóne an vero laudent, culpent quem velint,
Non flocci faciunt, dum illud quod lubeat ſciunt.

Ciuitates præclaras adeò deſtructas eſſe plærasq; vt nihil ex illis præter nudum nomen remanſerit.

Ouid. lib. 13. Metamorph.

-Sic magna fuit ſcenſuq; virisq;,
Perq; decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantũ modo Troia ruinas,
Et pro diuitijs tumulos oſtendit auorum.
Clara fuit Sparte, magnæ viguêre Mycenæ,
Nec non et Cecropis, necnon Amphionis arces.
Vile ſolum Sparte eſt, altæ cecidêre Mycenæ.
Oedipodioniæ quid ſunt, niſi nomina, Thebæ?
Quid pandioniæ reſtant, niſi nomen, Athenæ?

DE REQVIE.

Requie carens durabile non eſt. Igitur ab opere ſubinde ceſſandum eſt.

Ouid. Epiſt. 3. Heroid.

Quod caret alterna requie, durabile non eſt.
Hæc reparat vires, feſſaq; membra nouat.

Seneca in Herc. furen.

Detur aliquando otium,
Quiesq; feſſis.

Requies vires reparat, ac feſſa membra renouat.

Ouid. Epiſt. 3. Heroid.

Arcus & arma tuæ tibi ſunt imitanda Dianæ,
Si nunquam ceſſes tendere, mollis erit.

Plura ſi deſideras tit. de Otio, & tit de Recreatione conſulas.

DE RESVRRECTIONE.

Epicurei

Epicurei & Stoici resurrectionem negant. Nam corruptum semel idem numero resumi non potest naturaliter, sed supernaturaliter indubiè Deus potest, quòd illos latuit.

Horat. Oda. 7. lib. 4.

Damna tamen celeres reparant cœlestia Luna.
Nos vbi decidimus
Quò pius Æneas, quò Tullus dives, & Ancus
Puluis, & vmbra sumus.

Et post pauca.

Cùm semel occideris, & de te splendida Minos
Fecerit arbitria,
Non te Torquate genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum.
Non lethæa valet Theseus abrumpere charo
Vincula Pirithoo.

Lucanus lib. 6. bel. ciuil.

-Nequeunt animam sibi reddere fata
Consumpto iam iura semel.

Seneca in Hippolyto.

-Non vnquam amplius
Conuexa tetigit supra, qui mersus semel,

Adijt ſilentem nocte perpetua domum.

Reliqua pete è tit. de inferno. Inferni regreſsus non eſt.

Quod autem corruptum ſemel, idem denuò permiſſione Dei reſumi poſſit, Ouid. lib. 3. de Ponto clarè docet his verbis, vbi Cæſari deificato hanc poteſtatem attribuit.

Adde quòd extinctos vel aqua, vel morte, vel igne
Nulla poteſt iterum reſtituiſſe dies.
Reſtituit multos, aut pœnæ parte leuauit
Cæſar, & in multis me præcor eſſe velit.

Reſurrectio mortuorum datur ſecundum Platonicos, ſi intellexerint ſupernaturaliter: ſi verò naturaliter vt videtur, falſa eſt, vt ſuprà dictum eſt.

Vergil. Ecloga 4.

Pauca tamen ſuberunt priſcæ veſtigia fraudis,
Quæ tentare Tethyn ratibus, quæ cingere muris
Oppida, quæ iubeant telluri infindere ſulcos.
Alter erit dũ Typhis, & altera quæ vehat Argo
Delectos heroas: erunt etiam altera bella,
Atq; iterũ ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Valerius Flacc. lib. 3. Argon.

-Patet ollis ianua Lethi,
Atque iterum remeare licet, comes vna ſororum
Additur, & pariter terras, & æquora luſtrant.

Lethe

Lethe fluuius apud inferos esse dicitur, cuius latices animæ gustantes quæq; obliuioni tradunt, & sic ad propria reuerti volunt corpora secũdum Platonicam sententiam. Ex qua hoc verum elicitur, quòd resurrectio mortuorum datur.

Virgilius lib. 6. Æneid.

-Et pauci læta arua tenemus,
Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumq; reliquit
Æthereum sensum atque aurai simplicis ignem.
Has omnes vbi mille rotam voluere per annos
Lethæum ad fluuiũ Deus euocat agmine magno,
Scilicet immemores supera vt conuexa reuisant
Rursus, & incipient in corpora velle reuerti.

Seneca in Herc. furent.

-Intus immenso sinu
Placido quieta labitur Lethe vado,
Demitq; curas.

Claudianus lib. 2. in Ruff.

Quos vbi per varios annos per mille figuras
Egit Lethæo purgatos flumine, tandem
Rursus ad humanæ reuocat primordia formæ.

DE RVINA.

Ruina ferò veniens, solet esse maior.

Propert. lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Si qua venit ſerò, magna ruina venit.

RUINÆ maximæ comparatio, quæ moraliter ſignat ſublimiora non appetenda eſſe, ruinæ metu.

Vergil. lib. 4. Æneid.

Ac veluti annoſam valido cum robore quercum
Alpini boreæ, nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant, it ſtridor & altè
Conſternunt terram concuſſo ſtipite frondes,
Ipſa hæret ſcopulis, & quantum vertice ad auras
Æthereas, tantum radice in tartara tendit.

Claud in Ruffi. lib. 1.

-Tolluntur in altum,
Vt lapſu maiore ruant.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,
Et ſubitò caſu, quæ valuêre ruunt

Seneca in Octauia.

Altè extuliſti, grauius vt ruerem.

DE RVRE.

RURIS laus ſumma.

Olympius Nemeſianus ecl. 2.

Forſitan indignum ducis, quòd ruſticus Alcon
Te cupiam, qui mane boues in paſcua ducam.
Dij pecorum pauere greges, formoſus Apollo,

Pan

Pan doctus, Fauni vates, & pulcher Adonis.

Guid. lib. 2. de Ponto.

Tempus in agrorum cultu consumere dulce est.
Rustica vita tranquillior est ciuili.

Horatius lib. Epodon.

Beatus ille, qui procul negotijs,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fœnore.
Neq; excitatur classico miles truci,
Nec horret iratum mare,
Forumq; vitat, & superba ciuium
Potentiorum limina. Seneca in Hippol.
Non alia magis est libera, & vitio carens.
Rituq; melior vita, quæ priscos colat,
Quàm quæ relictis mœnibus syluas amat.
Non illam amaræ mentis inflammat furor,
Qui se dicauit montium insontem iugis,
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non pestilens inuidia: non fragilis fauor,
Non ille regno seruit, ac regno inuidet,
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes,
Spei metusq; liber, haud illum niger,
Edaxq; liuor dente degeneri petit,

Nec scelera populos, atq; inter vrbes sita
Nouit, nec omnes conscius strepidus pauet.

Rusticæ ac ciuilis vitæ collatio.

Claud. lib. 1. in Ruffinum.

Hæc mihi paupertas augustior, hæc mihi tecta
Culminibus maiora tuis: tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos, mihi donat inemptas
Terra dapes, rapiunt Tyrios tibi vellera succos,
Et picturatæ saturantur murice vestes,
Hic radiant flores, & prati viua voluptas,
Ingenio variata suo, fulgentibus illic.
Surgunt structa thoris, hic mollis panditur herba
Sollicitum curis non abrupturae soporem,
Turba salutantum latas tibi perstrepit ades,
Hic auium cantus, labentis murmura riui.

§.

DE SACERDOTIO.

Sacerdotes, seu sacris mancipati summopere honorandi sunt.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Vaticinor, moneoq; locum date sacra ferenti:
Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.
Talia cœlestes fieri præconia gaudent,
Vt sua quid valeant numina teste probent.

Sacerdotum

Sacerdotum violatores grauiter puniuntur.

Plautus in Rudente.

Quis homo est tanta confidentia,
Qui sacerdotem audeat violare?
At magno cum malo suo fecit hercle.

Sacerdotes concubinarios & quouis scelere etiam fœdatos sacra tangere non licet

Tibullus Eleg. 1. lib. 2.

Vos quoq; abesse procul iubeo, discedite ab aris,
Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus.
Casta placent superis, pura cum mente venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

Statius lib. 3. Syluar.

Procul hinc, procul ite nocentes,
Si cui corde nefas tacitum, fessiq; senectus
Longa patris, si quis pulsatæ conscius vnquam
Matris, & inferna rigidum timet Aeacon vrna,
Insontes castosq; voco.

DE SACRIFICIO.

Fides Deo magis placet, quam sacrificium.

Ouid. Epist. 19. Heroid.

Non bene mactato cœlestia numina gaudent,
Sed quæ præstanda est, & sine teste fide.

Sacrificiũ Deo esse summã hominis sanctimoniã suprà ostendimus tit. de Prælatione prælatorum castigatio.

Sacrificia

Sacrificia impiorum Deo abominabilia ſunt.

Perſius Satyra 2.

O curnæ in terris animæ, & cœleſtium inanes,
Quid iuuat hoc templis noſtros immittere mores.
Et bona dijs ex hac ſcelerata ducere pulpa?

Plautus in Rudente.

Atq; hoc in auium ſceleſti inducunt ſuum,
Iouem ſe placare poſſe omnibus hoſtijs.
Et operam, & ſumptum perdunt: atq; id ideo
Fit, quia nihil ei acceptum eſt à periurijs.

Sacrificia immaculata, etiam ſi exigua ſint, Deo ſummè placent.

Ouid. lib. 2. de Triſtib.

Sed tamen vt fuſo taurorum ſanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.

Horat. Oda 23. lib. 3.

-Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium,
Paruos coronantem marino
Rore Deos, fragiliq; myrto,
Immunis aram ſi tetigit manus.
Non ſumptuoſa blandior hoſtia
Mollibit aduerſos penates
Farre pio, & ſaliente mica.

Silius

Silius Italicus lib. 4.

-Iusta ite precari
Thure pio, cœlumq; feros auertite ritus
Mite & cognatum est homini deus.

Statius lib. 1. Siluar.

-Qua nunc nunc tibi pauper acerra
Digna litem? nec si vacuet Meuania valles,
Aut præstent niueos clitumna noualia tauros,
Sufficiant, sed sæpe Deis hos inter honores
Cespes, & exiguo placuerunt farra salino.

Sacrificantes Deus exaudit, sæpissimè pœnam subtrahendo: si negligitur, acerrimè punit.

Ouid. lib. 5. Fasto.

Nos quoq; tangit honos: festis gaudemus, & aris,
Turbaq; cœlestes ambitiosa sumus.
Sæpe Deos aliquis peccando fecit iniquos,
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpe Iouem vidi cùm iam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.
At si negligimur, magnis iniura pœnis
Soluitur, & iustum præterit ira modum.
Respice Testiadem, flammis absentibus arsit,
Causa est, quod Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantalidem, eadem tela tenebat,

Virgo.

Virgo est, & spretos bis tamen vlta focos.
Hippolyte infelix velles coluisse Dionem
Cùm consternatis diripereris equis

Sacrificanda exhortatio dignissima.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

Dij vota precesq;
Ferte modo, & tepidos aris libate cruores:
Neu date terga malis.
Sed enim ante omnes altaria fument.

DE SANITATE.

Sanitatis pars est, sanari velle.

Seneca in Hippolyto.

Precor furorem siste, teq; ipse adiuua.
Pars sanitatis, velle sanari fuit.

Sani facillimè ægrotis tecta consilia præbent.

Ouid. Epist. cons. ad Liuiam de mor. filij.

Heu mihi quã facile est, quãuis hoc cõtigit, omnes
Alterius lectu fortia verba loqui.

Terentius in Heauton.

Nónne flagitium est, te alijs consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?

Idem in Andria.

Facilè omnes cùm valemus recta consilia ægrotis
Tu si hîc sis, aliter sentias. (damus

Sanitate nihil melius neq; commodius in hac vita.

Horat.

Horat.lib.Epiſt.

Si ventri bene, ſi lateri eſt, pedibuſq; tuis, nil
Diuitiæ poterunt regale, addere maius.

DE SAPIENTIA.

Sapientia, Deo proxima eſſe dicitur.

Horat. Oda. 12. lib. 1.

Proximos illi tamen occupauit
Pallas honores.

Sapientia, & virtus, duæ pennæ ſunt, per quas ad Dei cognitionem peruenitur.

Boëtius Metro 1. lib. 4.

Sunt etenim pennæ volucris mihi,
Quæ celſa conſcendant poli
Quas ſibi cum velox mens induit
Terras peroſa deſpicit.

Sapientiæ initium ſtultitia caruiſſe.

Horat. lib. Epiſt. 1. ad Mæcenat.

Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.

Sapientia fortunæ victrix eſt, id eſt, ſapiens fortunæ haud ſubiicitur, quia fortuita quæque ſua ſubiicit ſapientia.

Iuuenalis Satyra 13.

Magna quidem ſacris, quæ dat præcepta libellis,
Victrix fortuna ſapientia.

Sapientia

Sapientia rectum docet, paulatimque vitia atque errores ab homine exuit.

Iuuenalis satyra 13.

Paulatim vitia atq; errores exuit omnes
Prima docens rectum sapientia plurima felix.

Sapientiæ adiutorium necessarium est, sine quo nihil bene fit atque dicitur.

Horat. de Arte poëtica.

Tu nihil inuita dices, facies q; Minerua.

Sapientiæ commendatio illustris.

Lucretius de Natura re. 1.

Sed nihil dulcius est bene quàm munita tenere
Edita doctrina sapientum, templa serena
Despicere, vnde queas alios passim q; videre
Errare, atq; viam palantis quærere vitæ,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Noctes atque dies niti præstante labore,
Ad summas emergere opes, rerum q; potiri.

Sapientiæ condimentum ætas est.

Plautus in Trinummo.

Sapientiæ ætas condimentum'st, sapiens ætati cibus est.

Sapientia non ætate, sed ingenio adipiscitur.

Plautus in Trinummo.

Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia.

Sapientiæ

Sapientiæ inuentor Deus censendus est magis, quàm homo, ideo & cæterarum rerum inuentoribus præponendus est.

Lucretius lib. 5.

Quis potis est dignum pollenti pectore carmen
Condere pro rerum, maiestatisq; repertis?
Quisve valet verbis tantum, qui fingere laudes
Pro meritis eius possit, qui talia nobis
Pectore parta suo, quasitaq; præmia liquit?
Nemo, vt opinor, erit mortalis corpore cretus,
Nam (si vt ipsa petit maiestas cognita rerum
Dicẽdum'st) Deus ille fuit, Deus inclyte Memmi,
Qui princeps vitæ rationem inuenit eam, quæ
Nunc appellatur sapientia, quiq; per artem
Fluctibus è tantis vitam, tantisq; tenebris
In tam tranquillo, & tam clara luce locauit.
Namq; Ceres fertur fruges, Liberq; liquoris
Vitigeni laticem mortalibus instituisse.
Cùm tamen his posset sine rebus vita manere,
Vt fama est aliquas etiam nunc viuere gentes:
At bene non poterat sine puro pectore viui.
Quo magis hic meritò nobis Deus esse videtur,
Ex quo nunc etiam per magnas dedita gentes
Dulcia per mulcent animos solatia vitæ.

Herculis anteſtare autem ſi facta putabis,
Longius à vera multò ratione ferêre.

Sapiens Deo minor eſſe, & in ſe omnia bona habere dicitur.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Mæce.

Ad ſummum ſapiens vno minor eſt Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denig regum.

Nullus ſapiens bono fragili fidit.

Seneca in Hippolyto.

-Quis ſapiens bono
Confidit fragili? dum licet vtere.

Sapientis eſt animum flectere vbi opus eſt.

Terentius in Phormione.

Quàm ſcitum eſt eiuſmodi parare in animo cupiditates,
Quas cùm aduerſæ res ſient paulò mederi poſſit

Idem in Hecyra.

Iſthuc eſt ſapere, qui vbicunque opus ſit animum poſſis flectere.

Sapientis eſt bonis bonum eſſe, malis verò è contrà.

Plautus in Bacchid.

Nullus frugi eſſe poteſt homo, niſi qui & bene & male facere tenet.
Frugi conuenit eſſe hominem pectus cui ſapit.

Bonu

Bonus ſit bonis, malus ſit malis: vtcunq; res ſit, ita animum habeat.

Sapientis eſt non tantùm præſentia ſcire, ſed & futura.

Terentius in Adelph.

O Demea iſthuc eſt ſapere, non quod ante pedes modò eſt
Videre, ſed etiam illa, quæ futura ſunt
Proſpicere.

Sapienti nuntiaſſe ſatis eſt.

Terentius in Phormione.

Ah dictum ſapienti ſat eſt.

Sapientem omnia conſilio prius experiri decet, quàm armis.

Terentius in Eunucho.

Omnia prius experiri conſilio, quàm armis ſapientem decet.

Sapientes, ſiue ſuperiorum rerum notitiam habentes, rari eſſe dicuntur.

Manilius lib. 2. Aſtron.

Hæc ego diuino cupiam cùm ad ſydera flatu
Ferre, nec in turbam, nec turbæ carmina cõdam.
Sed cœlo noſcenda canam mirantibus aſtris,
Et gaudente ſui mundo, per carmina vatis,
Vel quibus illa ſacros non inuidere meatus,

Notitiamq; ſui, minima eſt quæ turba per orbem.

DE SCELERE.

Scelus vnius in omnes referendum non eſt.

Seneca in Hippolyto.

Cur omnium ſit culpa, paucorum ſcelus?

Sceleris coacti culpa ad autores redit.

Seneca in Troade.

Quid iuſſa ceſſas agere? ad autores redit
Sceleris coacti culpa.

Scelera ſæpe in autorem ſuum redeunt.

Seneca in Thyeſte.

Sæpe in magiſtrum ſcelera redierunt ſua.

Scelus proſperum, virtus vocatur.

Seneca in Hercule furente.

Proſperum, ac felix ſcelus
Virtus vocatur.

Sceleris locum error ingens ſæpe obtinuit.

Seneca in Herc. furen.

Quis nomen vnquam ſceleris errori dedit?
Sæpe error ingens ſceleris obtinuit locum.

Ob ſcelera immenſa quæ nunc regnant, cœlum, terra, atque ſol lugere debent.

Seneca in Herc. furent.

Lugeat æther magnusq; parens

Aetheris

Aetheris alti, tellusq́ ferax:
Et vaga ponti mobilis vnda,
Tuq́ ante omnes qui per terras,
Tractusq́ maris fundis radios,
Noctemq́ fugas ore decoro
Feruide Titan.

DE SCIENTIA.

Scientia nihil dignius eſt in humanis.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Nam nihil egregiũ, quàm res eſt cernere apertas
Ab dubijs animis, quas ab ſe protinus abdit.

Scientiam negans eſſe, eam ponit atq; concedit.

Lucretius lib. 4. de nat. rerum.

Deniq; nil ſciri ſi quis putat, id quoq; neſcit
An ſciri poſſit, quo nil ſe ſcire fatetur.

Scire omnes appetunt naturaliter, ſed mercedem doctori nemo vult ſoluere.

Iuuenalis ſatyra 7.

Quis color, et quod ſit cauſæ genus, atq; vbi ſũma
Quæſtio, quæ veniant diuerſa parte ſagittæ
Noſſe volunt omnes, mercedem ſoluere nemo.
Mercedem appellas, quid enim ſcio, culpa docẽtis
Scilicet arguitur, quod læua in parte mamillæ
Nil ſapit Arcadico iuueni.

Plautus in Muſtellaria.

Scire hac in ætate oportet, quis capite candido incedat, id eſt, fideliter atque iuſtè.

Sapere iſta ætate oportet quis capite candido.

DE SCRIPTO.

Scribendum eſt ſubinde amicis, eò quòd literæ rarò ad illos perferuntur.

Ouid. lib. 4. de Triſtibus.

Innumeri montes inter me teq́ viaq́,
Fluminaq́ & campi, nec freta pauca iacent:
Mille poteſt cauſis à te quæ litera ſæpe
Miſſa ſit in noſtras rara venire manus.
Mille tamen cauſas ſcribendo vince frequenter,
Excuſem ne te ſemper amice mihi.

Scribendum ſubinde amicis, ne a nobis contemni videantur, & ad hoc exhortatio.

Claudian. in Epiſt. ad Olibrium.

Quid rear affatus quòd non mihi dirigis vllos?
Nec redit alterno pollice dúcta ſalus?
Scribendine labor? ſed quæ tam prona facultas,
Carmina ſeu fundis, ſeu Ciceronе tonas?
Cedere diuitijs animi fortuna fatetur,
Et tantas oris copia vincit opes.
An rarus, qui ſcripta ferat? quin tempore nullo,
Ceſſant Flaminiæ puluerulenta viæ.

Cùm

Cùm fluat ingenium, cùm ſit qui dicta reportet,
Quæ niſi contemnor, cauſa relicta tibi?

Idem eadem Epiſt.

Quin age rumpe moras, remoraturasq́ ſodalem,
Abſens eloquio fertiliore doce:
Crebraq́ fecundo feſtinet littera curſu,
Digna tuis animis inſinuanda meis.
Dignatus tenui Cæſar ſcripſiſſe Maroni,
Et tibi dedecori ſcribere? Muſa vale.

Idem in Probinum.

Quem precor inter nos habitura ſilentia finem?
Quando dabit gratas littera noſtra vices?
Me timidum, vel te potius dixiſſe ſuperbum
Conuenit: allterius crimen vterque tenet.
Tranſfluxêre dies, & dum ſcripſiſſe priorem
Pœnitet, æternas itur in vſque moras:
Sed quid agam? cœpiſſe vetat reuerentia veſtri,
Hinc amor hortatur ſcribere, vincat amor.
Fors iuuat audentes, priſci ſententia vatis,
Hac duce non dubitem te reticente loqui.

Et infrà.

Ergo laceſſitus tàndem reſcribe roganti.

Ouid. lib 5. de Triſtib.

Quod tua me rarò ſolatur epiſtola peccas,

Remq; piam præstas, & mihi verba negas.
Hoc precor, emenda, quod si correxeris vnum,
Nullus in egregio corpore nævus erit. Ibidem.
Vtq; solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermoni deficiente die:
Sic ferat ac referat tacitas nunc litera voces,
Et peragant linguæ charta manusq; vices.
Quod tibi ne nimium videar diffidere, sit q;
Versibus his paucis admonuisse satis.
Accipe quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis dident vt tua fata, vale.

Amantium scripta non relegenda, sed comburenda.

Ouid lib. 2. de Remed. Amo.

Scripta caue relegas blandæ seruata puellæ.
Constantes animos scripta relecta mouent.
Omnia pone feros, quamuis inuitus, in ignes,
Et dic, ardoris sit rogus iste mei.

Scripta non præcipitanda, sed in nonum annum premenda sunt. i. tam diu asseruanda, donec & alii & tu ipse diligenter castigaris.

Horat. saty. 10. lib. 1.

Sæpe stilum vertas, iterum, quæ digna legi sint
Scrip-

Scripturus, neque te ut miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus.

Idem de Arte poëtica.

-Si quid tamen olim
Scripseris, in Metij descendat iudicis aureis,
Et patris, & nostras, nonumq; prematur in annũ.
Membranis intus positis delere licebit,
Quod non edideris.

Horat. de Arte poëtica.

Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri: cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.

Propert. lib. 3. Eleg. ad Mæcenat.

Quid me scribendi tam vastum mittis in æquor?
Non sunt apta meæ grandia vela rati.
Turpe est quòd neque as capiti committere põdus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta,
Flamma nec ex æquo ducitur vlla iugo.

Titus Calphurn. Eclog. 4.

Dulce quidem resonas, nec te diuersus Apollo
Respicit ô iuuenis, sed magna munera Romæ

Non

Non ita cantari debent, vt ouile Menalcæ.

In omni scripto fides & pietas exigitur.

Titus Calphurn. Eclog 4.

Quicquid id est, syluestre licet videatur acutis
Auribus, & nostro tantùm memorabile pago,
Dum mea rusticitas, si non valet arte polita
Carminis, at certè valeat pietate probari.

DE SENECTVTE.

Senectutis periphrasis.

Cornelius Gallus.

Stat dubius tremulusq; senex, semperq; malorum
Credulus, & stultus quæ facit ipse timet.
Laudat præteritos, præsentes despicit annos.
Hoc tantum rectum quod facit ipse putat.

Et infrà.

Hæ sunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit, & pigris gressibus ima petit.
Non habitus, non ipse color, non gressus euntis,
Non species eadem quæ fuit antè manet,
Labitur ex humeris demisso corpore vestis,
Quæq; breuis fuerat iam modo longa mihi est.
Contrahimur, miroq; modo decrescimus ipsi,
Diminui nostri corporis ossa putes.
Nec cœlum spectare licet, sed prona senectus
Terram

Terram à qua genita eſt, & reditura videt.
Fitq́ tripes, prorſus quadrupes q́, vt paruulus in-
Et per ſordentem flebile ſerpit humum. (*fans,*
Ortus cuncta ſuos repetunt, mortemq́ requirunt,
Et redit ad nihilum, quod fuit ante nihil.
Hinc eſt quod baculo incumbens ruitura ſenectus
Aſſiduo pigram verbere pulſat humum.
Et numeroſa mouens certo veſtigia paſſu,
Talia rugato creditur ore loqui:
Suſpice me genitrix, nati miſerêre laborum,
Membra velis gremio feſſa fouere tuo.

Senectus hyemi comparatur.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Inde ſenilis hyems tremulo venit horrida paſſu,
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet alba capillos:
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieq́ ſine vlla
Corpora vertuntur, nec quod fuimúſve ſumúſue,
Cras erimus.

Senectus animi vires non debilitat.

Vergil. lib. 9. Æneid.

-Nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatq́ vigorem.

Senectus ægra dicitur, quia ægritudinibus plena obrepit.

Ouid.

Ouid. lib. 14. Metamorph.

-Sed iam felicior ætas
Terga dedit, tremuloq; gradu venit ægra senectus

Senectus arrogans ac loquax est.

Cornelius Gallus.

Se solum doctum, se iudicat esse peritum,
Et quod sit sapiens desipit ipse magis.
Multa licet nobis referens, eademq; reuoluens
Horret, & alloquium conspuit ipse suum.
Deficit auditor, non deficit ipse loquendo,
O sola fortes garrulitate senes.
Omnia nequicquam clamosis vocibus implet,
Nil satis est, horret quæ placuêre modo.
Arridet de se ridentibus, ac sibi plaudens
Incipit opprobrio lætior esse suo.
Hæ sunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit.

Senectutem quæ deceant.

Cornelius Gallus.

Turpe seni vultus nitidi, vestesque decoræ,
Atque etiam est ipsum viuere turpe senem.
Crimen amare iocos: crimen, conuiuia, cantus,
O miseri quorum gaudia crimen habet.

Senectus baculo gressum adiuuat.

Ouid.

Ouie.lib.8.Metamorph.

Membra leuant baculis, tardiq; ſenilibus annis.

Titus Calphurn.Eclog.5.

Aſpicis vt nobis iamdudum mille querelas
Adferat, & baculum premat inclinata ſenectus.

Seneca in Hercu.furen.

Iners ſenectus adiuuat baculo gradum.

Senectus multa commoda ſecum adfert, atq; aufert.

Horat.in Arte poëtica.

Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. Cornel. Gallus.
Tu ne ſola tibi ſubdis miſeranda ſenectus,
Cui cedit quicquid vincere cuncta poteſt?
In te corruimus, tua ſunt quacunq; fatiſcunt,
Vltima quaq; tuo conficis ipſa malo.

Senectus iuuentæ ſimilis grata eſt.

Auſonius in Chilonis ſenten.

Grata ſenectus homini parilis iuuentæ.

Senectus magis morte metuenda eſt, nam morbus eſt.

Iuuenalis ſatyra 11.

Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.

Terentius in Phorm.

Senectus

Senectus ipsa morbus est.

Senectutis incommodorum descriptio notabilis.

Horat. de Arte poëtica.

Multa senem circumueniunt incõmoda, vel quòd
Quærit, & inuentis miser abstinet, ac timet vti,
Vel quòd res omnes timidè gelideq; ministrat:
Dilator, spe longus, iners, auidus q; futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator, censorq; minorum.

Iuuenalis satyra 10.

Sed quàm continuis, & quantis longa senectus
Plena malis, deformẽ et tetrũ ante omnia vultũ,
Dissimilemq; sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesq; genas & taleis aspice rugas,
Quales vmbriferos vbi pandit Trabraca saltus,
In vetula scalpit iam mater simia bucca.
Plurima sunt iuuenum discrimina, pulchrior ille
Hoc, atque ille alio, multùm hic robustior illo,
Vna senum facies, cùm voce trementia labra
Et iam leue caput, madidiq; infantia nasi,
Frangendus misero gingiua panis inermi,
Vsque adeò grauis vxori, natisq; sibiq;,
Vt captatori moueat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi torpente palato
Gaudia. Et post pauca.

Prætereà minimus gelido iam corpore ſanguis
Febre calet ſola, circumſilit agmine facto
Morborũ genus omne, quorum ſi nomina quæras
Prõptiùs expediã quot amauerit Hippia mœchos,
Quot Themiſon ægros autumno occiderit vno.
Quot Baſilus ſocios, quot circumſcripſerit Hirrus
Pupillos. **Ibidem.**

Ille humero, is lumbis, hic coxa debilis, ambos
Perdidit ille oculos, & luſcis inuidet, huius
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipſe adꝺ conſpectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantũ, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater ieiuna ſed omni
Membrorum damno maior dementia, quæ nec
Nomina ſeruorum, nec vultum agnoſcit amici,
Cum quo prætérita cœnauit nocte, nec illos
Quos genuit, quos eduxit.

Ibidem.

Vt vigeant ſenſus animi, ducenda tamen ſunt
Funera natorum, rogus aſpicieudus amatæ
Coniugis, & fratris, plenæq; ſororibus vrnæ,
Hæc data pœna diu viuentibus, vt renouata
Semper clade domus, multis in luctibus, inq;
Perpetuo mœrore, & nigra veſte ſeneſcant.

Boëtius.

Boëtius Metro. 1. lib. 1.

Venit enim properata malis inopina ſenectus,
Et dolor ætatem iuſſit ineſſe ſuam,
Intempeſtiui funduntur vertice cani,
Et tremit effœto corpore laxa cutis.

Plautus in Menæch.

-Conſitus ſum ſenectute, onuſtum gero
Corpus, vires reliquere, vt ætas mala eſt merx?
mala eſt ergo.
Nam res plurimas peſſumas, cùm aduenit, adfert,
quas ſi autumem
Omnes, nimis longus ſermo eſt.

Senectutis memoria aſſiduò retinenda eſt, quia homini non parum confert

Ouid. lib. 3. de Arte amandi.

Venturæ memores iam nunc eſtote ſenectæ,
Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Senectus odioſa eſt adoleſcentulis.

Terentius in Hecyra.

Odioſa eſt hæc ætas adoleſcentulis.

Emeritæ ſenectæ iam nulla præmia dantur.

Claudian. de bel. Gildonico.

Deſeror, emeritæ iam præmia nulla ſenectæ.

Senes à noxiis omnibus nudati eſse debent.

Horat.

Horat.lib.2.Epist.ad Florum.

Non es auarus,abi Quid cætera? num simul isto
Cum vitio fugere? caret tibi pectus inani
Ambitione? caret mortis formidine,& ira?
Somnia,terrores magicos,miracula,sagas?
Nocturnos lemures portentaq; Thessala rides,
Natales grate numeras? ignoscis amicis?
Lenior & melior fis accedente senecta?
Quid te exempta iuuat spinis de pluribus vna?
Viuere si rectè nescis,discede peritis.
Lusisti satis,edisti satis,atque bibisti,
Tempus abire tibi est,ne potum largiùs æquo
Rideat,& pulset lasciua decentius ætas.

Plautus in Milite.

Vacuum esse istac te ætate hic decebat noxijs.
Itidem,vt tempus anni, ætatem aliam aliud factũ conuenit.

Senio ac vetustate confectis quiescendum est.

Propert.Eleg.26.lib.2.

Miles depositis annosus secubat armis,
Grandæuiq; negant ducere aratra boues.
Putris & in vacua requiescit nauis arena,
Et vetus in templo bellica parma vacat.

Senes communiter auari sunt.

Terentius in Adelphis.

O noster Demea,
Ad omnia alia ætate sapimus rectius,
Solũ vnũ hoc vitium adfert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes, quàm sat est.

Senes felices dicuntur per antiphrasim.

Iuuenalis satyra 10.

Rex Pylius (magno si quicquam credis Homero)
Exemplum vitæ fuit à cornice secundæ.
Felix nimirum, qui per tot secula mortem
Distulit, atque suos iam dextra computat annos.
Quippe nouum toties mustũ bibit, oro parumper
Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de stamine, cùm videt acris
Antilochi barbã ardentem, nam quærit ab omni,
Quisquis adest socio, cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit æuo.

Senes immemores sunt.

Seneca in Oedipo.

Prima languescit senum
Memoria, longo lassa sublabens situ.

Senes reuerendi sunt summopere, exemplo antiquorum.

Ouid.

Ouid.lib.5.Fastor.

Magna fuit capitis quondam reuerentia cani,
Inq; suo pretio ruga senilis erat.

Ibidem.

Nec nisi posi'annos patuit tunc curia seros,
Nomen & ætatis mite Senatus dabet.

Et infrà.

Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? Censuram longa senecta dabat.

Iuuenalis satyra 13.

Improbitas illo fuit admirabilis æuo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum
Si iuuenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi farra, & maiores glandis aceruos:
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaq; par adeò sacræ lanugo senectæ.

Senem acta generosa hominem reddunt.

Ouid.Epist.cons.ad Lauiam de mor.fil.

Ipse tibi emissus nebulosum littus Auerni
Sic liceat forti verba tot ore sonet.
Quid numeras annos, vixi maturior annis.
Acta senem faciunt, hæc numeranda tibi.

Frons tristis senem decet.

Seneca in Hippolyto.

Latitia iuuenem, frons decet tristis senem.

Senum officium est iura & leges noscere.

Quid. lib. 9. Metamorph.

Iura senes norint, & quid liceat q̃, nefas q̃,
Fas q̃ sit inquirant, legum q̃ examina seruent.

DE SERMONE.

Sermone docto, ac hilari ioco terendum est tempus hyemale.

Statius lib. 4. Syluarum.

Nobis verus amor, medio q̃ Helicone petitus
Sermo, hilares q̃ ioci brumalẽ absumere noctem
Sua serunt, mollem q̃ oculis expellere somnum.

Sermo vtilis ac dulcis omnium suffragia sibi vendicat.

Horat. in arte Poëtica.

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

Omnis hominum sermo, in his duobus monosyllabis, Est, & Non, versatur.

Verg. de Est, Non.

Est, & Non cuncti, monosyllaba nota, frequentãt,
His demptis nihil est hominũ quod sermo volutet.
Omnia in his, & ab his sunt omnia, siue negotî,
Siue otî quicquã est, seu turba, siue quietis. (sant?
Qualis vita hominis, duo quam monosyllaba ver-

Sermo

Sermo omnis siue colloquium in pauca conferendus est, ne suspectus fiat.

Seneca in Medea.

Suspecta ne sint longa colloquia, amputa.

Terentius in Phormione.

Cedo, quid portas obsecro, atq; id si potes, vno verbo expedi.

Sermone longo, verborumque ambage ac circuita manifesta probanda non sunt.

Manilius lib. 2. Astron.

Sed ne circuitu longo manifesta probentur,
Ipsa fides operi faciet pondusq; fidemq;.

Sermo facundus in via pro vehiculo est.

Verg. lib. 8. Aeneid.

-Ibat rex obsitus æuo,
Et comitem Æneam iuxta, natumq; tenebat,
Ingrediens varioq; viam sermone leuabat.

Exempla sermonis, qui vno die non poterit absolui.

Vergil. lib. 1. Aeneid.

O dea si prima repetens ab origine pergam,
Et vacet annales nostrorum audire laborum,
Ante diem clauso componet vesper olympo.

Ouid. lib. 14. Metamorph.

Desinet ante dies & in alto Phœbus anhelos
Aequore tinget equos, quā cōsequar omnia dictis

In ſpecies tranſlata nouas.

Plautus in captiuis.

Si ego itẽ memorẽ, quæ me erga multa feciſti bene
Nox diem adimat.

DE SERVITVTE.

Seruum eſſe, durum & graue eſt.

Seneca in Troade.

Durum, inuiſum, graue eſt
Seruitia ferre.

Seruum innocentem fidelémque eſſe decet confidentem apud herum ſuum.

Plautus in Captiuis.

Decet innocentem ſeruum atque innoxium
Confidentem eſſe ſuum apud herum potiſſimum.

Propertius lib. 3. Eleg.

Omnis enim debet ſine vano nuntius eſſe,
Maioremq; timens ſeruus habere fidem.

Seruum oculos, manus, verbáq; domita habere decet.

Plautus in Milite.

-Nam homini ſeruo ſuos
Domitos oportet habere oculos, & manus,
Orationemq;.

Seruum ſcire decet potiùs quàm loqui.

Plautus

Plautus in Epidico.

Sed taceam optimum eſt, plus ſcire ſatius eſt
Quàm loqui ſeruum hominem, ea ſapientia eſt.

Seruum ſuperbum eſſe non decet.

Plautus in Aſinar.

Non decet ſuperbum eſſe hominem ſeruum.

Seruum domini ſui voluntatem in pectore habere decet.

Plautus in Perſa.

Qui hero ſuo ſeruire vult, bene ſervit ſeruitutẽ,
Nã ædepol illum multa in pectore ſuo collocare oportet,
Quæ hero placere cẽſeat præſẽti atq; abſenti ſuo.

Seruos complures omnes habere volunt, nihil interim curantes boni ne an mali ſint.

Plautus in Menæch.

Clientes ſibi omnes volunt eſſe multos: boníne an mali ſient,
Id haud quæritant, res quæritur magis quam clientum fides.
Quoiuſmodi cluat: ſi eſt pauper, atq; haud malus,
Nequam habetur: ſin diues eſt, habetur is cliens
Frugi, qui neque leges, neque æquum, neq; bonum
vſquam colunt,

Sollicitos patronos habent, datum denegant quod datum est.

Seruus esse debet qui se non habet, & qui assidue concupiscit.

Martialis lib. 2. Epigram.

Reges & dominos habere debet,
Qui se non habet, atque concupiscit
Quod reges dominiq; concupiscunt.

Seruus non est qui pio atque egregio subiicitur principi.

Claud. lib. 3. in Stilic. laudes.

Fallitur egregio quisquis sub principe credit
Seruitium, nunquam libertas gratior extat,
Quàm sub rege pio.

Seruo atque captiuo si addatur malum, ad maius malum promptissimus efficitur.

Plautus in Menæch.

Homines captiuos quì catenis vinciunt,
Et qui fugitiuis seruis indunt compedes,
Nimis stultè faciunt mea quidem sententia.
Nam homini misero malum si accedit ad malum,
Maior lubido est fugere, & facere nequiter,
Nam se ex catenis eximunt aliquo modo,
Tum compediti ianuam lima perterunt,
Aut lapide excutiunt clauum.

DE

DE SIMILITVDINE.

Similitudinis maximæ, quæ aliquando inter duos apparet, intimatio iucunda.

Plautus in Menæchmis.

Nam ego hominem homini ſimiliorem nunquam vidi alterum,
Nec aqua aquæ, nec lacte lact, crede mihi, vſquã ſimilus,
Quàm hic tui eſt, tuq; huius.

Simile ſuum ſimile naturaliter diligit, & eſt argumentum à contrario ſumptum.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Oderunt hilarem triſtes, triſtemq; iocoſi,
Sedatum celeres, agilem gnauumq; remiſſi.

Iuuenalis.

Magna inter mores concordia.

Similium idem eſt iudicium.

Plautus in Moſtellaria.

Poſtremò, ſi dictis nequis perduci, vt vera hæc credas
Mea dicta, ex factis noſce rem, vides quæ ſim, & quæ fui ante?
Nihilo ego minus, quàm nunc tu, amata ſum, atq; vni modò geſſi morem,
Qui pol me, vbi ætate hoc caput colorem commutauit,
Reliquit deſeruit q; me, tibi itidem futurũ credo.

Artifices

Artifices eiusdem artis & professionis
sese mutuò amant.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Scilicet ingenijs aliqua est concordia iunctis,
Et seruat studij fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubia nauita puppis amat.

DE SIMVLACRIS.

Simulacra non esse Deos.

Martialis 8. Epigram.

Qui finxit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos: qui colit, ille facit.

Simulacris nihil prorsus diuinitatis inest.

Statius lib. 2. Theba.

Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.

Non simulacra, sed Deum videns fœlix est.

Ouid. 2. de Ponto.

Fœlices illi qui non simulacra, sed ipsos,
Quiq; Deûm coram corpora vera vident.

Pro Deo, simulacra coluntur perperam.

Ouidius 2. de Ponto.

Quos dedit ars vultus, effigiemq; colo.
Sic homines nouêre deos, quos arduus æther
Occulit, & colitur pro Ioue forma Iouis.

DE

DE SIMVLATIONE.

Simulare loco, scilicet, & tempore prudentis est.

Vergilius lib. 1. Æneid.

Talia voce refert, curisq; ingentibus æger,
Spem vultu simulat, premit altũ corde dolorem.

Plautus in Trinummo.

Sapiens quidem pol, ipse fingit fortunam sibi.

Terentius in Adelph.

Simulare certi est hominis.

Vide tit. de Dissimulatione.

DE SITI.

Sitienti etiam aqua dulcis est, nectárq; sapit.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Haustus aquæ mihi nectar erit, vitamq; fatebor
Accepisse simul, vitam dederîtis in vndis.

Sitis maximæ intimatio.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Non ego nostros
Abluere hîc artus, lassataq; membra parabam,
Sed releuare sitim, caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixq; est via vocis in illis.

DE SOBRIETATE.

Sobrietas quanta commoda adferat corporibus nostris.

Horat. lib. 2. satyra 2.

Accipe

Artifices eiusdem artis & professionis
sese mutuò amant.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Scilicet ingenijs aliqua est concordia iunctis,
Et seruat studij fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubia nauita puppis amat.

DE SIMVLACRIS.

Simulacra non esse Deos.

Martialis 8. Epigram.

Qui finxit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos: qui colit, ille facit.

Simulacris nihil prorsus diuinitatis inest.

Statius lib. 2. Theba.

Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.

Non simulacra, sed Deum videns fœlix est.

Ouid. 2. de Ponto.

Fœlices illi qui non simulacra, sed ipsos,
Quiq; Deûm coram corpora vera vident.

Pro Deo, simulacra coluntur perperam.

Ouidius 2. de Ponto.

Quos dedit ars vultus, effigiemq; colo.
Sic homines nouêre deos, quos arduus æther
Occulit, & colitur pro Ioue forma Iouis.

DE

DE SIMVLATIONE.

Simulare loco, scilicet, & tempore prudentis est.

Vergilius lib. 1. Æneid.

Talia voce refert, curisq; ingentibus æger,
Spem vultu simulat, premit altũ corde dolorem.

Plautus in Trinummo.

Sapiens quidem pol, ipse fingit fortunam sibi.

Terentius in Adelph.

Simulare certi est hominis.

Vide tit. de Dissimulatione.

DE SITI.

Sitienti etiam aqua dulcis est, nectárq; sapit.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Haustus aquæ mihi nectar erit, vitamq; fatebor
Accepisse simul, vitam dederîtis in undis.

Sitis maximæ intimatio.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Non ego nostros
Abluere hîc artus, lassataq; membra parabam,
Sed releuare sitim, caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixq; est via vocis in illis.

DE SOBRIETATE.

Sobrietas quanta commoda adferat corporibus nostris.

Horat. lib. 2. satyra 2.

Accipe

Accipe nunc victus tenuis, quæ, quantaq; ſecum
Adferat, in primis valeas bene: nam variæ res
Vt noceant homini credas, memor illius eſcæ
Quæ ſimplex olim tibi ſederit.

Et infrà.

-Vides vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia: quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs, animum quoq; prægrauat vna,
Atque adfigit humo diuinæ particulam auræ,
Alter vbi dicto citius curata ſopori (git.
Mẽbra dedit, vegetus præſcripta ad munia ſur-

DE SOLERTIA.

Solertia parit artes, egeſtas inquirit, vſus verò nutrit.

Claudianus lib. 3. de Rap. Proſerp.

Prouocet vt ſegnes animos, rerumque remotas
Ingenioſa vias paulatim exploret egeſtas.
Vtque artes pariat ſolertia, nutriat vſus.

Solertia conando omnia vincere dicitur.

Manilius lib. 1. Aſtronom.

Omnia conando docilis ſolertia vicit,
Nec prius impoſuit rebus finemque manúmque
Quam cælum aſcendit ratio, ceptiq; profundis
Naturam rerum cauſis, viditq; quod vſquam eſt.

Solers homines pigros, qui nihil eſſe dicuntur, odio.

Plautus

Plautus in Rudente.

Opera
Haud fui parcus mea: nimis homo nihil'st, qui piger est,
Nimisq; id genus odi ego malè.

DE SOMNO ET SOMNIIS.

Somni vis eiusque regiæ descriptio.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons canus, ignaui domus & penetralia somni,
Quo nunquam radijs oriens, mediúsue cadensue
Phœbus adire potest, nebulæ caligine mixtæ,
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis.
Nil vigil ales ibi cristati cantibus oris
Euocat auroram, nec voce silentia rumpunt,
Solicitúe canes canibúsue sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt conuitia linguæ.
Muta quies habitat, saxo tamen exit ab imo
Riuus aquæ Lethes, per quẽ cum murmure labẽs
Inuitat somnos crepitantibus vnda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papauera florent,
Innumæreq; herbæ, quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.

Tenuis

Ianua, ne verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota eſt, cuſtos in limine nullus.
At medio thorus eſt Hebeno ſublimis in antro
Plumeus, vnicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipſe Deus membris languore ſolutis.
Hunc circa paſſim varias imitantia formas
Somnia vana iacent totidem, quot meſſis ariſtas,
Sylua gerit frondes, eiectat littus arenas.

Seneca in Herc. furent.

Veris miſcens falſa: futuri
Certus, & idem peſſimus autor.
Pater ô rerum, portuſq; vitæ,
Lucis requies, noctiſq; comes,
Qui par regi, famuloq; venis,
Pauidus feſſum, lenis q; foues
Placidum lethi genus humanum,
Cogis lentam diſcere mortem.

Somnus Aſtrææ, id eſt, iuſtitiæ filius, mortisque frater eſse dicitur.

Seneca in Herc. furente.

Volucer matris genus Aſtræa
Frater duræ languidæ mortis.

Somnus animi quies, malorum domitor, atque humanæ vitæ pars melior eſse dicitur.

Seneca

Seneca in Herc. furente.

-Tu ô domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,

Somnus mortis imago esse dicitur.

Ouid. lib. 2 Eleg. siue amo.

Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Somnus homini à prandio non est bonus.

Plautus in Most.

Non bonus est somnus homini de prandio.

Somnus diurnas animi cogitationes quandoque, scilicet, refert.

Seneca in Octauia.

Quæcunque mentis agitat infestus vigor
Ea per quietem sacer, & arcanus refert,
Veloxq; sensus.

Claud. in præfat. 6. lib. de cons. Honor.

Omnia, quæ sensu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies,
Venator defessa toro cùm membra reponit,
Mens tamen ad syluas, & sua lustra redit.
Iudicibus lites, auriga somnia currus,
Vanaq; nocturnis meta canetur equis.

Furto

Furto gaudet amans, permutat nauita merces,
Et vigil elapſas quærit auarus opes.
Blandaqúe largitur fruſtrq ſcientibus ægris
Irriguus gelido pocula fonte ſopor.
Me quoq; Muſarum ſtudium ſub nocte ſilenti
Artibus aſsiduis ſollicitare ſolet.
Namq; poli media ſtellantis in arce videbar
Ante pedes ſummi carmina ferre Iouis.

Somnus agreſtium, id eſt, pauperum lenis eſſe dicitur.

Somnus agreſtium
Lenis virorum, non humiles domos
Faſtidit.

Somnus falſa veris miſcet.

Seneca in Hercule furente.

Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus autor.

Ouid. lib. 2. Elegia.

Tu leuis es, multoq; tuis ventoſior alis,
Gaudiaq; ambigua dasq; negasqúe fide.

Somnia fallacia vanavé terè omnia ſunt.

Tibullus lib. 3. Elegia 4.

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes falſa timere iubent.

DE SPE.

Spes decipit multos.

Quid. Epist. 16. Heroid.

Tale nihil timeo, sed nec Medea timebat:
Fallitur augurio spes bona sæpe suo.

Plautus in Rudente.

Nã multa præter spem scio multis bona euenisse.
AMP. At ego etiam qui sperauerint spem decepisse multos.

Spes in bonitate Dei retinenda est.

Quid. lib. 1. de Ponto.

Quamuis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.

Spes longitudinis vitæ resecanda est.

Horat. Oda 11. lib. 1.

Et spatio breui
Spem longam reseres: dum loquimur fugit inuida
Aetas, carpe diem, quã minimũ credula postero.

Spes pretio emenda non est.

Terentius in Adelphis.

Ego spem pretio non emo.

Spes timorque homines maximè agitant.

Seneca in Hercule furente.

Turbine magno spes sollicita
Vrbibus errant, trepidique metus.

Terent. in And.

-Væ misero mihi
Vt animus in spe atq; in timore vsq; antehac attentus fuit.
Itaq; postquam adempta spes est, lassus cura confectus stupet.

Spes vitam hominum fouet.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Spes igitur pœnæ menti Gracine leuandæ
Non est ex toto nulla relicta meæ.
Hæc dea, cùm fugerent sceleratas numina terras
In dijs inuisa sola remansit humo.
Hæc facit, vt videat cùm terras vndiq; nullas
Naufragus in medijs brachia iactet aquis.
Hæc facit vt viuat fossor quoq; compede vinctus,
Liberaq; à ferro crura futura putet.
Sæpe aliquem solers medicorum cura relinquit,
Nec spes huic vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem.
Atq; aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc dea quàm multos laqeo sua colla ligantes,
Non est proposita passa perire nece.
Me quoq; conantem gladio finire dolorem
Arguit, iniecta continuit q; manu.

Tibullus

Tibullus Eleg. vlt. lib. 2.

Iam mala finiſſem letho, ſed credula vitam
Spes fouet; & melius cras fore, ſemper ait.
Spes alit agricolas, ſpes ſulcis credit aratis
Semina quæ magno fœnore reddat ager.
Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine piſces,
Cùm tennes hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida ſolatur compede vinctum,
Crura ſonant ferro, ſed canit inter opus.

Spe ſublata ab ipſo animo, citò deficit homo.

Terentius in Andria.

Itaque poſtquam adempta ſpes eſt, laſſus cura confectes ſtupet.

Spes anxia longaqúe mentem extrahit, cruciat, ac longo voto gaudia conſumit.

Stat. lib. 1. Theb. *-Spes anxia mentem*
Extrahit, & longo conſumit gaudia voto.

Idem lib. 2. Thebaid.

Et qua non grauior mortalibus addita cura
Spes vbi longa venit.

Sperare qui nihil poteſt, deſperet nihil.

Seneca in Medea.

Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil.

Inſperata fæ gius ac magis eueniunt, quàm ſpes.

Plautus in Moſtel.

Inſperata accidũt magis ſæpe, quàm quæ ſperes.

Spes in res mortales collocanda non eſt, quia caducæ ſunt.

Silius Italicus lib. 7. bel. Pun.

Spes heu fallaces, oblitaq́ corda; caducum
Mortali quodcunq́ datur

Spes & timor dubiam faciunt fidem.

Ouidius Epiſt. 7. Heroid.

Alternant ſpes q́, timor q́ fidem.

DE STVDIO.

Studio literarum ſedulò præſertim in iuuenili ætate incumbendum eſt.

Tibullus Eleg. 8. lib. 1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas
Vtere, non tardo labitur illa pede.

Claudianus de 4. Honorij Conſul.

Interea Muſis animus dum mollior inſtet,
Et quæ mox imitere legas, nec deſinat vnquam
Tecum Graia loqui tecum Romana vetuſtas.

Studio non intendens vitio deditus erit.

Horat. lib. Epiſt. 1. ad Loll.

Non intendes animum ſtudijs, et rebus honeſtis,
Inuidia, vel amore vigil torquebere.

Studium dolorem aufert.

Ouid.

Ouid.lib.5.de Triſtib.

Quod frutices ſyluæ, quot flauas: Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet,
Tot mala pertulimus, quorum medicina quieſq;
Nulla niſi ſtudio, Pieridumq; mora.

Sua quenq; ſtudia delectant.

Ouid.lib.1.de Ponto.

Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſq; ſuorum,
Tempus & aſſueta ponere in arte iuuat.
Sanctius euitat pugnam gladiator, & idem
Immemor antiqui vulneris arma capit.
Nil ſibi cum pelagi dicit fore naufragus vndis,
Et ducit ad remos, qua modò nauit aqua.

Librorum copia abſq; ſtudio hominem non reddit doctum.

Auſonius in Epig. ad Philomuſum.

Emptis quod libris tibi bibliotheca referta eſt,
Doctum & grammaticum te Philomuſe putas.
Hoc genere et chordas, et plectra, et barbita cõde,
Hodie mercator, cras citharœdus eris.

Studii remiſſi intimatio, veniæque perpulchra implorario.

Ouid.lib.4.de Ponto.

Da veniam laſſo, ſtudijs quoq; frena remiſi,
Ducitur & digitis litera rara meis.

Impetus ille ſacer, qui vatum pectora nutrit,
Qui prius in nobis eſſe ſolebat, abeſt.

Studioſi intimatio notabilis.

Iuuenalis Satyra 5.

At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis,
Cultor enim iuuenum purgatas inſerit aures
Fruge Cleanthea.

DE STVLTITIA.

Stultitia carere eſt prima ſapientia.

Horatius lib. 1. Epiſt. ad Mæcenatem.

Virtus eſt vitium fugere, & ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.

Stulti proprium eſt velle nocere dum non poteſt.

Auſonius in Biæ ſenten.

Quid ſtulti proprium? Non poſſe, & velle nocere.

Stulto qui aduerſatur, ipſum inſaniorem reddit.

Plautus in Amphitryone.

Non tu ſcis Bacchæ bacchāti ſi velis aduorſarier,
Ex inſania inſaniorem facies, feriet ſæpius,
Si obſeruaueris, vna reſoluas plaga,
Irritabis crabrones.

DE SVBDITIS.

Subditos regem ſeu dominum timere decet.

Seneca

Seneca in Octauia.

Decet timeri Cæsarem

Subditi indigna vt digna habere debent, quæ heri prælative faciunt ac imponunt.

Plautus in Captiuis.

Indigna digna habenda sunt, herus quæ facit.

DE SVPERBIA.

Superbia mores egregios inquinat.

Claud. de 4. Honorij Conſ.

Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.

Superbiæ ſolemne vitium eſt ſecundis rebus, ac ingrata virtutum comes.

Claud. lib. 2. de Stilic. laud.

-Quum ipſa ſuperbia longè
Diſceſſit, vitium rebus ſolenne ſecundis
Virtutumq; ingrata comes.

Superbiæ maximæ intimatio.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Sum felix, quis enim neget hoc? felix q; manebo,
Hoc quoq; quas dubitet? tutam me copia fecit.
Maior ſum quàm cui poſſit fortuna nocere.

Superbus precibus ſigniſue à Deo miſſis non flectitur, vt de Turno dicitur.

Mapheus Vegius in Supplemento Verg.

Nec

Nec noſtra potuêre preces inflectere durum,
Nec diuum portenta animũ, quin arctius ignem
Spumabat ferus ore vomens, bellumq; ciebat.

Deus ſuperbis reſiſtit, atque eos humiliat.

Seneca in Herc. furente.

Dominare timidus, ſpiritus altos gere,
Sequitur ſpuerbos victor à tergo Deus

DE TACITVRNITATE.

Tacere qui neſcit, idem & loqui ignorabit.

Auſonius in Pittaci ſenten.

Loqui ignorabit, qui tacere neſcit.

Taciturnitatis maximæ intimatio.

Plautus in Perſa.

Ne hoc quoiquam homini dicerẽ, edictũ eſt mihi
Magnopere, nec quoiquam homini crederẽ, omnes muti vt prius
Loquerentur hoc, quam ego.

Taciturnitas & fides à ſeruis requiritur.

Terentius in Andria.

Nihil iſthac opus eſt arte ad hãc rem, quam paro,
Sed his, quas ſemper in te intellexi ſitas,
Fide, & taciturnitate.

Taciturnitatis nimiæ reprehenſio.

Auſonius ad Paul.

Vnde iſtam meruit non felix charta repulſam?

Hoſtis

Hostis ab hoste tamen per barbara verba salutem
Accipit, & salue medijs interuenit armis.
Respondent & saxa homini, percussu ab antris
Sermo redit, reboat nemorum vocalis imago,
Littorei clamant scopuli, dant murmura riui,
Somniferumq; canit sepes depasta susurrum.
Est & arundineis modulatio musica ripis,
Atq; arguta suis loquitur coma pinea ventis.
Incubuit foliis quoties leuis Eurus acutis,
Dindymaq; Ideo respondent cantica luco.
Nil mutum natura dedit, nec aëris ales,
Quadrupedésve silent: habet et sua sibila serpēs,
Et pecus æquoreum tenui vice vocis anhelat.
Cymbala dant flictu sonitum, dant pulpita saltu
Tacta pedum, tentis reboāt caua tympana tergis,
Isiacoq; agitant Mareotica sistra tumultus,
Nec dodonæi cessat tinnitus aheni,
In numerum quoties radijs ferientibus icta
Respondent dociles moderato verbere pelues.
Tu velut Oebalijs hebetes taciturnus Amyclis,
Aut tua Sygalion Aegyptius oscula signet,
Obnixus Pauline taces.

Ibidem.

Quis prohibet salue atq; vale breuitate parata
Scribere,

Scribere, felices q; notas mandare libellis?

Tacenda loqui laudabile non est.

Ouid. lib. 2. de Arte Amandi.

Eximia est virtus præstare silentia rebus,
At contrà, grauis est culpa, tacenda loqui,
Quàm bene quod frustrà captatis arbore pomis
Tantalus in media garrulus aret aqua.

Tacenda sunt tibi ipsi ea, quæ taceri velis ab alio.

Seneca in Hippolyto.

Alium silere quod voles, prius sile.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Tacuisse minimus, est labor.

Ouid. lib. Eleg. 2. siue amo.

Quis minor est autem, quàm tacuisse, labor?

Arcana commissaqúe tacere qui nescit,
hic fugiendus est.

Horatius Saty. 4. lib. 1.

Fingere qui non visa potest, commissa tacere
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Fideliter celanda sunt secreta ne in odium illius, qui commisit incidas.

Iuuenalis Satyra 9.

Hæc soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.

Nam

Nam res mortifera eſt, inimicus pumice lenis,
Qui modò ſecretum commiſerat, ardet & odit.

Terentius in Eunuch.

Tu pol ſi ſapis, quod ſcis, neſcias.

Idem in Heauton.

Neſcias quod ſcis, ſi ſapis.

Arcana ſcrutanda non ſunt, nec cõmiſſa effutienda.

Horat. lib. 1. Epiſt.

Arcanum neq; tu ſcrutaberis vllius vnquam,
Commiſſumq; teges & vino tortus & ira.

DE TEMPLIS.

Templa reſtauranda ſunt à poſteris, ne delicta maiora luant.

Horatius Oda 6. lib. 3.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Aedeſq; labantes Deorum, &
Fœdo nigro ſimulacra fumo.

Brennus Gallorum dux eò quod Apollinis templum ſpoliarat, ipſe cum exercitu niuibus obruitur.

Propert. lib. 3. Eleg. de Auaritia.

Torrida ſacrilegum teſtantur lumina Brennum
Dum petit intonſi Pythia regna dei.
Aut mons laurigero concuſſus vertice duras
Gallica Parnaſi ſparſit in arma niues.

DE

DE TEMPORALIBVS REBVS.

Temporalium rerum gloria breuis & caduca est, ideo in eis sperandum non est.

Ouid. lib. 5. de Tristibus.

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus;
Flammaq́ de stipula nostra breuisq́ fuit.

Horat. Oda, 7. lib. 4.

Immortalia ne speres monet annus, & almum
Quæ rapit hora diem,
Frigora mitescunt Zephiris, ver proterit æstas;
Interitura simul
Pomifer autumnus fruges effoderit, & mox
Bruma recurrit iners.

Temporalium rerum amissio durissima est.

Ouid. lib. 4. de Trist. ib.

Sæpe etiam lacrymæ sunt me scribente profusæ;
Humidaq́ est fletu littera facta meo:
Corq́ vetusta meum tãquã noua vulnera norit;
Inq́ sinum mœstæ labitur imber aquæ:
Dum vice mutata qui sim, fuerimq́ recordor;
Et tulerit quo me casus & vnda subit.

Temporalibus frui bonis qui vult, & animo & corpore valeat necesse est.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

Valeat possessor oportet:

Si

Si comportatis rebus benè cogitat uti.

DE TEMPORE.

Descriptio sedis temporis.

Claud. paneg. 2. in Iau. Stilic.

Est ignota procul, nostræq́ imperuia menti,
Vix adeunda deis, annorum squalida mater
Immensi spelunca æui, quæ tempore vasto
Suppeditat renocatq́ sinus, complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine serpens,
Perpetuumq́ viret squamis, caudamq́ reflexo
Ore vorat tacito, relegens exordia lapsu,
Vestibuli custos vultu longæua decoro,
Ante fores natura sedet, cunctisq́ volantes
Dependent membris animæ, mansura verendus
Scribit iura senex, numeros qui diuidit astris,
Et cursus stabilesq́ moras quibus omnia viuunt
Ac pereunt fixis cum legibus ille recenset.
Incertum quid martis iter, certumq́ tonantis
Proficiat mundo, quid velox semita lunæ,
Pigraq́ Saturni, quantum Cytherea serena
Curriculo, Phœbiq́ comes Cyllenius erret.

Temporis murabilitas breuissima est, nam citissimè & irreparabiliter labitur.

Idem 10. Æncid.

Et

Et fugit interea, fugit irreparabile tempus.

Vergil. lib. 3. Georg.

Stat ſua cuiq; dies, breue & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ.

Ouid. lib. 10. Metamorph.

Labitur occultè, fallitq; volubilis ætas,
Et nihil eſt annis velocius.

Idem lib. 15. Metamorph.

Cuncta fluunt, omniſq; vagans formatur imago.
Ipſa quoq; aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen: neq; enim conſiſtere flumẽ,
Nec leuis hora poteſt, ſed vt vnda impellitur vn-
Vrgetur q; eadem veniens, urget q; priorem, (da,
Tempora ſic fugiũt pariter, pariter q; ſequuntur,
Et noua sũt ſemper, nã quod fuit ãnte relictũ eſt,
Fitq; quod haud fuerat, momẽtaq; cũcta nouãtur.

Idem lib. 6. Faſto.

Tempora labuntur, tacitiſq; ſenefcimus annis,
Et fugiunt fræno non remorante dies.

Idem lib. 3. de Arte amandi.

Eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præterijt curſu reuocabitur vnda,
Nec quæ præterijt hora, redire poteſt.
Vtendum eſt ætate, cito pede labitur ætas,

Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Idem lib. 1. Eleg.

Labitur occultè fallitq́, volubilis ætas,
& celer admiſſis labitur annus equis.

Seneca in Hippolyto.

Volat ambiguis mobilis alis
Hora.

Auſonius in Epigram.

Seneſcimus, effugit ætas.
Obrepſit non intellecta ſenectus,
Nec reuocare potes, qui periêre dies.
Tẽpus præſens aliã vitã adfert alioſq; mores poſtulat.

Terentius in Andria.

Nũc hic dies aliã vitã adfert, alios mores poſtulat.

Tempore congruo omnia ſacienda ſunt, nam hoc præcipuum, ac omnium rerum primum eſt.

Ouid. lib. 1. de Remamo.

Aggrediar melius tunc, cùm ſua vulnera tangi
Iam ſinet, & veris vocibus aptus erit.
Quis matrem, niſi mentis inops, in funere nati
Flere vetat? non hoc illa monenda loco eſt,
Cùm dederit lacrymas, animũq́, impleuerit ægrũ,
Ille dolor verbis emouerandus erit.
Temporibus medicina valet data tẽpore proſunt,

Et data non apto tempore vina nocent,
Quin etiam accendas vitia, irriteſq; vetando,
Tẽporibus ſi nõ aggrediare ſuis. 3. de Ponto.

Læta ferè lætus cecini, cana triſtia triſtis,
Conuenient operi tempus vtrunque ſuo eſt.

Idem lib. 1. de Arte aman.

Nec ſemper credenda Ceres fallacibus aruis,
Nec ſemper viridi concana puppis aquæ.

Boëtius Metro 6. lib. 1.

Cùm Phœbi radijs graue
Cancri ſydus inæſtuat,
Tum qui larga negantibus
Sulcis ſemina credidit,
Eluſus Cereris fide
Quercus pergas ad arbores.
Nunquam purpureum nemus
Lecturus violas petas,
Cùm ſæuis aquilonibus
Stridens campus inhorruit,
Nec quæras auida manu
Vernos ſtringere palmites
Vuis ſi libeat frui.
Autumnus potius ſua
Bacchus munera contulit.

Terentius

Terentius in Heauton.

*In tẽpore aã eã veni, quod rerũ omniũ eſt primũ.

Seneca in Medea.

Compeſce verba, parce iam demens minis,
Animos q3 minimè tempori aptari decet.

Tẽpore & vetuſtate cõſumuntur ac molleſcunt duriſſima quæq3, quia & omnia vitia tolerabiliora fiunt.

Vergil. Eclog. 9.

Omnia fert ætas, animum quoque, ſæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere ſoles.

Idem in Eleg. de Mæcen. obitu.

Tempora diſpenſat vſus, & tempora cultus,
Hæc homines, pecudes, hæc moderantur aues.

Ouid. 15. Metamorph.

Tempus edax rerum, tuq3 inuidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis, vitiataq3 dentibus aui,
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.

Idem lib. 2. de Arte aman.

-Lenteſcunt tempore curæ,
Vaneſcit q3 abſens, & nouus intrat amor.

Idem lib. 4. de Ponto.

Tabida conſumit ferrum, lapideſq3 vetuſtas,
Nullaq3 res maius tempore robur habet.

Idem lib. 4. de Triſt. lib.

Tempus

Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incuruo collo premenda iugo,
Tempore paret equus lentis animoſus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore Pœnorum compoſcitur ira leonum,
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæq; ſui iuſſis obtemperat Inda magiſtri
Bellua, ſeruitium tempore victa ſubit.
Tempus vt extentis timeat facit vua racemis,
Vixq; merum capiant grana quod intus habẽt.
Tempus & in canas ſemen producit ariſtas,
Et ne ſint triſti poma ſapore facit.
Hoc dentem tenuat terram renouantis aratri,
Hoc rigidos ſilices, & adamanta terit.
Hoc etiam ſæuas paulatim mitigat iras.
Hoc minuit luctus, mœſtaq; corda leuat.
Cuncta poteſt igitur tacito pede lapſa vetuſtas,
Præterquàm curas attenuare meas.

Cornelius Gallus.

Cuncta trahit ſecum, vertitq; volubile tempus,
Nec patitur certa currere quemque via.

Martialis lib. 9. Epigram.

Quid non longa dies? quid non conſumitis anni?

Tibullus Eleg. 4. lib. 1.

Tibullus

Longa dies homini docuit parere leones,
Longa dies molli saxa peredit aqua.
Annus in apricis maturat collibus vuas,
Annus agit certa lucida signa vice.

Claudian. lib. 2. in Eutrop.

Quid non longa valebit
Permutare dies?

Olympius Nemesian. Eclog. 3.

Omnia tempus alit, tẽpus rapit, vsus in arcto est.

Ouid. lib. 2. de Arte aman.

Eximit ipsa dies omneis de corpore mendas,
Quodq; fuit vitium desinit esse mora.
Ferre nouæ nares taurorum terga recusant,
Assiduo domitas tempore fallit amor.

DE TERRA.

Terra mater est omnium.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Ossaq; post tergum magnæ iactata parentis.

Ibidem.

Magna parẽs terra est, lapidesq; in corpore terræ
Ossa reor dici, iacere hos post terga iubemur.

Ouid. lib. 2. Fastorum.

Consulitur Phœbus, sors est ita reddita: matri
Qui dederit primus oscula, victor erit.

Oscula quisque suæ matri properata tulerunt.
Non intellecto credula turba Deo.

Ibidem de Bruto.

Ille iacens pronus, matri dedit oscula terræ,
Creditus offenso procubuisse pede.

Lucret. lib. 2. de Nat. rer.

-Vnde alma liquentes
Humorum guttas mater cum terra recepit,
Fœta parit nitidas fruges, arbustaq́ læta,
Et genus humanum, parit omnia secla ferarum
Pabula cũ præbet, quibus omnes corpora pascunt,
Et dulcem ducant vitam, prolemq́ propagent,
Quapropter meritò maternũ nomen adepta est.

Terra in medio mundi sita sphærica, immobiliſqúe est.

Manilius lib. 1. Astronom.

Vltima subsedit glomerato pondere tellus.

Ibidem.

Est igitur tellus mediam sortita cauernam
Aeris, & toto pariter sublata profundo,
Nec patulas distẽta plagas, sed condita in orbem
Vndique surgentem pariter, pariterq́ cadentem.

In terram terrena quæque reuertuntur.

Lucanus lib. 7. bel. Ciuil.

-Capit

-Capit omnia tellus
Quæ genuit, cælo tegitur qui non habet vrnam.

Lucret. lib. 2. de Nat. rerum.

Cedit item retrò de terra, quod fuit ante
In terras, & quod missum est ex ætheris oris,
Id rursum cœli stellantia templa receptant.

Diuersæ terræ diuersa producunt.

Ouid. lib. 1. de arte amandi.

Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa
Conuenit, hæc oleis: hic bene farra virent.

DE TESTIBVS.

Testis veridicus esse debet, & ad hoc exhortatio digna.

Iuuenalis satyra 8.

-Ambiguè si quando citabere testis
Incertæq; rei Phalaris licet imperet vt sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere causas.

Testis falsi reprehensio notabilis.

Ouid. lib. 1. Eleg. siue amo.

Non bene conducti vendunt periuria testes.

Testis oculatus vnus pluris est, quàm auriti decem.

Plautus in Truculento.

-Pluris eſt ocultatus teſtis vnus, quàm auriti
Decem: qui audiunt, audita dicunt: qui vident,
planè ſciunt.

Teſtimonium falſum leuiter & audacter multi ſuſcipiunt, modò id, de quo iurant, lateat.

Iuuenalis ſatyra 13.

Tam facile & pronũ eſt ſuperos cõtemnere teſtes
Si mortalis idem nemo ſciat: aſpice quanta
Voce neget, quæ ſit fictè conſtantia vultus.
Per ſolis radios, Tarpeiaq; fulmina iurant.

DE TIMORE.

Timoris alicuius effectus, ipſiusque intimatio.

Vergil. lib. Æneid.

Tum verò ancipiti mentem formidine preſſus
Obſtupui, ſteterũtq; comæ, & vox faucibus hæſit.

Idem lib. 12. Aeneid.

Illi membra nouus ſoluit formidine torpor,
Arrectæq; horrore comæ, & vox faucibus hæſit.

Ouid. lib. 6. Metamorph.

Quid mihi tũc animi miſera fuit? an ne quid agnæ
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nullos audet dare corpore motus?

Occupat

Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus,
Ceruleæq; cadunt toto de corpore guttæ.

Idem lib. 1. Faſtor.

Extimui, ſenſiq; metu riguiſſe capillos,
Et gelidum ſubito frigore pectus erat.

Lucanus lib. 1. bel. Ciuil.

Diriguêre metu, gelidos pauor occupat artus,
Et tacito mutuos voluunt in pectore queſtus.

Idem lib. 4. bel Ciuil.

-Tam frigidus artus
Alligat, atque animum ſubducto robore torpor.

Plautus in Amphitryone.

-Timeo, totus torpeo.
Non ædepol nunc vbi terrarũ ſim ſcio vbi roget,
Nec miſer me commouere poſſum præ formidine.

Idem in Triculento.

-Neque viuus, neque mortuus
Sum, nec quid nunc faciã ſcio, neq; vt hinc abeã,
neque vt
Ad hanc rem adeam ſcio, timore torpeo.

Terentius in Andria.

Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu.

Statius lib. 5. Theb.

Talia cernenti mihi quanus in oſſibus horror,

Quíſue per ora color? qualis cùm cerua cruentis
Circumuenta lupis, nullum cui pectore molli
Robur, & in volucri tenuis fiducia curſu,
Præcipitat ſuſpenſa fugam. iam iamq; teneri
Credit, & eluſos audit concurrere morſus.

Ouid. lib. 2. Faſtor. de Lucr. loquens.

Illa nihil (neque enim vocem, viresq; loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet)
Sed tremit, vt quondam ſtabulis deprenſa relictis
Parua ſub infeſto cùm iacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugnans.
Clamet? at in dextra qui vetet enſis erat.
Aufugiat? poſitis vrgentur pectora palmis.
Tunc primùm externa pectora tacta manu.

Timor reſecandus eſt, & ad hoc exhortatio.

Ouid. 3. de Ponto.

Deſine mitem animum vano infamare timore
Sæua quid in placidis ſaxa vereris aquis?

Seneca in Hippolyto.

Aude anime, tenta, perage mandatum tuum,
Intrepida conſtent verba.

Timor peiora ſuſpicari facit.

Seneca in Herc. furen.

Prona eſt timori ſemper in peius fides.

Statius

Statius lib. 3. Theba.

-Tunc plurima versat
Pessimus in dubijs augur timor.

Timor imperiosa res est.

Martialis lib. 11. Epigr.

Quid si me tonsor cùm stricta nouacula supra est
Tunc libertatem, diuitiasq; roget,
Promittam? nec enim rogat illo tempore tonsor,
Latro rogat: res est imperiosa timor.

Timor degeneres animos arguit.

Vergil. lib. 4. Aeneid.

Degeneres animos timor arguit.

Timor ad fugam velocem reddit.

Vergilius lib. 8. Aeneid.

-Fugit ilicet ocyor Euro,
Speluncamq; petit: pedibus timor addidit alas.

Ouid. lib. 3. Fast.

Exilit, & velox humili super aula fenestra
Te iacit, audacem fecerat ipse timor.
Cumq; metu rapitur, tunica velata recincta,
Currit, vt auditis territa dama lupis.

Petronius Arbiter Saty.

Quantum quisque timet, tantum fugit.

Timor homini vires adimit.

Ouid.

Ouid.lib.6.Fastor.

Abstulerat vires corporis ipse timor.

Idem Epist.13.Heroid.

-Vires subtrahit ipse timor.

Idem lib.3.de Arte amandi.

Credere qd. iubeat, locus est, & nomen, & index,
Et quia mens semper, quod timet, esse putat.

Timor anxius omnia, quæ fieri possunt, facta esse credere cogit.

Ouid.Epist.13.Heroid.

Nos sumus in certa, nos anxius omnia cogit
Quæ possunt fieri, facta putare timor.

Timor abest, vbi summa adest miseria.

Ouid.lib.3.de Tristib.

Nõ est quod timeas, fortuna miserrima nostra est.

Seneca in Oedipo. *-Cuius haud vltra mala*
Exire possunt, loco in tuto est situs. Ibidem.
Solent extrema seculos facere mala.

Mulieres naturaliter sunt timidæ: nam hanc passionem Deus, qui naturæ creator est, eis dedit vt inexpugnabiles non essent.

Seneca in Octauia.

Mulier, dedit natura cui pronum malo
Animum, ad nocendum pectus instruxit dolis,
Sed vim negauit, vt ne inexpugnabilis

Esset

Esset sed agras frangeret vires timor.

Timere illos, quos vincere non potes, crux maxima.

Ausonius in Thaleris sent.

Crux est si metuas vincere quod nequeas.

Timere miserrimum est, cùm quis nil sperat.

Seneca in Troade.

Miserrimum est timere, cùm speres nihil.

Timens nihil, iustus facilè esse potest.

Seneca in Octauia.

Iustum esse facilè est, cui vacat pectus metu.

Timens nihil, minus gaudet.

Mart. lib. 11. Epigr.

Desperasse iuuat, veluti iam rupta sororum
Fila, minus gaudent, qui timuêre nihil.

DE TYRANNIDE.

Tyrannidis descriptio.

Claud. de bel. Gildon.

Instat terribilis vivis, morientibus hæres,
Virginibus raptor, thalamis obscœnus adulter.
Nulla quies, oritur prædâ cessante libido,
Diuitibus q; dies, & nox metuenda maritis.
Quisquis vel locuples, pulchra vel coniuge notus,
Crimine pulsatur falso: si crimina desunt,
Accitus conuiua perit, mors nulla refugit

Artificem,

Artificem, varios succos, spumasq; requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota nouercis
Gramina, si quisquam vultu præsentia damnet,
Liberiúsue gemat, dapibus crudelis in ipsis
Emicat ad nutum stricto mucrone minister.
Fixus quisque toro tacita formidine libat
Carnifices epulas, incertaq; pocula pallens
Haurit, & intentos capiti circumspicit enses,
Splendet Tartareo furialis mensa paratu,
Cæde madens, atrox gladio, suspecta veneno.
Vt vino calefacta Venus, tum senior ardet
Luxuries, mixtis redolent vnguenta coronis.
Crinitos inter famulos, pubemq; canoram
Orbatas iubet ire nurus, nuperq; peremptis
Arridere viris. Phalarim, tormentaq; flamma
Profuit, & Siculi mugitus ferre iuuenci,
Quàm tales audire choros.

Tyranni dum timentur, & ipsi timent.

Seneca in Oedipo.

Qui sceptra duro sæuus imperio regit.
Timet timentes, metus in autorem redit.

Tyranni est misero vitam donare, felicem perdere.

Seneca in Herc. furente.

Qui morte multos luere supplicium iubet

Nescit

Nescit tyrannus esse, diuersa irrogat.
Miserum veta perire, felicem iube.

Tyranni absque cæde crudelissima pauci ad mortem perueniunt.

Iuuenalis satyra 10.

Ad generum Cereris sine cade, & vulnere pauci
Descendunt reges, & sicca morte tyranni.

Seneca in Herc. Oeteo.

Quota pars moritur tempore fati?
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros abitura dies,
Rarumq; est fœlix idemq; senex.

Tyranni in inferno sepulti amarissimas luent pœnas.

Seneca in Herc. furent.

Vidi cruentos carcere includi duces
Et impotentis terga plebeia manu
Scindi tyranni.

Tyranni in nobiles insurgunt, vt de Nerone liquet.

Seneca in Octauia.

NERO. *Quicquid excelsum est, cadat.*

Tyranni salutem suam quærunt tantùm.

Valerius Flacc. lib. 5. Argon.

-Nec vulgi cura tyranni
Dum sua sit modò tuta salus.

Tyran-

Tyrannorum mala atque vitia quæ sint.

Claud. de 4. Honorij cons.

Qui terret, plus iste timet, sors ista tyrannis
Conuenit, inuideant claris, fortesq; trucident,
Muniti gladijs viuant, septiq; venenis,
Ancipites habeant artes, trepidiq; minentur.

DE TORMENTIS.

Per tormenta secreta sæpe extorquentur.

Seneca in Troade.

Coacta dices, sponte quod furi abnuis.

Ibidem.

Verberibus, igne, morte, cruciatu eloquì
Quodcunque celas adiget inuitam dolor,
Et pectore imo condita arcana eruet.
Necessitas plus posse, quàm pietas solet.

DE TRIBVLATIONE.

Tribulatio homines ad Deum conuertit.

Ouid. lib. 11. Metamorph.

Aspera crescit hyems, omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretaq; indignantia miscent.
-Hic votis numen adorat.

Idem lib. 3. Fast.

Vincitur ars vento, nec iam moderator habemis
Vitur, at votis is quoque poscit opem.

Tribulatur

Tribulatur quis quandoq; leniter, vt ex his ad tolerandum maiora, grauioraq; fortior reddatur.

Ouid. Epist. cons. ad Liuiam.

Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu,
Fortior vt possis cladibus esse tuis.

V

DE VENIA.

Veniæ facilitas, peccati irritamen est.

Terentius in Phormione.

Nostrapte culpa facimus, vt malis expediat esse
Dũ nimiũ dici nos bonos studemus, & benignos.

Veniam alteri præstare facilè debet is,
cui venia est opus.

Seneca in Agamem.

Det ille veniam facile, cui venia est opus.

Veniam poscenti æquum est impendere.

Horatius satyra 3. lib. 1.

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat ignoscat verrucis illius, æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

DE VERE.

Descriptio verni temporis.

Ouidius lib. 1 Fastor.

Omnia tunc florent, & tunc noua temporis ætas,
Et noua de grauido palmite gemma tumet.

Et

Et modò formatis operitur frondibus arbos,
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum.
Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent,
Ludit & in pratis, luxuriatq; pecus.
Tunc blandi ſoles, ignotaq; prodit hirundo,
Et luteum celſa ſub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager, & remouetur aratro.

Idem lib. 4. Faſto.

Vere nitent terræ, vere remiſſus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt.
Nunc tumido gemmas cortice palmes agit.
Vere mouet curuas materna per æquora puppes
Ire, nec hybernas iam timuiſſe minas.

DE VERBO.

Verbum ſemel emiſſum reuocari non poteſt.

Horat. de Arte Poëtica.

-Neſcit vox miſſa reuerti.

Idem lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.

Verba diligenter ponderanda ſunt antequàm proferantur, ita vt quid, & de quo, & cui dicas attendas.

Horat. lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Quid de quoque viro, & cui dicas ſæpe videto.

Mulierum verba irrita, folijsque leuiora ſunt.

Ouidius

Ouid.lib.2.Eleg.

Verba puellarum foliis leuiora caducis,
Irritaq; vt visum est, ventus & vnda ferunt.

Blanda verba summopere vitanda sunt, eò quòd sæpissimè his fallimur, moraliter.

Ouid.lib.1.Eleg.

Impia sub dulci melle venena latent.

Verbis damnum rei alicuius non tollitur.

Terentius in Adelph.

Neque tu verbis solues vnquam, quod mihi in re malè feceris.

Verbis leuatur dolor.

Ouid.lib.Tristium.

Est aliquid fatale malum per verba leuare,
Hoc querulam Prognem, Halcyonasq; facit.
Hoc erat in gelido quare Paantius antro
Voce fatigaret Lemnia saxa sua.

Verba & iras causidicus locat, id est, vendit.

Seneca in Herc.furent.

Hic clamosi rabiosa fori
Iurgia vendens improbus, iras
Et verba locat.

Verbum miserum ac pessimum est, habuisse.

Plautus in Rudente.

GRIP. *Papæ diuitias tu quidem*

Habuisti luculentas. L A. Miserum isthuc verbum, & pessimum est, habuisse
Et nihil habere.

Verba variantur in dies, vt arborum folia.

Horatius in Arte Poëtica.

Vt syluæ foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas,
Et iuuenum ritu florent modo nata, vigentq;

Et infrà.

Mortalia facta peribunt,
Nedum sermonum stet honos, & gratia viuax,
Multa renascentur, quæ iam cecidêre, cadentq;
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus
Quẽ penes arbitriũ est, & vis, & norma loquẽdi.

Verba blanda, cantus, citharæ, lyræq; animum hominis eneruant.

Ouidius lib. I. de Remed. amor.

Eneruant animos citharæ, cantusq;, lyræq;.
Et vox, & numeris brachia mota suis.

DE VERECVNDIA.

Verecundia in adolescente est optimum signum.

Terentius in Adelphis.

Erubuit, salua res est.

Plautus in Amphitr.

Decet verecundum esse adolescentem.

Apud

Apud mensam verecundari neminem decet.

Plautus in Trinummo.

Verecundari neminem apud mensam decet.

DE VERITATE.

Veritas nunquam latet.

Seneca in Troade.

-Veritas nunquam latet.

Veritas moras odit.

Seneca in Oedipo.

Quid verbis queris? Veritas odit moras.

Veritas odium parit, obsequium verò amicos.

Terentius in Andria.

-Nanq; hoc tempore

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Veritatis inimicus quis sit.

Martialis lib. 8. Epigram.

Oras Gallice me, rogasq; semper,
Durum est me tibi, quod petis, negare.
Vero verius ergo quid sit audi:
Verum Gallice non libenter audis.

Veritatis intimandæ exhortatio perpulchra.

Plautus in Mostellaria.

-Nolo ego te assentari mihi.
Ego verũ amo, verũ volo dici mihi: mendacẽ odi.

Horat. lib. 8. Epigram.

Dic verum mihi, Marce dic amabo,
Nil eſt quod magis audiam libenter.

Nil facilius eſt, quàm vera dicere.

Terentius in Andria. (lius.

S I. *Potin' es mihi verũ dicere?* D A. *Nihil faci-*

DE VETITIS.

Vetita ſemper appetimus.

Ouidius lib. 3. Eleg. ſiue amo.

Deſine, crede mihi, vitia irritare vetando,
Obſequio vinces aptius ipſe tuo.
Vidi ego nuper equum contra ſua frena tenacem,
Ore reluctanti fulminis ire modo.
Conſtitit vt primùm conceſſas ſenſit habenas,
Frenaq́; in effuſa laxa iacere iuba.
Nitimur in vetitum ſemper, cupimus q́; negata:
Sic interdictis imminet ager aquis.

Vitita magis placent, quàm conceſſa & licita, necnon ad ea omnes maximè anhelant.

Ouid. lib. 2. Faſto.

Quoq́; minor ſpes eſt, hoc magis ille cupit.

Idem lib. 3. Eleg. 4.

Quicquid ſeruatur cupimus magis, ipſaq́; furem
Preda vocat: pauci, quod ſinit alter, amant.

Seneca

Seneca in Aereule Oeteo.

Illicita amantur, excidit quicquid licet.

Plautus in Trinummo.

Minus placet magis quod suadetur, quod dissuadetur placet.

Ouid. lib. 3. Eleg.

Cui peccare licet, peccat minus, ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.

DE VICINITATE.

Vicinum malum aliquid mali vicino affert.

Plautus in Merc. *-Hen misero mihi*
Nunc ego verum illud verbũ esse experior vetus:
Aliquid mali esse propter vicinum malum.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lollium.

-Ecquid
Ad te post paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur paries cùm proximus ardet,
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Ouid. lib. 2. de Reme. amo.

Proximus à tectis ignis defenditur aegrè.

Malum vicinum habens, malus & ipse fit.

Iuuenalis satyra 2.

-Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures, Sicut grex totus in agris

Vnius ſcabie cadit, & porrigine porci,
Vnaq́ conſpecta lituorem ducit ab vna.

Terentius in Andria.

Quid iſthuc tam mirum eſt, de te ſi exẽplũ capit?

Inter vicinos odium immortale eſt.

Iuuenalis ſatyra 15.

Inter finitimos vetus atq́ antiqua ſimultas,
Immortale odium, & nunquam ſanabile vulnus.

DE VICISSITVDINE RERVM.

Omnium rerum vicissitudo eſt.

Ouid. ad Piſonem.

Ipſa natura vices ſubit, variataq́ curſus
Ordinat inuerſis, & frontibus explicat annum.
Non ſemper fluuidis adopertus nubibus æther
Aurea terrificis obcecat ſydera nymbis.
Ceſſat hyems, madidos & ſiccat vere capillos.
Ver fugit æſtates, æſtatum terga laceſſit
Pomifer autumnus, nubibus ceſſurus, & vndis.

Horat. Oda 9. lib. 2.

Non ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros, aut mare Caſpium
Vexant inæquales procellæ
Vſque, nec Armenijs in oris

Amice

Amice Valgi, ſtat glacies iners
Menſes per omnes, aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et folijs viduantur orni.

Idem Oda 7. lib. 4.

Diffugêre niues, redeunt iam gramina campis,
Arboribusq́, comæ.
Mutat terra vices, & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt,
Frigora miteſcunt Zephyris: ver proterit æſtas
Interitura, ſimul
Pomifer autumnus fruges effuderit, & mox
Bruma recurrit iners.

Terentius in Eunucho.

Omnium rerum viciſſitudo eſt.

Propertius Eleg. 9. lib. 2.

Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.
Vinceris, aut vincis: hæc in amore rota eſt.
Magni ſæpe duces, magni excidêre Tyranni,
Et Thebæ ſteterant, altaq́, Troia fuit.

Plautus in Amph.

Nam in hominũ ætate multa euenũt huiuſmodi,
Capiunt voluptates, mox rurſum miſerias:
Iræ interueniunt, redeunt rurſum in gratiam.

Verùm iræ si quæ fortè eueniunt huiusmodi
Inter eos, rursum si reuentum in gratiam est:
Bis tanto amici sunt inter se, quam prius.

DE VICTORIA.

Victoria cedendo acquiritur.

Ouid. lib. 2. de Arte amandi.

Cede repugnanti: cedendo victor abibis.

Idem lib. 1. Eleg.

Cedimus? an subitum luctando accendimus ignẽ?
Cedamus, leue fit quod bene fertur onus.
Vidi ego iactatas mota face crescere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori.

Victor arma cùm deposuit, victus odium deponat.

Seneca in Herc. furen.

Cùm victor arma posuit, & victum decet
Deponere odia.

Victor primo impetu ferocior.

Seneca in Troade.

Victor feroces impetus primos habet.

Quid victor facere & victus pati debeat sciendum est.

Seneca in Troade.

Noscere hoc primùm decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.

Victori

Victori licet quicquid placuerit, tyrannicè dictum.

Seneca in Troade.

Quodcunq; libuit facere victori licet.

AGA. *Minimum decet libere, cui multũ licet.*

Vitam donare victo, decet victorem.

Statius 8. lib. Theba.

Si decidit hostis
Ire super satis est, vitamq; relinquere victo.

Victis vna salus est nullam salutem sperare.

Vergilius lib. 2. Æneid.

Vna salus victis nullam sperare salutem.

DE VIGILIA.

Vigilia ad studium homini haud parùm confert.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lol.

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones,
Vt te ipsum serues non expergisceris? Sinon
Intendes animum studijs, & rebus honestis,
Inuidia, vel amore vigil torquebere.

Nimiæ vigiliæ iuuenum corpora attenuant.

Ouid. lib. 1. de Arte Amandi.

Attenuant iuuenum vigilata corpora noctes,
Curaq; & immensa qui sit amore, dolor.

Vigilare leue est, pervigilare verò graue.

Martial. lib. 9. Epigram.

Nam vigilare leue est, pervigilare graue.

Vigilandum

Vigilandum est illi, qui tempori vult negotia sua conficere.

Plautus in Rudente.

Vigilare decet hominem
Qui vult sua tempori conficere officia.
Nam qui dormiunt libenter sine lucro, & cũ malo quiescunt.

DE VINDEMIA.

Vindemiæ mira ac elegans descriptio.

Olymphius Nemesianus Eclog. 3.

Tum primum lætas ostendit pampinus vuas.
Mirantur Satyri frondeis & poma Lyæi.
Tunc Deus (scilicet Bacchus) ô Satyri maturos carpite fructus
Dixit, & ignotos pueri calcate racemos.
Vix hæc audierant, decerpunt vitibus vuas,
Et portant calathis, celeriq; illidere planta.
Concana saxa super ponunt, vindemia feruet
Collibus in summis, crebro pede rumpitur vua,
Vdaq; purpureo spargunturpectora musto.
Tum Satyri lasciua cohors, sibi pocula quisq;
Obuia corripiunt, quod sors dedit, hoc capit vsus.
Cantharon hic retinet, cornu bibit alter dunco.
Concauat ille manus, palmasq; in pocula vertit.

Pronus

Pronus at ille lacu bibit, & crepitantibus haurit
Musta labris, alius venalia cymbala mergit,
Excipit, ac potat, saliens liquor ore resultat.
At q3 alius latices pressis resupinus ab vuis
Spumeus inq3 humeros & pectora defluit humor.
Omnia ludus habet, cantusq3 choros q3 licentes.
Et Venerem iam vina mouent, raptatur amantes
Concubitu Satyri fugientes iungere Nymphas,
Iam iamq3 elapsas, hic crine, hic veste retentam.
Tum primum roseo Silenus cymbia musto
Plena senex auidè non aequis viribus hausit,
Ex illo venas inflatus nectare dulci,
Hesternoq3 grauis semper ridetur Iaccho.

Non mihi tempero quin hic subnectam quæ de Baccho .i. vino vel vinea & eius educatione, comitibúsque mira periphrasi idem Nemesianus eadem Ecloga scribit.

Te cano, qui grauidis hederata fronte corymbis
Vitea serta plicas, qui comptos palmite tigreis
Ducis odorato perfusas colla capillo.
Vera Iouis proles, iam tunc post fulmina cœlo
Sola Iouem Semele vidit, Iouis ora professum,
Hunc pater omnipotens venturi pronidus aui
Protulit, & iusto produxit tempore partus.

Hunc

Hunc Nymphæ, Faunique ſenes, Satyrique procaces,
Voſque etiam Nymphæ viridi nutriſtis in antro.
Quin & Silenus paruum veneratus alumnum,
Aut gremio fouet, aut reſupinis ſuſtinet vlnis,
Et vocat ad riſum digito, motuque quietem
Allicit, aut tremulis quaſſat crepitacula palmis.
Cui Deus arridens horrenteis pectore ſetas
Vellicat aut digitis aureis aſtringit acutas,
Applaudit quoque manu mutilis caput, aut leue mentum.
Et ſummas tenero ſubducit pollice nareis.
Interea pueri floreſcit pube iuuenta,
Flauaque maturo tumuerunt tempora cornu,
Tum primùm lætas oſtendit pampinus vuas.

De vino & eius commodis ſimul & incommodis, vide titulum De Ebrietate.

DE VINDICTA.

Vindicta gaudere indocti & vulgaris animi eſt, & præcipuè mulierum.

Iuuenalis Satyra 13.

At vindicta bonum vita iucundius ipſa:
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut leuibus videas flagrantia cauſis.
Quantulacunque adeò eſt occaſio, ſufficit iræ.
Chryſippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium,

Ingenium, dulcique senex vicinus Hymeto,
Qui partem acceptæ saxa inter vincla cicutæ
Accusatori nollet dare.

Et post paulum.

Semper & infirmi est animi exiguique voluptas
Vltio.

Iuuenalis Ibidem.

-Continuò sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet quàm fœmina.

Vindicta nulla potior, quàm cùm aduersarii formidine flectuntur.

Claud. de bel. Getic.

Quæ vindicta prior, quàm cùm formido superbos
Flectit & assuetum spoliis affligit egestas!

Vindicta sæpe obfuit.

Sen. in Herc. fur. *Sæpe vindicta obfuit.*

Vindicta dolorem minuit.

Ouid. lib. 1. Eleg.

Ah tu ne dubita, minuet vindicta dolorem.

DE VI.

Vi quicquid exprimitur graue est.

Seneca in Octauia.

Quicquid exprimitur graue est.

Vim temperatam dij prouehunt, iidem vires omne nefas mouentes odere.

Horatius

Horatius lib. 3. Oda 4.

Vim temeratam dij quoq; prouehunt
In maius, idem odêre vires
Omne nefas animo mouentes.
Testis mearum centimanus Gigas
Sententiarum, &c, Reliqua quære in titulo de Humilitate.

Vis absque consilio sua mole ruit.

Horat. lib. 3. Oda 4.

Vis consilij expers mole ruit sua.

Vim vi repellere licet.

Ouid. lib. 3. de Arte aman.

Iudice me fraus est concessa repellere fraudem,
Armaq; in armatos sumere iura sinunt.

DE VIRIS.

Virorum proprietates quæ sint.

Horat. in Arte poët.

Conuersis studijs ætas animusq; virilis
Quærit opes & amicitias, inseruit honori,
Commisisse cauet, quod mox mutare laboret.

Viri mulieres fugere debent, idqúe Hippolyti exemplo.

Seneca in Hippolyto.

Detestor animis, horreo, fugio, execror.

Sit

Sit ratio, sit natura, sit durus furor,
O disse placuit, ignibus iunges aquas
Et amica ratibus ante promittet vada
Incerta syrtis, ante ab extremo sinu
Hesperiæ Thetis lucidum attollet diem,
Et ora damis blanda præbebunt lupi,
Quam victus animum fœminæ mitem geram.

Plautus in Sticho.

- Age tu, altera vtra sit conditio pensior,
Virginem, an viduam habere? PINAC. Quanta mea sapientia est,
E malis multis malum, quod minimum est, id minimum est malum.
Qui potest mulieres vitare vitet, vt quotidie
Pridie caueat, ne faciat quod pigeat postridie.

Vir muliere fortior esse dicitur ingenio suo.

Ouid. Epist. 18. Heroid.

Vrimur igne pari, sed sum tibi viribus impar:
Fortius ingenium suspicor esse viris.
Vt corpus teneris, sic mens infirma puellis,
Deficiam, parui temporis adde moram.

Virilis ætas autumno adsimilatur.

Ouid. lib. 15. Metamorph.

Excipit autumnus posito fervore iuventæ

Maturus,

Maturus, mitisq; inter iuuenemq; senemq;
Temperie medius, sparsis quoq; tempora canis.

Viri hoc seculo non secus ac mulieres ornantur.

Ouidius de faciei medica.

Nec tamen indignum si vobis cura placendi,
Cùm comptos habeant secula nostra viros.
Fœminea vestri potiuntur lege mariti,
Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.

DE VIRGINITATE.

Virginem vitiare fas non est.

Terentius in Adelphis.

Virginẽ vitiasti, quàm to ius non fuerat tangere.

Virginitatis defensor Virginius eques Romanus fuit, interimens filiam ne à Claudio viciaretur. Nam pudicæ interemptor (inquit Valerius) quàm corruptæ pater esse maluit.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

-Virginia iuxta
Cerne cruentato vulnus sub pectore seruat,
Tristia defensi ferro monumenta pudoris,
Et patriã laudat miserando in vulnere dextram.

Virgo mala est, si aliter sapit atque parentibus placet.

Plautus in Persa.

-Virgo atque mulier nulla

Erit

Erit quin ſit mala, quæ præter ſapiet, quàm placet parentibus.

DE VIRTVTE.

Exhortatio ad virtutem amplexandam lepidiſſima.

Iuuenalis ſatyra 8.

Prima mihi debes animi bona, ſanctus haberi
Iuſtitiæq; tenax, factis dictiſq; mereris.

Ibidem.

Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis
Stratus humi palmes viduas deſiderat vlmos.
Eſto bonus miles, tutor bonus: arbiter idem
Integer.

Silius Italic. lib. 12. bel. Pun.

Perge, age, vince omnem miles virtute laborem,
Et quantum humani poſſunt ſe tendere paſſus,
Arduus aecelera.

Valer. Flac. lib. 1. Argon.

Vos quoq; nunc vires animoſq; aſſerte paternos.

Ibidem.

Ite viri mecum, dubijsq; euinci, te rebus
Quæ meminiſſe iuuet, noſtris nepotibus inſtent.

Idem lib. 5.

Surge age, & in duris haud vnquam defice, cœlo
Mox aderis, teq; aſtra ferent. Ibidem.

Hortatur ſupplexq́ manus intendit Iaſon,
Nomine quẽq́ premẽs: vbi nũc promiſſa ſuperba,
Ingentesq́ minæ? mecum quibus iſta ſecuti
Idem animi, certè viſo timor omnibus antro
Pertulerat: ſtetimus tamen, Deus abfuit auſis,
Qui iterum idem aderit credo Deus.

Auſon. Eclog. de Ambig. vitæ elig.

Ergo nil quoniam vita eſt quod amemus in iſta,
Nec tamen incaſſum fas eſt nos credere natos,
Autorem vitæ ſi iuſtum credimus eſſe,
Vita alia eſt nobis illi viuendo paranda,
Cum quo poſt iſtam poſſimus viuere vitam.
Illi autem ſtygias properẽt deſcendere ad vmbras
Pythagoreorum ſtolidum qui dogma ſecuti,
Non naſci ſeſe, quàm natos viuere malunt.

Silius Italic. lib. 13. bel. Pun. in perſona Alexandri Magni ad Scipionem.

Ille ſub hæc, turpis lenti ſolertia Martis
Audendo bella expedias: pigra extulit aſtris
Haud vnquam ſeſe virtus, tu magna gerendi
Præcipita tempus, mors atra impendet agenti.

Ibidem in perſona Pomponiæ ad Scipionem filium.

Verùm age nate tuos ortus, nec bella paueſcas

Vlla

Vlla, nec in cœlum dubites te tollere factis.

Virtus aduersis in rebus fortior est, noscitur atque apparet.

Silius Italic. lib. 1. bel. Pun.

At durę inuigilant mentes, molleq; reponunt
Noctis opus, clausos acuunt extrema pericli,
Et fractis rebus violentior vltima virtus.

Ouid. lib. 4. de Tristib.

Mater iamq; tuis tristem virtutibus imple.
Ardua per prœceps gloria vadit iter.
Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset?
Publica Virtutis per mala facta via est.
Ars tua Typhi iacet, si non sit in æquore fluctus,
Si valeant homines ars tua Phœbe iacet.
Quę latet, inq; bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturq; malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputq;
Conspicuum pietas quo tua tollat habet.
Viere temporibus, quorum nunc munere freta es,
Et patet in laudes aëra lata tuas.

Seneca in Hercule furente.

LYC. *Cur ego regi seruit, & patitur iugum?*
MEC. *Imperia dura tolle, quid virtus erit?*

Virtus in aduersis rebus stabilis atque firma rarò reperitur.

Ouid.lib.5.de Tristibus.

Rara quidē est virtus quā non fortuna gubernat,
Quæ maneat stabili, cùm fugit illa, pede.

Virtus per se est appetenda.

Ouid.lib.2.de Ponto.

Per seq; petenda est
Externis virtus incomitata bonis.

Virtus ab homine nullis aduersitatibus auferri potest.

Boëtius Metro.1.lib.1.

Ecce mihi laceræ dictant scribenda camœnæ,
Et veris elegi fletibus ora rigant.
Has saltem nullus potuit peruincere terror,
Ne nostrum comites prosequerentur iter.

Virtus auro nobilior est.

Horat.lib.1.Epist.ad Mæcen.

Vilius argentum est auro: virtutibus aurum.

Virtus fuga viriis est.

Ibidem. *Virtus est vitium fugere.*

Virtus in pretio non est.

Iuuenalis satyra 1.

Probitas laudatur & alget.

Virtus in pulchro corpore est valde grata.

Vergil.

Vergil.lib.5.Æneid.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus
Adiuuat.

Virtus laudata creſcit.

Ouid.lib.4.de Ponto.

Excitat auditor ſtudium, laudataq́ virtus
Creſcit, & immenſum gloria calcar habet.

Idem lib.5.de Triſtib.

Denique nulla mihi captatur gloria, quæq́
Ingenij ſtimulos ſubdere fama ſolet.

Virtus maxima eſt, domare quæ cuncti timent.

Seneca in Hercule furente.

LVC. *Obijci feris monſtriſq́ virtutem putat.*
MEGE. *Virtus eſt, domare quæ cuncti pauent.*

Virtus merces eſt ſibimet pulcherrima.

Silius Italic.lib.13.bel.Pun.

Ipſa quidem virtus ſibimet pulcherrima merces.

Claud.in conſ.Manlij.

Ipſa quidem virtus pretium ſibi, ſolaq́ latè
Fortunæ ſecura nitet, nec faſcibus vllis
Erigitur, plauſúve petit clareſcere vulgi.
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Diuitijs animoſa ſuis, immotaq́ cunctis
Caſibus, ex alta mortalia deſpicit arce.

Han: tamen inuitam blandè veſtigat, & vltro
Ambit honor, docuit totiens à rure profectus
Lictor, & in medijs Conſul quæſitus aratris.

Virtutis bona quæ ſint.

Plautus in Amphit.

Virtus præmium eſt optimum, virtus omnibus
Rebus anteit profectò, libertas, ſalus, vita, (tur,
Res, parentes, patria & prognati, tutãtur, ſeruan-
Virtus omnia in ſe habet, omnia adſunt bona quẽ
pene'ſt virtus.

Silius Italic. lib. 15. bel. Pun.

Mecum honor, & laudes, & læto gloria vultu
Et decus & niueis victoria concolor alis.
Me cunctus lauro perducit ad aſtra triumphus:
Caſta mihi domus, & celſo ſtant colle penates.

Virtus ſola nobilem, immortalem, diuinumque hominem facit.

Vergil. lib. 10. Æneid.

-Sed famam extendere factis
Hoc virtutis opus. Idem eleg. de Mæc. obitu.
Marmora Mæonij vincunt monumenta libelli:
Viuitur ingenio, cætera mortis erunt.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Si modò non cenſus, nec clarum nomen auorum,

Sed

Sed probitas magnos, ingeniumq́ facit.

Horat. Oda 2. lib. 3.

Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus,
Nec ponit, aut sumit secures
Arbitrio popularis auræ

Iuuenalis satyra 8.

Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.

Seneca in Hercule Oeteo.

Sed locum virtus habet inter astra.
Vere dum flores venient repenti,
Et comam syluis hyemes recident,
Vel comam syluis reuocabit æstas,
Pomaq́ autumno fugiente cadent,
Nulla terris rapiet vetustas.
Tu comes Phœbo, comes ibis astris. Ibidem.
Non est gemendus, nec graui vrgendus nece,
Virtute quisquis abstulit fatis iter.
Aetherea virtus Herculem flere vetat.
Fortes vetat mœrere, degeneres iubet.

Et infrà de eodem Hercule.

Quid me tenentem regna syderei poli,
Cœloq́ tandem redditum planctu iubes

Sentire fatum? Parce, nam virtus mihi
In astra & ipsos fecit ad superos iter.
Virtus in astra tendit, in mortem timor.

Martialis lib. 5. Epigram.

Sum fateor, semperq3 fui Calliſtrate pauper.
Sed non obscurus, & malè notus eques.
Sed toto legor orbe frequens, & dicitur, hic est:
Quodq3 cinis paucis, hoc mihi vita dedit.

Virtus Scipioni victoriam promittit, illúmque conuertit ad se.

Silius Italic. lib. 15. bel. Pun.

Hinc tibi non Tyrio vitiatas murice vestes,
Nec donum deforme viro flagrantis amomi,
Sed dabo qui vestrum sæuo nunc Marte fatigat
Imperium superare manu, laurumq3 superbam
In gremio Iouis excisis deponere Pœnis.
Quæ postquam cecinit sacrato pectore Virtus,
Exemplis lætum, vultuq3 audita probantem
Conuertit iuuenem.

Virtus pro vitio sæpe habetur.

Ouid. lib. 1. de Remed. Amo.

Et mala sunt vicina bonis, errore sub illo,
Pro vitio virtus crimina sæpe tulit.

Virtus vnita maior est seipsa dispersa.

Ouid.

Ouid.lib.2.de Remed.Amo.

Forsitã hæc aliquis (nã sunt quoq;) parua vocabit
Sed quæ non prosunt singula, multa iuuant.

Virtutis amore qui non peccat, hic bonus est.

Horat.lib.Epist.ad Quintium.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.

Virtutis laus in actione consistit, sine qua virtutis nomen futile est.

Silius Italic.lib 9.bel.Pun.

-Nam virtus futile nomen,
Ni decus adfuerit patiendo, vbi tempora lethi.

Claud.de 4.Honor cons.

Maior & vtilior facto coniuncta potenti
Vile latens virtus, quid enim submersa tenebris
Proderit? obscuro veluti sine remige puppis,
Vel lyra, quæ reticet, vel qui non tenditur arcus.

Plautus in Bacchid.

Quid mihi refert Chrysalo esse nomen, nisi factis probo.
Celerem oportet esse amatoris manum.

Silius Italic.lib.3.bel.Pun.

-Et qui sim nesciat omnis
Gens hominum, lethiq; metu decora relinquam

Quid

Quid enim distant à morte silentia vitæ.

Virtuti vbique vacare licet.

Seneca in Medea.

Nunc est probanda, si locum virtus habet.

MED. *Nunquam potest non esse virtuti locus.*

Virtutis via ardua est, id est, virtutem amplecti difficile est.

Ouid. lib. 2. de Arte amandi.

Ardua molimur, sed nulla nisi ardua vincunt:
Difficilis nostra poscitur arte labor.

Idem lib. 2. de Ponto.

Sed tendit in ardua virtus.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

Ardua virtutem profert via: pergite primi,
Nec facilem populus, nec totā inuadere laudem.

Idem lib. 15. bel. Pun.

Ardua saxoso perducit semita clivo,
Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)
Prosequitur labor ad nitendum intrare volenti,
Nec bona conscendunt, quæ sors infida dedisset,
Atque eadem rapuisse valet, mox celsus ab alto
Infra te cernes hominum genus, omnia contra
Experienda manēt, quā spondet blanda voluptas.
Stramine proiectus duro patiēre sub astris

In

In somnes noctes, frigusq; famemq; domabis.
Idem iustitiæ cultor, quæcunque capesses,
Testes factorum stare arbitrabere diuos.

Claud. de 4. Honorij cons.

Hanc tamen haud quisquã, qui non agnouerit ante
Sumet, & incertos animi placauerit æstus,
Inueniet, longis illuc ambagibus itur.

– Per Pythagoræ literam virtutis ac voluptatis via ostenditur.

Virgil. de litera Pythagoræ.

Litera Pythagoræ discrimine secta bicorni
Humanæ vitæ speciem præferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemq; aditum primùm spectantibus offert.
Sed requiem præbet sessis in vertice summo.
Molle ostentat iter via lata, sed vltima meta
Præcipitat captos, volutatq; per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemq; decusq; parabit,
At qui desidiam, luxumq; sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores,
Turpis inopsq; simul miserabile transiget æuum.

Virtutis via deseritur ob paupertatis fugã: quia paupertas pro opprobrio ab omnibus ferè habetur.

Horat.

Horat. Oda 24. lib. 3.

Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quiduis & facere, & pati,
Virtutisq; viam deserit arduæ.

Virtute exigua quæq; ampliantur, vt de Roma liquet, quæ orbis regina virtute ciuiũ paucorũ facta est.

Silius Italic. lib. 15. bel. Pun.

Nec longè repetam modò Roma minanti
Impar Fidenæ, contentaq; crescere asylo
Quo sese extulerit dextris.

Virtutem nemo amplecteretur, aut ei vacare posset, si præmia tollas.

Iuuenalis satyra 10.

.-Tanto maior famæ sitis est, quàm
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam
Præmia si tollas?

Martialis lib. 8. Epigr.

Ingenium sacri miraris abesse Maronis
Nec quenquam tanta bella sonare tuba.
Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones.
Vergiliumq; tibi, vel tua rura dabunt.

Virtute clari laudandi sunt ad aliorum exercitationem Horatij exemplo.

Horat.

Horat. Oda 9. lib. 4.

Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus. Non ego meis
Chartis inornatum ſilebo,
Tótve tuos patiar labores
Impunè Lolli carpere liuidas
Obliuiones.

Pauper virtute præditus dignior eſt atque nobilior Nerone, id eſt, imperatore in quo, & ſceleribus contaminato, vt Nero fuit.

Iuuenalis ſatyra 8.

Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, vt dubitet Senecam præferre Neroni?
Cuius ſupplicio non debuit vna parari
Simia, nec ſerpens vnus, nec culeus vnus.

Virtute inſignem eſſe melius, atque eligibilius eſt, quàm genere.

Iuuenalis ſatyra 8.

Hæc ſatis ad iuuenem, quẽ nobis fama ſuperbum
Tradit, et inflatum, plenumq́ Nerone propinquo.
Sed te cenſeri laude tuorum
Pontice noluerim, ſic vt nihil ipſe futuræ
Laudis agas, miſerũ eſt aliorum incumbere famæ.

Ibidem.

Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Aeacidæ

Aeacidæ similis, Vulcaniaq; arma capessas,
Quàm te Thersitæ similem producat Achilles.

Virtute insignes rari sunt.

Silius Italicus lib. 3. bel. Pun.

Ire per ora
Nomen in æternum paucis meus igneа donat,
Quos pater athereis cœlestum destinat oris.

Statius lib. 10. Thebaid.

Rara dari, terrisq; solet contingere virtus.

Virtute ornati laus & intimatio.

Ouid. lib. 3. de Ponto.

Principe nec nostro Deus est moderatior vllus:
Iustitia vires temperat ille suas.

Statius lib. 2. Syluarum.

Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro,
Troica & Euphrate supra diademata felix,
Quem non ambiguæ fasces, non mobile vulgus,
Non leges, non castra tenent; qui pectore magno
Spemq; metumq; domas, vitio sublimior omni,
Exemptus fatis, indignantemq; refellis
Fortunam, dubio quem non in turbine rerum
Deprendet suprema dies, sed abire paratum,
At plenum vita.

Ibidem.

Tu

Tu cuius placido posuêre in pectore sedem
Blandus honos, hilarisq; tamẽ cum põdere virtus,
Cui nec pigra quies, nec iniqua potentia, nec spes
Improba, sed medius per honesta & dulcia limes
Incorrupte fidem nullosq; ex parte tumultus,
Et secrete palàm qui digeris ordine vitam.
Idem auri facilis contemptor, & optimus idem
Condere diuitias, opibusq; immittere lucem,
Hac longum florens animi morumq; iuuenta
Ilincos æquare senes, & vincere prasta.

Virtute ornato nil esse dicitur contrarium seu difficile.

Ouid. lib. 14. Metamorph.

Pone tamen Troianæ metum, potiêre petitis,
Elysiasq; domos & regna nouissima mundi
Me duce cognosces simulachraq; chara parentis.
Inuia virtuti nulla est via.

Virtute præditum bona detestari non decet, vt nos Vlysses vtiliter edocuit.

Ouid. lib. 3. Metamorph.

Neque enim benefacta malignè
Detrectare meum est, modò ne communia solus
Occupet, atq; aliquẽ nobis quoq; reddat honorem.

Virtute clarum non decet immerita appetere.

Terentius in Andria.

Ego

Cùm is nihil promereat, poſtulare id gratiæ apponi ſibi

Virtute.

Virtute præditi cœlum petunt.

Lucanus lib. 9. bel. ciuil.

Ac non in Pharia manes iacuêre fauilla,
Nec cinis exiguus tantam compeſcuit vmbram,
Proſiluit buſto, ſemiuſtaq́ membra relinquens,
Degeneremq́ rogum, ſequitur conuexa tonantis,
Qua niger aſtriferis connectitur axibus aër,
Quodq́ patet terras inter Lunaq́ meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Innocuos vitæ patientes ætheris imi
Fecit, & æternos animam collegit in orbes.

Seneca in Herc. Oeteo.

Nunquam ſtygias fertur ad vmbras
Inclita virtus, viuite fortes,
Nec letheos ſæua per amnes
Vos fata trahent. ſed cùm ſummas
Exiget auras conſumpta dies
Iter ad ſuperos gloria pandet.

Manilius lib. 1. Aſtronom.

An fortes animæ, dignataq́ nomina cœlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terrâq́ remiſſa

Hue

Huc migrant ex orbe, ſuumq; habitantia cœlum
Æthereos vivunt annos, mundiq; fruuntur.
Atq; hîc Æacidas, hîc veneramur Atridas,
Tydidemq; ferũ terræq; maris q; triumphis, &c.

DE VITA.

Vita hominum breuiſſima eſt.

Vergil lib. 10. Æneid.

Stat ſua cuiq; dies, breue, & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ. Horat. Oda 4. lib. 1.
Vitæ ſumma breuis ſpẽ nos vetat inchoare longã.
Iam te premet nox, fabulæq; manes,
Et domus exilis Plutonia.

Idem Oda 14. lib. 2.

Heu heu fugaces Poſthume Poſthume
Labuntur anni, nec pietas moram
Rugis, & inſtanti ſenectæ
Adfert, indomitæq; morti.

Idem lib. 2. Epiſt. ad Florum.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Iuuenalis ſatyra 9.

-Feſtinat enim decurrere velox
Floſculus, angustæ miſeæq; breuiſſima vitæ
Portio: dũ bibimus, dum ſerta, vnguenta, puellas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.

Seneca in Oedipo.

Labimur ſæuo rapiente fato,
Ducitur ſemper noua pompa morti.

Idem in Troade.

Quicquid Sol oriens, quicquid & occcidens
Nouit, cæruleis oceanus fretus,
Quicquid vel veniens, vel fugiens leuat
Ætas Pegaſeo corripiet gradu.

Plautus in Captiuis.

Et ſi perniuo vſque ad ſummàm ætatem, tamen
Breue ſpatium eſt.

Lucr. lib. 2. de Nat. rerum.

Augeſcunt aliæ gentes, alia minuuntur,
Inq; breui ſpatio mutantur ſecla animantum,
Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

Huc aduerte aures, currit mortalibus ærum,
Nec naſci bis poſſe datur, fugit hora, rapitq;
Tartareus torrens, ac ſecum ferre ſub umbras,
Si qua animo placuêre, negat. Quis luce ſuprema
Demiſiſſe meas ſero non ingemit horas?

Propertius lib. 2. Eleg.

Ac veluti folia arentes liquere corollas,
Quæ paſſim calathis ſtrata natare vides:

Sic

Sic nobis qui nunc magnum speramus amantes
Forsitan includet crastina fata dies.

Vita hominum aleatum ludo adsimilatur.

Terentius in Adelph.

Ita vita est hominum, quasi cum ludas tesseris.
Si illud, qd. maximè est opus iactu non cadit, (est.
Illud quod cecidit forte, id arte vt corrigas, neces-

Vita defuncti periphrasis.

Nemesianus Ecloga 1.

Quem nunc emerita permensum tempora vita
Secreti pars orbis habet, mundusq; piorum,

Vita honesta nihil prodest, vbi dominus odit.

Seneca in Agamemnone.

Quid honesta prodest vita, flagitio carens,
Vbi dominus odit? Fit nocens, non quæritur.

Vita magis in pretio est, quàm quæque temporalia bona.

Ouid. lib. 5. Metamorph.

-Nihil ô fortissime prater
Hanc animam, concede mihi, tua cætera sunto.

Vitæ breuitas iugiter in memoria retinenda est, & ad hoc exhortatio dignissima.

Horat. Satyra 6. lib. 2.

Vive memor quàm sis ævi brevis.

Plautus in Moſtellaria.

Loquar, ſi decet morẽ geras, vitam, quàm ſit breuis, ſimul cogita quidem.

Vitæ ſpatium omnes naturaliter petunt optantqúe.

Iuuenalis ſatyra 10.

Da ſpatium vitæ, multos da Iupiter annos,
Hoc recto vultu, ſolum hoc & pallidus optas.

Quæ vitam beatiorem efficiant.

Martialis lib. 10. Epigr.

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundiſſime Martialis, hæc ſunt.
Res non parta labore, ſed relicta,
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, ſalubre corpus,
Prudens ſimplicitas, pares amici,
Conuictus facilis, ſine arte menſa,
Nox non ebria, ſed ſoluta curis,
Non triſtis thorus, attamen pudicus,
Somnus, qui faciat breues tenebras,
Quòd ſis, eſſe velis, nihilq; malis,
Summum nec metuas diem, nec optes.

Vitam eripere homini quilibet poteſt, at nemo mortem. ad hanc enim aditus diuerſi ſunt.

Seneca

Seneca in Thebaid.

Vbique mors est, optimè hoc cauit Deus.
Eripere vitam nemo non homini potest,
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.

Vitam tranquillam qui affectat, hominum familiaritatem vitet, & ad hoc exhortatio.

Mart. lib. 12. Epigram.

Si vitare velis acerba quædam,
Et tristes animi cauere morsus,
Nulli te facias nimis sodalem,
Gaudebis minùs, & minùs dolebis.

Viuendum est rectè ob multa, præcipuè tamen vt mancipiorum linguas contemnamus

Iuuenalis satyra 9.

Viuendum est rectè tum propter plurima, tum his
Præcipuè causis, vt linguas mancipiorum
Contemnas. Nam lingua mali pars pessima serui.

DE VITIIS.

Vitia extirpanda sunt primò, deinde virtutes inserendæ.

Horat. satyra 3. lib. 1.

-Denique teipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseuerit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala: namque
Neglectis vrenda filix innascitur agris.

Boëtius Metro 1. lib. 3.

Qui ſerere ingenuum volet agrum
Liberat prius arua fruticibus,
Falce rubos, filicemq; reſecat,
Vt noua fruge grauis Ceres eat.
Dulcior eſt apium mage labor
Si malus ora prius ſapor edat.
Gratius aſtra nitent, vbi notus
Deſinit imbriferos dare ſonos.
Lucifer, vt tenebras pepulerit,
Pulchra dies roſeos agit equos.
Tu quoque falſa tuens bona, prius
Incipe collo iuga ſubtrahere,
Vera dehinc animum ſubierint.

Vitiorum via lata eſt & plana, virtutum verò via difficilis, anguſta, & ardua. Id moraliter ſignat Auerni aſcenſus & deſcenſus.

Vergilius lib. 6. Æneid.

Facilis deſcenſus Auerni,
Sed reuocare gradum ſuperaſq; euadere ad auras
Hoc opus, hic labor eſt.

Vitiis cæcus amor ineſt, ex quo furorum omne deſpicitur.

Claud.

Claud. lib. 2. in Eutrop.

Sed quia cæcus ineſt vitijs amor, omne futurum
Deſpicitur, ſuadent breuem præſentia fructum,
Et ruit in vetitum damni ſecura libido.

Vitiis nemo caret, nec ſine illis naſcitur.

Horat. Satyra 3. lib. 1.

Nam vitijs nemo ſine naſcitur. Optimus ille
Qui minimis vrgetur

Perſius Satyra 1.

Auriculas aſini quis non habet?

Propert. lib. 2 Eleg. ad Heremum.

Vicuique dedit vitium natura creato.
Mî fortuna aliquid ſemper amare dedit.

Vitiato corpore ſi bonus ſis, eſt quid maximum.

Martialis lib. 12. Epigram.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine laſus,
Rem magnam præſtas Zoile ſi bonus es.

Vitia relinquuntur aliquando præ tædio & impatientia, vt Ouidij liquet exemplo.

Ouidius lib. 3. Eleg.

Et tamen è nobis aliquid erit: umbra & vmbræ
Reſtat in Elyſia valle Tibullus erit.
Multa, diuq; tuli, vitijs patientia victa eſt.
Cede fatigato corpore turpis amor.

Scilicet asserui tam me, fugiq; catenas,
Et quæ non puduit ferre, tulisse pudet.
Vicimus, & domitũ pedibus calcamus amorem,
Vienerunt capiti cornua fera meo.

DE VOLVNTATE.

Voluntas pro facto habetur, dum facultas operandi abest.

Ouid. lib. 9. Metamorph.

-Temerata est nostra voluntas.
Vt nihil adijciam, non possum innoxia dici,
Quod subest multũ est in vota, in crimina paruũ.

Idem lib. 3. de Ponto.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hac facit vt veniat pauper quoq; gratus ad aras,
Et placeat cæso non minus agna boue.

Idem lib 4. de Ponto.

Vt iam nil præstes animi sum factus amici
Debitor, & meritum velle iuuare voco.
Parua quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cùm pro concessa verba salute damus.
Sed qui quã potuit dat maxima gratus abũde est,
Et finem pietas contigit illa suum.
Nec quæ de parua pauper dijs libat acerra,

Thura

Thura minùs grandi, quàm data lance valent.
Agnaq̃ tam lactens, quā gramine pasta Phalisco
Victima Tarpeios inficit icta focos.

Idem ad Pisonem.

Quod si digna tua minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est: animum, non carmina iacto.

Iuuenalis Satyra 13.

Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum
Facti crimen habet.

Propertius lib. 2. ad Musam.

Quod si deficiant vires, audacia certè
Laus erit, in magnis & voluisse sat est.

Voluntatem propriam exequi qui non potest, id quod possit efficiat.

Terentius in Andria.

Quoniam non potest fieri id quod vis,
Id velis quod possis.

Voluntatem propriam, siue propositum non licet prosequi, cùm res non sinit.

Terentius in Heauton.

Non licet hominem esse sæpe, ita vt vult, si res non (sinit.

Quot homines, tot sunt voluntates, mores, & sententiæ.

Ouid.

Ouid.lib.1.de Arte aman.

Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figuræ.
qui sapit innumeris moribus aptus erit.

Horat.lib.2, Satyr.1.

Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis: quot viuunt capitum totidem studiorum
Millia.

Persius Satyra 5.

Mille hominum species & rerum discolor vsus.
Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
Hic satur irriguo mauult turgescere somno:
Hic campo indulget, hunc alea decoquit: ille
In venerem putris.

Terentius in Phormione.

-Verum ita est,
Quot homines, tot sententiæ: suus cuiq; mos.

DE VOLVPTATE.

Voluptas nulla syncera est atque longa in hoc seculo.

Ouidius lib.7.Metamor.

-Vsque adeo nulla est syncera voluptas,
Sollicitumq; aliquid lætis interuenit.

Idem

Idem lib.6.Faſtor.

Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis,
Nec populum toto pectore feſta iuuant

Idem lib.4.de Ponto.

Nulla dies adeò eſt aſtralibus humida nimbis
Non intermiſſis vt fluat imber aquis.
Nec ſterilis locus vllus ita eſt, vt non ſit in illo
Mixta ferè duris vtilis herba rubis.

Idem lib.1.Eleg.ſed moraliter.

Impia ſub dulci melle venena latent.

Horat.Oda 16.lib.2.

Lætus in præſens animus quod vltra eſt
Oderit curare, & amara lento
Temperet riſu, nihil eſt ab omni
Parte beatum.

Iuuenalis 10.Satyr.

-Sed quæ præclara & proſpera tanti
Vt rebus lætis par ſit menſura malorum.

Seneca in Thyeſte.

Nulla ſors longa eſt, dolor ac voluptas
Inuicem cedunt, breuior voluptas.
Iam permutat breuis hora ſummis.

Boëtius Metro 7.lib.3.

Habet hoc voluptas omnis,

Stimulis

Stimulis agit fruentes,
Apiumq; par volantum
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & minus tenaci
Ferit icta corda morsu.

Plautus in Amphitryone.

Satin' parua res est voluptatũ in vita, atq; in ætate
Agunda præ quam quod molestum est? ita quoiq;
comparatum
Est in ætate hominum, ita dicis placitum, voluptati vt mœror
Comes consequatur.

Idem in Curculione.

Nulli est homini perpetuum bonum,
Iam huius voluptati hoc adimentum est odium.

Stat. lib. 2. Syluar.

O sæuæ nimium, graues q; Parcæ
O nusquam data festa longa, summis
Cur plus ardua casibus petatis?
Cur sæua vicè magna non senescunt?

Claud. lib. 1. in Stilic. laud.

Etenim mortalibus ex quo
Tellut cœpta coli, nunquàm syncera bonorum
Sors vlli concessa viro, quem vultus honestat,
Dedecorãt mores: animus quem pulchrior ornat,
Corpus

Corpus deſtituit.

Voluptas vires luxuriæ non adimit.

Ouid. lib. 1. de Ponto.

Nec vires adimit Veneris damnoſa voluptas.

Voluptas eſt ſpernenda.

Horatius lib. 1. Epiſt. ad Lollium.

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.

Voluptatis deſcriptio.

Silius Italicus lib. 5. bel. Pun.

Altera Achemenium ſpirabat vertice odorem
Ambroſias diffuſa comas, & veſte refulgens,
Oſtrum qua fuluo Tyrium ſuffuderat auro,
Fronte decor qua ſitus acu, laſciuaq; crebras
Ancipiti motu iaciebant lumina flammas.

Voluptatis promiſſorum depictio ad Scipionem, quibus nititur illum à virtute retraliere.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

-Moneo certare periclis
Deſine, & armiſonæ caput obiectare procellæ.
Ni fugis hos ritus, virtus te ſæua iubebit
Per medias volitare acies, mediosq; per ignes.
Hæc patrẽ patruumq; tuos, hæc prodiga Paulum,
Hæc Decios ſtygias Herebi detruſit ad vndas,
Dum cineri titulum, memorandaq; nomina buſti
Prætendit, nec ſenſuræ quid geſſerit vmbra.

At

At ſi mè comitare puer, non limite duro
Iam tibi decurret conceſſit temporis ætas.
Haud vnquã trepidos abrumpet buccina ſomnos,
Sed current albuſq; dies, horæq; ſerenæ,
Et molli dabitur victu ſperare ſenectam.

Voluptas irascitur ob repulsam à Scipione passam, dicens affore tempus, quo totum sibi orbem vendicaret, quod luce clarius euenisse intuenti liquet.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

-Sed enim indignata voluptas
Non tenuit votes: Nil vos iam demoror vltra,
Exclamat, veniẽt mea tempora quondam,
Cùm docilis noſtris magno certamine Roma
Seruiet imperijs, & honor mihi habebitur vni.

Voluptatis mala quæ sint.

Silius Italicus lib. 15. bel. Pun.

Inde aſpice latè
Florentes quondam luxus quas verterit vrbes.
Quippe nec ira Deũm tãtum, nec tela, nec hoſtes:
Quantum ſola noces animis illapſa voluptas.
Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circa te ſemper volitans infamia pennis.

Voluptati deditus hæredes non multum iuuat, eò quod quæq; bona prodigè viuendo dissipat

Terentius

Terentius in Hecera.

-Sane Hercle
Homo voluptati obſequens fuit, dum vixit, & qui
ſic ſunt,
Haud multum hæredem iuuant.

Voluptate propria quiſque ducitur.

Vergilius Eclog. 2.

-Trahit ſua quenq; voluptas.

DE VSV.

Vſus rei alicuius prodeſt, negligentia obeſt.

Ou. lib. 1. Amor. Eleg. 8.

Aera nitent vſu, reſtis bona quærit haberi:
Caneſcunt turpi tecta relicta ſitu.

Idem ad Piſonem.

Adbita quid prodeſt generoſi vena metalli
Si cultore caret? quid inerti condita portu,
Si ductoris eget, ratis efficit? omnia quamuis
Armamenta gerat, teretiq; fluentia malo
Poſſit & excuſſo dimittere vela rudente?

Vsu conſumuntur & molleſcunt duriſſima qæque.

Ouid. lib. 1. de Arte aman.

Ferreus aſſiduo conſumitur annulus vſu,
Interit aſſidua vomer adunctus humo.

Quid

Quid magis eſt durum ſaxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli ſaxa cauantur aqua.

Ouid. lib. 4. de Ponto.

Gutta cauat lapidem, conſumitur annulus vſu,
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.

Lucretius lib. 1. de nat. rer.

Quin etiam multum ſolis redeuntibus annis
Annulus in digito ſubter tenuatur habendo,
Stillicidi caſu, lapidem cauat, vncus aratri
Ferreus occulto decreſcit vomer in aruis.

Idem lib. 4. de nat. rer.

Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu,
Vincitur in longo ſpatio tamen, atq; labaſcit.
Nónne vides etiam guttas in ſaxa cadentes
Humoris longo in ſpatio pertundere ſaxa?

Propertius lib. 2. Eleg. ad Cynthiam.

Sed tamen obſiſtam, teritur rubigine mucro
Ferreus, & paruo ſæpe liquore ſilex.

Vſus potentia quanta ſit.

Horat. de Arte Poët.

Multa renaſcentur, quæ iam cecidêre, cadent q̃
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet vſus,
Quẽ penes arbitriũ eſt, & vis, & norma loquẽdi.

Vſus nutrit artes, ſolertia parit.

Claudianus

Claudianus de rapt. Proserp. lib. 3.

-Rerumq; remotas
Ingeniosa vias paulatim exploret egestas
Vtq; artes pariat solertia nutriat vsus.

Magister artium est vsus.

Ouid. 2. de Arte aman.

Adde quod est illis operum prudentia maior,
Solus & artifices qui facit, vsus adest.

DE VSVRA.

Vsura & fœnus vnà cum in fidelitate & bello ex hominum cupiditate manarunt.

Lucanus lib. 1. bel. Ciuil.

Hinc vsura vorax auidumq; in tempore fœnus,
Et concussa fides, & multis vtile bellum.

Vsura & fœnus inopes trucidant.

Ausonius in Eclog. de ambig. vitæ elig.

-Si turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes vsura trucidat.

DE VTILITATE.

Vtile à decoro nunquam recedat.

Ausonius in Periandi sentent.

Nunquam discedat vtile à decoro.

Vtilitatem commodumque alicuius rei habens, etiam illius incommoda æquanimiter sustinebit.

Terentius in Hecyra.

Multa ex quo fuerint commoda, eius incommoda
æquum est ferre.

Vtilitas propria honestati & amicitiæ
hodie anteponitur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur,
Vulgus amicitias vtilitate probat.
Cura quid expediat prior est, quã quid sit honestũ,
Et cum fortuna stat q̃ cadit q̃ fides.
Nec facile inuenies multis de millibus vnum
Virtutem pretium qui putet esse sui,
Ipse decor recti facti si præmia desint,
Non mouet: & gratis pœnitet esse probum.
Nil nisi quod prodest charũ est, en detrahe menti
Spem fructus auidæ, nemo petendus erit.
At reditus iam quisq; suos amat, & sibi quid sit
Vtile, sollicitus computat articulis.

DE VVLGO.

Vulgus instabile est, & prosperam fortunam vt plurimum sequitur. Igitur inaniter ambitiosos extollit, ac denique premit.

Iuuenalis Satyra 10.

Turba tremens sequitur fortunam semper, et odit
Damnatos: idem populus si Nursia Thusco
Fauisset, si oppressa foret secura senectus
Principis,

Principis, hæc ipsa Seianum diceret hora
Augustum.

Seneca in Hercule furente.

Inuidia factum, ac sermo popularis premat.

Idem in Hippolyto.

Tradere turpi fasces populus
Gaudet, eosdem colit, atq; odit.

Idem in Octauia.

O funestus multis populi,
Diruśq; fauor, qui cùm flatu
Vela secundo ratis impleuit,
Vexitq; procul, languidus idem
Deserit alto, sæuoq; mari. Idem in Her. fur.
Illum populi fauor attonitum
Fluctuśq; magis ignobile vulgus,
Aura tamidum voluit inani.

Horatius lib. 1. Epist. ad Mæcen.

Non ego ventosæ plebis suffragia venor
Impensis cœnarum, & tritæ munere vestis,

Vulgi furoris ac iræ intimatio notabilis.

Ouid. lib. 5. Metamorph.

Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras,
Telaq; conijciunt.

Vergil. lib. 1. Æneid.

-Sæuit q; animis ignobile vulgus,

Iamq; faces, et saxa volãt, furor arma ministrat.
Populi fœdus in vnum mutuus amor nectit.

Boëtius Metro 8. lib. 2.

Hic sanctos populos quoque
Iunctos fœdere continet.

DE VVLNERE.

Vulnera statim medico resecanda sunt, quod si non fiat, ægroto non parùm nocet.

Vergil. lib. 3. Georg.

Non tamẽ vlla magis præsens fortuna malorũ est,
Quàm si quis ferro potuit rescindere summum
Vlceris os: alitur vitium, viuitq; tegendo.
Continuò culpam ferro compesce priusquàm
Dira per incautum serpat contagio vulnus
Vulnus ob duratum non leuiter, sed igni, ferroque sæpe sanatur.

Claudianus lib. 2. in Eutrop.

Tunc decuit sentire nefas, tunc ira recentes
Deterſum maculas: veteri post obruta morbo
Corpora, paonias nec quicquã admoueris herbas,
Vlcera possessis altè suffusa medullis
Non leuiore manu, ferro sanantur & igni
Ne naceat frustrà mox eruptura cicatrix.
Ad viuum penetrãt flammæ quo funditùs humor
Defluat, & vacuis corrupto sanguine venis,

Aresce-

Areſcat fons ille mali, truncantur & artus
Vt liceat reliquis ſecurè viuere membris.

Ouid. lib. 1. Metamorph.

Cuncta prius tentanda, ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſyncera trahatur.

Vulnus incurabile non tractari arte melius atque tutius eſſe dicitur.

Ouid. lib. 2. de Ponto.

Vulneris id genus eſt, quod cum ſanabile non ſit
Non hoc tractari tutius eſſe puto.

Idem lib. 3. de Ponto.

Curando fieri quædam maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit.

DE VVLTV.

Vultus virilis deſcriptio elegans.

Ouidius ad Piſonem.

Talis ineſt habitus, qualem nec dicere mœſtum,
Nec fluidum, lætum ſed tetricitate decorum
Poſſumus: ingenitæ ſtat nobilitatis in illo.

Vultus animi eſt index.

Seneca in Thyeſte.

Multa ſed trepidus ſolet
Detegere vultus: magna volentem quoq;
Conſilia produnt.

Idem in Agamemnone.

-Quid tacita verſas?
Licet ipſa ſileas, totus in vultu eſt dolor.

Seneca in Hercule Oeteo.

-Licet ipſa neges,
Vultus loquitur quodcunqae negas

Ouid.lib.2.Metamorph.

Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu

Horat.lib.Epodon.

Tacent: & ora pallor albus inficit,
Mentesq; perculſæ ſtupent.

Iuuenaiis Satyra 3.

Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt,
Criminibus tacita ſudant præcordia culpa.
Inde iræ, & lacrymæ.

Seneca in Oedipo.

Effari dubitas? cur genas mutat color?
Quid verba quæris?

Vultus hilaritas hoſpitibus haud parum confert.

Ouid.lib.8.Metamorph.

-Super omnia vultus
Accesſere boni, nec iners, pauperq; voluntas.

DE VXORIBVS.

Vxoris caſtitas amoris vinculum inſolubile eſt.

Seneca

Seneca in Octauia

Amor perennis coniugis casta manet.

Vxores debent viros honorare.

Plautus in Sticho.

Pudicitia est pater
Eos magnificare, qui nos socias sumserunt sibi.

Quales debeant esse vxores.

Plaus in Sticho.

PI. *Scio, vt oportet esse, si sint, ita vt ego aequum censeo.*

AN. *Volo scire ergo, vt aequum censes.* PI. *Vt per*
Orbem cùm ambulent,
Omnib⁹ os obturẽt, ne quis meritò maledicat sibi

Non vxor, sed facies, & pulchritudo, vt plurimũ amatur.

Iuuenalis Satyra 6.

Si verùm excutias, facies non vxor amatur.
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculiq; minores,
Collige sarcinulas, dicit libertus, & exi,
Iam gravis es nobis.

Vxoris virtus, non facies marito placere debet.

Seneca in Octauia.

Probitas fidesq; coniugis mores, pudor
Placent mariso.

Vxor bona proprio viro contenta est.

Plautus in Mercatore.

Nam vxor contenta est, quæ bona est, vno viro.

Vxor fidem viro obseruare debet, & ad hoc admonitio notatu digna.

Ouid. lib. 5. de Tristib.

Nil opus est morte pro me, sed amore, fideq́,
Non ex difficili fama petenda tibi est.

Vxor, quæ virum fefellerit, persæpe laudatur, sed malè

Ouid. lib. 2. de Tristib.

Cumq́, fefellit amans aliqua nouitate maritum
Blanditur, & magno palma fauore datur.

Vxor priore peior inuenitur facilè, melior autem minimè.

Plautus in Sticho.

Facile inuenies & peiorẽ, & paius moratã pater,
Quàm illa fuit: meliorem neque tu repies, neque sol videt.

Vxor, & proles cæca cupiditate sepositа secundum Dei voluntatem petendi sunt, nam ille scit quid nobis conducat.

Iuuenalis Satyr 10.

Nos animorum.

Impulsu, & cæca, magaaq́, cupidine ducti
Coniugium petimus, partumq́, vxoris, at illis,

Notum

Notum, qui pueri, qualiſq; futura ſit vxor.

vxorati quanta ſi miſeria.

Inuenalis Satyra 6.

Semper habet lites, alternaq; iurgia lectus
In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo,
Tunc grauis illa viro, tunc orba tigride peior.
Cum ſimulat gemitus occulti conſcia facti.
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat,
Vberibus ſemper lacrymis, ſemperq; paratis
In ſtatione ſua, atque expectantibus illam
Quo iubeat mancre modo.

Terentius in Adelphis.

Duxi vxorem, quam ibi non miſeriam vidi! nati filij,
Alia cura: porrò autem dum ſtudeo illis vt quàm plurimum
Faterem, contriui in quærendo vitam atque ætatẽ meam:
Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab his ſero,
Odium.
Meam autem mortem expectant.

FINIS.

INDEX LOCORVM COMMVNIVM.

Abstinentia 11
Adolescentia 14
Aduersitas 16
Adulatio 24
Adulterium 25
Aetates ibidem
Affectus 35
Afflictio ibidem
Aliena 41
Ambitio 43
Ambiguitas 44
Amicitia 46
Amor 56
Anima 91
Animus 100
Animalia 106
Artes 110
Asperitas 112
Astutia 113
Assuetudo ibidem
Attentio 115
Auaritia 117
Audacia 129
Auditus 136
Aula 131
Autumnus ibidem
Auxilium ibidem

B

Beatitudo 133
Bellum 136
Beneficentia 140
Blanditia 142
Bonitas 143
Bonum 146
Breuitas 150

C

Cantus 151
Castitas 152
Carmina 154
Causæ 158
Cæcitas 161
Cœlum ibidem
Cibus 164
Christus 165

Clementia

Clementia 170
Cognitio sui 174
Communio rerũ 176
Concordia 177
Confessio 178
Conscientia 179
Confortatio 182
Consilium ibidem
Consolatio 184
Constantia ibidem
Contagio 191
Conuitium 192
Correctio ibidem
Credulitas 193
Crudelitas 194
Culpa 199
Cupiditas 200
Cura 206
Curiositas 209

D

Damnati ibidem
Deceptio 210
Delicie 211
Desidia ibidem
Desperatio 212
Detractiores 213
Deus 215
Dies 242
Discipulus 243
Discordia 244
Dissimulatio 245
Diuitiæ 246
Doctrina 258
Dolor 260
Dolus 267
Dormitatio ibidem
Dos 268
Dux 269

E

Ebrietas 273
Electi 281
Elementa 282
Eloquentia 264
Exempla 287
Experientia 289

F

Facilitas 290
Factum 291

Fallacia

Fallacia 292
Fama 293
Fames 297
Fatum 299
Fauor 302
Felicitas ibidem
Fides 305
Fidelitas 310
Filij 312
Finis 315
Forma 325
Fornicatio 330
Fortitudo ibidem
Fortuna 331
Fratres 339
Fraudulentia 341
Frugalitas ibidem
Furor 346
Futura 347

G

Gaudium 348
Gloria ibidem
Gratia 350
Gratitudo 351
Gula 353

H

Hipocrisis 351
Homo
Honor 365
Hospitalitas 367
Humilitas ibidem

I

Ignauia 368
Ignorantia 369
Ignota 371
Imperitia ibidem
Imperium 372
Impossibilia ibidem
Incontinentia 375
Infamia 376
Infantia 377
Infernum 378
Infirmitas 394
Ingenium 395
Ingratitudo 397
Inimicitiæ 399
Iniuria 400
Innocentia 401

Inuidia 402
Ira 410
Iudicium 414
Ius 419
Iustitia 421
Iuuentus 425

L

Labor 428
Lacryma 431
Laus 433
Lectio 438
Leges 441
Lætitia 443
Liberalitas 444
Libertas 445
Libido 447
Licentia ibidem
Licita 448
Lingua 449
Liuor
Locus 450
Loquacitas 451
Lucrum 452
Ludus 451
Luxuria 455

M

Malitia 459
Mala 465
Matrimonium 468
Medicina 469
Mediocritas 471
Meditatio 476
Mendacium 477
Mens 478
Meretrices 479
Metus 480
Militia 481
Miseria 482
Misericordia 488
Modus 491
Monitio 492
Mora 493
Morbi 495
Mores 497
Mors 501
Motus 513
Mulier 514
Mundus 531

Munera

Munera 534
Mutuum 536

N

Natura 537
Nauigatio 540
Neceſſitas 600
Nobilitas 544
Nox 549
Nouitas 550

O

Obedientia 551
Obliuio 552
Obſequium 555
Occaſio ibidem
Otium 556
Officium 558
Onus 559
Opera 560
Oratio 562
Ornatus 566

P

Pax 569
Parentes 570
Parſimonia 573
Paruum & modicum 578
Paſſio 582
Patientia ibidem
Patria 584
Paupertas 587
Peccatum 594
Pœna 600
Pœnitentia 610
Perfidias ibidem
Periuria 612
Perſeuerantia 614
Petitio ibidem
Philautia 616
Philoſophia 617
Pietas 618
Pigritia 621
Poëſis et Poëta 623
Potentia 627
Prælatio 635
Principes 638
Principium 639
Probitas 640
Proditio 641

Promissa 642
Prosperitas 644
Prouidentia 647
Prudentia 648
Pudicitia 649
Pudor 652
Pueritia 654
Pulchritudo 656

R

Ratio 658
Rapina 659
Recreatio ibidem
Regnum 661
Religio 675
Rei 678
Reprehensio ibidem
Respublica 680
Requies 682
Resurrectio ibidem
Ruina 685
Rus 686

S

Sacerdotum 688
Sacrificium 689
Sanitas 692
Sapientia 693
Scelus 698
Scientia 699
Scriptum 700
Senectus 704
Sermo 714
Seruitus 716
Similitudo 719
Simulchra 720
Simulatio 721
Sitis ibidem
Sobrietas ibidem
Solertia 722
Somnis & somnia
Spes 727
Studium 730
Stultitia 732
Subditi ibidem
Superbia 733

T

Taciturnitas 734
Templa 737

Tem-

Temporalia	738	Vigilia	767
Tempus	739	Vindemia	768
Terra	745	Vindicta	770
Teſtes	747	Vis	771
Timor	748	Viri	772
Tyrannis	753	Virginitas	774
Tormenta	756	Virtus	775
Tribulatio	ibidem	Vitâ	791
V		Vitia	795
Venia	757	Voluntas	798
Ver	ibidem	Voluptas	800
Verbum	758	Vſus	805
Veracundia	760	Vſura	722
Veritas	761	Vtilitas	808
Vetitia	762	Vulgus	809
Vicinitas	763	Vulnera	810
Viciſcitudo rerũ	794	Vultus	811
Victoria	765	Vxor	813
W			

BRITISH MUSEUM 12 JY 66

FINIS